

1. Algemeen

Inleiding

Leeswijzer

De jaarstukken 2016 bestaan uit een beleidsmatig *jaarcijfersrapport* en een financiële *jaarcijfersrapport*.

Met deze jaarstukken legt het college verantwoording af over het gevoerde beleid en de daarmee verbonden financiën.

Zij vormen het sluitstuk van de planning en controlcyclus van de gemeente.

De opzet is conform het Besluit, begroting en verantwoording (Bbv) en de indeling volgt de programmabegroting 2016.

De financiële tabellen zijn afgerond op € 1.000. Hierdoor kunnen afrondingsverschillen ontstaan.

Het *jaarcijfersrapport* bestaat uit:

- Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de
- De programmaverantwoording
- De paragrafen

De *programmaverantwoording* is verdeeld over twaalf beleidsprogramma's.

Per programma leggen wij met behulp van de "3W-vragen" uit de begroting verantwoording af over:

- Wat hebben we bereikt?
- Wat hebben we ervoor gedaan?
- Wat heeft het gekost?

In de programma's zijn effectindicatoren verwerkt.

Voor de verantwoording laten we de cijfers zien over 2015, die we vergelijken met de landelijke cijfers over 2015.

De meting voor de indicatoren vinden 2 jaarlijks plaats. Daarom zijn er geen cijfers bekend over 2016.

Overigens hebben we vanaf 2017 te maken met nieuwe, wettelijk voorgeschreven indicatoren.

De nieuwe indicatoren hebben we opgenomen in de begroting 2017.

De *paragrafen* geven informatie over thema's die voor de raad van belang zijn bij de kaderstellende en controlerende rol.

Van de paragrafen uit de programmarekening zijn er zeven verplicht en drie niet verplicht.

De volgende paragrafen zijn voorgeschreven in het Bbv:

- Weerstandsvermogen;
- Onderhoud van Kapitaalgoederen;
- Financiering;
- Bedrijfsvoering;
- Verbonden partijen;
- Grondbeleid en
- Lokale heffingen.

De niet verplichte paragrafen zijn:

- Subsidies;
- Demografische ontwikkelingen en
- Toezichtinformatie.

De *jaarcijfersrapport* bestaat uit:

- Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting;
- De balans en de toelichting;
- De bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen

De *programmarekening* geeft de financiële ontwikkeling in 2016 en de financiële positie aan het einde van 2016 van de gemeente weer.

We hebben hierin opgenomen:

- De grondslagen voor de waardering en de resultaatbepaling.
- De balans met de bijbehorende toelichting.
- Het exploitatieoverzicht met toelichting.
- De Single information Single audit (SiSa)
- De controleverklaring van de accountant

Financieel resultaat 2016

De programmarekening sluit af met een saldo van € 4.171.000 voordelig. Bij de tweede tussenrapportage 2016 werd uitgegaan van een financieel nadeel van € 2.819.000.

Het onderstaande overzicht geeft het resultaat weer:

Tabel resultaat programmarekening 2016

Totaal Bedragen (x € 1.000)	Begroting 2016		Rekening 2016	Verschil gewijzigde begroting-/rekening
	Oorspronkelijk	Na wijziging		
Totaal lasten	178.654	184.208	176.687	7.521
Totaal baten	-177.989	-181.154	-181.268	114
Saldo van baten en lasten	665	3.054	-4.581	7.636
Totaal toevoegingen reserves	1.998	23.736	18.271	5.465
Totaal onttrekkingen reserves	-2.350	-23.971	-17.861	-6.110
Gerealiseerd resultaat	313	2.819	-4.171	6.990

Toelichting belangrijkste afwijkingen lasten/baten:

- Niet alle begrote uitgaven voor 2016 zijn gerealiseerd. Via resultaat bestemming wordt voor deze uitgaven budget overheveling gevraagd naar 2017 met een bedrag van € 1.420.000.
- De afwijking bij programma 3 Beheer openbare ruimte wordt grotendeels veroorzaakt, doordat een deel van het extra budget van € 500.000 dat bij de vaststelling van de jaarrekening 2015 is toegekend door de raad voor een bedrag van € 347.000 nog niet besteed is.
- Bij programma 11 Sociaal Domein is een bedrag van € 4.423.000 niet besteed. De oorzaak hiervan is divers. De grootste afwijkingen zitten in: Het nog niet ingezette bedrag van € 685.000 vanuit het rijk inzake middelen voor vergunninghouders; Het lager uitvallen van de productie verantwoordingen op Beschermd Wonen van € 461.000; Jeugdhulp € 850.000 en vanuit de SVB voor WMO en Jeugdhulp een bedrag van € 689.000.
- Bij de algemene uitkering is € 817.000 meer ontvangen dan in de septembercirculaire 2016 is aangekondigd. De oorzaak zijn de wijzigingen in de maatstaven van € 237.000, vrijval van de stelpost BTW compensatiefonds van € 338.000, hogere uitkering Verhoogde Asielinstroom van € 128.000 en nog een aantal kleinere ontwikkelingen totaalbedrag € 114.000.

Samengevat zijn de financiële mee- en tegenvallers groter dan € 400.000 de volgende:

Samenvatting (x € 1.000)

Omschrijving	Bedrag in €	V/N
Beheer openbare ruimte	552	V
Sociaal Domein	4.423	V
Gemeentefondsuitkering	817	V

Bij de programma's hebben wij de afwijkingen groter dan € 100.000 nader toegelicht.

Resultaatbestemming

De gemeentelijke organisatie is niet altijd in staat alle activiteiten waarvoor de raad budget beschikbaar heeft gesteld in het begrotingsjaar uit te voeren.

Dit heeft een voordelig effect op het resultaat. De activiteiten worden dan uitgevoerd in het volgende begrotingsjaar.

Omdat in het volgend jaar geen budget is geraamd, vragen wij de raad het budget via resultaatbestemming beschikbaar te stellen.

Wij hanteren hierbij de volgende kaders:

- De voorgenomen activiteiten zijn niet (of niet geheel) uitgevoerd in het begrotingsjaar.
- In het volgend begrotingsjaar is onvoldoende geld beschikbaar om de werkzaamheden uit te voeren.
- Het minimumbedrag is € 10.000.

De volgende posten voldoen aan deze criteria:

Omschrijving	Bedrag in €
Medefinanciering HBO-minor olie & gas in Den Helder	15.000
VSB Budget	24.000
Ketenhuis	80.000
Onderhoud openbare ruimte	347.000

Management Dashboard SD	40.000
Opleidingen Jeugdzorg en WMO	29.000
Opvang asielzoekers	685.000
	1.220.000
Balansmutaties	
EFRO-project Port4Innovation	200.000

Toelichting:

Medefinanciering HBO-minor olie & gas in Den Helder

MCN (Maritime Campus Netherlands) heeft in 2015 de gemeente Den Helder gevraagd om de meerkosten van het uitvoeren van de HBO-minor olie en gas hier ter plaatse mede te financieren. Het college heeft in 2015 besloten maximaal € 15.000 ter beschikking te stellen. De minor is intussen uitgevoerd in 2016, reden om het budget over te hevelen naar 2016. Eind 2016 is contact geweest met de aanvrager en de uitvoerder (Noordelijke Hogeschool Leeuwarden) van dit project. De gevraagde informatie die als voorwaarde voor de cofinanciering nodig is, moet nog door aanvrager c.q. uitvoerder worden aangeleverd. Daardoor zal afhandeling in 2017 plaatsvinden. Het budget moet daarom nogmaals worden doorgeschoven.

VSF Budget

In het jaar 2016 is in de begroting een incidenteel budget voor de professionalisering van het vastgoedbeheer van team vastgoedontwikkeling opgenomen dat nog niet geheel besteed is in 2016. Het budget in 2016 bedroeg € 157.925. Van dit budget is eind 2016 een bedrag van € 116.500 uitgegeven. Een bedrag van € 24.000 valt onder nog lopende verplichtingen uit 2016. Het voorstel is om het bedrag van € 24.000 over te hevelen naar 2017. Het resterende bedrag van € 32.000 kan vrij vallen.

Ketenhuis

De vormgeving van het Ketenhuis is een meerjaren aangelegenheid waarbij intensief met meerdere partners wordt samengewerkt. De inzet van de middelen vindt weloverwogen plaats afhankelijk van de ontwikkelingen, financiering behoeft- en mogelijkheden die zich voordoen. De middelen die al eerder 'meegegeven' zijn, € 80.000, konden ontzien worden. Aangezien de ontwikkeling van het Ketenhuis in 2017 wordt voortgezet op basis van een evaluatie die nu uitgevoerd wordt, wordt verzocht de hiervoor beschikbare en niet bestede € 80.000 door middel van resultaatbestemming mee te mogen nemen naar 2017.

Onderhoud openbare ruimte

Bij de besluitvorming van de jaarrekening 2015 is € 500.000 beschikbaar gesteld voor extra onderhoud in de buitenruimte. Nadat het geld beschikbaar is gesteld is een start gemaakt met de extra werkzaamheden te realiseren. Eind 2016 konden de werkzaamheden worden gestart en deze lopen door in 2017. Om de resterende werkzaamheden in 2017 te kunnen bekostigen is een overheveling van het resterend geld nodig.

Management dashboard SD

Bij de start van het Sociaal Domein is er een inrichtingsplan opgesteld met daarin 12 projecten benoemd. Een van deze projecten betreft het ontwikkelen en implementeren van een Management Dashboard voor de afdeling Sociaal Domein. In de tweede helft van 2016 is er een start met dit project gemaakt en is er een budget van € 80.000 toegewezen. Per 31 december is van dit budget nog 40.000 beschikbaar. Oorzaak is de verminderde beschikbaarheid van de implementatieconsultant van de leverancier Impact en vertraging van het project door andere prioriteiten binnen de afdeling, waaronder het onderzoek van Schouten & Nelissen. Het project van de implementatie van het management dashboard wordt in 2017 afgerond

Opleidingen Jeugdzorg en WMO

De opleiding voor de uitvoering van de nieuwe wetten Jeugdzorg en WMO stond en staat hoog op de agenda. Het vraagt een groter dan normale inspanning om iedereen op het gewenste opleidingsniveau te krijgen. Door de hoge werkdruk in 2016 kon niet de volledige opleidingsbehoefte worden gerealiseerd. Er is € 29.000 niet besteed. Dit bedrag is nodig om de achterstanden in 2017 in te kunnen lopen.

Opvang asielzoekers

In 2016 hebben we via de algemene uitkering een incidenteel bedrag ontvangen voor de opvang asielzoekers (normering 183, 221 en 222) met een totaalbedrag van € 701.938. Een deel is voor de inzet van inburgering en € 685.000 is gekoppeld aan het uitwerkingsakkoord verhoogde asielinstroom. De uitwerking van het akkoord vindt plaats in 2017.

EFRO-project Port4Innovation

Bij de vaststelling van de begroting 2016 is besloten tot cofinanciering van EFRO-Project Port4Innovation ter grootte van 10% van de subsidiabele projectkosten met een maximum van € 250.000. Dit initiatief tot een EFRO-project met meerdere partners is van MCN (Maritime Campus Netherlands). De bijdrage wordt pas beschikbaar gesteld als aan diverse voorwaarden voldaan is en bovendien zal het project meerdere jaren belopen. Reden om voor te stellen de beschikbare middelen in een bestemmingsreserve te storten en de bijdrage pas over te maken nadat aan gestelde voorwaarden is voldaan.

Overigens is die maximale € 250.000 op basis van het oorspronkelijke projectplan. Het plan dat het EFRO-bureau Kansen voor West in december '16 heeft goedgekeurd heeft een omvang van € 1.921.870 en 10% cofinanciering daarvan is € 192.187.

Bij de besluitvorming is besloten de bijdrage van € 250.000 ten laste van de reserve strategische visie te brengen. Hiervan is € 200.000 nodig om in de genoemde bestemmingsreserve te storten. Het restant kan vrij

vallen.

2. Programmaverantwoording

Programma 1 Algemeen bestuur en middelen

1.1 Inleiding

Bij al onze activiteiten hebben we onze strategische visie als leidraad: we maken van Den Helder dé centrumgemeente van de Kop van Noord-Holland, een prettige gemeente om in te wonen en met voldoende werkgelegenheid. De gemeente is het centrale loket van de overheid. We willen dat onze inwoners gemakkelijk met hun vragen bij ons terecht kunnen. We beantwoorden de vragen snel en we bieden een goede service. Door samen te werken met onze inwoners en ondernemers kunnen we de kwaliteit van ons beleid en plannen verbeteren en zorgen we voor meer draagvlak.

1.2 Dienstverlening

Wat wilden we bereiken?

In het regeerakkoord staat opgenomen dat de dienstverlening van de overheid beter moet. Bedrijven en burgers kunnen uiterlijk in 2017 zaken die ze met de overheid doen, zoals het aanvragen van een vergunning, digitaal afhandelen. Dit betekent een forse ambitie voor de gemeente, maar ook een kans om met een effectieve aanpak te komen tot een aantoonbare verbetering in de kwaliteit van digitale overheidsinformatie en overheidsdienstverlening.

Als burgers hun zaken veilig en eenvoudig digitaal kunnen afhandelen bij alle overheden, kan dat de relatie tussen overheid en samenleving verbeteren. Burgers kunnen de overheid sneller en makkelijker vinden en zaken doen met de overheid op de plek en het tijdstip waarop het hen het beste uitkomt. De digitalisering van de overheid gaat in hoog tempo door. Voorbeelden hiervan zijn de vooringevulde digitale belastingaangiftes voor burgers, het digitaal aanvragen van parkeervergunningen en de veilige authenticatievoorziening DigiD.

Wij hebben de gewenste uitgangspunten voor onze dienstverlening uitgewerkt in het dienstverleningsconcept ze luiden als volgt:

1. De vraag staat centraal;
2. Snel en zeker;
3. Eén overheid;
4. Eenmalige uitvraag van gegevens;
5. Transparant en aanspreekbaar;
6. Efficiënt werken;
7. Kanaalsturing.

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daarvoor gedaan?

We hebben in 2016 diverse initiatieven genomen om onze dienstverlening te verbeteren en de gewenste uitgangspunten voor de dienstverlening te realiseren. Dit zijn onder meer:

- **Zaakgericht werken:** we voeren stapsgewijs een zaakgerichte werkwijze in voor de gehele organisatie. Hierbij zien we een vraag van een burger, bedrijf of instelling als 'zaak'. Een medewerker van het klantcontactcentrum maakt een zaak digitaal aan en zet die door naar de behandelaar(s) van de zaak. De voortgang van een zaak bewaken we elektronisch en we slaan alle informatie en gegevens over de zaak digitaal op in het zaakdossier. Zo kunnen we de behandeling van een zaak beter bewaken en kunnen we de burger, het bedrijf of de instelling elektronisch informeren over de voortgang. In 2016 hebben we 25 processen zaakgericht ingericht. Dit houdt onder meer in dat de betreffende producten online op de website van de gemeente kunnen worden besteld en, indien nodig, betaald. De nieuwe gemeentelijke website is medio februari 2016 live gegaan. Het gebruik van de website is geoptimaliseerd voor zowel pc's, tablets als smartphones. Voor het doen van meldingen over de openbare ruimte kunnen burgers vanaf november 2016 ook gebruik maken van de app Makkelijk melden op hun smartphone.
- **Ontwikkeling klantcontactcentrum (KCC):** Onze doelstelling is om op basis van de behoefte en logica van de burger een sterk gedigitaliseerde en burgergerichte publieke dienstverlening in te richten, waarbij 80% van de eerste contacten wordt afgehandeld door het klantcontactcentrum, onze frontoffice. In 2016 hebben we een flink aantal stappen gezet in de ontwikkeling van het klantcontactcentrum (KCC). Sinds 1 januari 2016 werken wij volledig op afspraak. Burgers kunnen onder meer online een afspraak

maken. In de zomer van 2016 is de servicebalie in de hal van het stadhuis verbouwd. De nieuwe servicebalie ziet er representatief uit en voldoet aan de Arbo- en veiligheidseisen. Bij de servicebalie kunnen meer eenvoudige producten direct en snel worden afgehandeld, zoals het afhalen van reisdocumenten en rijbewijzen, uittreksels, verloren en gevonden voorwerpen. Daarnaast hebben wij in het voorjaar voor contante betalingen een automaat in gebruik genomen.

1.3 Regionale samenwerking

Wat wilden we bereiken?

Wij willen op verschillende fronten samenwerken in de regio Kop van Noord-Holland en in breder verband in Noord-Holland-Noord. Dit past in de landelijke trend van schaalvergroting en is noodzakelijk, omdat de complexiteit van veel vraagstukken samenwerking vereist.

De regionale samenwerking vindt op eigenlijk alle beleidsterreinen en in diverse vormen plaats:

- In gemeenschappelijke regelingen, zoals Veiligheidsregio, Regionale Uitvoeringsdienst of Regionaal Archief Alkmaar.
- Deelname in vennootschappen, zoals de Huisvuilcentrale en het Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord.
- Bestuurlijke samenwerking, zoals in de ruimtelijk economische samenwerking De Kop Werkt!
- Ambtelijke samenwerking, zoals kennisuitwisseling of onderlinge inhuur of detachering.

Wat hebben we ervoor gedaan ?

De gemeenteraden van Hollands Kroon, Schagen, Texel en Den Helder hebben in 2016 besloten hun regionale samenwerking De Kop Werkt! te baseren op vier bestuursopdrachten, te weten:

1. Havensontwikkeling. De elkaar versterkende gebiedsontwikkelingen (zee- en luchthaven en daaraan verbonden bedrijfsterreinen en randvoorwaardelijke infrastructuur) zorgen ervoor dat de regio de belangrijkste doelen bereikt, namelijk werkgelegenheid, kennis behouden in de regio en opleidingen in de regio aanbieden.
2. Aansluiting Arbeidsmarkt en Onderwijs. Doel is het beter in balans brengen van vraag en aanbod en een verbeterde dialoog tussen arbeidsmarkt en onderwijs.
3. Destinatiemarketing. Het doel is de vindbaarheid van de regio als toeristische bestemming te verbeteren, met als resultaat dat er meer bezoekers komen.
4. Regionaal Ambitiedocument Kop van Noord-Holland. In het ambitiedocument is de regio opgedeeld in frames met een daaraan gekoppeld toekomstbeeld.

De investeringslijst is vastgesteld als beleidskader.

Voor de andere vormen van regionale samenwerking verwijzen we naar de desbetreffende programma's.

1.4 Communicatie en burgerparticipatie

Wat wilden we bereiken?

We zien de burger als klant en stellen de klant centraal. Persoonlijk contact, maatwerk, samenwerking en luisteren zijn hierbij belangrijke trefwoorden. We willen meer naar klanten toe, niet alleen fysiek, op locatie, in de buurt, maar ook in taal- en beeldgebruik. Digitaal en op papier. We zoeken de communicatie over en weer in gesprek en dialoog. Burgerparticipatie verrijkt de bestuurlijke afweging, stroomlijnt het besluitvormingsproces en zorgt voor meer begrip en draagvlak. Onze participatietrajecten kenmerken zich door een integrale aanpak, maatwerk en een samenspel van bestuurders, medewerkers en publiek.

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daarvoor gedaan?

We versterken de basiscommunicatie en het omgevingsbewustzijn van de organisatie. We bieden medewerkers trainingen aan en zetten vaker werksessies in, waarin het denken vanuit en met de doelgroep centraal staat. Mensen willen gehoord en erkend worden, of dat nu digitaal is of via de traditionele wegen. De gemeentelijke website is in 2016 geheel vernieuwd en is ingericht aan de hand van 'topzaken'.

Een toptaken website is een website, waarbij de bezoeker snel de juiste informatie vindt en een bijbehorende taak makkelijk kan uitvoeren. De website is daarbij zo ingericht dat de meest gevraagde onderwerpen van dat moment (de zogenaamde toptaken) snel te vinden zijn.

1.5 Citymarketing

Wat wilden we bereiken?

We willen het imago van Den Helder positief bijstellen. We richten ons op de bewoners van Den Helder zelf, op de regio en op de rest van Nederland. Een goed imago is belangrijk. Het helpt bij het aantrekken van nieuwe ondernemers, bewoners en bezoekers. Het vergroot het zelfvertrouwen van de inwoners en bevordert dat mensen die in Den Helder werken hier ook gaan wonen.

Wat hebben we bereikt en wat hebben we er voor gedaan?

Na de 'ontvlechting' van de VVV-poot uit de stichting Top van Holland zet deze stichting Top van Holland de citymarketingactiviteiten voort. Sinds mei 2016 is het nieuwe team operationeel en zijn er stappen gezet met de komst van een citymanager, de werving van medewerkers en een nieuwe raad van bestuur. Het accent van de inspanningen lag naast het verder structureren van de organisatie op onder andere het optimaliseren van routes en informatievoorziening zowel online als offline, een aantal thematische acties, de realisatie van wifi in de publieke ruimte, het effectief inzetten van social media, het versterken van evenementen, artikelen in regionale en landelijke media en voortzetting van de 'Den Helder Kust de Zee krant'. Daarnaast is geïnvesteerd in op relatieopbouw met alle betrokken partijen in Den Helder en een nauwe samenwerking met de destinationmarketingorganisatie 'Holland boven Amsterdam'.

Top van Holland ontving van de gemeente een subsidie en daarnaast een bijdrage uit het Ondernemersfonds, dat beheerd wordt door de stichting Ondernemen aan Zee.

Effectindicatoren

Bron: Burgerpeiling Waarstaatjegemeente

Indicator	NL '15	DH '15	DH '16
Digitale dienstverlening [score (0-10)]	6,7	6,7	niet gemeten
Algehele dienstverlening gemeente [score (0-10)]	6,7	6,6	niet gemeten
Communicatie en voorlichting [score (0-10)]	6,5	6,4	niet gemeten
Alle inspanningen voor de inwoners [score (0-10)]	6,5	6,4	niet gemeten
Inspanning om inwoners volledig te laten deelnemen [score (0-10)]	6,3	6,2	niet gemeten
Samenwerking met inwoners [score (0-10)]	5,9	5,7	niet gemeten

De gemeente Den Helder neemt om het jaar deel aan de burgerpeiling 'Waar staat je gemeente'. In 2017 vindt de volgende burgerpeiling plaats.

Wat heeft het gekost?

Tabel "Wat heeft het gekost?"

Programma 1 - Algemeen en middelen Bedragen (x € 1.000)	Begroting 2016		Rekening 2016	Verschil gewijzigde begroting-/rekening
	Oorspronkelijk	Na wijziging		
Totaal lasten	9.762	11.978	11.649	329
Totaal baten	-1.092	-1.108	-1.232	124
Saldo van baten en lasten	8.670	10.870	10.417	453
Totaal toevoegingen reserves	650	2.162	2.162	0
Totaal onttrekkingen reserves	-210	-13.328	-12.561	-767
Gerealiseerd resultaat	9.110	-296	18	-314

Toelichting

Toelichting gewijzigde begroting 2016 - rekening 2016 (€ 314.000 nadelig)

Lasten:

Diverse (bestuurlijke) kosten zoals kosten externe adviezen, vergoedingen raads- en commissieleden zijn lager uitgevallen dan geraamd (€ 138.000). De geraamde regionale bijdrage aan het gewest is, na afwikkeling van de liquidatie van het gewest, in 2016 niet nodig gebleken (€ 35.000). Hertaxaties in het kader van de WOZ hebben niet plaatsgevonden (€ 50.000) en ook waren de dienstverleningskosten, promotie en advertentiekosten, kosten werkkostenregeling lager (€ 78.000).

Overige afwijkingen < € 100.000 is per saldo € 28.000 voordelig.

Baten:

De gemeente Den Helder is verantwoordelijke voor de (wachtgeld) uitkeringen aan voormalig politieke ambtsdragers. In de begroting is hier door het vormen van een voorziening rekening mee gehouden. Inmiddels heeft een tweetal oud-wethouders een baan gevonden en kan de voorziening deels vrijvallen (€ 152.000).

Overige afwijkingen < € 100.000 zijn per saldo € 28.000 nadelig.

Reserves

Het verschil in het totaal van onttrokken reserves vloeit voort uit een tweetal mutaties. Van het budget renovatie stadhuis is € 77.000 minder uitgegeven (en dus minder onttrokken aan de reserve). Ook heeft een geraamde storting van € 690.000 in de reserve Sociaal Domein niet plaatsgevonden omdat deze reserve het maximum plafond had bereikt.

Algemene dekkingsmiddelen

Overzicht baten Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen Bedragen (x € 1.000)	Begroting 2016		Rekening 2016	Verschil gewijzigde begroting-/rekening
	Oorspronkelijk	Na wijziging		
Totaal lasten	238	308	239	69
Totaal baten	-121.194	-125.347	-126.054	707
Saldo van baten en lasten	-120.956	-125.039	-125.815	775
Totaal toevoegingen reserves	1.215	1.808	482	1.326
Totaal onttrekkingen reserves	0	-14	0	-14
Gerealiseerd resultaat	-119.741	-123.245	-125.333	2.087

Toelichting

Toelichting gewijzigde begroting 2016 - rekening 2016 (€ 2.087.000 voordelig)

Lasten:

Het saldo van de rentebaten ten opzichte van de rentelasten op de financieringsfunctie geeft een voordelig effect van € 80.000.

Overige afwijkingen < € 100.000 is per saldo € 11.000 nadelig

Baten:

In de primaire begroting hebben wij bij het bepalen van de omvang van de Algemene uitkering uit het Gemeentefonds (inclusief het onderdeel Sociaal Domein) rekening gehouden met de cijfers uit de meicirculaire 2015. In de eerste tussenrapportage van 2016 zijn deze gegevens geactualiseerd naar de gegevens van de meicirculaire 2016. In de tweede tussenrapportage van 2016 hebben wij vervolgens de cijfers uit de septembercirculaire 2016 opgenomen. Beide aanpassingen maken bij de algemene uitkering een stijgende lijn zichtbaar.

Bij het vaststellen van de resultaatbestemming van de programmarekening 2015 voor opsporing en ruiming van conventionele explosieven bij het Vinkenterrein hebben wij een bedrag van € 903.000 in de begroting opgenomen als te ontvangen vanuit een verhoging van de algemene uitkering. De uitvoering heeft in 2016 plaats gevonden. Met de tweede tussenrapportage 2016 hebben wij het budget op dit onderdeel verlaagd en daarmee ook het te ontvangen bedrag. Dat komt nu uit op begroot € 350.000.

Aanvullend hebben wij met het raadsbesluit RB16.0078 het te ontvangen bedragen voor opsporing en ruiming van conventionele explosieven bij het Boerenverdietsluis verhoogd met € 517.287.

De stijgende lijn in de algemene uitkering heeft zich met de laatste specificatie (decembercirculaire 2016) voortgezet: uiteindelijk is in totaal € 817.000 meer ontvangen dan in de septembercirculaire 2016 was aangekondigd. De belangrijkste redenen hiervan zijn:

- Een stijging van het algemene deel van de Algemene uitkering. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt in de zogeheten maatstaven en dan vooral op de aantallen van de maatstaven. Deze wijzigingen gedurende het jaar vloeien onder andere voort uit de opgave vanuit de gemeente. Per saldo levert dit een voordelig effect op van: € 237.000;
- Bij de berekening van het bedrag uit op basis van de septembercirculaire hebben we nog rekening gehouden met een stelpost voor het plafond van de BTW-compensatiefonds. Deze stelpost is wel al gedurende het jaar naar beneden bijgesteld door het Rijk. Maar er resteerde nog een bedrag van € 338.000 dat niet is gekort door het Rijk. Dit geeft een voordelig effect;
- Decentralisatie-uitkering Verhoogde Asielinstroom: deze decentralisatie-uitkering bedroeg € 128.000 meer dan begroot. Deze uitkering vloeit voort uit het Uitwerkingsakkoord Verhoogde Asielinstroom.
- Afrekening van de Algemene uitkering over de jaren 2014 en 2015: positievere eindafrekeningen van het Rijk ter grootte van € 69.000;
- Over de hiervoor genoemde bommenregeling: voor het Boerenverdietsluis hebben wij het bedrag als nog te ontvangen opgenomen zoals in het raadsbesluit genoemd is. Voor het Vinkenterrein is op basis van de actuele uitkomsten een berekening gemaakt, die leidt tot een positieve aanvulling van € 45.000 ten opzichte van de begroting.

Bij de forensenbelasting vallen de opbrengsten lager (€ 141.000) uit vanwege het Arrest van de Hoge Raad met betrekking tot de grondslag van de forensenbelasting. Bij de toeristenbelasting is sprake van een hogere opbrengst (€ 129.000) door hogere afrekeningen vanuit voorgaande jaren. Daarbij wordt de stijgende lijn vanuit 2014 en 2015 doorgezet in 2016. Bij de OZB is er sprake van een daling (€ 92.000) welke onder andere veroorzaakt wordt door het aanvullen van de voorziening dubieuze debiteuren.

Overige afwijkingen < € 100.000 is per saldo € 15.000 voordelig.

Reserves:

Door het bereiken van het maximum van de bestemmingsreserve Sociaal Domein heeft er vanuit de algemene dekkingsmiddelen geen storting plaats gevonden. Dit geeft een voordelig effect van € 1.312.000.

In onderstaand overzicht treft u een uiteenzetting van de algemene dekkingsmiddelen aan:

	Oorspronkelijk begroting	Gewijzigd begroting	Rekening 2016	Vershil gewijzigde begroting -/- rekening
Financiering	- 2.059	- 2.160	- 2.240	80
Deelnemingen	- 1.009	- 369	- 373	4
Algemene uitkering	- 104.403	- 108.470	- 109.287	817
Lokale heffingen	- 13.485	- 14.040	- 13.915	- 125
Vennootschapsbelasting	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten	- 120.956	- 125.039	- 125.815	775
Toevoegingen reserves	1.215	1.808	482	1.326
Onttrekkingen reserves	0	-14	0	- 14
Gerealiseerd resultaat	- 119.741	- 123.245	- 125.333	2.087

Programma 2 Integrale veiligheid

2.1 Inleiding

De gemeente heeft de regierol op het gebied van het lokaal veiligheidsbeleid. De gemeenteraad stelt elke vier jaar het Lokaal Integraal Veiligheidsbeleid (LIVB) vast. In het LIVB 2015-2018 zijn vier prioriteiten opgenomen, namelijk:

- Zorg en Veiligheid;
- High Impact Crimes;
- Drugs & Alcohol;
- Samen veilig leven.

Deze vier prioriteiten vormen een terugkerend onderdeel van het programma Integrale Veiligheid. De overige werkzaamheden in kader van dit programma zijn onder te verdelen in projecten, fysieke veiligheid en handhaving & vergunningverlening.

2.2 Zorg en veiligheid

Er is voor gekozen het ketenhuis langzaam vorm te geven en er geen bestuursopdracht van te maken. In 2016 zijn de drie procesregisseurs (Jeugd, OGGZ en veiligheid) operationeel geworden en is er begonnen met een triage overleg complexe casuïstiek. Inmiddels wijst de praktijk uit dat de casuïstiek complexer wordt, maar eerder gesignaleerd en minder hoog opgeschaald.

Om de samenwerking te versterken is er een bijeenkomst "privacy" geweest en heeft Halt zich fysiek gevestigd in het Ketenhuis. Helaas hebben we eind 2016 moeten besluiten dat er geen ruimte is om het OGGZ team in het Ketenhuis onder te brengen. De wens blijft bestaan, maar is op dit moment niet te realiseren zonder heel veel kosten te maken (verbouwen of verhuizen).

In kader van de OGGZ hebben wij samen met de politie onderzoek gedaan naar de stijging van OGGZ meldingen. Hierbij hebben wij ook gekeken naar de samenwerking binnen deze OGGZ keten. Wij hebben de resultaten gedeeld met de gemeenten in de Kop van Noord-Holland en de betrokken zorgpartners. De conclusies pakken we in 2017 gezamenlijk op. Dit moet leiden tot een daling van het aantal OGGZ meldingen en verbeterde samenwerking.

2.3 High Impact Crimes

In 2016 hebben wij onverminderd ingezet op het beperken van het aantal woninginbraken, straatroven en overvallen. Enerzijds door het continueren van de Top HIC aanpak in het Ketenhuis en anderzijds door verschillende preventie activiteiten, nl:

- Woonschouw inbraak in de Sluisdijkbuurt, met onder andere politie, Woningstichting en bewoners.
- Drie "Waaks" bijeenkomsten;

- Pop-up huis veiligheid (o.a. straatroof en overvaltraining);
- Nieuwe besmettingscampagne "Meld verdacht gedrag".

2.4 Drugs en alcohol

De burgemeesters van de Kop van Noord-Holland hebben begin 2016 gezamenlijk Damoclesbeleid vastgesteld. Hierdoor konden wij 25 objecten sluiten voor drie (woningen) of zes (bedrijfspanen) maanden. De "driehoek" heeft het beleid inmiddels geëvalueerd. Begin 2017 wordt het beleid herzien.

In 2015 had Julianadorp de primeur van de proef (Jongeren Interventie Team") JIT. Het JIT, bestaat uit politiemedewerkers en handhavers van de gemeente die gespecialiseerd zijn in het vroeg signaleren van alcohol en drugsgebruik onder jongeren. Daarnaast probeert het JIT overlast te verminderen door zowel preventief als handhavend op te treden. In 2016 is het team ook actief in het centrum en inmiddels heeft de "driehoek" besloten het JIT als standaard werkwijze uit te rollen in het gehele basisteam Den Helder.

2.5 Samen veilig wonen

Wij hebben een bijeenkomst georganiseerd voor alle professionals in Den Helder die te maken hebben met het COA, gezinslocatie, AMV-ers, vluchtelingen en statushouders. Op verschillende thema's zijn partners gestimuleerd uitdagingen aan te gaan waaronder veiligheid. Belangrijkste uitdaging hierbij is de wisselende samenstelling van de locaties en het signaleren van de daarbij behorende knelpunten. De veiligheidsaanpak is eenduidig en gaat conform het Helders model.

Uit een aantal succesvolle "Waaks" bijeenkomsten werd duidelijk dat veel bewoners zich betrokken voelen als het gaat om veiligheid en graag willen bijdragen aan een veilig Den Helder. Een van hen heeft een structuur opgezet en uitgerold om op een uniforme wijze de buurtpreventie app te hanteren. Inmiddels ondersteunt de politie en gemeente haar en de diverse groepen die bijna geheel Den Helder beslaan.

Mensenhandel, uitbuiting en hennep waren drie belangrijke pijlers van het Pop-up huis veiligheid dat wij in de Week van de Veiligheid hebben georganiseerd. Inwoners, ondernemers, collega's, organisaties en schoolklassen hebben hiervan gebruik gemaakt om meer informatie te krijgen over de genoemde en andere thema's.

2.6 Projecten / werkzaamheden

Naast het uitbeelden van de ondermijnende thema's mensenhandel, uitbuiting en woonfraude in het Pop-up huis veiligheid hebben wij diverse bijeenkomsten georganiseerd voor verschillende doelgroepen:

- Signaleren ondermijning en mensenhandel voor collega's buitendienst;
- Discussie bijeenkomst ondermijning bestuur en management;
- Herken signalen CTER (Contra Terrorisme Extremisme en Radicaliseren) voor collega's;
- Bijeenkomst leefbaarheid Koningstraat

Het project woon- en adresfraude heeft een vaste vorm gekregen en heeft inmiddels een vervolg gekregen bij diverse gemeenten in Noord-Holland. De positieve resultaten hebben ervoor gezorgd dat wij de werkzaamheden in 2017 structureel willen borgen (voorstel Kadernota). De voorbereidingen voor een nieuw Prostitutiebeleid zijn gereed, maar kunnen pas worden vastgesteld als de nieuwe Prostitutiewet er is. De verwachting is die in 2017 wordt vastgesteld.

2.7 Fysieke veiligheid

Op basis van de inspecties van I&M in het kader van Port Security hebben we samen met de Port of Den Helder afspraken gemaakt en uitgevoerd om de kwaliteit op een hoger niveau te brengen. De kick-off bijeenkomst voor Sail 2017 is geweest en vijf werkgroepen zijn bezig om de voorbereidingen te treffen voor het evenement.

Bevolkingszorg 8.0 is in zijn geheel geïmplementeerd, maar blijft kwetsbaar. De lokale kennis blijft een aandachtspunt, zeker voor een gemeente als Den Helder met veel risico's. Vandaar dat wij hebben besloten om, aanvullend op de regionale afspraken, de lokale piketdienst in stand te houden. Daarnaast blijft gemeente afhankelijk van de Veiligheidsregio NHN voor een adequate planvorming en oefencyclus. De capaciteit hiervoor is beperkt en hierover blijven wij onze zorgen uitspreken. Daarom blijven we aanvullend op de afspraken met de Veiligheidsregio NHN intern oefenen en ook zelf afspraken maken met onze partners als de TESO, Koninklijke Marine en de NAM.

2.8 Handhaving en vergunningverlening

In 2016 hebben wij verder geïnvesteerd in de doorontwikkeling van de BOA's openbare ruimte. Opleiding van BOA's, nieuwe rooster en verdere samenwerking met de politie zorgt voor een betere handhaving en een continue zichtbare handhaving in de wijken.

Ook in 2016 hebben de handhavers Drank & Horeca gecontroleerd op het doorschenken en het alcoholgebruik door jongeren. De controles richten zich zowel op horeca, sportkantines, buurthuizen, evenementen en in de openbare ruimte (hangplekken). In totaal hebben wij zes waarschuwingen uitgedeeld aan vergunninghouders en 48 overtredingen geconstateerd bij minderjarigen. Die konden kiezen tussen een Halt-straf of een boete. We merken dat de ouders een belangrijke schakel zijn bij wel of geen alcoholgebruik van jongeren. Bewustwording van ouders is dan ook een belangrijk aandachtspunt voor 2017.

Effectindicatoren

Bron: Burgerpeiling Waarstaatjegemeente

Indicator	NL '15	DH '15	DH '16
Woon- en leefomgeving (prettig wonen) [score (0-10)]	7,8	7,9	niet gemeten
Zorg voor de woon- en leefomgeving [score (0-10)]	6,5	6,5	niet gemeten
Voelt zich veilig in de buurt (+) [% meestal/altijd]	83%	84%	niet gemeten
Buurtbewoners gaan op een prettige manier met elkaar om [% (helemaal) mee eens]	75%	73%	niet gemeten
Er wordt voldoende gedaan aan de leefbaarheid en veiligheid van mijn buurt [% (helemaal) mee eens]	48%	51%	niet gemeten
De gemeente betreft de buurt voldoende bij de aanpak van leefbaarheid en veiligheid [% (helemaal) mee eens]	32%	37%	niet gemeten
De gemeente ondersteunt buurtinitiatieven op het gebied van leefbaarheid en veiligheid voldoende [% (helemaal) mee eens]	31%	31%	niet gemeten

Wat heeft het gekost?

Tabel "Wat heeft het gekost?"

Programma 2 - Integrale Veiligheid Bedragen (x € 1.000)	Begroting 2016		Rekening 2016	Verschil gewijzigde begroting-/rekening
	Oorspronkelijk	Na wijziging		
Totaal lasten	6.264	8.355	8.370	-15
Totaal baten	-69	-347	-310	-37
Saldo van baten en lasten	6.195	8.008	8.060	-52
Totaal toevoegingen reserves	0	0	0	0
Totaal onttrekkingen reserves	0	-293	-312	19
Gerealiseerd resultaat	6.195	7.715	7.748	-33

Toelichting

Toelichting gewijzigde begroting 2016 - rekening 2016 (€ 33.000 nadelig)

Lasten, € 15.000 nadelig

De vormgeving van het Ketenhuis is een meerjaren aangelegenheid waarbij intensief met meerdere partners wordt samengewerkt. De inzet van de middelen vindt weloverwogen plaats afhankelijk van de ontwikkelingen, financiering behoefte- en mogelijkheden die zich voordoen. De middelen die al eerder 'meegegeven' zijn, € 80.000, konden ontzien worden. Aangezien de ontwikkeling van het Ketenhuis in 2017 wordt voortgezet wordt verzocht de hiervoor beschikbare en niet bestede € 80.000 middels resultaatbestemming mee te mogen nemen naar 2017.

Voorts wordt binnen dit programma de sanering van het 'Vinkenterrein' verantwoord, voor zover dit onder de 'bommenregeling' valt. Er is hierbij sprake van een direct verband met de 'gewone' sanering van het Vinkenterrein welke verantwoord wordt bij programma 7, Milieu. Er is sprake van iets meer kosten hier dan bij de Turap gemeld, € 64.000. Hiervan wordt naar verwachting 70 % vergoed door het Rijk. De resterende 30 %, € 19.000, wordt extra onttrokken uit de reserve Bodemsanering. Waartegenover lagere uitgaven en onttrekking bij programma 7.

Overige afwijkingen < € 100.000 : per saldo € 31.000 nadelig.

Baten, € 37.000 nadelig, alle afwijkingen < € 100.000

Reserves, € 19.000 voordelig

Onttrekkingen

De onttrekking groot € 133.000 voor de bijdrage aan de opleidingskosten van de brandweer is zoals begroot gerealiseerd. Ook de eenmalige onttrekking van € 10.000 voor een extra bijdrage ten behoeve van dierenwelzijn is gerealiseerd zoals begroot. Hiernaast vindt een onttrekking uit de reserve Bodemsanering plaats. Vanwege de iets hogere uitgave aan de (bommengerelateerde) sanering is de onttrekking € 19.000 hoger, in totaal € 169.000.

Programma 3 Beheer openbare ruimte

3.1 Inleiding

Door de openbare ruimte goed te onderhouden, zorgen we voor een aantrekkelijke en veilige woon- en werkomgeving. Door slim te werken, streven we ernaar met beperkt budget de gewenste kwaliteit te halen. Samenwerking is hierbij een belangrijke voorwaarde. Met andere organisaties, zoals het hoogheemraadschap en nutsbedrijven, onderzoeken we hoe we werkzaamheden kunnen combineren. We kijken breder dan ons werkveld en nemen ook ontwikkelingen op het gebied van ruimte en economie mee. Daarnaast werken we samen met bewonersorganisaties en woningbouwverenigingen. We betrekken inwoners van Den Helder bij onze projecten om meer draagvlak te krijgen. Ook stimuleren we hen daar waar mogelijk een bijdrage te leveren in het onderhoud van hun buurt. We proberen mensen die op grote afstand staan van de arbeidsmarkt bij onze werkzaamheden te betrekken. Hierdoor kunnen zij én zinvol bezig zijn én krijgen zij meer gevoel bij hun eigen leefomgeving. Wij maken keuzes in onze manier van werken, afgestemd op de beschikbare middelen. Gezamenlijk zorgen we dat Den Helder een aantrekkelijke gemeente is om in te wonen, werken en leven.

3.2 Basiskwaliteit openbare ruimte

Het gewenste onderhoudsniveau van de kapitaalgoederen bepalen we aan de hand van door de raad gestelde kwaliteitseisen of landelijk gebruikelijke normen. De beheerplannen die hieraan ten grondslag liggen geven een inzicht in de werkzaamheden en de kosten die nodig zijn om de goederen in goede staat te houden. Naast een evenwichtige inpassing in de begroting dragen de beheerplannen bij aan de mogelijkheid tot het plegen van onderhoud in een effectieve volgorde. Met andere woorden: de werkzaamheden worden op elkaar aangesloten, zodat de overlast zo gering mogelijk is en werk met werk kan worden gemaakt. In 2012 hebben wij de tot dan toe gehanteerde gemeentelijke systematiek van beeldkwaliteit voor onderhoud aan kapitaalgoederen aangepast. Waar mogelijk maken we gebruik van normen en/of landelijke toegepaste richtlijnen en kwaliteitsbeelden, zoals die van het kennisplatform CROW. Wij merken dat het niet op alle fronten mogelijk is te voldoen aan de basiskwaliteit die we met de raad hebben afgesproken. Met het programma Openbare ruimte in nieuw perspectief werken wij daaraan door inzicht te geven in de kosten voor (achterstallig)onderhoud en een andere manier van werken (gebiedsgerichte aanpak). In 2016 hebben wij dit programma voorbereid, in 2017 volgt bestuurlijke besluitvorming.

3.3 Groen

Wat wilden we bereiken?

Het doel is om met een duurzame en efficiënte aanpak het gewenste eindbeeld en onderhoudsniveau (B) van de groenvoorziening te behalen. Vakken, communicatie en draagvlak zijn hierbij de sleutelwoorden. Het resultaat levert een belangrijke bijdrage aan een aantrekkelijke leefomgeving en bevordert de gezondheid en het welzijn van de bewoners.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

- De natuurlijke basisprincipes en processen van heesters en bomen stellen wij voorop in beheer en onderhoud en bij de toetsing van ontwerpen van nieuwe aanleg groenvoorziening;
- Op advies van de boominspecteurs hebben we verschillende bomen met een verhoogd veiligheidsrisico verwijderd. Ook een aantal van de bomen die overmatige overlast geven is gekapt. Als compensatie van deze bomen hebben we diverse bomen teruggeplant. De nieuwe bomen staan vooral in gras en beplanting, waar de groeiomstandigheden beter zijn. Voorbeelden hiervan zijn de nieuwe bomen in

- Boterzwin bij het speelveld, de bomen bij de rotonde Torplaan en de bomen langs de Waddenzeestraat.
- In december van 2016 heeft de boomveiligheidsinspectie plaatsgevonden. In deze winterinspectie hebben vooral de esdoorns extra aandacht gekregen.
- Nieuwe typen groenvoorziening passen we toe en monitoren we, bijvoorbeeld vaste planten.

Nieuwe aanplant Waddenzeestraat

3.4 Burgerparticipatie

Wat wilden we bereiken?

Wij willen bereiken dat burgers meer gevoel van eigenaarschap en verantwoordelijkheid tonen voor publieke aangelegenheden in buurt of stad. Dat vereist meer zeggenschap in tweerichtingsverkeer.

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daarvoor gedaan?

Wij zijn op de goede weg. Zo zijn bijvoorbeeld begin 2017 alle functies in het wijkgericht werken ingevuld; vijf wijkwethouders, vier gebiedsmanagers (voorheen wijkmanagers), vier wijkconciërges en vier aandachtsfunctionarissen. In elke wijk is een wijkplatform en een wijkcoördinatieteam operationeel.

In Den Helder zijn van oudsher al veel bewonersgroepen actief bij buurtverenigingen en buurthuizen die een breed scala van initiatieven organiseren in de openbare ruimte. Van gemeentezijde is daar activering en regie voor nodig. Kernwoorden zijn: samenwerking, integraliteit, participatie en dienstverlening.

De wijkmanagers en wijkconciërges vervullen hun verbindende rol. Zo is er een gebiedsvisie van Galenbuurt tot stand gekomen.

Het Convenant Wijkaanpak-Plus heeft ook in 2016 weer tientallen aanvragen voor buurt- en wijkprojecten financieel ondersteund. De wijkconciërges vervulden een belangrijke rol bij de totstandkoming van convenantprojecten en zijn de ogen en oren in de wijk en het eerste aanspreekpunt voor bewoners.

3.5 Innovatie

In 2016 hebben we het gebiedsgericht werken verder vormgegeven op grond van de visie 'Openbare ruimte in nieuw perspectief. Welke gebieden krijgen welke kwaliteit, bijpassend onderhoud en de vraag hoe we bewoners hierbij betrekken: bewonersparticipatie, stadslandbouw, social return on investment, ontwikkelen buurtvisie, inrichting en beheer openbare ruimte etc.

Het verwerken van meldingen van gebreken aan de openbare ruimte is verder geautomatiseerd. Gebruikers van de openbare ruimte kunnen nu ook via de app 'Makkelijk Melden' hun meldingen digitaal indienen. De medewerkers die buiten aan het werk zijn ontvangen de meldingen rechtstreeks op hun tablet. De afhandeling en terugkoppeling van meldingen verloopt daardoor sneller.

We hebben de mogelijkheden van het integrale beheersysteem Gisib verder benut zodat de buitendienst medewerkers het systeem kunnen raadplegen en daardoor daar door zelfstandiger en slagvaardiger kunnen opereren.

Onderzoek in de 'Samenwerking waterketen regio Noordkop' om de kwetsbaarheid voor klimaatverandering te verminderen en dit op te nemen in de volgende generatie regionale - en gemeentelijke rioleringsplannen (GRP's)

Effectindicatoren

Indicator	NL '15	DH '15	DH '16
-----------	--------	--------	--------

Woon- en leefomgeving (prettig wonen) [score (0-10)]	7,8	7,9	niet gemeten
Zorg voor de woon- en leefomgeving [score (0-10)]	6,5	6,5	niet gemeten
Alle inspanningen voor de inwoners [score (0-10)]	6,5	6,4	niet gemeten
Samenwerking met inwoners [score (0-10)]	5,9	5,7	niet gemeten
In de buurt zijn weinig tot geen dingen kapot [% (helemaal mee eens)]	76%	74%	niet gemeten

Wat heeft het gekost?

Tabel "Wat heeft het gekost?"

Programma 3 - Beheer openbare ruimte Bedragen (x € 1.000)	Begroting 2016		Rekening 2016	Verschil gewijzigde begroting-/rekening
	Oorspronkelijk	Na wijziging		
Totaal lasten	12.757	14.695	14.142	552
Totaal baten	-1.068	-1.765	-1.544	-221
Saldo van baten en lasten	11.689	12.930	12.598	332
Totaal toevoegingen reserves	0	3.250	2.600	650
Totaal onttrekkingen reserves	-58	-1.258	-840	-418
Gerealiseerd resultaat	11.632	14.922	14.359	564

Toelichting

Lasten € 552.000 voordelig

De aanleg van de Noorderhaaks is een meerjarige aangelegenheid waarvoor voor 2016 een globale raming voor uitgaven van € 1.000.000 gegeven was. Dit is beperkt gebleven tot € 752.000, ofwel € 248.000 minder uitgaven welke beschikbaar blijven voor latere jaren.

Bij de vaststelling van de jaarrekening 2015 is een bedrag van € 500.000 beschikbaar gesteld voor achterstallig onderhoud buitenruimte. De werkzaamheden zijn gestart in 2016 en worden in 2017 afgerond voor een bedrag van € 347.000.

Het resterend verschil van € 43.000 is ontstaan door diverse mee- en tegenvallers

Baten € 221.000 nadelig

Geraamd was € 650.000 aan voorschot van de provincie te ontvangen voor hun bijdrage in de aanlegkosten van de Noorderhaaks. De boekhoudregels schrijven voor dat dit bedrag als een vorm van overlopende passiva op de balans opgenomen moet worden en dat als inkomsten alleen de werkelijk verwachte subsidie € 206.000, over de werkelijk gerealiseerde uitgaven opgenomen mag worden. Hierdoor lijkt het alsof er lagere inkomsten zijn, in werkelijkheid zijn deze op de balans opgenomen.

We hebben dit jaar € 162.000 meer kosten kunnen berekenen aan derden dan voorzien. Dat heeft een voordelig effect op de ontvangsten. Tevens is een BDU subsidie ontvangen van € 50.000 die niet geraamd was. Het overige verschil betreffen kleine mee- en tegenvallers.

Reserves

Stortingen € 650.000 voordelig

Er was een storting van € 650.000 in de reserve geraamd wegens de ontvangst van de provinciale bijdrage. De boekhoudregels schrijven echter voor dat deze op overlopende passiva komt in plaats van een reserve zodat deze storting uitblijft.

Onttrekkingen € 418.000 nadelig

Er was een onttrekking ter hoogte van de geraamde uitgaven voor Noorderhaaks geraamd, € 1.000.000. In werkelijkheid blijven de uitgaven beperkt tot € 752.000 en bovendien wordt de provinciale bijdrage hier direct op in mindering gebracht, € 206.000, zodat er slechts € 546.000 onttrokken wordt

Programma 4 Stedelijke vernieuwing

4.1 Inleiding

We werken in Den Helder al vele jaren aan de stedelijke vernieuwing. Voor de activiteiten binnen dit programma is alleen geld gereserveerd voor het Stadshart. De doelstellingen van dit programma worden daarnaast gerealiseerd vanuit investeringsbudgetten of met geld vanuit andere programma's.

4.2 Leefbaarheid

Wat wilden we bereiken?

De leefbaarheid in de buurten Centrum, Tuindorp, Visbuurt en Van Galenbuurt verbeteren

-

Wat hebben we daarvoor gedaan?

De activiteiten op deze doelstelling vinden plaats binnen het programma 3 Beheer openbare ruimte. De bewonersvisie Van Galenbuurt is vastgesteld en heeft mede richting gegeven aan het vastgestelde bestemmingsplan Stadshart West.

4.3 Cultuurhistorische structuren en elementen

Wat wilden we bereiken?

De cultuurhistorisch waardevolle structuren en elementen behouden en zichtbaar maken.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

De activiteiten op deze doelstelling vinden voor een belangrijk plaats binnen het programma: Cultuur en betreffen vooral het inventariseren, beschrijven en publiceren van de waarden. Zeestad CV/BV werkt samen met Stichting Stelling Den Helder aan de afronding van de projecten die gefinancierd worden uit het Waddenfonds. Het gaat om de ontwikkeling van de forten Kijkduin en Westoever. In 2016 stelde de raad ook het bestemmingsplan Stadshart West vast, een gebied met kenmerkende en waardevolle gebouwen.

4.4 Nieuw Den Helder

Wat wilden we bereiken?

De transformatie van Nieuw Den Helder naar een woonwijk met gedifferentieerde woonmilieus en vernieuwende woonconcepten

Wat hebben we daarvoor gedaan?

In juli 2016 is de eerste paal geslagen voor het project Landhuis van Woningstichting Den Helder. Het betreft een complex met 27 zorgclusterwoningen voor cliënten van Stichting Vrijwaard. Daarnaast is het project Tiny House opgestart met als doel hiervoor in de Falgatuinen een pilot te starten. De focus bij Tiny Houses ligt op eenvoudig, milieubewust leven in een duurzaam gebouwd huis van max. 30m2 groot, waarin de bewoners het jaar rond wonen. De nieuwe brug die de Vechtstraat met de Jan Verfaillieweg verbindt, is in december 2016 geopend.

Programma 4a Stadshart

4.1 Inleiding

In het ambitiedocument Stadshart Den Helder – Huiskamer van de stad (vastgesteld in 2015) staan de ambities voor de ontwikkeling van het Stadshart beschreven. Deze ambities zijn:

- Genieten (stadspark, terrasjes, ijsbaan);
- Gezellig winkelen;
- Ondernemen en initiatieven ontplooiën;
- Aantrekkelijke plek om te wonen;
- Uitnodigende en aantrekkelijke entrees en goede bereikbaarheid.

4.2 Stadspark

Wat wilden we bereiken?

Het stadspark fase 1 en 2 met elkaar verbinden en uitbreiden.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

De gebouwen van de voormalige schouwburg en het voormalige kantoorgebouw aan de Spuistraat zijn gesloopt. We hebben de vrijkomende ruimte tijdelijk ingericht met groen en parkeren. Met Woningstichting Den Helder en het Hoogheemraadschap Noordholland Noorderkwartier hebben we de prijsvraag Multifunctionele Dijk Den Helder "Over de Dijk" voorbereid. Deze prijsvraag maakt deel uit van het project "Versterking ligging aan zee", één van de projecten van het programma De Kop Werkt!

4.3 Leegstand verminderen

Wat wilden we bereiken?

De leegstand verminderen door een compacter winkelhart.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

De leegstand in de Koningstraat en Spoorstraat is in 2016 toegenomen. In het compacte stadshart is daarentegen het afgelopen jaar de leegstand afgenomen. Ten opzichte van februari 2016 staan er zeven panden minder leeg (van 24 naar 17 panden).

De sluiting van V&D was een tegenslag waarmee 2016 startte. Gelukkig heeft dit pand een groot deel van 2016 een tijdelijke invulling gekregen. Andere panden die niet gevuld konden worden hebben op allerlei manieren een tijdelijke invulling gekregen of is de uitstraling aangepakt. Voorbeelden zijn de lichtprojectie tijdens de feestdagen op het V&D pand en het etalageproject van Kunsthal 45.

In mei 2016 hebben we een enquête gehouden onder de ondernemers en vastgoedeigenaren in de binnenstad vanuit het project "verlichte regelgeving". Uit deze enquête bleek dat de behoefte aan verlichting vooral zit in het terrassenbeleid, evenementenbeleid, uitstallingsbeleid en reclamebeleid. Met een tiental ondernemers en vastgoedeigenaren hebben we drie werksessies gehouden. Wij werken de aanbevelingen van deze groep momenteel verder uit.

Op 1 september 2016 is de leegstandsverordening in werking getreden. De eigenaren van panden in de binnenstad die langer dan zes maanden leegstaan melden dit. Met de eigenaren van leegstaande panden voeren wij overleg.

Op 12 mei 2016 heeft wethouder Kuipers namens de gemeente Den Helder de RetailDeal ondertekend in Den Haag. De RetailDeal is onderdeel van de Retailagenda van het ministerie van Economische Zaken. Door het ondertekenen van de RetailDeal committeert Den Helder zich aan de uitgangspunten van de Retailagenda en verklaart actief te werken aan een toekomstgericht beleid voor detailhandel, in samenwerking met alle relevante partijen. Deze uitgangspunten komen overeen met onze aanpak en met de koers die wij reeds zijn ingeslagen. Om die reden sprak Minister Kamp zich dan ook lovend uit over de aanpak in de binnenstad.

4.4 Faciliteren initiatieven van ondernemers en bewoners

Wat wilden we bereiken?

We faciliteren initiatieven van ondernemers en bewoners waar mogelijk, daar waar zij passen in de doelstellingen van het ambitiesdocument Stadshart Den Helder, huiskamer van de stad.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Wij hebben de inrichting van de Spoorstraat en het Juttersplein aangepast. Het gedeelte tussen de Palmstraat en de Molenstraat is vernieuwd. Het gebied is een 30km-gebied geworden.

Een ondernemer aan het Julianaplein kan nu een terras realiseren.

De eerste twee beelden, van de totaal vijf, van wervianen zijn in de Beatrixstraat geplaatst. Woningstichting Den Helder heeft de beelden aan de stad geschonken.

In de zomer was de fototentoonstelling "50 ontmoetingen ... 10 jaar later" te zien op het Stationsvoorplein. Het betrof portretten van ontmoetingen met asielzoekers.

4.5 Entree stadshart

Wat wilden we bereiken?

De entree tot het stadshart nodigt de bezoeker uit om verder te lopen.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Eind 2016 hebben wij het verkeersbesluit Stationsvoorplein genomen, zodat we in de eerste helft van 2017 kunnen beginnen met de herinrichting van het plein.

Het gebied tussen het Kanonnenpleintje en Zuidstraat is een 30km-zone geworden met gelijkwaardige kruisingen. Voetgangers en fietser hebben de ruimte gekregen.

4.6 Aantrekkelijk woongebied

Wat wilden we bereiken?

Het stadshart is niet alleen winkelhart maar ook een aantrekkelijk woongebied.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

De bouw van De Zusters aan de Polderweg is gestart. Woningstichting Den Helder ontwikkelt hier dertien appartementen en zeven eengezinswoningen.

De procedure voor de aanvraag van een omgevingsvergunning voor het plan Prins Hendrik Kwartier loopt. Op de hoek van de Prins Hendriklaan, Koningdwarstraat en Plantsoenstraat realiseert Woningstichting Den Helder acht woningen.

De bouw van het project Over het Wad is gestart. Aan het einde van de Beatrixstraat ontwikkelt Woningstichting Den Helder diverse winkelpanden in "de plint" met daarboven zes woningen en acht appartementen: De Hofdame. De eerste paal is januari 2017 geslagen. Op de hoek van de Beatrixstraat/Keizerstraat zijn twee winkelpanden ontwikkeld met daarboven zeven huurwoningen. De woningen van het project "Melkfabriek" aan de Westgracht/Molenstraat zijn eind 2016 opgeleverd. De herontwikkeling van het pand Zuidstraat 13 is gestart.

Wij hebben met Woningstichting Den Helder een samenwerkingsovereenkomst gesloten om te komen tot een samenwerkingsmodel om samen de herontwikkeling van de Koningstraat, Spoorstraat Oost en Koningdwarstraat naar gemengd woongebied te realiseren.

-

Wat heeft het gekost?

Tabel "Wat heeft het gekost?"

Programma 4a - Stadshart Bedragen (x € 1.000)	Begroting 2016		Rekening 2016	Verschil gewijzigde begroting-/rekening
	Oorspronkelijk	Na wijziging		
Totaal lasten	1.792	1.722	1.789	-67
Totaal baten	0	0	-59	59
Saldo van baten en lasten	1.792	1.722	1.730	-8
Totaal toevoegingen reserves	0	142	142	0
Totaal onttrekkingen reserves	-636	-711	-659	-52
Gerealiseerd resultaat	1.156	1.154	1.214	-60

Toelichting

Toelichting gewijzigde begroting 2016 - rekening 2016 (€ 60.000 nadelig)

Lasten, € 67.000 nadelig, alle afwijkingen < € 100.000

Baten, € 59.000 voordelig, alle afwijkingen < € 100.000

Reserves, € 52.000 nadelig

Stortingen

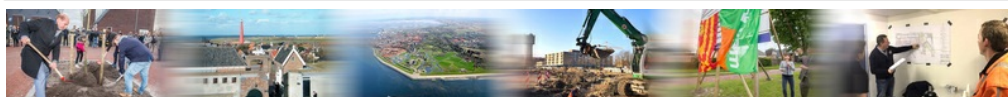
De storting in de bestemmingsreserve Anton Pieckplein is conform begroting uitgevoerd, € 142.000

Onttrekkingen

De onttrekking uit de reserve Strategische Visie van € 636.000 is conform begroting uitgevoerd. Er was begroot € 75.000 uit de reserve Anton Pieckplein te onttrekken, dit is beperkt gebleven tot € 23.000. Een deel van de uitgaven volgt nog in de komende jaren.

Programma 5 Ruimtelijke ontwikkeling en wonen

5.1 Inleiding

Den Helder is een veelzijdige stad op een unieke plek, de top van Holland. Het heeft een mooie ligging, met aan drie kanten zee en de daarbij behorende landschappen van geulen, duinen, strand en wad. We willen in de ruimtelijke ontwikkeling de stedelijke, landschappelijke en cultuurhistorische aspecten aan elkaar koppelen. Zo versterken we onze eigen identiteit. Bij de ruimtelijke ontwikkeling en inrichting van ons gebied houden we rekening met en zorgen we voor een goede balans tussen de economische dynamiek van de stedelijke omgeving en de rust en ruimte van het open landschap en de kustzone. We streven naar prettige en veilige woonmilieus.

We kiezen niet voor kwantiteit, maar gaan voor kwaliteit. En we zoeken naar functionele invullingen die bijdragen aan de toeristisch recreatieve ambities van de stad. Door in te zetten op de veelzijdigheid maken we van Den Helder een aantrekkelijke woonstad.

5.2 Bestemmingsplannen

Wat wilden we bereiken?

Planologische ruimte bieden in bestemmingsplannen voor passende ontwikkelingen en bestemmingsplannen niet ouder dan 10 jaar.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

We hebben de beheersverordening Oostoever vastgesteld om te kunnen voldoen aan de wettelijke eis dat alle ruimtelijk instrumenten jonger zijn dan 10 jaar.

We hebben het bestemmingsplan Rijksweg 109 vastgesteld om het mogelijk te maken de agrarische bebouwing van een bedrijf te vergroten.

We hebben het bestemmingsplan L. den Bergerstraat vastgesteld om mogelijk te maken dat het bestaande leegstaande schoolgebouw op deze locatie wordt vervangen door een tiental grondgebonden woningen.

We hebben het bestemmingsplan Stadshart West eveneens vastgesteld.

5.3 Visie openbare ruimte

Wat wilden we bereiken?

We willen openbare ruimte inrichten en beheren op een manier die aansluit bij de wensen van de buurtbewoners en de visie van de gemeenteraad.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

We hebben de visie Openbare Ruimte in nieuw perspectief vastgesteld. We hebben de raad in een aantal informatieavonden meegenomen in het proces van totstandkoming van het beleidskader. Wij bieden dit beleidskader in februari 2017 aan de raad aan ter vaststelling.

5.4 Wonen

Wat wilden we bereiken?

We willen een woningvoorraad die aansluit bij de regionale en lokale ontwikkelingen in de woningmarkt. We streven daarbij naar een evenwichtige samenstelling van de bevolking per wijk en differentiatie in woonmilieus.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

We hebben het beeldkwaliteitsplan "Op Huisduinen" vastgesteld. Het plan geeft de ruimtelijke ambities weer en is het toetsingskader voor ontwerpen voor dit gebied met daarin enkele rijksmonumenten.

De raad heeft de Woonvisie Den Helder 2016-2020 gesteld. Wij hebben op basis van de Woonvisie met de woningcorporaties en huurdersverenigingen de prestatieafspraken 2016-2021 gemaakt.

Het project "Verduurzamen en levensloopbestendig maken van de bestaande particuliere woningvoorraad" is van start gegaan. Via een bewonersgerichte benadering informeren wij woningeigenaren en stimuleren we hen om maatregelen aan de eigen woning te treffen, gericht op langer zelfstandig wonen en energiebesparing. Het duurzaam bouwloket voert dit project uit. De buurt Oud-Den Helder is als eerste aangepakt. Het heeft er in geresulteerd dat enkele woningeigenaren in collectief verband maatregelen nemen ter verduurzaming van de eigen woning.

In regionaal verband gaan we door met de uitvoering van het regionaal Convenant Woningbouwprogramma Kop van Noord-Holland tot 2020. Woningbouwplannen in de regio worden regionaal afgestemd.

In woonpark 't Laar is begonnen met de verkoop van de volgende fase.

Eind 2016 waren totaal 87 van de 159 woningen in fase 1 van Willem Alexanderhof verkocht.

5.5 Herbestemming

Wat wilden we bereiken?

We streven naar hergebruik van zowel gebouwen als ruimtelijke structuren, zoals verkeer structuren en landschap.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

We verwijzen hier naar programma 4. Daarnaast kunnen we nog vermelden dat de regionale samenwerking op het gebied van energie- en klimaatbeleid wordt vormgegeven door een klimaatteam. Den Helder heeft hierin een voortrekkersrol en ondersteunt, samen met het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier, gemeenten in Noord-Holland Noord op dit gebied. De transformatie van Nieuw Den Helder kent een procesmatige aanpak waarin we continu zoeken naar mogelijkheden voor koppeling van activiteiten en mogelijkheden van klimaatbestendigheid op verschillende schaalniveaus, wijk, buurt en straat. Ook hier werken

partijen als Woningstichting, Landschap NH, HHNK, nutsbedrijven en gemeente intensief samen.

5.6 Havenontwikkeling

Wat wilden we bereiken?

Inzet op de ontwikkeling van de zee- en luchthaven en de daaraan verbonden bedrijfsterreinen en randvoorwaardelijke infrastructuur.

Wat gaan we daarvoor gedaan?

We hebben besloten een bedrag van € 7 mln in de vorm van aandelenkapitaal beschikbaar te stellen, om de financiële positie van Port of Den Helder te versterken. De eerste vier hectare van het bedrijventerrein Kooyhaven is opgeleverd. Fase 3a van Kooyhaven is bouwrijp gemaakt. Van deze fase is de eerste kavel inmiddels verkocht. We zijn met het Rijksvastgoedbedrijf in gesprek gegaan voor een eventuele overname van het gebied Buitenveld.

Met het besluit om de risico-voorziening Multimetaal te laten vrijvallen, lijkt het dossier Multimetaal te zijn gesloten. We hebben een reserve gevormd van € 1.650.000 met als doel de locatie RWS+ tegenover de toegang van de Nieuwe haven te herontwikkelen (totaal 2,6 ha).

Effectindicatoren

Indicator	NL '15	DH '15	DH '16
Woon- en leefomgeving (prettig wonen) [score (0-10)]	7,8	7,9	niet gemeten
Zorg voor de woon- en leefomgeving [score (0-10)]	6,5	6,5	niet gemeten

Wat heeft het gekost?

Tabel "Wat heeft het gekost?"

Programma 5 - Ruimtelijke ontwikkeling en wonen Bedragen (x € 1.000)	Begroting 2016		Rekening 2016	Verschil gewijzigde begroting-/rekening
	Oorspronkelijk	Na wijziging		
Totaal lasten	9.920	10.518	9.797	721
Totaal baten	-7.125	-7.889	-6.991	-898
Saldo van baten en lasten	2.795	2.629	2.806	-177
Totaal toevoegingen reserves	0	1.163	1.343	-180
Totaal onttrekkingen reserves	-93	-429	-454	26
Gerealiseerd resultaat	2.702	3.364	3.695	-331

Toelichting

Toelichting gewijzigde begroting 2016 – rekening 2016 (€ 331.000 nadelig)

Lasten, € 721.000 voordelig

Met ingang van boekjaar 2016 is het deel van de grond van Willem-Alexanderhof waarvan verwacht wordt dat dit niet binnen 10 jaar verkocht wordt, uit de grondexploitatie genomen en als 'gewone' grond op de balans geboekt. De hiermee samenhangende rentekosten van € 340.000, rekenen we niet meer toe aan de grondexploitatie Willem-Alexanderhof, maar komen als kosten binnen dit programma.

We houden rekening met het niet kunnen incasseren van een vordering voor inrichting van een perceel grond in Julianadorp. De voorziening dubieuze debiteuren wordt hiervoor met € 100.000 gevoed.

Van het gevraagde onderhoudsbudget voor de Krugerstraat, € 150.000 (gedekt uit een reserve), is slechts € 23.000 in 2016 uitgegeven, de rest volgt in 2017.

Er is een pand aan de Lupinestraat verkocht, dit zorgt voor een afboeking van de resterende boekwaarde van € 104.000.

Voor onderhoud aan diverse panden is € 113.000 minder uitgegeven. De oorzaak is de actualisatie van beheerplannen en de daaruit voortvloeiend herschikking van uitgaven voor planmatig en correctief onderhoud, alsmede het aangaan van onderhoudscontracten. In 2017 gaan we volgens een vernieuwd beheersregime

werken.

Tot slot valt te melden dat er voor beide grondexploitaties € 1.108.000 minder is uitgegeven dan aanvankelijk geraamd. Raming van uitgaven en inkomsten is in hoge mate afhankelijk van de markt en wordt budget neutraal verrekend met de grondexploitaties.

Afwijkingen < € 100.000; € 83.000 nadelig

Baten, € 898.000 nadelig

Tegenover de lagere lasten van de grondexploitaties staat ook een hiermee samenhangende lagere boeking naar de balans: € 949.000. Ook de verkoopopbrengsten zijn lager dan geraamd : € 159.000

Er zijn diverse panden verkocht conform de afstootnota. De opbrengst is iets hoger uitgevallen dan geraamd en bovendien was de opbrengst netto geraamd. De verkoopopbrengst komt in totaal € 152.000 hoger uit.

Afwijkingen < € 100.000: € 58.000 voordelig

Reserves, € 154.000 nadelig

Toevoegingen, € 180.000 nadelig

Er waren toevoegingen geraamd voor voordelige verkoopresultaten in de reserves Aankopen stadshart wet Voorkeursrecht en de vastgoed egalisatiereserve. De verkoopresultaten waren iets positiever dan geraamd. Bovendien was de opbrengst raming gesaldeerd met kosten terwijl de kosten = onttrekking apart geboekt worden. Hierdoor wordt er € 180.000 meer in de betrokken reserves gestort.

Onttrekkingen, € 26.000 voordelig.

Er is minder onttrokken voor werkzaamheden t.b.v. de Krugerstraat, € 127.000, waarvan het zwaartepunt in 2017 komt. Hier tegenover worden opbrengst en kosten van de verkochte Lupinestraat apart in plaats van gesaldeerd geboekt waardoor er € 109.000 meer als onttrekking geboekt wordt. Ook wordt er voor onderhoudsuitgaven aan panden aangekocht op basis van de wet Voorkeursrecht € 39.000 meer onttrokken dan geraamd.

Programma 6 Verkeer en vervoer

6.1 Inleiding

Om Den Helder als centrumgemeente van de Noordkop te kunnen positioneren, is het belangrijk dat de stad goed toegankelijk is. Een goede en veilige doorstroming op de hoofdroutes voor auto's en fietsers door de gemeente is van belang. In de inrichting van de woon- en werkomgeving betrekken wij bewoners en ondernemers bij de inrichting van de openbare ruimte.

6.2 Stadshart

Wat wilden we bereiken?

We willen dat het Stadshart voor automobilisten en fietsers goed bereikbaar en ontsloten is.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

We hebben per 1 december het vrij parkeren in het centrumgebied ingevoerd. Het deel van de Beatrixstraat tussen Westgracht en Weststraat hebben we heringericht.

We hebben de planvorming voor het Stationsvoorplein afgerond, zodat we in januari 2017 kunnen beginnen met de werkzaamheden. Beide plannen voorzien in een verbetering van het verblijfskarakter van het gebied waarbij de doorstroming van het verkeer toch is gegarandeerd.

6.3 Julianadorp-Den Helder

Wat wilden we bereiken?

We willen een goede verbinding tussen Den Helder en Julianadorp.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

De werkzaamheden voor de aanleg van de Noorderhaaks zijn gestart.

Naar aanleiding van het doorlopen participatieproces hebben we besloten om op de kruising Zuiderhaaks - Breeveld een rotonde aan te leggen.

Wij hebben in de raadscommissie Stadsontwikkeling en Beheer in september een toelichting gegeven op de nieuwe aanbesteding van het busvervoer. De huidige dekking van het buslijnnet in Den Helder blijft gehandhaafd.

6.4 Haven

Wat wilden we bereiken?

We willen dat de haven goed bereikbaar is.

Wat gaan we daarvoor doen?

We blijven inzetten op een goede bereikbaarheid van de haven. Dit gebeurt in verschillende regionale samenwerkingsverbanden: De Kop Werkt!, Noord-Holland-Noord en het BO-MIRT. Doel is het onderwerp in de gebiedsagenda op te nemen en daaraan vervolgens concrete acties te verbinden. De nadruk ligt daarbij op het economisch belang van de haven.

Wat hebben we bereikt?

Vanuit De Kop Werkt is een subsidie beschikbaar gesteld om het bereikbaarheidsvraagstuk uit te werken in concrete plannen.

Daarvoor is een projectleider aangesteld.

Ook de provincie Noord-Holland heeft een onderzoek gestart naar de "Bereikbaarheid van Den Helder". Beide projecten versterken elkaar en er is gekozen voor nauwe samenwerking.

Verder zijn wij een overleg gestart met Port Of Den Helder en het Hoogheemraadschap Noordhollands Noorderkwartier om de noodzakelijke werkzaamheden aan de kades in de haven te kunnen combineren met noodzakelijke verhoging van de zeedijk.

Effectindicatoren

Indicator	NL '15	DH '15	DH '16
Openbaar vervoer [% (zeer) tevreden]	67%	70%	niet gemeten
Straten, paden en trottoirs in de buurt zijn goed begaanbaar [% (helemaal) mee eens]	63%	64%	niet gemeten
voldoende parkeergelegenheid in de buurt [% (helemaal) mee eens]	61%	68%	niet gemeten
Mate waarin onveilige verkeerssituaties in de buurt voorkomen [% soms/vaak]	54%	46%	niet gemeten

Wat heeft het gekost?

Tabel "Wat heeft het gekost?"

Programma 6 - Verkeer en vervoer Bedragen (x € 1.000)	Begroting 2016		Rekening 2016	Verschil gewijzigde begroting-/rekening
	Oorspronkelijk	Na wijziging		
Totaal lasten	1.869	1.857	1.535	322
Totaal baten	-1.056	-921	-892	-29
Saldo van baten en lasten	813	936	643	292
Totaal toevoegingen reserves	13	0	0	0
Totaal onttrekkingen reserves	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	826	936	643	292

Toelichting

Toelichting gewijzigde begroting 2016 – rekening 2016 (€ 292.000 voordelig)

Lasten, € 322.000 voordelig, alle posten < € 100.000

Baten, € 30.000 nadelig, alle posten < € 100.000

Reserves,
geen

Programma 7 Milieu

7.1 Inleiding

Een gezonde leefomgeving is van groot belang voor de veiligheid en gezondheid van onze inwoners en de bezoekers van Den Helder. Door een goed en verantwoord milieubeleid zorgen we voor mens en natuur. Milieu kent geen grenzen en laat zich niet afbakenen. We werken dan ook nauw samen met andere betrokken partijen en maken ons hard om milieubeleid ook in andere beleidssectoren te integreren. Een gezond en stabiel milieu is belangrijk voor iedereen. Als gemeente zijn we verantwoordelijk voor een aantal specifieke taken op het gebied van milieubeheer. Zo zorgen we ervoor dat bedrijven voldoen aan de geldende milieunormen. Daarnaast stimuleren we bedrijven en inwoners hun eigen verantwoordelijkheid te nemen. Dit kunnen zij bijvoorbeeld doen door afval te scheiden of energie te besparen.

7.2 Afval

Nieuwe wijze van afvalinzameling

Tegen de achtergrond van internationale afspraken rond o.a. CO₂-reductie is het Rijksbeleid er op gericht dat in plaats van afvalverbranding, in 2020 75% van het huishoudelijk afval wordt gescheiden en hergebruikt. Wat hierbij met name van belang is dat het afval aan de bron – dus aan huis – wordt gescheiden. In 2015 werd slechts 41 % van het huishoudelijk afval in Den Helder gescheiden. Over een nieuwe wijze van afvalinzameling hebben wij in 2016 - n.a.v. bewonersparticipatietraject - in Julianadorp twee door de bewoners naar voren gebrachte inzamelvarianten in een 'business-case' uitgewerkt. Vanwege een nog hoger milieurendement hebben wij in 2016 voor de gemeente gekozen voor de variant 'restafval op afstand', te beginnen in Julianadorp. Dit houdt in dat er voor laagbouw verplicht voor groente-, fruit- en tuinafval (GFT), oud papier en karton (OPK) en plastic, metaal en drankenkartons (PMD) mini-containers (rolemmers) aan huis komen en restafval door de bewoners moet gedeponereerd in een nabijgelegen ondergrondse verzamelcontainer. Wij verwachten dat de uitrol - eerst in Julianadorp - eind 2017/begin 2018 kan plaatsvinden. Hierna voeren we deze wijze van inzameling fasegewijs voor de rest van Den Helder ingevoerd.

Ondergrondse container voor restafval in de nabije omgeving en 3 mini-containers restafval.
Rentmeesterschap voor GFT, PMD en OPK aan huis.

Focus op steeds minder

Frequentiewisseling restafval en plastic, pak & blik

Vooruitlopend op de genoemde definitieve wijze van afvalinzameling, hebben we in 2016 voor de gemeente een pilot 'frequentiewisseling' voorbereid. Uit het participatietraject bleek mede dat bewoners vanwege ruimtegebrek en stankoverlast graag zien dat het PMD-afval frequenter wordt opgehaald, waardoor als effect daarvan minder restafval ontstaat. Begin 2017 wordt het PMD-afval dan ook eens per twee weken opgehaald en het restafval eens per vier weken.

Wij verwachten dat door deze maatregelen het scheidingspercentage stijgt. Het eveneens in 2016 uitgevoerde project '100-100-100' heeft dit onomstotelijk aangetoond.

In 2016 zijn wij ook begonnen met het project 'Schoon Belonen' op de locaties van het voortgezet onderwijs. Dit project heeft als doel dat brugklassen zwerfafval in de openbare ruimte opruimen, zij kunnen hiermee voor de school en de klas geld verdienen. Ook wordt in diverse lessen aandacht besteed aan het afval- en grondstoffenprobleem in relatie tot zorg voor het milieu.

7.3 Riolering

Wat wilden we bereiken?

We willen een goed functionerend rioolsysteem voor de afvoer van afvalwater, overtollig hemelwater en overtollig grondwater. De huidige rioolstelsels functioneren goed, maar zijn op termijn niet bestand tegen extreem weer. We blijven daarom werken aan het optimaliseren van deze stelsels. We willen overlast bij

bewoners en gevaarlijke situaties op straat door langdurig blank staande wegen, zoveel mogelijk voorkomen. Ook structurele overlast door een te hoge grondwaterstand willen we verder terugdringen. De nauwe samenwerking met Texel, Schagen, Hollands Kroon en het Hoogheemraadschap, in 2014 bestuurlijk vastgelegd, wordt vervolgd. Met deze samenwerking willen we bijdragen aan slimmer beheer en lagere kosten.

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daarvoor gedaan?

- Op 7 november is het beleidskader voor de zorgplichten hemelwater en grondwater vastgesteld. Hiermee wordt concreet gemaakt welke mate van overlast wij willen voorkomen en welke maatregelen wij gaan nemen om huidige of toekomstige overlast te voorkomen. Dit willen wij doen zonder lastenverzwaring voor de bewoners.
- Samen met de gemeenten Texel, Schagen en Hollands Kroon zijn we begonnen met het opstellen van gezamenlijke beleidstekst voor het actualiseren van de gemeentelijke rioleringsplannen. Wij kunnen ons geactualiseerde gemeentelijk rioleringsplan naar verwachting in het 4e kwartaal van 2017 aan de gemeenteraad ter vaststelling aanbieden.
- De gemeenten Texel, Schagen en Hollands Kroon hebben samen een gegevensbeheerder aangetrokken om de rioolgegevens op orde te houden.
- In het Marinapark is succesvol een proef uitgevoerd om daar op een innovatieve wijze de wateroverlast op te lossen. Het overtollige hemelwater wordt hier onderhoudsarm afgevoerd naar diepere bodemlagen.
- Onderzoek naar een optimale werkwijze voor het gebiedsgericht werken met geïntrigeerd rioolonderhoud gaf aanleiding om de voorbereiding van enkele straten niet in 2016 maar in 2017 uit te voeren.
- We hebben in Doorzwin 40 een eerste maatregel genomen om de openbare ruimte aan te passen aan een veranderend klimaat (hevigere neerslag). We hebben een gedeelte van de berm en stoep verlaagd om zo te functioneren als overloop. De straat komt hier niet meer blank te staan.

7.4 Zon- en windenergie

Wat wilden we bereiken?

We hebben de ambitie om in 2020 tenminste 20% van de energiebehoefte van Den Helder te vervullen met duurzame energie en in 2050 voor tenminste 50%. Het meewerken aan de realisatie van grootschalige duurzame energiebronnen is hiervoor een belangrijk middel.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Het provinciaal beleid voor zonneparken is aangepast; zonneparken mogen nu, naast in stedelijk gebied, ook nabij stedelijk gebied. Hierdoor is een zonnepark op de locatie Heldair mogelijk.

Wij zijn in gesprek met bedrijven in Den Helder voor mogelijkheden van zonne-energie (bijvoorbeeld op daken).

Tijdens een raadsinformatieavond hebben wij lopende duurzame initiatieven en kansen besproken.

In december 2016 heeft het ministerie van Economische zaken de nota Wind op Zee na 2021 vastgesteld. Het is van belang daarbij kennis, expertise en infrastructuur die in de Kop van Noord-Holland aanwezig is, zoveel mogelijk benut wordt. In al alle contacten hierover wordt nauw samengewerkt met Port of Den Helder NV.

7.5 Bodemkwaliteit

Wat wilden we bereiken?

Voor de komende jaren richten we het beleid op het bereiken van een bewuster en meer duurzaam gebruik van de bodem. Het accent ligt hierbij op de relatie bodem en maatschappelijke dynamiek.

We hebben de bodemsaneringsoperatie in het stedelijk gebied binnen het ISV-bodemprogramma 2010-2014 uitgevoerd. In 2017 verantwoordt wij definitief de besteding van de ISV-gelden.

We werken verder aan de uitvoering van het bodemprogramma 2015-2018. Doelen van dit programma zijn:

- Bereiken van de samenhang van bodembeleid met energiesystemen;
- Onderzoeken en indien nodig saneren of beheersen van alle locaties met (mogelijk) risico's voor de volksgezondheid, de zogenaamde humane spoedlocaties;
- Onderzoeken en indien nodig saneren of beheersen van alle locaties met (mogelijk) risico's op verspreiding van verontreinigende stoffen (spoedlocaties op basis van verspreidingsrisico's) en ecologische spoedlocaties;
- Zorgen dat de stedelijke vernieuwing niet stagneert door bodemverontreiniging;
- Als er sprake is van grootschalige grondwaterverontreiniging: beheersen of saneren in samenwerking

- met betrokken partijen door een gebiedsgerichte aanpak;
- Nazorg bij saneringslocaties met restverontreiniging;
- Aansluiten van het Bodemloket op het regionale systeem in 2015, waardoor de bodeminformatie digitaal beschikbaar komt.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

De uitvoering van het bodemprogramma 2015-2018 loopt. Projecten die zijn opgepakt in 2016 zijn de nazorg bij de gesaneerde locaties van het DIVMAG-terrein (geval 2), Petotjoh-loods en het Havenkantoor. Voor de Petotjoh-loods en het Havenkantoor moet nog een monitoring worden uitgevoerd. De provincie heeft besloten dat we de nazorg in de Spuistraat en het DIVMAG-terrein kunnen beëindigen. De waterbodemsanering van de wateren van Willemsoord is nog niet afgerond. Inmiddels is er wel overeenstemming over hoe we de afronding van de sanering aanpakken. Overleg met de provincie en belanghebbenden pakken we in 2017 op. In dit kader hebben we bij het Boerenverdriet verontreinigde bagger verwijderd, de provincie heeft met de evaluatie van deze sanering ingestemd en er is geen nazorg benodigd.

De sanering van de halter Sluisdijk is afgerond.

De sanering van het Vinkenterrein is in 2016 nagenoeg afgerond, oplevering volgt naar alle waarschijnlijkheid in februari/maart 2017.

7.6 Green deals

Wat wilden we bereiken?

Green Deals zijn instrumenten van de rijksoverheid om goede, 'groene' initiatieven vanuit de maatschappij te ondersteunen en te stimuleren. Den Helder heeft de afgelopen jaren hard gewerkt aan een schoon, heel en veilig strand en wil dit graag behouden en waar mogelijk uitbouwen. De Green Deal "Schone Stranden" zorgt ervoor dat kustgemeenten ervaringen delen en ideeën van elkaar overnemen. Daarnaast heeft Port of Den Helder ook Green Deals gesloten voor de Visserij en voor de Scheepsafvalketen. Tijdens het vissen krijgen vissers van allerlei afval in hun netten dat anderen hebben gedumpt. In Den Helder doen kotters al jaren mee aan het project van KIMO Nederland-België.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

De blauwe vlaggen zijn dit jaar op Willemsoord uitgereikt. Den Helder kreeg vlaggen voor de strandlagen Duinoord, Zandloper en Julianadorp. Ook de jachthavens Willemsoord en Breewijk ontvingen een vlag. Port of Den Helder heeft haar havenafvalplan in 2016 vastgesteld. Ook het Visserij Havenafvalplan is vastgesteld.

7.7 Haven

Wat wilden we bereiken?

De Wet Windenergie op Zee is in 2015 aangenomen. De komende jaren krijgt Nederland 4450 MW capaciteit op zee. Deze wet is een procedurewet. Het besluit of windmolens op 10 of 12 mijl uit de kust worden gerealiseerd moet nog worden genomen in het kader van het Waterplan. Het elektriciteitsgebruik van 5 miljoen huishoudens wordt straks gedekt door energie uit windmolens.

De regering wil vaart maken met het bouwen van windmolenparken op zee om aan de afspraken uit het Nationaal Energieakkoord te kunnen voldoen.

In Den Helder zijn de mogelijkheden voor windenergie op land zeer beperkt vanwege de belemmeringen rond de luchthaven en Defensie terreinen. De havens van Den Helder kan wel veel betekenen voor bedrijvigheid gericht op onderhoud en beheer van installaties voor wind op zee.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Door middel van zienswijzen, ambtelijke en bestuurlijke beïnvloeding in Den Haag hebben we enerzijds Den Helder en regio gepositioneerd en anderzijds benadrukt dat de ontwikkeling van windparken op de Noordzee van belang is voor de economische ontwikkeling van Den Helder en de regio. Wij hebben in overleg met de minister van Economische Zaken en bij de Noordzeedialoog ter voorbereiding van de Noordzeestrategie 2030 onze lobby onder de aandacht gebracht. De beoogde windparken op zee (inclusief de 10-12 mijlszone) ter invulling van het Nationaal Energieakkoord worden gebouwd. Op de beurs Offshore Energy in de Rai Amsterdam in 2016 is de merknaam "North Sea Energy Gateway" gelanceerd.

Door samenwerking tussen gemeente Den Helder en Port of Den Helder hebben wij de subsidieregeling Duurzame zeehavens onder de aandacht gebracht en gepresenteerd aan het bedrijfsleven in de haven. Het uiteindelijke resultaat is dat de provincie heeft besloten € 500.000 toe te kennen aan Port of Den Helder voor een walstroomproject en €75.000 aan het ingediende project van Peterson BV.

Effectindicatoren

Indicator	NL '15	DH '15	DH '16
-----------	--------	--------	--------

voldoende groen in de buurt[% (helemaal) mee eens]	82%	83%	niet gemeten
De buurt is schoon [% (helemaal) mee eens]	62%	62%	niet gemeten
Perken, plantsoenen en parken in de buurt zijn goed onderhouden [% (helemaal) mee eens]	57%	63%	niet gemeten

Wat heeft het gekost?

Tabel "Wat heeft het gekost?"

Programma 7 - Milieu Bedragen (x € 1.000)	Begroting 2016		Rekening 2016	Verschil gewijzigde begroting-/rekening
	Oorspronkelijk	Na wijziging		
Totaal lasten	13.400	14.000	13.881	119
Totaal baten	-14.111	-13.893	-14.204	311
Saldo van baten en lasten	-710	107	-322	430
Totaal toevoegingen reserves	120	120	120	0
Totaal onttrekkingen reserves	-144	-1.274	-693	-582
Gerealiseerd resultaat	-734	-1.047	-895	-152

Toelichting

Lasten € 119.000 voordelig

De uitvoering van het Bodem- Saneringsprogramma 2015 – 2018 verloopt trager en de uitgaven voor de sanering van het Vinkenterrein zijn dit jaar lager. Het Vinkenterrein wordt afgewikkeld in 2017.

Het totaal aan lagere kosten is € 531.000. In de voorziening Waterbreed is € 155.000 extra gestort door een extra ontvangen bijdrage (zie baten)

Voor riolering zijn de kosten dit jaar lager, dan begroot. Tevens is een niet begrote bijdrage ontvangen vanuit de regiogemeente (zie baten). Doot deze meevallers is er € 317.000 meer in de egalisatievoorziening gestort. Het resterend verschil wordt veroorzaakt door diverse kleine mee- en tegenvallers.

Baten € 331.000 voordelig

Er zijn niet geraamde bijdragen van derden ontvangen, € 155.000, voor ondersteuning van het project Waterbreed.

De ingeschatte opbrengst voor herbruikbaar compost is € 100.000 hoger geworden dan verwacht.

Vanuit de regiogemeente is een een bijdrage voor riolering ontvangen van € 116.000, die niet begroot was. Het resterende verschil wordt veroorzaakt door diverse kleine mee- en tegenvallers

Reserves,

Onttrekkingen, € 582.000 nadelig

Voor bodemsaneringen waren onttrekkingen geraamd olopend tot € 1.274.000. De uit de reserves te dekken gerealiseerde saneringsuitgaven blijven beperkt tot € 693.000, zodat er € 581.000 minder onttrokken wordt.

Programma 8 Onderwijs

8.1 Inleiding

Op het gebied van onderwijs en jeugd hebben we ambities. We willen onderwijs dat aansluit bij de economische kansen die de haven biedt én talentvolle jongeren verleiden om naar onze stad te komen. Hier volgen zij les in gebouwen die voldoen aan de eisen van deze tijd. In elke wijk zijn aantrekkelijke voorzieningen en een sprankelend aanbod. Deze ambities kunnen we realiseren.

Goede accommodaties dragen bij aan goed (bewegings-)onderwijs. We willen dat onze accommodaties op orde zijn. Het aanbod aan schoolgebouwen moet nu en in de toekomst zijn afgestemd op wisselende aantallen leerlingen die er daadwerkelijk zijn. We streven ernaar het totaal aantal m² onderwijsvastgoed te verminderen, zodat leegstand afneemt en de gebouwen door schoolbesturen beheersbaar blijven.

We werken hard aan het op weg helpen van niet schoolbare jongeren. Door intensieve begeleiding willen we hen aan het werk helpen of terug naar school voor het behalen van een startkwalificatie.

8.2 Startkwalificaties

Wat wilden we bereiken?

Jongeren die tijdelijk niet te scholen zijn, wilden we een traject aanbieden om terugkeer naar school of werk te realiseren.

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daarvoor gedaan?

Jongeren die niet schoolbaar zijn, worden bijvoorbeeld bij Inwerking aangemeld. Inwerking begeleidt de jongere uiteindelijk richting school dan wel werk. De begeleiding bestaat onder meer uit gesprekken voeren en sociale vaardigheden leren afhankelijk van de hulpvraag. De jongeren met het uitstroomprofiel werk, begeleiden we met projecten als jobcoaching, jeugd werkt, pro/vso project, Turn-Over naar werk.

Door de intensieve begeleiding zijn jongeren aan het werk gegaan of weer naar school teruggekeerd.

8.3 Integraal huisvestingsplan onderwijsaccommodaties

Wat wilden we bereiken?

We hebben in het najaar van 2015 het integraal huisvestingsplan onderwijs accommodaties vastgesteld. De uitvoering daarvan hebben we vanaf 2016 ter hand genomen.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Het onderhoudsconvenant dat we met schoolbesturen hebben afgesloten, liep eind 2015 af en hebben we in 2016 afgehandeld met de schoolbesturen. Het onderhoudsconvenant heeft bijgedragen aan goed onderhouden schoolgebouwen. Sinds 2015 zijn schoolbesturen zelf (financieel) verantwoordelijk voor de uitvoering van buitenonderhoud aan schoolgebouwen.

In 2016 is voor de Spinaker een haalbaarheidsonderzoek uitgevoerd naar vervangende huisvesting dat moet leiden tot uitvoering in 2017.

Het project voor het realiseren van een brede school aan de Drooghe Bol heeft in 2016 geen vervolg gekregen. Wel is het gesprek vervolgd over de mogelijke oplossingsrichtingen voor de scholen.

8.4 Arbeid en onderwijs

Wat wilden we bereiken?

In aansluiting op de doelstellingen van De Kop Werkt! willen we jongeren reële kansen bieden op werk. Daarvoor willen we bij jongeren onder andere belangstelling opwekken voor beroepen in haven en offshore. We streven ernaar dat jongeren in Den Helder de kennis en vaardigheden kunnen verwerven die aansluiten bij de behoefte van de arbeidsmarkt in de Kop van Noord-Holland.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

In het regionale programma De Kop Werkt! zit de opdracht aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt. Het afgelopen jaar heeft Den Helder mede regie gevoerd op de ontwikkeling van Tech@Connect, een initiatief van de provincie voor samenwerking en krachtenbundeling tussen onderwijs, onderzoek, ondernemers en overheid in de maritieme, energie- en technieksector in de Kop van Noord-Holland. Doel is jongeren te interesseren voor het leren en werken in deze drie sectoren, en zo een aantrekkelijk vestigingsklimaat voor bedrijven te creëren en om een goede aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt in de genoemde sectoren te realiseren.

Effectindicatoren

Indicator	NL '15	DH '15	DH '16
Basisonderwijs is voldoende nabij [% (helemaal) mee eens]	92%	94%	niet gemeten

Wat heeft het gekost?

Tabel "Wat heeft het gekost?"

Programma 8 - Onderwijs Bedragen (x € 1.000)	Begroting 2016		Rekening 2016	Verschil gewijzigde begroting-/rekening
	Oorspronkelijk	Na wijziging		
Totaal lasten	6.173	5.940	5.615	325
Totaal baten	-27	-570	-544	-26

Saldo van baten en lasten	6.146	5.370	5.071	299
Totaal toevoegingen reserves	0	0	297	-297
Totaal onttrekkingen reserves	-1.195	-297	-288	-8
Gerealiseerd resultaat	4.950	5.073	5.079	-6

Toelichting

Toelichting gewijzigde begroting 2016 – rekening 2016 (€ 6.000 nadelig)

Lasten, € 325.000 voordelig

Het budget voor onvoorziene uitgaven/calamiteiten (bijvoorbeeld asbest vondst) hoefde slechts beperkt aangesproken te worden zodat hiervan € 114.000 onbenut bleef.

Afwijkingen < € 100.000: € 211.000 voordelig

Baten, € 26.000 nadelig

Afwijkingen < € 100.000: € 26.000 nadelig

Reserves, € 305.000 nadelig

Toevoegingen, € 297.000 nadelig

Het voor- of nadelig resultaat van voor rekening van de gemeente komende 'onderwijshuisvesting' wordt verrekend met een egalisatiereserve. Er was een kleine onttrekking begroot maar uiteindelijk vielen de uitgaven lager uit waardoor er een storting in plaats van onttrekking plaats vindt.

Onttrekkingen, € 8.000 nadelig.

Er hebben twee onttrekkingen uit kapitaallegalisatie reserves conform begroting plaats gevonden. Verder was er een gering tekort geraamd bij onderwijshuisvesting, € 8.000, waartoe er een onttrekking uit de egalisatiereserve geraamd werd. Uiteindelijk blijkt het resultaat positief zodat de onttrekking uitblijft.

Programma 9 Cultuur

9.1 Inleiding

In 2016 heeft u de visie en het beleidskader *cultuur kleurt het leven* vastgesteld. Het cultuurbeleid kent vier speerpunten:

- Het eerste speerpunt betreft kinderen en cultuur, waarbij het doel is van jongs af aan kinderen kennis te laten maken met cultuur en hen de kans te geven hun talenten te ontplooiën.
- Het tweede speerpunt is dat zoveel mogelijk mensen deelnemen aan cultuur. Hiervoor is het van belang dat er een breed en op elkaar afgestemd aanbod is.
- Het derde speerpunt is Den Helder neerzetten als culturele hart van de regio. Dit willen we bereiken door uit te stralen wat we hebben op cultureel gebied en hierover naar buiten met één boodschap te communiceren.
- Het vierde speerpunt betreft cultureel ondernemerschap. Wij stimuleren dit onder meer door een subsidie voor culturele experimenten beschikbaar te stellen.

9.2 Stadshart

Wat wilden we bereiken?

Het stadshart van Den Helder is een regionaal cultuur centrum. Dit komt enerzijds tot uiting in de cultuurhistorische waarde van een gebied als Willemsoord of gebouwen zoals School 7. Anderzijds komt het tot uiting door de culturele activiteiten die er zijn.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Zowel De Kampanje als de bibliotheek zijn inmiddels gevestigd op hun nieuwe locaties in het stadshart. De bezoekersaantallen zijn goed en zowel De Kampanje als de bibliotheek ondernemen activiteiten en ondersteunen evenementen, wat bijdraagt aan de levendigheid van het stadshart. Verder hebben we de subsidie relaties met het Reddingmuseum en Stichting Museumhaven voortgezet.

9.3 Cultuurhistorie

Wat willen we bereiken?

Wij willen het behoud en herbestemming van cultuurhistorisch waardevolle gebouwen, objecten en structuren bevorderen als kern kwaliteit van onze stad, zodat de ontwikkelingsgeschiedenis van onze stad zichtbaar is.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Wij hebben de redengevende beschrijvingen van monumenten in de stad geactualiseerd. Voor verdere informatie verwijzen we naar de programma's 4, 5 en 12.

9.4 Subsidiebeleid

In 2016 hebben wij toegewerkt naar meerjarige subsidie overeenkomsten (2017-2019) voor Triade, De Kampanje en KopGroep Bibliotheken. Hierbij hebben wij prestatieafspraken gemaakt op basis van de speerpunten uit de visie cultuur en de daarbij behorende doelstellingen uit het beleidskader cultuur.

Wat heeft het gekost?

Tabel "Wat heeft het gekost?"

Programma 9 - Cultuur Bedragen (x € 1.000)	Begroting 2016		Rekening 2016	Verschil gewijzigde begroting-/rekening
	Oorspronkelijk	Na wijziging		
Totaal lasten	5.358	5.515	5.482	32
Totaal baten	-28	-28	-17	-11
Saldo van baten en lasten	5.330	5.487	5.465	22
Totaal toevoegingen reserves	0	0	0	0
Totaal onttrekkingen reserves	0	-90	-90	0
Gerealiseerd resultaat	5.330	5.397	5.375	22

Toelichting

Toelichting gewijzigde begroting 2016 – rekening 2016 (€ 22.000 voordelig)

Lasten, € 32.000 voordelig, alle posten < € 100.000

Baten, € 11.000 nadelig, alle posten < € 100.000

Reserves,

Onttrekkingen,

Conform begroot: € 25.000 voor de cultuurmakelaar en € 65.000 voor bijdrage aan de renovatie van de boerenverdietsluis

Programma 10 Sport, Recreatie en Vrije tijd

10.1 Inleiding

Den Helder heeft sportfaciliteiten in soorten en maten, voor individuele sporters en voor teams. Recreanten én toeristen vinden hun weg in de stad, in het landelijk gebied, in bos en duin en aan zee. Velen vinden hun ontspanning ook op en bij het binnenwater. Daarnaast trekt het grote aantal evenementen dat het hele jaar door in de stad plaatsvindt vele bezoekers. De diverse routenetwerken en de vele attracties (musea, theater, bioscoop, zwembaden, Noordzee strand, stelling Den Helder, Willemsoord en de Waddenzee) zorgen ervoor dat dagrecreatie én verblijfsrecreatie optimaal is in Den Helder.

10.2 Sportverenigingen

Wat wilden we bereiken?

Wij willen samenwerking tussen de vele sportverenigingen die Den Helder rijk is stimuleren, zodat zij elkaar kunnen ondersteunen en versterken.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

In 2015 heeft de evaluatie van het sportbesluit plaatsgevonden. Daaruit is gebleken dat sportverenigingen op zoek zijn naar de aansluiting met zorg. Sportverenigingen hebben een veranderende rol in de samenleving, maar vraag en aanbod op dit gebied sluiten niet altijd op elkaar aan. Met het organiseren van de conferentie Sport voor Zorg hebben we partijen uit de sport- en zorgsector elkaar willen laten ontmoeten en kennis laten maken met elkaars aanbod. Tijdens de conferentie zijn diverse contacten gelegd. In 2017 volgen we de resultaten.

10.3 Evenementen

Wat wilden we bereiken?

We willen met goede evenementen bijdragen aan het positieve imago van de stad, het algemene woon- en leefklimaat verbeteren en het aantal toeristen en recreanten vergroten dat onze stad bezoekt. Evenementen bevorderen bovendien het ondernemersklimaat. We steunen en faciliteren vooral nautische activiteiten en zoeken bij de grotere evenementen naar combinaties met (particuliere) activiteiten op het gebied van sport, kunst en cultuur.

Wat hebben we bereikt?

Naast het ondersteunen van evenementen van reguliere gemeentelijke taken zoals handhaving openbare orde, beheer openbare ruimte, verlenen van subsidie vanuit het reguliere evenementen budget, stond 2016 vooral in het teken van het publieksevenement rond de stopover van de internationale langste zeilrace 'Clipper Round the World Race 15/16' die op Willemsoord en tijdens de restart op de zeedijk plaatsvond. Zeven dagen lang stond alles in het teken van zeilen, food(trucks), entertainment (zoals zomercarnaval) en activiteiten voor een ieder. Samenwerkende partijen zoals Stichting Evenementen Den Helder, Willemsoord, Koninklijke Marine en citymarketing hebben de organisatie opgepakt en uitgevoerd. Dat kon rekenen op draagvlak (sponsoring) van het bedrijfsleven.

Den Helder heeft ook de uitdaging opgepakt om het nationale evenement met betrekking tot het varend erfgoed en Tall Ships 'De Traditionele Schepenbeurs' voor de komende jaren nieuw leven in te blazen op Willemsoord. Dit bood de stichting Sail Den Helder tevens een prachtige kans om Sail Den Helder 2017 onder de aandacht te brengen. De organisatie van het mega-evenement Sail Den Helder 2017, dat samenvalt met de Marinedagen is in 2016 al van start gegaan.

10.4 Subsidies

Wat wilden we bereiken?

We willen de deelsubsidieverordening aanpassen naar aanleiding van de evaluatie van het subsidiebeleid.

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daarvoor gedaan?

We hebben de deelsubsidieverordening Sportsubsidies op onderdelenaangepast. Zo hebben we duidelijker omschreven waarvoor sportverenigingen hun subsidie kunnen inzetten. De mogelijkheden zijn verruimd.

10.5 Sportaccommodaties

Wat wilden we bereiken?

We willen een evaluatie van het Sportbesluit.

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daarvoor gedaan?

We hebben het Sportbesluit geëvalueerd door middel van een enquête en een bijeenkomst met sportverenigingen. Hieruit is gebleken dat sportverenigingen over het algemeen tevreden zijn met de uitvoering van het Sportbesluit. Verenigingen zien dat het Sportbesluit er toe leidt dat de gemeente investeert op de diverse sportparken en deze goed onderhoudt.

10.6 Activiteiten in de buurt

Wat wilden we bereiken?

We willen bewoners stimuleren om met elkaar en soms op initiatief van bedrijven of organisaties activiteiten in de buurt of wijk te organiseren. Buurthuizen, multifunctionele centra, maar ook trapvelden in de openbare ruimte bieden hiertoe gelegenheid.

Wat hebben we bereikt?

Wij hebben met het Buurtcollectief aanvullende afspraken gemaakt over hoe zij haar ondersteunende rol naar de buurthuizen en Multifunctionele centra's (MFC's) vervult. Verder hebben wij met betrokken maatschappelijke partners bekeken hoe het MFC Nieuw Den Helder een goed verdienmodel kan ontwikkelen. Daarbij hebben we onder meer bekeken of het aantal activiteiten in het MFC kan toenemen en hoe de partners die in het Wijkhuis een ruimte huren, meer kunnen samenwerken. Tot slot hebben we bij op trapveld Sportlaan nieuwe doelen

neergezet.

Effectindicatoren

Indicator	NL '15	DH '15	DH '16
Sportvoorzieningen [% (zeer) tevreden]	70%	62%	niet gemeten
Speelvoorzieningen (kinderen tot 12 jaar) [% (zeer) tevreden]	61%	55%	niet gemeten

Wat heeft het gekost?

Tabel "Wat heeft het gekost?"

Programma 10 - Sport, recreatie en vrije tijd Bedragen (x € 1.000)	Begroting 2016		Rekening 2016	Verschil gewijzigde begroting-/rekening
	Oorspronkelijk	Na wijziging		
Totaal lasten	5.230	5.472	5.372	99
Totaal baten	-1.033	-1.141	-1.038	-103
Saldo van baten en lasten	4.197	4.331	4.334	-4
Totaal toevoegingen reserves	0	0	0	0
Totaal onttrekkingen reserves	0	-200	-200	0
Gerealiseerd resultaat	4.197	4.131	4.134	-4

Toelichting

Toelichting gewijzigde begroting 2016 – rekening 2016 (€ 4.000 nadelig)

Lasten, € 99.000 voordelig,

De storting in de voorziening onderhoud strandslagen, € 133.000, is uitgesteld naar 2017.

overige posten < € 100.000: € 34.000 nadelig

Baten, € 103.000 nadelig,

Een ontvangst van een afkoopsof, € 133.000, voor onderhoud strandslagen is uitgesteld naar 2017.

overige posten < € 100.000: € 30.000 voordelig

Reserves,

Onttrekkingen,

Conform begroot: € 200.000 voor de bijdrage aan SAIL 2017

Programma 11 Sociaal Domein

11.1 Inleiding

Kernwoorden in dit programma zijn zelfredzaamheid en eigen kracht, met als doel dat iedere inwoner van Den Helder kan meedoen in de samenleving, op zijn niveau en naar draagkracht. De rol van de gemeente daarin begint bij de voorwaarden om te kunnen meedoen: een sociale stad met actieve burgers, een gezonde leefstijl en met aandacht voor elkaar. Het geven van informatie, advies en ondersteuning is belangrijk voor het behoud en herstel van zelfredzaamheid. Goed onderwijs schept de basis; samen met regiogemeenten zetten wij extra in om te voorkomen dat jongeren de school voortijdig, zonder diploma verlaten.

Participatiewet

Het motto van de Participatiewet is: Iedereen doet mee. Doel van de Participatiewet is dat meer mensen, ook

mensen met een arbeidsbeperking, participeren op de arbeidsmarkt. Wij bieden ondersteuning aan mensen die niet zelfstandig de arbeidsmarkt kunnen betreden. Daarnaast biedt de Participatiewet een vangnet voor inwoners die (tijdelijk) niet in staat zijn zelfstandig in hun levensonderhoud te voorzien.

Jeugdwet

In de Jeugdwet is jeugdhulp breed gedefinieerd. Jeugdhulp omvat zowel informatie en advies als ondersteuning, hulp en zorg aan jeugdigen en hun ouders bij alle denkbare opgroei- en opvoedingsproblemen, psychische problemen en stoornissen. We zijn niet alleen verantwoordelijk voor preventie, maar ook voor ambulante hulp, verblijf bij pleegouders, psychiatrische zorg en kinderschermingsmaatregelen en jeugdreclassering. Ook de aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling valt onder onze verantwoordelijkheid.

Wmo 2015

De Wmo 2015 heeft als hoofddoel het voor mensen mogelijk te maken om langer thuis te blijven wonen en te participeren in de samenleving. Er zijn drie maatschappelijke doelen:

- Het bevorderen van de sociale samenhang, de mantelzorg, het vrijwilligerswerk en de veiligheid en leefbaarheid in de gemeente.
- Het ondersteunen van de zelfredzaamheid en de participatie van personen met een beperking of met chronische, psychische of psychosociale problemen, zoveel mogelijk in de eigen leefomgeving.
- Het bieden van opvang (maatschappelijke opvang, vrouwenopvang, beschermd wonen) en verslavingszorg. Den Helder is hiervoor de centrumgemeente op het niveau Kop van Noord-Holland.

Sociaal Wijkteam

Ondersteuningsvragen en vooral de complexe vraagstukken worden gemeld bij het Sociaal Wijkteam en daar zo efficiënt en effectief mogelijk opgepakt. Het Sociaal Wijkteam geeft informatie en advies, stelt een ondersteuningsplan op en voert de regie op resultaten van ondersteuning. Enkelvoudige vragen over werk en inkomen en maatschappelijke ondersteuning worden in principe behandeld door de loketten voor Maatschappelijke Ondersteuning en Werk en Inkomen.

Zelfredzaamheid en eigen kracht

We gaan uit van de kracht van onze inwoners om op eigen wijze en met behulp van hun netwerken vorm te geven aan het dagelijks leven. Onze ondersteuning is aanvullend en alleen waar dat nodig is. We beogen een beweging naar voren: van specialistische jeugdzorg en maatwerkvoorzieningen Wmo naar meer integrale basishulp respectievelijk algemene voorzieningen, en van basishulp en algemene voorzieningen naar meer zelf-oplossend vermogen van inwoners van onze stad. Bij die overgang is een integrale blik op problematiek van onze burgers noodzakelijk. Daarvoor hanteren we het begrip zelfredzaamheid als uitgangspunt omdat dit alle generaties en alle leefgebieden van het menselijk leven omvat.

11.2 Transformatie en Innovatie Sociaal Domein

Wat wilden we bereiken?

In het programma Sociaal Domein is aandacht voor de vernieuwing van het sociale domein (de transformatie); een ingrijpende verandering in de verhouding tussen de lokale samenleving, de overheid, maatschappelijke partners en zorgverzekeraars in de wijze van denken en doen waarop ondersteuning en zorg tot stand komen, de kwaliteit van de ondersteuning en de beoogde resultaten binnen de in de begroting gestelde financiële kaders. Daarbij past een begrotingsevenwicht met als randvoorwaarde dat het rijksbudget het vertrekpunt is. Vernieuwing vraagt om ideeën (de innovatie) die verder gaan dan efficiency en heeft ook betrekking op de bedrijfsvoering binnen de eigen organisatie.

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daarvoor gedaan?

Innovatiebudget

Wij hebben een innovatiebudget beschikbaar gesteld om maatschappelijke partners te stimuleren om blijvend het professionele handelen te innoveren. We zetten het budget in voor voorstellen die bijdragen aan vernieuwing, bijvoorbeeld de verschuiving naar lichtere of informele vormen van ondersteuning. Het innovatiebudget is in 2016 ingezet voor initiatieven in regionaal en bovenregionaal verband.

Overlegtafels en innovatiethema's

We hebben op regionaal en bovenregionaal niveau overlegtafels gehouden met aanbieders, zorgverzekeraars en andere ketenpartners.

Het project NetWERKT versterkt (afstemming formele/informele hulp Jeugd en Wmo) is juli 2016 gestart. Het gaat door tot 1 september 2017. In het project wordt geëxperimenteerd met het inzetten van goed getrainde vrijwilligers ter aanvulling/vervanging van professionele hulp. De eigen kracht en het netwerk van cliënten worden versterkt, de toestroom naar duurdere zorg neemt af en er vindt een verschuiving plaats van duurdere ondersteuning naar preventie.

Het regionale project "Waarom moeilijk doen als het samen kan" is in september 2016 gestart en loopt door tot het derde kwartaal van 2017. Dit project is erop gericht vanuit het Sociaal Wijkteam vroegtijdig integrale, passende hulp in te zetten voor kinderen en gezinnen met complexe problematiek, om daarmee inzet van zwaarder vormen van zorg te voorkomen of te beperken.

In 2016 hebben 18 gemeenten in Noord-Holland Noord en aanbieders van specialistische jeugdhulp een Transformatieplan vastgesteld met als doel het gebruik van specialistische bedden in de jeugdhulp te beperken. Vooruitlopend op het Transformatieplan hebben de bestuurders een opdracht vastgesteld voor de

ontwikkeling van een bovenregionale crisisfunctie jeugd. Doel is de huidige versnipperde crisisfunctie samen te voegen.

In verband met de verwachte daling van de vraag naar jeugdbescherming & jeugdreclassering is landelijk onderzoek gedaan naar de bedrijfscontinuïteit van gecertificeerde instellingen. Op de schaal Noord-Holland Noord werken we samen om de continuïteit van deze taken te waarborgen.

Sociale innovatie

We hebben ingezet op versterking van en innovaties in het maatschappelijk veld en met inwoners. Eind 2016 zijn we begonnen met de oriëntatiefase van twee pilots die we in het kader van Sociale innovatie worden uitgevoerd. Het betreft de pilots 'Slow Work' en 'Buurtcentrum Visbuurt 3.0'. In de afzonderlijke pilots wordt geëxperimenteerd met andere manieren van werken en denken. Door ontdekkend leren krijgt de transformatie van het sociaal domein steeds meer gestalte. We doen dit met maatschappelijke organisaties en inwoners in de vertrouwde omgeving van inwoners.

Het idee achter Slow Work is: een gemeentelijk werkbedrijf op te richten dat werk biedt aan mensen met een (grote) afstand tot de reguliere arbeidsmarkt. Mensen die via de participatiewet bij de gemeente aankloppen stromen via een poort naar een op te richten gemeentelijk werkbedrijf om vervolgens uitgezonden te worden naar één van de werkgebieden die in de gemeente voorhanden zijn.

Het idee achter Buurtcentrum Visbuurt 3.0 is: Het inrichten van een buurtcentrum (Viskom/Maranathakerk/speeltuin) als sociaal hart van de Visbuurt. Iedere bewoner van de Visbuurt en omgeving kan met zijn/haar vragen terecht bij één punt in de wijk. Er is voldoende aanbod van activiteiten die aansluiten bij de behoeften van de bewoners van de Visbuurt. Waar mogelijk wordt geëxperimenteerd met alternatieve vormen van dagbesteding

Burgerparticipatie

De Adviesraad Sociaal Domein is ingesteld en operationeel.

Organisatie cliëntondersteuning

Wij bieden onafhankelijke cliëntondersteuning die bijdraagt aan het versterken van de zelfredzaamheid, het meedoen in de maatschappij en het verkrijgen van een zo integraal mogelijke dienstverlening op het gebied van maatschappelijke ondersteuning, preventieve zorg, zorg, jeugdzorg, onderwijs, welzijn, wonen, werk en inkomen.

Mee & de Wering, het mantelzorgcentrum en RCO De Hoofdzaak, zorgen voor de ondersteuning.

11.3 Redzaamheid

Wat wilden we bereiken?

- Wij willen dat inwoners zo lang mogelijk zelfstandig kunnen functioneren en participeren in de samenleving met inzet van informele en formele netwerken ('inclusieve samenleving');
- Wij stellen inwoners in staat zich te ontwikkelen en te ontplooiën om daarmee een maatschappelijk zo goed mogelijke positie te kunnen bereiken (sociale en maatschappelijke stijging);
- Wij willen dat op wijkniveau een goede sociale samenhang voor en een veilig en gezond leef- en opgroei-klimaat;
- Wij willen dat inwoners actief betrokken zijn bij de samenleving en zich zo nodig inzetten voor anderen (versterken en mobiliseren van de eigen kracht).

Wat hebben we daarvoor gedaan?

Preventie

1. Wij zijn op 1 januari 2016 JOGG-gemeente geworden. JOGG staat voor Jongeren Op gezond Gewicht. In de JOGG-aanpak worden nieuwe initiatieven ontplooid en bestaande initiatieven beter met elkaar verbonden. Dit gebeurt in samenwerking met jongeren, hun ouders, verzorgers en diverse lokale partijen uit bijvoorbeeld onderwijs, zorg, bedrijfsleven, sport en welzijn. Door een integrale samenwerking ontstaat

een omgeving waarin een gezonde leefstijl de normaalste zaak van de wereld is. Zo hebben wij op verschillende scholen de drinkwatercampagne geïntroduceerd, zorgen we in de loop van 2017 voor watertappunten in Den Helder en hebben we de samenwerking gezocht met het interventieprogramma "Lekker in je Lijf".

2. In 2016 nemen we deel aan de regionale werkgroep "In Control of Alcohol & Drugs". Vanuit het programma hebben we in Den Helder o.a. diverse preventieve activiteiten (voorlichtingsbijeenkomsten, trainingen en theatervoorstellingen voor jongeren, leerkrachten en/of ouders) via de scholen voor primair onderwijs, voortgezet onderwijs, middelbaar beroepsonderwijs en het speciaal onderwijs ingezet.
3. Begin 2016 zijn we begonnen met het opstellen van een armoedenota met als titel "Meedoen! Tegen armoede en sociaal isolement; nota armoedebeleid gemeente Den Helder 2017 - 2020". We hebben bij de voorbereiding van het beleid een groot aantal instanties en ervaringsdeskundigen betrokken die ervaring hebben met armoede in de dagelijkse praktijk. We leggen de nota in april 2017 aan de gemeenteraad voor ter besluitvorming.

Stimuleren informele zorg

1. In Den Helder is een poule gespecialiseerde vrijwilligers, onder verantwoordelijkheid van MEE & de Wering, operationeel. Vrijwilligers worden ingezet op zorggerelateerde hulp vragen en vervangen of zijn aanvullend aan de professionele zorg.
2. In 2016 is het informele platform Noordkopvoorelkaar.nl in toenemende mate bezocht en gebruikt door de inwoners van de gemeenten Den Helder, Hollands Kroon en Schagen. In december 2016 waren er 399 geregistreerde hulpaanbieders/vrijwilligers en 956 vragen van particulieren en organisaties. Vraag en aanbod hebben geleid tot 1271 unieke verbindingen via de website en 1716 unieke verbindingen via de website en de telefoon.
3. Sinds juli 2016 versterkt het project NetWERKT (formele/informele hulp Jeugd en Wmo) het experimenteren met de inzet van vrijwilligers ter aanvulling/vervanging van professionele hulp.

Aandachtsuur huishoudelijke hulp

Wij zijn op 1 juli 2016 gestart met de pilot "Aandachtsuur aanvullend op huishoudelijke hulp". De pilot liep tot 1 januari 2017. We hebben de keuzen van de cliënten ingedeeld in vier categorieën. Alle zorgaanbieders die huishoudelijke hulp leveren hebben meegedaan. We evalueren de uitslag in het tweede kwartaal 2017, tegelijkertijd met de uitslag van het onderzoek naar eenzaamheid onder ouderen.

Huishoudelijke hulp toelage

De huishoudelijke hulp toelage (HHT) kreeg in 2016 een vervolg. Wij verstrekken de toelage ook in 2017. Met deze regeling is tijdelijk extra huishoudelijke hulp beschikbaar.

Ondersteuning inwoners met een laag inkomen

In 2016 hebben wij inwoners met een laag inkomen extra ondersteund:

- Inwoners die meedoen op sportief, cultureel of maatschappelijk gebied kregen € 100 per persoon ter compensatie van de kosten van meedoen (participeren).
- Inwoners die te maken hebben met meerkosten voor zorg vanwege chronische ziekte of handicap kregen € 150 per huishouden.
- Steeds meer inwoners met hoge ziektekosten maken gebruik van het Univé gemeentepakket ziektekostenverzekering.
- Inwoners die het verplichte wettelijk eigen risico ziektekosten volledig betalen kregen een compensatie van € 165 per jaar.

Beschermd wonen en maatschappelijke opvang

Beschermd wonen en maatschappelijke opvang zijn de komende jaren geen van centrumtaak meer voor Den Helder. Het worden taken voor alle regiogemeenten. Samen met regiogemeenten, cliënten en zorginstellingen werken we aan visie, taken en innovatie van de wettelijke taken op dit gebied. De aftrap was de conferentie toekomst beschermd wonen in NHN die eind oktober werd gehouden.

Vluchtelingen

Wij hebben in 2016 135 vergunninghouders gehuisvest. Hiermee hebben we de taakstelling voor de huisvesting van deze nieuwe inwoners voldoende uitgevoerd. In mei 2016 hebben wij een conferentie over vluchtelingen georganiseerd waarbij betrokken partijen acties formuleerden om integratie en participatie te bevorderen.

11.4 Opdrachtgeverschap

In het sociaal domein ontstaan er nieuwe relaties tussen burgers, gemeenten, zorgaanbieders en aanbieders van algemene voorzieningen bij het leveren van ondersteuning en hulp aan kwetsbare burgers. We willen het opdrachtgeverschap op professionele wijze vormgeven.

Wat wilden we bereiken?

We willen:

- Goede (continue) en resultaatgerichte dienstverlening aan burgers;
- Integraliteit op alle facetten van de dienstverlening;
- Innovatie en zakelijkheid in de relatie met opdrachtnemers;
- Vermindering van de administratieve last voor opdrachtnemers;
- De juiste prikkels om binnen budgetten te blijven.

Wat hebben we bereikt en wat hebben we daarvoor gedaan?

Om de dienstverlening verder te verbeteren hebben we de wmo-toegang aangepast. Hierdoor is de bereikbaarheid toegenomen en kunnen we klanten beter bedienen.

Sinds 2016 gebruiken we het berichtenverkeer waarmee we de facturering tussen gemeente en zorgaanbieders hebben geautomatiseerd. Dit leidt tot lagere administratieve lasten.

We hebben in 2016 een Inkoopstrategie voor Jeugd en Wmo 2017-2019 vastgesteld in samenwerking met de gemeenten Schagen en Texel. Daarin staan de uitgangspunten voor opdrachtgeverschap, zoals kwaliteitsbeleid en vermindering van de administratieve last voor zowel opdrachtnemers als de gemeente. Samen met de gemeenten Schagen en Texel hebben we een regionaal inkoopteam gevormd waarin de professionaliteit is geborgd. Voor het Sociaal Domein in Den Helder hebben we het contractmanagement en het contractbeheer ingericht.

11.5 Meer mensen een gewone baan

We hebben in 2016 verschillende vormen van re-integratietrajecten ingekocht, afgestemd op de behoeften en vraag van de doelgroep. In de meeste gevallen betrof het trajecten die leidden tot uitstroom voor minimaal zes maanden. Binnen de re-integratieactiviteiten is er specifieke aandacht voor jeugd en jongeren door de inzet van accountmanagers jeugd.

Den Helder doet met specifieke projecten mee in het kader van ESF, om de kansen op werk voor iedereen die langer dan een half jaar een uitkering ontvangt en voor vergunninghouders te vergroten en daarmee de afstand tot de arbeidsmarkt te verkleinen. Het betreft gerichte trajecten, werkervaringsplaatsen en werkstages.

Berenschot heeft de opdracht gekregen om onderzoek te doen naar de toekomst van de regionale samenwerking en met name naar de rol en positie van Noorderkwartier en het Werkgevers Servicepunt hierin. We hebben werkbezoeken afgelegd bij Werkzaam en Werkplein Haarlem, als voorbeelden van een Gemeenschappelijke Regeling een netwerkorganisatie. In 2017 vindt over de toekomstige samenwerkingsvorm besluitvorming plaats.

11.6 Aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling

We hebben begin 2016 de Beschermingstafel jeugd geëvalueerd. Zowel ouders als jeugdhulporganisaties zijn positief. De tijd is nog te kort om vast te stellen of hiermee de instroom in het gedwongen kader afneemt. We hebben "Veilig Thuis" verder doorontwikkeld. Een eerste inspectieonderzoek is positief. Een aandachtspunt blijft het bestaan van wachtlijsten. We hebben samenwerkingsafspraken gemaakt met de wijkteams in de gemeenten in de Kop van NH.

Blijf van m'n Lijf heeft een ambulante team gevormd om slachtoffers van huiselijk geweld dicht bij huis hulp en ondersteuning te bieden. Veilig Thuis en het A-team hebben afspraken gemaakt over de uitvoering van het Tijdelijk huisverbod.

De VNG en het ministerie van VWS hebben afgesproken, dat in 2018 iedere regio beschikt over een Multidisciplinaire aanpak kindermishandeling (MDA++). Het gaat om samenwerkingsverbanden en –afspraken tussen onder meer politie, kinderartsen, forensische artsen en Veilig Thuis. In augustus heeft een eerste ambtelijke verkenning plaatsgevonden tussen vertegenwoordigers van de diverse regio's in de provincie Noord-Holland.

Effectindicatoren

Indicator	NL '15	DH '15	DH '16
gezondheids-/ zorgvoorzieningen [% (zeer) tevreden]	80	83	niet gemeten
Buurtbewoners staan altijd voor elkaar klaar [% (helemaal) mee eens]	58	54	niet gemeten

Welzijnsvoorzieningen [% (zeer) tevreden]	55	64	niet gemeten
Zorg aan een hulpbehoevende naaste (mantelzorg) (laatste 12 maanden) [%]	43	48	niet gemeten
Mantelzorger voelt zich belemmerd in dagelijks activiteiten door het geven van zorg aan naaste [% soms/vaak]	36	36	niet gemeten
Algehele persoonlijke gezondheid [score (0-10)]	7,6	7,6	niet gemeten

Wat heeft het gekost?

Tabel "Wat heeft het gekost?"

Programma 11 - Sociaal domein Bedragen (x € 1.000)	Begroting 2016		Rekening 2016	Verschil gewijzigde begroting-/rekening
	Oorspronkelijk	Na wijziging		
Totaal lasten	104.525	101.607	97.006	4.601
Totaal baten	-31.186	-26.545	-26.716	171
Saldo van baten en lasten	73.340	75.062	70.290	4.772
Totaal toevoegingen reserves	0	13.490	9.525	3.965
Totaal onttrekkingen reserves	-14	-4.328	-14	-4.314
Gerealiseerd resultaat	73.326	84.224	79.801	4.423

Toelichting

Toelichting gewijzigde begroting 2016 – rekening 2016

Lasten, € 4.601.000 voordelig

De lasten bijstandsuitkeringen en inkomensvoorzieningen vallen € 600.000 lager uit dan geraamd, als gevolg van een lagere gemiddelde uitkering per cliënt dan geraamd en gemiddeld over het jaar hebben iets minder cliënten (12) een inkomensvoorziening ontvangen dan geraamd..

Lasten minimabeleid en schuldhulpverlening vallen in totaal € 120.000 lager uit dan geraamd.

De lasten bijzondere bijstand vallen € 175.000 hoger uit dan geraamd, dit wordt voornamelijk veroorzaakt door hogere bewindvoeringskosten.

Binnen de lasten voor minimabeleid zijn de bestedingen voor een bedrag van € 800.000 opgenomen die gedekt worden uit de middelen die de gemeente ontvangt via de integratie-uitkering Sociaal Domein (de voormalige rijksregelingen Wtcg /Cer). Er is van deze beschikbare middelen een bedrag van € 300.000 niet ingezet.

De lasten Schuldhulpverlening vallen ongeveer € 55.000 hoger uit dan geraamd. Oorzaak hiervan is een niet geraamde toename van het aantal cliënten dat gebruik maakt van deze voorziening.

Van de van het rijk ontvangen middelen voor Vergunninghouders is een bedrag van ruim € 685.000 nog niet ingezet. Deze middelen zijn in 2017/2018 nodig ter dekking van de kosten die gemaakt worden voor participatie en integratie van vergunninghouders. In hoofdstuk 1 is bij de resultaatbestemmingen een voorstel opgenomen om dit bedrag in 2017 beschikbaar te stellen.

Op de budgetten voor reïntegratie heeft een onderbesteding plaatsgevonden van ongeveer € 410.000, wat vooral veroorzaakt werd doordat er door bemiddeling door de consulenten meer cliënten uitstroonden naar werk dan geraamd, zonder hiervoor reïntegratie-trajecten te hoeven inzetten.

Van de budgetten Kinderopvang kon een bedrag van € 234.000 niet worden ingezet. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door aan de ene kant het naar 2017 doorschuiven van de kwaliteitsimpuls peuterspeelzalen en aan de andere kant als gevolg van de aangeleverde telgegevens kinderopvang in oktober 2016 die zullen leiden tot een neerwaartse bijstelling van de subsidieverlening aan de peuterspeelzalen.

Van het in 2016 beschikbare budget voor HuishoudelijkeHulpToelage is een bedrag van € 135.000 niet ingezet omdat minder cliënten gebruik hebben gemaakt van de voorzieningen compensatie eigen bijdrage en aandachtssuur.

Van het beschikbare budget Huishoudelijke Hulp WMO wordt ongeveer een bedrag van € 300.000 niet ingezet, omdat minder mensen gebruik hebben gemaakt van deze voorziening.

Van het beschikbare budget voor hulpmiddelen WMO wordt een bedrag van € 153.000 niet ingezet, omdat minder mensen gebruik hebben gemaakt van de vervoersvoorziening dan geraamd.

De bestedingen WMO begeleiding via de zorgaanbieders op basis van de ontvangen

productieverantwoordingen vallen ongeveer € 161.000 hoger uit dan eerder geraamd.

De bestedingen Beschermd Wonen via de zorgaanbieders op basis van de ontvangen productieverantwoordingen vallen € 461.000 lager uit dan geraamd. In dit bedrag is rekening gehouden met de restitutie van niet bestede ontvangen rijksmiddelen Beschermd Wonen aan de regiogemeenten.

De SVB heeft de verantwoording van de bestedingen op PGB's aangeleverd, in het kader van de WMO vallen de bestedingen € 506.000 en in het kader van de Jeugdhulp € 183.000 lager uit dan geraamd. Hiervan is de oorzaak niet bekend.

De bestedingen in het kader van de Jeugdhulp via de zorgaanbieders op basis van de ontvangen productieverantwoordingen vallen ongeveer € 850.000 lager uit dan geraamd. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door afwijkingen tussen prognose- en realisatiecijfers van de zorgaanbieders.

overige posten < € 100.000: € 412.000

Baten, € 171.000 voordelig,

De ontvangen baten in het kader van reïntegratie vallen ongeveer € 181.000 hoger uit dan geraamd. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door een hogere ontvangen bijdrage van het COA voor begeleiding en re-integratie van vergunninghouders.

overige posten < € 100.000: € 10.000 nadelig

Reserves, € 350.000 nadelig

Dotaties en stortingen,

Aan de reserve sociaal domein heeft over 2016 een dotatie plaatsgevonden van € 156.000 waardoor het door de raad gesteld maximum van 10% is bereikt. Er is ongeveer € 505.000 minder onttrokken aan de reserve dan geraamd.

Programma 12 Economische ontwikkeling

12.1 Inleiding

Den Helder biedt kansen voor economische groei. Onze haven is daarvoor een belangrijke motor. Om economische activiteiten in de sfeer van service en onderhoud aan de windparken op zee te kunnen ontplooiën, is het van belang kansen op deze activiteiten te bevorderen en zoveel mogelijk te benutten. We zien ook mogelijkheden op het gebied van toerisme en recreatie.

12.2 Stadshart

Wat wilden we bereiken?

Om de aantrekkingskracht van het stadshart te vergroten, is het van belang dat de leegstand afneemt.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

We verwijzen hier naar het programma Stadshart.

12.3 Haven

Wat wilden we bereiken?

Het havenprogramma zet in op het vergroten van de werkgelegenheid, het behoud van kennis in de regio en het aanbieden van opleidingen in de regio. De ontwikkeling van zee- en luchthaven en de daaraan verbonden bedrijfsterrinen en randvoorwaardelijke infrastructuur moeten ertoe bijdragen dat deze doelen bereikt worden.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

We faciliteren Port of Den Helder NV in haar activiteiten gericht op de ontwikkeling van de haven. In de programma's Ruimtelijke Ordening en Wonen, Milieu en Verkeer en Vervoer en Onderwijs hebben wij de gemeentelijke activiteiten nader beschreven. De coördinatie van die activiteiten en de financiering van projecten vindt plaats vanuit het programma Economische Ontwikkeling plaats. Om de belangen en mogelijkheden van onze zee- en luchthaven en het maritieme bedrijfsleven goed te behartigen, onderhouden we contacten met de provincie, met ministeries en andere overheidsinstanties. Via het programma De Kop Werkt! ondersteunen we projecten die de ontwikkeling van de haven bevorderen.

Tijdens Offshore Energy 2016 is in Amsterdam RAI het merk en de propositie *North Sea Energy Gateway* gepresenteerd. Met dit nieuwe merk willen Port of Den Helder, Den Helder Airport, haven- en scheepvaartvereniging HSV en Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord (NHN) de regio Noord-Holland Noord internationaal op de kaart zetten.

[Tech@Connect](#) is in november 2016 ontstaan als een samenwerking en krachtenbundeling tussen onderwijs, onderzoek, ondernemers en overheid in de maritieme, energie en techniek sector in de Kop van Noord-Holland. [Tech@Connect](#) wil een goede aansluiting realiseren van onderwijs op de arbeidsmarkt en samenwerking tussen bedrijven op het terrein van personeelsvoorziening.

Stichting Energy Port/MCN heeft voor het project *Port4Innovation1* een Europese subsidie van € 575.000 uit het EFRO-programma verkregen voor een onderzoeksproject samen met de onderzoeksinstituten en het bedrijfsleven. Wij dragen bij in de cofinanciering.

12.4 Toerisme

Wat wilden we bereiken?

We willen dat Den Helder toeristische bekendheid krijgt en dat de werkgelegenheid in deze sector toeneemt.

Wat hebben we daarvoor gedaan?

We stimuleren en faciliteren Stichting Strandexploitatie Noordkop door samenwerking en subsidie voor het beheer van het strand, gericht op een schoon en veilig strand.

We faciliteren stichting Top van Holland en stichting Ondernemen aan Zee door samenwerking en subsidie voor citymarketing en andere activiteiten die zijn gericht op het vergroten van de aantrekkingskracht van Den Helder.

De destiniemarketing organisatie Holland boven Amsterdam heeft in 2016 vorm gekregen. De regio Noord-Holland boven het Noordzeekanaal wordt gepromoot als een aantrekkelijk vakantiebestemming voor één of meerdaags verblijf aan het gastheerschap wordt invulling gegeven. Samen met de vrijetijdsorganisatie regelt de organisatie informatie op locatie, wordt een databaseomgeving ontwikkeld en worden effectieve marketingactiviteiten uitgevoerd. Ook organiseert Holland boven Amsterdam inspiratietours voor de zakelijke markt om kennis te maken met het vergader- en congresaanbod.

Wij hebben het toeristisch beleid in 2016 geëvalueerd en besproken in de raadscommissie Bestuur en Middelen. We verwerken de resultaten in het nieuwe beleidskader Toerisme, dat in 2017 wordt vastgesteld.

12.5 Acquisitie bedrijven

Wat wilden we bereiken?

In Den Helder liggen diverse bedrijventerreinen. Een deel daarvan is eigendom van Port of Den Helder NV of al uitgegeven. Wij streven naar zoveel mogelijk vestiging van bedrijven die passen bij het profiel van de stad.

Wat hebben we hiervoor gedaan?

Met het Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland-Noord, dat voor de regiogemeenten het centrale bedrijvenloket verzorgt, werken we aan de acquisitie van bedrijven. We faciliteren bedrijven in Den Helder die een andere vestigingslocatie zoeken.

Effectindicatoren

Indicator	2011	2012	2013	2014	2015
Aantal bedrijfsvestigingen	3.070	3.150	3.110	2.980	niet gemeten
Aantal banen *	28.160	27.950	27.070	26.730	niet gemeten

Wat heeft het gekost?

Tabel "Wat heeft het gekost?"

Programma 12 - Economische ontwikkeling Bedragen (x € 1.000)	Begroting 2016		Rekening 2016	Verschil gewijzigde begroting-/rekening
	Oorspronkelijk	Na wijziging		
Totaal lasten	1.365	2.242	1.808	434
Totaal baten	0	-1.600	-1.667	67

Saldo van baten en lasten	1.365	642	141	501
Totaal toevoegingen reserves	0	1.600	1.600	0
Totaal onttrekkingen reserves	0	-1.750	-1.750	0
Gerealiseerd resultaat	1.365	492	-9	501

Toelichting

Toelichting gewijzigde begroting 2016 – rekening 2016 (€ 501.000 voordelig)

Lasten, € 434.000 voordelig,

Er is een uitgave geraamd van € 250.000 als bijdrage in een EFRO project. De bijdrage blijkt over meerdere jaren voldaan te moeten worden, voor het eerst vanaf 2017. Hierdoor is de uitgave in 2016 uitgebleven maar wordt er bij de resultaatbestemmingen een voorstel gedaan hiervoor een bedrag in een bestemmingsreserve te storten

overige posten < € 100.000: € 184.000 voordelig

Baten, € 67.000 voordelig, alle posten < € 100.000

Reserves,

Stortingen,

Conform begroot, € 1.600.000 ten behoeve van een bijdrage aan de ontwikkeling van de NW-zijde van de haven

Onttrekkingen,

Conform begroot: € 1.500.000 t.b.v. de bijdrage aan 'De Kop Werkt!' en € 250.000 t.b.v. de EFRO bijdrage.

3. Paragrafen

3.1 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Algemeen

Het weerstandsvermogen is het vermogen om risico's te kunnen opvangen, zodat wij onze taken kunnen blijven uitvoeren. Het is de verhouding tussen de weerstandscapaciteit en de risico's die niet op een andere wijze zijn afgedekt.

1. De weerstandscapaciteit betreft het beschikbare geld en de mogelijkheden om de niet-begrote en onvoorziene kosten (risico's) te kunnen opvangen.
2. De risico's die we als organisatie lopen zijn de risico's van materiële omvang waarvoor we geen maatregelen (bijvoorbeeld in de vorm van verzekering of voorziening) hebben getroffen.

We willen over een toereikend weerstandsvermogen beschikken om te voorkomen dat iedere financiële tegenvaller ons dwingt tot bezuinigingen of ten laste gaat van het uitvoeren van bestaande taken.

We gaan in deze paragraaf in op de weerstandscapaciteit en de risico's.

Weerstandscapaciteit

In de nota Weerstandsvermogen en risicomanagement 2015 hebben we als gewenste ratio voor het weerstandsvermogen een ratio vallend in de range $1,0 < \text{ratio} < 1,4$ aangegeven.

Wij hebben de beoordeling van de ratio en de te nemen maatregelen in de volgende tabel opgenomen:

Ratio weerstandsvermogen	Betekenis	Beheersmaatregel
> 2,0	Uitstekend	Extra risico nemen/investeren
$1,4 < \text{ratio} < 2,0$	Ruim voldoende	Weerstandscapaciteit niet verhogen
$1,0 < \text{ratio} < 1,4$	Voldoende	Consolideren weerstandscapaciteit
$0,8 < \text{ratio} < 1,0$	Matig	Weerstandscapaciteit verhogen
$0,6 < \text{ratio} < 0,8$	Onvoldoende	Weerstandscapaciteit verhogen
< 0,6	Ruim onvoldoende	Bezuinigen of risico's mijden

De algemene reserve is eind 2016		€ 25.568.325
Op deze stand verwachten we de volgende mutaties:		
Positief resultaat jaarrekening 2016		€ 4.171.000
Resultaatbestemming jaarrekening 2016	-/-	€ 4.171.000

De beschikbare weerstandscapaciteit blijft € 25.568.325.

De ratio weerstandsvermogen is € 25.568.325/ € 14.470.850= 1,77

De ratio valt boven de door de raad gekozen minimum range van 1.0 < ratio > 1.4 en is daarmee voldoende.

Er zijn geen maatregelen nodig om de ratio van het weerstandsvermogen te verhogen.

Toelichting op de risico's

Risico's

Omschrijving risico	Begroet 2016	Jaarrekening 2016		Risicobedrag
	Risicobedrag	Max. risico	Risicokans	
Tekort meerjarenraming 2016-2019	3.046.000	7.615.000	Nihil	0
Ontwikkeling gemeentefonds	0	0	Nihil	0
Exploitatie Willemsoord BV	213.600	356.000		213.600
Deelneming Zeestad CV	0	0		0
Port of Den Helder	2.100.000	3.500.000	Hoog	2.100.000
Baggerbeheer BV	604.800	1.466.000	Hoog	880.000
Schadeclaims en planschades	470.000	1.175.000	Laag	176.250
Grondexploitatie	1.918.000	zie paragraaf grondbeleid		1.821.000
Leningen en garantstellingen	2.540.000	126.000.000		9.000.000
Bijstandsverstrekking	1.500.000		0 Nihil	0
Achterstallig onderhoud kapitaalgoederen	300.000	500.000	Nihil	0
Dividend deelnemingen	189.000	315.000		0
Decentralisaties	3.510.000		0 Nihil	0
Gemeentelijke heffingen	240.000	400.000	Hoog	240.000
Samenwerking	410.400	684.000		0
Zwembad	-	100.000		40000
Totaal	17.041.800			14.470.850

Tekort meerjarenraming 2016-2019

Wij hebben in navolging op de begroting 2016-2019 een aanvulling gemaakt. Deze is tegelijk met de begroting 2016-2019 behandeld. In deze aanvulling op de begroting hebben we concrete voorstellen geformuleerd om het negatieve saldo 2016 tot en met 2019 om te buigen naar een sluitend saldo. Uit deze aanvulling op de begroting 2016-2019 komt dus ook een meerjarig sluitend beeld naar voren.

Ontwikkeling gemeentefonds

Groot onderhoud

Wij hebben de effecten van het groot onderhoud binnen het Gemeentefonds al in de begroting 2016-2019 opgenomen. Bij de actualisatie door het Rijk met de twee tussenrapportages in 2016 blijven de hiervoor bestemde suppletie-uitkeringen gehandhaafd.

Krimp

In de meerjarenbegroting 2016-2019 hebben we rekening gehouden met een stelpost krimp van 1% per jaar. Vanwege de actualisatie met de werkelijke cijfers van 2016 in de twee tussenrapportages, is deze stelpost voor 2016 komen te vervallen. Tot nu toe is gebleken dat deze stelpost voldoende is om het nadelige financieel effect op te vangen.

Rijksbezuinigingen

Het rijk heeft bij de begroting 2016-2019 geen nieuwe bezuinigingen aangekondigd. Dit is gedurende 2016 ook niet gebleken. Er is eerdere sprake geweest van een stijgende lijn van de uitkering van het gemeentefonds. Wij lichten de uitkomsten hiervan toe bij programma 1.

Samenvattend kunnen we stellen dat we voor dit onderdeel geen risicobedrag hoeven op te nemen of te actualiseren.

Dividend deelnemingen

De gemeente ontvangt dividend van haar (privaatrechtelijke) deelnemingen als deze in een jaar winst maken. De resultaten van deze deelnemingen zijn afhankelijk van o.a. de economische bedrijvigheid in de sector en de te betalen vennootschapsbelasting op grond van de Wet markt en overheid. De betaling van vennootschapsbelasting van gemiddeld 22,5% over de (fiscale) winst is nieuw i.v.m. het in 2016 vervallen van de vrijstelling voor overheidsbedrijven. Naast het risico van een lagere dividendum uitkering als gevolg van economische omstandigheden gaat ook de vennootschapsbelasting ten koste van de dividendum uitkering aan de aandeelhouder, i.c. de gemeente. In 2016 keert, o.a. als gevolg van de economische recessie, een tweetal gemeentelijke deelnemingen (Port of Den Helder en Luchthaven Den Helder BV) geen dividend aan de gemeente uit. Hierdoor is het in 2016 ontvangen dividend ad € 734.000 in 2016 ca. € 6 ton lager dan geraamd. Begroot was een uitkering van ca € 1,3 miljoen met een hieraan gekoppeld risicobedrag van € 189.000. Ten opzichte van het begrote risicobedrag is aanvullend voor nog € 411.000 risico gelopen en minder aan dividend uitgekeerd. De verwachting is dat deze trend zich de komende jaren zal voortzetten. Daarom is besloten bij de begroting 2017 om de verwachte inkomsten te verlagen met € 654.000. Hierdoor is het risico nihil.

Leningen en garantstellingen

We lopen risico met de instellingen waaraan we een lening hebben verstrekt of waarvoor we een garantie hebben afgegeven. We beoordelen jaarlijks de begrotingen en jaarrekeningen van deze instellingen. Maar we riskeren een financiële tegenvaller als zij niet aan hun aflossing- en/of renteverplichtingen kunnen voldoen en we daarop door de geldverstrekker worden aangesproken. Eind 2016 hebben we een totaalbedrag van € 70 (was € 73 eind 2015) Miljoen aan geldleningen verstrekt. Daarnaast hebben we eind 2016 garantstellingen verstrekt van in totaal € 231 (was € 212 eind 2015) miljoen. € 164 (was € 147 eind 2015) miljoen van dit bedrag heeft betrekking op geldleningen met een achtervang van de stichting Waarborgfonds Sociale Woningbouw.

In de nota Weerstandsvermogen en risicomangement 2015 staat dat voor de reeds bestaande leningen en garanties de rekenpercentages ten tijde van de verstrekking van kracht zijn. Met de toepassing van de nieuwe rekenpercentages zou het beslag op het weerstandsvermogen groot zijn. Via een zogenaamde sterfhuisconstructie bouwen we de oude leningen en garantstellingen af.

In voorgaande jaren (voor 2015) berekenden we over het totale risicobedrag een opslagpercentage van 25% (zijnde € 4,3 miljoen) als extra dekking voor het totaal aan risico's. In de nieuwe berekeningssystematiek doen we dat niet meer. Wel zetten we dit bedrag nu als extra dekking voor de bestaande leningen en garantstellingen. Hierdoor is het totale risicobedrag voor de leningen en garantstellingen opgehoogd naar in totaal € 9 miljoen.

Exploitatie Willemsoord BV

De gemeente is voor 100% aandeelhouder in Willemsoord BV. Het exploitatieresultaat voor 2015 bedroeg -€ 491.661. Het jaar 2016 is een belangrijk jaar geweest voor Willemsoord BV. Conform planning zou de exploitatie nu positief moeten uitkomen.

Dat lijkt ook te lukken, alhoewel ook in 2016 weer stevig is geïnvesteerd in onderhoud en vervanging van installaties in de diverse gebouwen. Of de inkomsten de komende jaren steeds voldoende zullen zijn om de onderhoudskosten van de gebouwen, terrein en haven te blijven betalen is momenteel onduidelijk. Vanuit de exploitatie kan het onderhoud worden gefinancierd, hetgeen onzeker is, is de openstaande lening bij de BNG, lening bij gemeente Den Helder en de lening bij de Rabobank. De rente en aflossingen van deze leningen zijn een zorg.

Deelneming Zeestad CV

Als voor de bijdrage van de gemeente financieel minder projecten mogelijk zijn, dan worden de plannen bijgesteld. Er is daarom geen financieel risico

Port of Den Helder

De gemeente is sinds 1 januari 2013 honderd procent aandeelhouder van de NV Port of Den Helder (PoDH). De omzet van de NV PoDH wordt maatgevend bepaald door de exploitatie en beheer van olie en gas

producerende installaties op de zuidelijke Noordzee. De druk op de olieprijs heeft ook in 2016 nog een remmend effect gehad op de investeringen en de scheepsbewegingen in de olie & gas branche. Dit leidt voor de NV PoDH vooralsnog op grond van de begroting 2016 (de jaarrekening 2016 is nog niet ontvangen) tot een voorzichtig positief resultaat van € 285.000. Hierbij is geen rekening gehouden met de resultaten van nog lopende projecten als Kooyhaven en Marsdiepkade die onder het onderhanden werk worden verantwoord. Gezien de marktomstandigheden en in de wetenschap dat zich in de komende decennia een ingrijpende transitie zal voordoen met betrekking tot energiewinning op zee moet de NV PoDH haar marktpositie consolideren en verder gaan versterken. Om dit mogelijk te maken is een verdere transitie van beheerhaven naar ontwikkelhaven nodig. Ter uitvoering hiervan heeft de gemeenteraad eind 2016 besloten een kapitaalinjectie van € 7 miljoen in de NV PoDH te doen. De vorm en uitwerking hiervan vindt in 2017 plaats. Naast deze kapitaalinjectie wordt ook gezocht naar een tweede aandeelhouder die mede bij kan dragen aan de groei van de (regionale) werkgelegenheid die investeringen in het havenbedrijf tot het gevolg kunnen hebben. Voorbeelden zijn de opgestarte projecten zoals het watergebonden bedrijventerrein "Kooyhaven " waarvan de uitgifte van gronden in 2017 van start gaat en het project "Marsdiepkade" waar door herhuisvesting van een deel van de activiteiten van Rijkswaterstaat de mogelijkheid is ontstaan deze kade te gaan ontwikkelen.

Achterstallig onderhoud kapitaalgoederen

Bij de vaststelling van de jaarrekening 2015 is door de raad € 500.000 beschikbaar gesteld. Daarmee is het risico voor de genoemde periode van 2013-2017 vervallen.

Schadeclaims en planschades

In deze paragraaf krijgt u een overzicht van de tegen de gemeente Den Helder ingediende schadeclaims en de risico's die er bestaan op planschades. Schadeclaims en planschades waarvan wij verwachten dat het effect op de jaarrekening minder is dan € 75.000 buiten beschouwing gelaten.

Schadeclaims

1. Het Ministerie van Defensie heeft als gevolg van een verplaatsing van het bedrijf Multimetaal een bedrag van € 2,2 miljoen van de gemeente gevorderd. Hiervoor hebben we een voorziening getroffen van € 1.650.000. Deze voorziening is voldoende geweest. Inmiddels is de zaak eind 2016 geschikt voor een bedrag van €1.6 miljoen.
2. De gunning in de aanbestedingsprocedure van de opdracht voor veeg- en onkruidbeheer is aangevochten en er is een bedrag geclaimd van € 350.000. De Rechtbank Noord-Holland heeft op 16 september 2015 uitspraak gedaan en de gemeente veroordeeld de (nog vast te stellen) schade te vergoeden. Wij hebben inmiddels een verhoogde schadeclaim ontvangen van € 1,9 miljoen. Wij hebben hoger beroep ingesteld tegen de uitspraak en aangegeven dat de gevorderde schade niet bespreekbaar is.
3. Een hotel in Den Helder vindt dat we onrechtmatig hebben gehandeld door het hotel gedurende een periode te sluiten en eist vergoeding van de schade. De Rechtbank Noord-Holland heeft met de uitspraak van 23 september 2015 de vorderingen van het hotel afgewezen. Het hotel heeft hoger beroep ingesteld bij het Gerechtshof Amsterdam. Er is nog geen duidelijkheid over de hoogte van de schadeclaim.
4. Eiser vordert een schadebedrag van € 78.795 omdat hij vindt dat we schade hebben veroorzaakt door het niet nakomen van een overeenkomst tot koop/levering van een perceel bouwgrond. De Rechtbank Noord-Holland heeft op 17 augustus 2016 uitspraak gedaan en de vordering afgewezen. De eiser heeft hoger beroep ingesteld. De zaak is in behandeling bij het Gerechtshof Amsterdam.
5. Een sloopbedrijf heeft een bedrag van € 122.000 gevorderd voor vergoeding van de als meerwerk aangemerkte werkzaamheden bij de sloop van zwembad De Schots. De zaak was in behandeling bij de Rechtbank Noord-Holland. Inmiddels is de zaak in december 2016 geschikt voor een bedrag van € 55.000.

Planschades

Gezien de gewijzigde regelgeving over planschadevergoeding verwachten wij dat het beroep op een vergoeding van planschade afneemt. Hierdoor zijn de risico's op planschade klein.

- Op dit moment bestaat een risico op planschade in verband met het bestemmingsplan Nieuw-Den Helder Centrum 2013 (vastgesteld op 18-11-2013). Een globale inschatting komt uit op maximaal € 250.000.
- Ook besluiten op aanvragen omgevingsvergunning voor een activiteit als bedoeld in artikel 2.1, eerste lid onder b,c of g van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht, leveren ons een risico van planschade op. Een inschatting hiervan leidt tot een risico van maximaal € 250.000.
- Tot slot ramen wij planschade die het gevolg kan zijn van andere gewijzigde (bestemmings-)plannen op een bedrag van € 100.000.

Grondexploitatie

Op basis van de risicoanalyse per complex hebben we de conclusie getrokken dat geen van de aanwezige risico's zodanig concreet en onvermijdbaar is dat we hiervoor nu een (aanvullende) voorziening moeten treffen. We lopen voor de grondexploitaties risico op onvoorzien financiële tegenvallers. Het risico is gerelateerd aan de nog te realiseren kosten en opbrengsten. Grootste risico's schuilen in de opbrengstenkant van de projecten. De opbrengsten zijn later in de tijd gefaseerd dan de investeringen.

Een groot deel van de investeringen doen we vooraf (verwervingen, bouwrijp maken en dergelijke) om het mogelijk te maken grond te verkopen en opbrengsten te realiseren. Vertraging in het project en hierdoor het later realiseren van de opbrengsten heeft dan ook een negatief effect op het resultaat van het project. Het ontwikkelrisico schatten we in op een bedrag van € 1.821.000. Dit bedrag is lager dan vorige jaren. In het verleden is een grote voorziening getroffen om toekomstige verliezen af te dekken. Verder in de tijd worden de te maken opbrengsten en kosten ook steeds kleiner waardoor risico's afnemen. Als gevolg daarvan valt een deel van de voorziening vrij en in de besluitvorming van de jaarrekening wordt de raad gevraagd een bestemmingsreserve te vormen voor het afdekken van eventuele verliezen. Daarmee is het financiële risico vervallen. In de paragraaf Grondbeleid lichten we de risico's verder toe.

Baggerbeheer Den Helder BV

Baggerbeheer heeft per 31-12-2015 een negatief eigen vermogen van € 1.021.148. Voor 2016 wordt een negatief resultaat van € 345.000 verwacht. De verwachting is dat we voor 2017 minimaal € 200.000 moeten storten voor een toereikende liquiditeitspositie. Totaal is dat een negatief saldo van € 1.466.148. Omdat het risico hoog is wordt het risicobedrag € 880.000.

Participatiewet/bijstandsverstrekking

Bij de vaststelling van de jaarrekening 2015 is voor Sociaal Domein een bestemmingsreserve ingesteld. Deze reserve vangt de financiële risico's binnen het Sociaal Domein op.

Decentralisaties

Voor de decentralisaties geldt hetzelfde als voor de Participatiewet. De bestemmingsreserve Sociaal Domein vangen de financiële risico's op.

Gemeentelijke heffingen

Tegen de opgelegde OZB aanslagen lopen bezwaar- en beroepsprocedures. Dit betreft grotendeels incurante objecten waarvan de bijstelling van de WOZ waarde een grote invloed hebben op onze inkomsten. Het maximale risico dat we daar lopen is € 400.000. Het risico is hoog en daarom houden we het risicobedrag op € 240.000.

Samenwerking

De verdeelsleutel voor de regionale brandweer is verwerkt via een tussenrapportage in de begroting. Door het uitbesteden van de inning belastingen was een herverdeling van de overheadkosten noodzakelijk. De kosten zijn opnieuw verdeeld in de begroting. Daarmee zijn de risico's verwerkt en kan het bedrag naar nihil.

Zwembad

Zwembad

In 2016 is geconstateerd dat er bij het zwembad bij verschillende onderdelen lekkage (o.a. door scheurvorming) optreedt. Dit veroorzaakt weer andere problemen. De aannemer is hiervoor aansprakelijk gesteld. Op dit moment vindt onderzoek plaats naar de oorzaak en herstelmogelijkheden zodat met de aannemer tot een oplossing kan worden gekomen. Voorsnog wordt uitgegaan dat de aannemer aansprakelijk is maar ook dit is onderwerp van onderzoek/gesprek. Rekening moet worden gehouden met gemeentelijke investeringen ten behoeve van herstel indien de aannemer achteraf toch niet of gedeeltelijk aansprakelijk is. Risico: gemiddeld. Geschatte kosten € 100.000. Risicobedrag € 40.000

Kengetallen

Kengetallen	Verloop van de kengetallen		
	Rekening 2015	Begroting 2016	Rekening 2016
Netto schuldquote	47	80	43
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	8	24	4
Solvabiliteitsratio	28	26	29
Structurele exploitatieruimte	0	0	2
Grondexploitatie	4	5	3
Belastingcapaciteit	98	99	99

Het BBV verplicht gemeenten om vanaf de begroting 2016 een aantal kengetallen op te nemen. Deze kengetallen geven een beeld van de financiële situatie van de gemeente. Het is nu alleen nog niet goed mogelijk om bovenstaande cijfers met elkaar te vergelijken en hierin een duidelijke trendontwikkeling waar te nemen. Reden hiervoor zijn de diverse voorgeschreven wijzigingen die het BBV in de afgelopen periode heeft doorgevoerd. Door oude en nieuwe methodes en aannames met elkaar te vergelijken ontstaan verschillen in de uitkomsten. Dit verklaart ook het verschil tussen de jaarrekening 2016 en de begroting 2016.

1. Netto schuldquote en de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen.
De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen (totaal aan gemeentelijke baten). De schuldpositie is al jaren gunstig. Al jaren worden geen leningen aangetrokken en wordt afgelost op bestaande leningen.
2. Solvabiliteitsratio.
De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. De solvabiliteitsratio is gestegen t.o.v. 2015 met name als gevolg van een stijging van het eigen vermogen als gevolg van o.a. de positieve rekeningresultaten.
3. Structurele exploitatieruimte.
Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte de gemeente heeft om de eigen lasten te dragen of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Het kengetal 2 geeft aan dat er meer structurele baten dan lasten zijn, dit komt mede tot uitdrukking in het positieve rekeningresultaat.
4. Grondexploitatie.
Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale baten. Het lage cijfer geeft aan dat er ten opzichte van de totale baten weinig risico wordt gelopen op de grondpositie.
5. Belastingcapaciteit.
De belastingcapaciteit geeft inzicht in de belastingcapaciteit van de gemeente ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Het getal 99 betekent dat de gemeentelijke belastingdruk iets lager ligt dan het landelijk gemiddelde (100%).

3.2 Onderhoud kapitaalgoederen

3.2.1 Kapitaalgoederen

Deze paragraaf geeft inzicht in het onderhoud van kapitaalgoederen. De kapitaalgoederen in Den Helder zijn verdeeld in de categorieën wegen, civiele kunstwerken, stedelijk groen, riolering, openbare verlichting, straatmeubilair, speeltoestellen, watergangen en gebouwen.

In het kader van risicoaansprakelijkheid, transparantie en objectiviteit worden alle kapitaalgoederen volgens de in de betreffende beheerplannen genoemde inspectiefrequenties door externe bureaus geïnspecteerd.

3.2.2 Wegen

De gemeente Den Helder beheert in totaal meer dan drie miljoen m² wegverharding. Momenteel voert KOAC (inspectiebureau) een nieuwe inspectie uit.

Verhardingstype	2013	2014	2015	2016
Asfaltverharding (m ²)	869.000	869.000	879.800	879.800
Elementenverharding. (m ²)	2.230.908	2.230.908	2.141.000	2.141.000
Overige verharding (m ²)	17.000	17.000	17.000	17.000

Kerncijfers kwaliteit

Na de toetsing van alle schadebeelden op wegverhardingen aan de onderhouds- en waarschuwingsrichtlijn komen wij uit op de onderstaande gemiddelde percentages voor de onderhoudskwaliteit van de wegverhardingen. Voor 2016 zijn dus nog geen concrete cijfers bekend.

Het overzicht van de afgelopen jaren

Kwaliteit	Asfalt			Elementen		
	2011	2013	2015	2011	2014	2015
Voldoende	79%	78%	72%	68%	63%	64%

Matig	10%	5%	14%	3%	3%	4%
Slecht	11%	17%	14%	29%	34%	32%

Het beleidskader

Het beheerplan Wegen 2013-2017 geeft in hoofdlijnen antwoord op de vraag hoeveel wegverharding onderhoud nodig heeft en hoeveel dit onderhoud kost. Wij hebben het plan op 23 april 2012 vastgesteld. De hoeveelheid benodigd onderhoud is bepaald op basis van de wegbeheersystematiek van de CROW (norminstituut). Uitgangspunt is zoveel mogelijk levensduur verlengende maatregelen aan de wegverhardingen uit te voeren die passen bij de schadebeelden. Daar waar sprake is van meerdere typen schadebeelden of gepland onderhoud bij andere beleidssectoren (bijvoorbeeld riolering) vindt een afstemming plaats om enerzijds hinder voor de omgeving tot een minimum te beperken (economische schade) en anderzijds kapitaalvernietiging te voorkomen.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties

Volgens de wegbeheersystematiek is het niet mogelijk om met het beschikbare geld het nodige onderhoud uit te voeren. Wij hebben daarom prioriteiten gesteld, waarbij we gekeken hebben naar factoren als veiligheid, ontsluitingsfunctie en acceptabele hinder. Voor de periode 2013-2017 ligt onze prioriteit bij hoofdwegen (asfalt), fiets- en voetpaden.

De vertaling van de financiële consequenties in de begroting

Vanuit de laatste inspectieresultaten en afstemmingstoetsen volgen naast de benodigde maatregelen ook het benodigde geld. In 2012 hebben we laten berekenen dat we voor optimaal onderhoud en het wegwerken van achterstallig onderhoud jaarlijks € 2,56 miljoen nodig hebben. Dat is exclusief klein dagelijks onderhoud. Om het regulier onderhoud uit te voeren en achterstallig onderhoud binnen de planperiode (op basis van inspecties van 2011) weg te werken, is jaarlijks € 1,56 miljoen nodig.

Voor 2016 was € 1,38 miljoen in totaal beschikbaar, waarvan het grootste gedeelte is opgegaan aan groot onderhoud asfaltwerk (ca. € 770.000). Het overige deel is besteed aan de Jan in't Veltstraat en het elementenbestek. Wij hebben daarbij werk doorgeschoven naar 2017.

3.2.3 Civiele kunstwerken

In totaal beheren wij 151 kunstwerken, waarvan 92 bruggen, 50 duikers en 9 tunnels/viaducten.

Brug Zwanenbalg (noord)

Type kunstwerk	2012	2014	2015	2016
Bruggen	88	92	92	92
Viaducten	4	4	4	4
Tunnel	5	5	5	5
Duiker	47	50	50	50

Kerncijfers kwaliteit

De kwaliteit van de civiele kunstwerken moet voldoen aan diverse wet- en regelgeving, zoals de Wegenwet 1930 en het Bouwbesluit 2012. Veiligheid, functionaliteit en constructieve duurzaamheid zijn de uitgangspunten voor het bepalen van het onderhoud. De geïnspecteerde objecten hebben gemiddeld gezien een redelijke tot goede staat van onderhoud.

Het beleidskader

Het beheerplan Civiele kunstwerken 2013-2016 is het beleidskader dat aangeeft hoe de kwaliteit van de objecten is gemeten. Wij hebben het plan vastgesteld op 3 december 2012. De gewenste staat van onderhoud komt overeen met kwaliteitsniveau B volgens de CROW-richtlijn. De prijs-kwaliteitsverhouding voor het onderhoud aan de civiele kunstwerken is dan optimaal.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties

Wij hebben het benodigde onderhoud bepaald op gronden van veiligheid, duurzaamheid en functionaliteit. We kijken kritisch naar de noodzaak voor conserverend onderhoud. Deze insteek heeft invloed op het benodigde onderhoudsbudget. Uit de inspectiegegevens blijkt dat er sprake is van achterstallig onderhoud.

Werkzaamheden aan Kunstwerken 2016.

Wij hebben in 2016 het onderhoudsbestek aanbesteed om in de komende twee jaar alle

(achterstallig)onderhoudswerkzaamheden uit te voeren.

In het afgelopen jaar zijn vanuit het programma 61 bruggen gereinigd. Groot onderhoud heeft plaatsgevonden aan de Postbrug. Bij een aantal bruggen is extra onderhoudswerk verricht, zoals betonreparaties en voegwerk en het vervangen of conserveren van de leuning van de bruggen in de Beatrixstraat en in Doorzwin.

Verder heeft een aantal bruggen nieuwe slijtage gekregen (brug verlengde Fabrieksgracht, brug Nieuwstraat) en zijn er brugdelen vervangen. Er zijn ook twee voetgangersbruggen in de Napoleonroute vervangen (van houten bruggen naar kunststof bruggen).

In het beheerplan civiele kunstwerken 2013-2017 hebben wij op basis van de onderhoudsbehoefte becijferd dat de gemiddelde jaarlijkse onderhoudskosten voor groot onderhoud voor die periode € 144.800 per jaar bedragen. Het beschikbaar gestelde budget is toereikend om het onderhoud uit te voeren.

3.2.4 Riolering

Basisgegevens

Wij beheren in totaal 317 kilometer vrijvervalriolering, 35 kilometer persleiding/mechanische riolering en 145 gemalen. Circa 224 kilometer van de vrijvervalriolering is bestemd voor de afvoer van afvalwater (dus geen hemelwater).

Er is op dit moment nog een kleine achterstand in de inspecties van de vrijvervalriolering. Aan het eind van de planperiode (2017) hebben we deze achterstand weggewerkt. Het algemene beeld is dat de gemengde riolen, waarvan vele ouder dan 45 jaar, nog in redelijke staat zijn. Wij kunnen de levensduur vaak met (plaatselijke) renovaties verlengen. Riolen van gescheiden stelsels die in de periode 1970-1979 zijn aangelegd met betonnen buizen zijn daarentegen van slechtere kwaliteit dan in het gemeentelijk rioleringsplan is verondersteld (theoretische levensduur).

Het beleidskader

Het beleidskader wordt gevormd door het gemeentelijk rioleringsplan (GRP) en het Bestuursakkoord Water (BAW).

Het huidige GRP loopt van 2013 tot en met 2017 en kent drie speerpunten:

- 1) Verbeteren van het milieutechnisch functioneren van het gemengde stelsel.
- 2) Uitwerken en uitvoering geven aan vastgesteld beleid voor de omgang met hemelwater en grondwater.
- 3) Een inhaalslag maken met inspecteren.

Vanuit de doelstellingen van het Bestuursakkoord Water hebben wij samen met de gemeenten Texel, Hollands Kroon, Schagen en het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier een plan opgesteld om tot 2020 12,5% (dat komt overeen met € 2,5 miljoen voor de vier Noordkopgemeenten) te besparen op de kosten van rioolbeheer én om de kwaliteit van het rioolbeheer te verbeteren. De doelstelling van kostenbesparing ligt op schema.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties

- In 2016 heeft de gemeenteraad beleid vastgesteld voor hoe concreet om te gaan met de zorgplichten voor hemelwater en grondwater. Voor elk van de zorgplichten zijn ambitieniveaus vastgesteld met bijbehorende beschrijving van overlast (streefwaarden), maatregelen, kosten en financiële dekking.
- Bij de vier gemeenten heeft het op orde krijgen van gegevensbeheer topprioriteit. Door de kwaliteit van het gegevensbeheer te verbeteren, wordt geld uiteindelijk doelmatiger ingezet en zijn de deelnemende gemeenten organisatorisch minder kwetsbaar. Daarom is per september 2016 een gegevensbeheerder in regionale dienst aangetrokken.
- Begin 2016 hebben we een meerjarig onderhoudscontract aanbesteed waarin o.a. riolinspecties zijn opgenomen. Op basis van dit contract wordt 42 kilometer vuilwaterriolering geïnspecteerd en gereinigd. Met deze uitvoering zijn nagenoeg alle riolen ouder dan 45 jaar aan het einde van 2017 geïnspecteerd.

De vertaling van de financiële consequenties in de begroting

Met het oog op het te actualiseren GRP voor de periode 2018-2022 hebben wij het heffingstarief voor het jaar 2017 gelijk gehouden aan het tarief van 2016. Het nieuwe beleid over de zorgplichten voor hemelwater en grondwater wordt pas met de ingang van het nieuwe GRP in 2018 geëffectueerd.

3.2.5 Watergangen

Basisgegevens

Na een overdracht van areaal in 2015 tussen de gemeente en het waterschap, zijn wij eind 2016 begonnen met een nauwkeurige inventarisatie en inspectie van het huidige areaal. De gegevens en gemiddelde kwaliteit hiervan zijn begin 2017 beschikbaar. In algemene zin zijn de steigers van goede kwaliteit. De beschoeiingen verkeren gemiddeld genomen in matige staat.

Het beleidskader

In 2015 hebben wij de beleidsuitgangspunten voor beheer, onderhoud, gebruik en inrichting van watergangen en aanverwante zaken vastgesteld. In 2016 zijn we begonnen met het herdefiniëren van de gewenste kwaliteit van al het te beheren areaal in de openbare ruimte. In het voorjaar van 2017 stelt de gemeenteraad de nieuwe kwaliteitsambities vast. Met de inspectie- en inventarisatieresultaten, kunnen we een beheer- en

onderhoudsplan opstellen.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties

Voor goed beheer van het nieuwe areaal hebben we berekend hoeveel geld nodig is. Het Hoogheemraadschap Noorder Kwartier (HHNK) heeft eenmalig € 300.000 beschikbaar gesteld voor het wegwerken van achterstallig onderhoud aan oeverbescherming. Het beschikbare budget is samen met de bijdrage van HHNK afdoende voor het regulier beheer en het gestaag wegwerken van het achterstallige onderhoud.

3.2.6 Openbaar groen

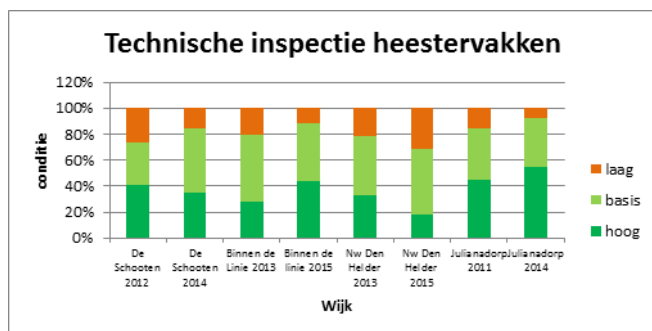
Basisgegevens

De afdeling Stadsbeheer beheert 373 hectare openbaar groen. Dit is circa 91 hectare heesterbeplanting, 28 hectare bos, 254 hectare gras en ongeveer 22.460 geregistreerde straat-, laan- en parkbomen.

Kerncijfers kwaliteit

Wij hebben in de winter van 2016 de veiligheidsinspectie (VTA) van de bomen uitgevoerd. De gegevens zijn begin 2017 beschikbaar.

In 2015 hebben we de heesterbeplanting in de wijken Binnen de Linie en Nieuw Den Helder op technische kwaliteit geïnspecteerd. In 2017 beginnen we met een nieuwe inspectiecyclus.

Het beleidskader

Het gemeentelijk beleidskader voor het onderhoud aan het openbaar groen bestaat uit twee beheerplannen en een leidraad:

- Beheerplan Stedelijk groen (2014-2018) - vastgesteld op 18 november 2013;
- Beheerplan Bomen (2013-2016) - vastgesteld op 17 december 2012;
- Leidraad bestendig beheer gemeentelijke groenvoorzieningen (2011-2015).

Voor het groenbeheer gebruiken we de landelijke beeldkwaliteitsnormen van de CROW en het Handboek bomen van het Norminstituut Bomen. Uitgangspunt is het duurzaam in stand houden van de gemeentelijke groenvoorziening.

Bij het stedelijk beheer en onderhoud hebben we te maken met natuurwetgeving, zoals de Flora- en Faunawet en de wettelijke zorgplicht aan bomen.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties

Door het extra incidenteel budget voor de openbare ruimte 2016 heeft een groep (langdurig) werklozen het grootste deel van de graskanten kunnen steken. Hierdoor hebben we op alle onderdelen het gewenste onderhoudsniveau van het siergazon gehaald.

Ook hebben we met dit geld een eerste inhaalslag gemaakt met het wegwerken van het achterstallig onderhoud in het Rehorstpark.

3.2.7 Spelen

Basisgegevens

Wij beheren 589 speeltoestellen in de openbare ruimte, verspreid over 176 sport- en speelplekken.

Het beleidskader

In het beheerplan Spelen (2013-2016) staat hoe wij het beheer en onderhoud aan de speeltoestellen en de speelplekken uitvoeren, zodat kinderen op goede en veilige speelvoorzieningen kunnen spelen. Het plan is op 22 april 2013 vastgesteld. Jaarlijks inspecteren we alle speeltoestellen in de openbare ruimte conform het Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen.

Kerncijfers kwaliteit

Er is geen sprake van achterstallig onderhoud.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties

Als inspectieresultaten daarvoor aanleiding geven, voeren we de nodige herstelwerkzaamheden uit. Is de slijtage en/of schade niet meer te herstellen dan verwijderen we het speeltoestel, zodat het geen gevaar voor kinderen oplevert. Bij onvoldoende budget voor vervanging zorgt dit wel voor een vermindering van het speelaanbod. Per speeltoestel houden we een logboek bij, waarin de technische gegevens en uitgevoerde onderhoudswerkzaamheden staan.

De vertaling van de financiële consequenties in de begroting

Het in 2016 extra incidenteel beschikbaar gestelde budget voor de openbare ruimte heeft ervoor gezorgd dat er een renovatieplan voor het Speel- en Avonturenpark in Julianadorp is gekomen. Samen met de kinderen hebben we een mooi ontwerp gemaakt dat in het voorjaar van 2017 gerealiseerd wordt. In opdracht van de gemeenteraad hebben we op zes speelplekken de zandondergronden vervangen. Hierdoor is de hygiëne op deze speelplekken verbeterd.

De kinderen in de Visbuurt zochten ook een mooi nieuw klimtoestel uit dat we in speeloase 'De Viskom' hebben geplaatst.

Julianadorp - Speel- en Avonturenpark

Ontwerpvoorstel

3.2.8 Openbare verlichting

Basisgegevens

Het areaal van de openbare verlichting bestaat uit :

- * 12.500 lichtmasten
- * 12.950 armaturen
- * 13.100 lampen
- * 300 km elektriciteitsnet en
- * 170 kasten

Het beleidskader

In het beleidsplan openbare verlichting (2014-2018) staan de kaders voor de instandhouding en beheer van het lichtnet. De belangrijkste doelstellingen uit het beleidsplan zijn: een veilige stad en installatie, duurzame verlichting, inhalen achterstallig onderhoud, uitfaseren combinet, standaardisatie van masten en armaturen, terugdringen areaalgrootte waar mogelijk en samenwerking met andere beleidsvelden.

Uit het beleidskader voortvloeiende consequenties

De vervanging van de lichtmasten, armaturen, kasten en kabelnet heeft een noodzakelijke financiële impuls nodig om het lichtnet op peil te brengen en te voldoen aan de vastgestelde basiskwaliteit.

De vertaling van de financiële consequenties in de begroting

Bij het vervangen van materialen worden de volgende vervangingsgrondslagen aangehouden:

- 80 jaar voor het netwerk
- 40 jaar voor de masten
- 20 jaar voor de armaturen

Jaarlijks gebruiken we het budget in eerste instantie voor het verhelpen van storingen, schades (o.a. door vandalisme), in tweede instantie voor gepland onderhoud zoals preventieve lampvervanging. Als laatste gebruiken we het budget voor het vervangen van materiaal dat het einde van haar levensduur heeft bereikt. Het beschikbare geld wordt grotendeels besteed aan het dagelijkse onderhoud.

In het beheerplan 2017 maken we inzichtelijk hoeveel geld we nodig hebben om te voldoen aan de wet- en regelgeving.

Werkzaamheden 2016

In 2016 hebben we verschillende proeven gestart ter vervanging van armaturen die niet meer te leveren zijn. Na een evaluatie, samen met de OV-beheerders in Noord-Holland, maken we in 2017 een definitieve keuze. Met de toepassing van duurzame led verlichting zetten we een goede stap om de levensduur van de lichtbron te verlengen. Het tempo waarin dit gebeurt gaat langzaam.

Het afgelopen jaar zijn er op kleine schaal vervangingswerkzaamheden verricht in het Stadshart (Stationsomgeving), het Teso terrein en in de Schooten (Boerderijbuurt)

Adriaan de Grootstraat

3.2.9 Gemeentelijk Vastgoed

In 2011 is, op basis van de toenmalige nota Grond- en vastgoedbeleid 2008, de nota 'afstoten gemeentelijk vastgoed (2011-2014)' opgesteld. Deze nota geeft inzicht in de voorwaarden (en uitvoering) waaronder vastgoed afgestoten dient te worden. Vanaf 2011 is het gemeentelijk vastgoed op basis van deze uitgangspunten afgestoten.

In 2013 is de nota Grond- en vastgoedbeleid 2008 herzien, resulterend in de nota Grondbeleid 2013. De nota Grondbeleid 2013 gaat echter alleen in op het grondbeleid, vanwege het specifieke karakter. In 2017 herzien we de nota 'afstoten gemeentelijk vastgoed (2017-2018)' die de huidige stand van zaken met betrekking tot de nota 'afstoten gemeentelijk vastgoed (2011-2014)' bespreekt, inclusief een doorkijk naar de toekomst. Het is de bedoeling om in de komende jaren ook nieuw vastgoedbeleid (of vastgoedspelregels) op te stellen, waar het eventueel behouden of afstoten van vastgoed (portefeuilleoptimalisatie) onderdeel van uitmaakt.

Gemeentelijke gebouwenportefeuille bestaat uit ca 204 objecten en kan worden ingedeeld

Aantal en Categorie vastgoed conform afstootnota

Gemeentelijk vastgoed	Aantal
Huisvesting eigen organisatie	4
Strategisch gelegen	21
Maatschappelijk belang	63
Commercieel vastgoed	116
Totaal	<u>204</u>

Onderhoud

Het onderhoud en beheer van het gemeentelijk vastgoed hadden wij tot mei 2016 uitbesteed aan het bedrijf Grontmij. Sindsdien was het weer bij de gemeente.

De egalisatievoorziening bedraagt per 31-12-2016 € 2.793.987. De dekking van de onderhoudskosten van de panden in het stadshart komt uit de reserve 'Aankopen stadshart'.

Daarnaast zijn nog specifieke voorzieningen voor onderhoud brandweerkazernes (€ 686.143) en de gymnastieklokalen (€ 346.045).

Voor het onderhoud van de forten en bunkers hebben we geen eigen onderhoudsplanning, omdat we het onderhoud en beheer hiervan uitbesteden aan de stichting Stelling Den Helder.

Die krijgt hiervoor een vergoeding van ca. € 30.000.

In 2016 is het gemeentelijk vastgoed in eigen beheer teruggenomen. Daarnaast zijn de voormalige meerjarenonderhoudsplannen (MOP's) uit 2011 toe aan een herziening. Naar aanleiding van voorgaande zijn in 2016 nieuwe meerjarenonderhoudsplannen (MOP's) opgesteld. Op basis van deze vernieuwde MOP's is het nodig om de onderhoudsbudgetten en voorzieningen te actualiseren. Hiervoor hanteren we de volgende uitgangspunten:

- Er is budgettair onderscheid tussen planmatig-, contract- en dagelijks onderhoud;
- Er is één onderhoudsvoorziening voor de gemeentelijke gebouwen (exclusief verbonden partijen en schoolgebouwen).
- De jaarlijkse dotatie in de voorziening wordt afgeleid uit de gemiddelde onderhoudslasten voor planmatig onderhoud voor de komende tien jaren.
- Jaarlijks vindt er een actualisatie van de stand van de voorziening plaats, waarbij getoetst wordt of aanvullende middelen benodigd zijn.

De actualisatie wordt budgettair neutraal doorgevoerd voor de gehanteerde horizon van tien jaren. Door inzet van de onderhoudsvoorziening vindt demping en egalisatie van de financiële effecten plaats.

Onderwijshuisvesting

De basis voor het onderhoud en (vervangende) nieuwbouw van schoolgebouwen is bepaald in de Huisvestingsverordening en het Integraal Huisvestingsplan 2015– 2030.

De raad heeft dit nieuwe Integraal Huisvestingsplan 2015-2030 op 12 oktober 2015 vastgesteld

Met ingang van 2015 is de wetgeving gewijzigd en ontvangen schoolbesturen de vergoeding voor het buitenonderhoud rechtstreeks van het Rijk.

De verantwoordelijkheid voor bekostiging van nieuwbouw van schoolgebouwen ligt nog bij de gemeente.

(Vervangende) nieuwbouw gebeurt conform het in het Integraal Huisvestingsplan vastgestelde investeringsoverzicht.

Financieel gezien vormt onderwijshuisvesting een gesloten systeem. Mee- en tegenvallers in de uitgaven aan onderwijshuisvesting verrekenen we met de egalisatiereserve onderwijshuisvesting.

De eindstand van de egalisatiereserve onderwijshuisvesting is per 31 december 2016 € 4.222.630.

De egalisatiereserve voldoet om de komende drie jaren dit tekort op te vangen. Conform het nieuwe integrale huisvestingsplan is met ingang van 2021 het gesloten systeem beëindigd en met ingang van 2016 zijn de fictieve inkomsten bevroren op het niveau van 2016.

3.3 Financiering

3.3.1 Algemeen

In de paragraaf Financiering van de programmabegroting 2016 hebben we de raad geïnformeerd over de voorgenomen uitvoering van de treasury-taken in het jaar 2016. In deze paragraaf doen we verslag van de wijze waarop we deze taken hebben uitgevoerd. Daarbij gaan we in op de ontwikkelingen op het gebied van gemeentefinanciën, risicobeheer en financiering.

Op 1 januari 2001 is de Wet Financiering Decentrale Overheden (FIDO) in werking getreden. Het doel van deze wet is het beheersen van financieringsrisico's. Dat uit zich in de volgende randvoorwaarden voor het treasury-beleid:

- Het aangaan en verstrekken van leningen en het verlenen van garanties is alleen toegestaan voor de uitoefening van de publieke taak. De raad heeft de uitgangspunten hiervoor vastgelegd in de nota Gemeentelijke garanties en geldleningen;

- Uitzettingen moeten een prudent karakter hebben;
- De gemeente moet voldoen aan de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Grondslag voor de financieringsparagraaf is het Treasurystatuut 2014. Hierin staan de regels voor de uitvoering van de treasury-functie en de daarbij behorende bevoegdheden en verantwoordelijkheden. Ons Treasurystatuut heeft als doelstellingen:

- Het verzekeren van duurzame toegang tot Europese financiële markten tegen acceptabele condities;
- Het beschermen van het gemeentelijk vermogen- en (rente)resultaten tegen ongewenste financiële risico's;
- Het minimaliseren van de interne verwerkingskosten en externe kosten bij het beheren van de geldstromen en financiële posities;
- Het realiseren van een flexibel en controleerbaar cashmanagement in de gemeentelijke organisatie;
- Het optimaliseren van de renteresultaten binnen de kaders van de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido), de Uitvoeringsregeling Financiering decentrale overheden, de Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden (Ruddo), de Wet verplicht schatkistbankieren voor decentrale overheden en de Regeling schatkistbankieren decentrale overheden respectievelijk de limieten en richtlijnen van het Treasurystatuut 2014.

3.3.2 Ontwikkelingen op het gebied van gemeentefinanciën

Op 13 december 2013 zijn de Wet verplicht schatkistbankieren voor decentrale overheden (Wet SKB), de Regeling schatkistbankieren decentrale overheden en de Wet houdbare overheidsfinanciën (Wet HOF) van kracht geworden.

- *Wet verplicht schatkistbankieren*

Dit is verplicht schatkistbankieren zonder leenfaciliteit voor gemeenten, provincies, waterschappen en gemeenschappelijke regelingen. Sinds 15 december 2013 zijn wij verplicht overtollig geld in de schatkist onder te brengen. Er zijn twee uitzonderingen:

1. Gemeenten kunnen overtollig geld uitlenen aan andere overheden, en daarmee een beter rendement behalen dan bij de schatkist. Voorwaarde is dat er geen sprake is van een directe toezichtverhouding;
2. Er is een zogenaamde doelmatigheidsdrempel van 0,75% van het begrotingstotaal* met een minimum van € 250.000 per gemeente (maar wel met een maximum van € 2.500.000). Hebben we minder dan de doelmatigheidsdrempel over, dan hoeft dat niet naar de schatkist.

- *Wet houdbare overheidsfinanciën*

In de Wet HOF staat hoe de Nederlandse overheid de afspraken wil doorvoeren die in Europees verband zijn gemaakt over de ontwikkeling van het EMU-tekort en de schuld van de overheid. In de Wet HOF wordt ook van de medeoverheden een bijdrage in de tekortreductie verwacht.

Wij hebben er in 2016 voor gekozen om alleen geld bij de schatkist uit te zetten. Dit is gebeurd op basis van de dagelijkse saldovoorspellingen bij de BNG bank, waarbij ook de rentepercentages worden gemonitord en de eventuele aanbiedingen die tussenpersonen doen. (Gemiddeld 2016: Schatkist 0,00% - Andere overheden - 0,24% tot -0,40%)

Wij hebben het drempelbedrag in het 2e kwartaal met € 75.793 overschreden. In de overige drie kwartalen hebben we het drempelbedrag niet overschreden.

* Voor Den Helder betekent dit voor 2016 een drempelbedrag van € 1.381.560 (op basis van het begrotingstotaal van 2016 van € 184.208.000).

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)					
Verslagjaar 2016					
(1)	Drempelbedrag	1.381,6			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	1.203	1.457	967	928
(3a) = (1) > (2)	Ruimte onder het drempelbedrag	179	-	414	454
(3b) = (2) > (1)	Overschrijding van het drempelbedrag	-	76	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
Verslagjaar					
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	184.208			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	184.208			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-			
(1) = (4b)*0,0075 + (4c)*0,002 met een minimum van €250.000	Drempelbedrag	1.381,6			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
Verslagjaar					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen (negatieve bedragen tellen als nihil)	109.452	132.619	88.981	85.345
(5b)	Dagen in het kwartaal	91	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	1.203	1.457	967	928

Het verlenen van garanties en het verstrekken van geldleningen.

Ondanks de huidige economische omstandigheden is de kredietwaardigheid van gemeenten nog steeds zeer hoog. Door aanscherping van het beleid van de kredietverstrekende instellingen, dat is gericht op zekerheid en rentabiliteit, wordt de gemeente meer en meer een gewilde partij om de financiering van te betrekken. Deze financiële steun kan vanuit maatschappelijk oogpunt zeer wenselijk zijn maar vormt ook toenemend risico omdat gemeenten in toenemende mate onder de verslechterde economische omstandigheden worden aangesproken op hun rol als (mede) financier of garantsteller.

Wij hebben daarom het gemeentelijk beleid voor het verlenen van garanties en het verstrekken van geldleningen herzien. Op 1 december 2014 is de nota *Gemeentelijke garanties en geldleningen* vastgesteld. In 2018 herzien we de nota.

3.3.3 Financiële risico's

Kasgeldlimiet

De renterisico's die we lopen op de financiering met kortlopende middelen wordt begrensd door een kasgeldlimiet. Deze limiet is vastgesteld als een maximum percentage van het begrotingstotaal dat we met kortlopende middelen mogen financieren. De minister van Financiën heeft het percentage vastgesteld op 8,5%.

Het streven is binnen de kasgeldlimiet een deel van de financieringsbehoefte te dekken door kortlopende leningen.

Dit heeft de volgende voordelen:

- De rente op kortlopende leningen is nagenoeg altijd lager dan op langlopende leningen;
- Er is sprake van een grotere flexibiliteit.

De kasgeldlimiet bedroeg in 2016 € 15.658.000. Zoals uit de volgende tabel blijkt is het gehele jaar sprake geweest van een overschot aan kortlopende financieringsmiddelen, waardoor we het gehele jaar ruimschoots aan de norm hebben voldaan.

Kasgeldlimiet (bedragen x 1.000)	1e kw.	2e kw.	3e kw.	4e kw.
1 Begrotingstotaal	184.208	184.208	184.208	184.208
2 Vastgesteld percentage	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
3 Kasgeldlimiet (1x2)	15.658	15.658	15.658	15.658
4 Financieringsmiddelen (gemiddelde per kwartaal)	39.349	44.463	51.682	55.494
5 Ruimte kasgeldlimiet (3+4)	55.007	60.120	67.340	71.152

Renterisiconorm

De renterisiconorm beperkt het renterisico op de langlopende financiering. De norm bevordert de spreiding van looptijden van leningen op de kapitaalmarkt (looptijd lening > 1 jaar). Het Rijk heeft deze norm vastgesteld op 20% van de totale lasten van de (primaire) begroting.

Voor ons komt dit neer op € 36.842.000 (maximale omvang van leningen die in enig jaar mogen aflopen c.q. worden geherfinancierd).

Uit de volgende tabel blijkt dat wij ruimschoots voldoen aan de risiconorm.

Renterisicnorm (bedragen x 1.000)	2016	2017	2018	2019
1 Begrotingstotaal	184.208	184.208 *	184.208 *	184.208 *
2 Het bij ministeriële regeling vastgestelde percentage	20,0%	20,0%	20,0%	20,0%
3 Renterisicnorm (1x2)	36.842	36.842	36.842	36.842
4 Renteherziening	0	0	0	318
5 Aflossingen	6.332	6.548	6.222	4.490
6 Renterisico (4+5)	6.332	6.548	6.222	4.808
7 Ruimte (=) / Overschrijding (-) (3-6)	30.510	30.294	30.620	32.034

* Het uitgangspunt voor de berekening van de renterisicnorm is het begrotingstotaal in het jaar T, waarbij het jaar T het huidige jaar (2016) is.

3.3.4 Financieringsbehoefte

Opgenomen langlopende geldleningen

In 2016 hebben we € 6.332.162 regulier afgelost. Hierdoor was de restantschuld eind 2016 € 126.863.384. De totale rentelast bedroeg in 2016 € 5.445.217.

Verstrekte langlopende geldleningen

Wij hadden op 31 december 2016 voor € 69.714.834 aan verstrekte langlopende geldleningen uitstaan. De drie grootste geldnemers zijn: Woningstichting Den Helder voor een bedrag van ongeveer € 66.388.776, schouwburg de Kampanje voor een bedrag van € 2.500.000 en Willemsoord voor een bedrag van € 600.000. In 2016 heeft de Kampanje de lening van 2007 afgelost (restantbedrag € 1.500.000). Wij hebben een nieuwe lening aan de Kampanje verstrekt voor een bedrag van € 2.500.000.

Krediet-/debiteurenrisico

Bij de krediet-/debiteurenrisico's bestaat de kans op een waardedaling van een uitstaande vordering, als gevolg van het niet (tijdig) nakomen van de verplichtingen door een debiteur. Het beheer van de debiteuren houdt verband met onze reguliere bedrijfsactiviteiten. Door een goed invorderingsbeleid kunnen we het kredietrisico als laag kwalificeren.

Garantstellingen

We staan garant voor het betalen van de rente en aflossingen van geldleningen van verschillende partijen. In 2016 hebben we onder voorwaarden (zie de nota *Gemeentelijke garanties en geldleningen*) een beperkt aantal garantstellingen verstrekt.

Bij de garantstellingen kunnen we onderscheid maken in een directe garantstelling of het aangaan van een achtervangpositie bij het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Dit laatste is bij de garantstelling voor woningcorporaties gebruikelijk. De gemeente staat dan voor 50% garant. Stichting Woontij, Vestia Groep, Stichting Woonzorg Nederland en Woningstichting Den Helder zijn aangesloten bij het WSW.

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de bedragen waarvoor wij per 31 december 2016 garant staan.

Instelling (bedragen x € 1.000)	Oorspronkelijk bedrag	Gewaarborgd %	Schuld 1-1	Schuld 31-12
Woningstichting Den Helder	7.170	100,00%	4.942	4.790
NV Huiswielcentrale Noord-Holland	463.572	3,84%	22.782	22.358
ROC Kop van Noord-Holland	5.445	100,00%	2.904	2.723
Gemini ziekenhuis	6.000	100,00%	6.000	6.000
Stichting Dierentehuis Den Helder	113	100,00%	20	20
Willemsoord BV	21.000	100,00%	15.000	15.000
Veiligheidsregio Noord-Holland Noord	53.503	8,94%	4.783	4.051
Regionaal Historisch Centrum Alkmaar	68	13,44%	45	34
N.V. Port of Den Helder	26.300	100,00%	12.050	11.525
Stichting Blijf van mijn Lijf	500	100,00%	406	406
Subtotaal garanties zonder achtervang	583.671		68.932	66.907
Stichting Woontij	57.774	50,00%	31.162	30.125
Woningstichting Den Helder	137.500	50,00%	114.500	127.500
Stichting Woonzorg Nederland	6.349	50,00%	2.923	2.797
Vestia Groep	4.674	50,00%	3.849	3.753
Subtotaal garanties met achtervang WSW	206.297		152.434	164.175
Totaal	789.968		221.366	231.082

Wij hebben voor de volgende instellingen een maximum afgesproken voor wat betreft de garantstellingen:

- Woningstichting Den Helder (maximale garantstelling van € 250 miljoen);
- Stichting Woontij (maximale garantstelling van € 10 miljoen en een looptijd tot en met 31 maart 2019);
- Willemsoord BV (maximale garantstelling van € 21 miljoen);
- Port of Den Helder BV (maximale garantstelling van € 26,3 miljoen).

Dit houdt in dat bovenstaande instellingen tot het door ons vastgestelde maximum aan geldleningen kunnen aantrekken zonder tussenkomst van de gemeente. Uit de cijfers in deze tabel blijkt dat bovengenoemde instellingen nog ruimte hebben ten aanzien van het gestelde maximum

Kapitaallasten

In lijn met de nota *Reserves en voorzieningen 2011* maken we melding van de rentelasten die we in 2016 aan de reserves toerekenden. Over 2016 hebben we € 482.000 aan de reserves toegevoegd.

3.3.5 Ontwikkelingen EMU-saldo

Het EMU-saldo (EMU = Europese Montaire Unie) is het verschil tussen de inkomsten en uitgaven van de overheid. Een negatief saldo geeft aan dat de overheid een tekort heeft: de uitgaven zijn groter dan de inkomsten. Het EMU-saldo van de lokale overheden telt mee voor dat saldo van de totale Nederlandse overheid en draagt daarmee dus bij aan het EMU-tekort of overschot van de gehele overheid.

In het Verdrag van Maastricht is afgesproken dat het EMU-tekort van een land maximaal 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) mag bedragen.

Op basis van de Wet financiering decentrale overheden (FIDO) behoort ingrijpen door de centrale overheid tot de mogelijkheden bij een dreigende overschrijding van het 3% EMU-tekort voor zover dit wordt veroorzaakt door een ongewenste ontwikkeling van het saldo van de lokale overheid.

Afspraak is dat het EMU-saldo in de begroting van de lokale overheden wordt opgenomen en de verantwoording van het EMU-saldo in de programmarekening van de lokale overheden. Zodat er inzicht is in de ontwikkeling daarvan.

In onderstaand tabel geven wij de verantwoording van het EMU-saldo over 2016 weer. Bij de berekening van het EMU-saldo moeten wij rekening houden dat het EMU-saldo alleen betrekking heeft op de overheidssector. Bedrijfsmatige activiteiten zoals de haven, parkeren en markten laten we buiten beschouwing. Het verschil tussen de cijfers uit de jaarrekening 2016 en de bijgewerkte cijfers tot en met september 2016 is € 7.556.000 voordelig. De oorzaak is een voordeliger exploitatiesaldo van € 8.936.000 en daarentegen weer een hoger investeringsniveau van € 8.910.000. De stijging van het exploitatiesaldo wordt onder andere veroorzaakt door een overschot op het sociaal domein en een voordelig effect bij de algemene uitkering. De oorzaak van de toename bij de investeringen komt voornamelijk door de opname van grond uit de grondexploitatie Willem Alexander Hof van € 9.200.000 naar de materiële activa. Daar staat tegenover een correctie via de desinvesteringen ad € 7.166.000 vanuit de overheveling van de voorziening naar de materiële vaste activa.

Omschrijving	2016	2016	2017
	x € 1000,- Volgens realisatie tot en met sept. 2016, aangevuld met raming resterende periode	x € 1000,- Volgens jaarrekening 2016	x € 1000,- Volgens begroting 2017
Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-4.421	4.515	-2.956
+/- Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	5.038	5.178	5.193
+/- Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	1.622	1.764	1.082
-/- Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	1.714	10.624	10.746
+/- Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij investeringen in (im)materiële vaste activa	0	0	0
+/- Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord		7.166	
-/- Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	847	0	1.335
+/- Baten bouwgrondexploitatie: Baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord	0	91	0
-/- Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen	1.158	2.015	982
-/- Verkoop van effecten: Wat is bij de verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?	0	0	0
Berekend EMU-saldo	-1.480	6.075	-9.744

3.4 Bedrijfsvoering

1. Inleiding

In deze paragraaf staat een overzicht van:

- speerpunten die wij in 2016 hebben uitgevoerd op het gebied van bedrijfsvoering;
- activiteiten rond Informatiebeveiliging;
- ontwikkelingen op personeelsgebied;
- voortgang van lopende taakstellingen en bezuinigingen
- voortgang van de opvolging van de aanbevelingen van onderzoeken van de Rekenkamercommissie.

2. Speerpunten bedrijfsvoering 2016

We geven een beknopt overzicht van de uitgevoerde activiteiten op de drie thema's die wij in de begroting 2016 hebben benoemd:

Excellente dienstverlening

- Wij hebben ruim 30 processen zaakgericht ingericht en digitaal bestelbaar gemaakt, zoals de melding woon- en leefomgeving, uittreksels burgerlijke stand, klacht en evenementenvergunning.
- Wij hebben de app 'Makkelijk melden' in gebruik genomen zodat men met een smartphone meldingen over de woon- en leefomgeving kan doen.
- Wij hebben de gemeentelijke website en het intranet volledig vernieuwd.
- De medewerkers van het Klantcontactcentrum werken sinds het voorjaar van 2016 met een kennisbank in combinatie met een klantcontactstelsel. Doelstelling is om stapsgewijs meer vragen direct in de 1^e lijn af te handelen.
- Voor medewerkers hebben wij diverse trainingen 'hostmanship' georganiseerd om een klantgerichte houding te stimuleren.
- Sinds 1 januari 2016 werken we aan de balies volledig op afspraak. Inwoners kunnen onder meer online een afspraak maken.
- De servicebalie is verbouwd en voldoet nu aan de Arbo- en veiligheidseisen. Bovendien hebben we de dienstverlening aan de servicebalie uitgebreid en ziet de balie er nu representatief uit.
- Voor contante betalingen hebben we vanwege veiligheid van de medewerkers een automaat in gebruik genomen.
- Door de wisseling van het college eind 2015 heeft het project deregulering niet meer expliciet prioriteit gekregen.
- We hebben diverse maatregelen op het gebied van informatiebeveiliging ingevoerd, zie de aparte paragraaf verderop.

Externe oriëntatie

- De regionale samenwerking is in ontwikkeling vanuit de regionale raadscommissie.
- We hebben de voorbereidingen getroffen om een risicoscan op verbonden partijen uit te voeren die moet bijdragen aan meer grip op deze partijen.
- We hebben nieuw perspectief, een innovatieve manier van werken in de openbare ruimte, ingevoerd.

Effectieve organisatie

- We hebben de jaarschijf 2016 van het project Modernisering P&C uitgevoerd (zie ook verderop bij Rapporten Rekenkamercommissie). We hebben onder meer opgeleverd:
 - De Visie op Planning en Control (p&c) (door de raad vastgesteld in april 2016). Deze geeft de kaders voor de modernisering van de p&c-cyclus.
 - De Richtlijn voor beleidskaders (door ons vastgesteld in juli 2016). Deze geeft handvatten om meer uniforme beleidskaders op te stellen en de evalueerbaarheid te vergroten.
 - De vernieuwingen in het Besluit begroting en verantwoording hebben we verwerkt in de Begroting 2017.
 - Na het opstellen van een programma van eisen voor de aanbesteding hebben we de applicatie Lean Planning en Control (LPC) aangeschaft om de p&c-cyclus te digitaliseren en de p&c-documenten online te presenteren.
 - De Tussenrapportages 2016 zijn voor het eerst in de vorm van een stoplichtrapportage verschenen. Extra is dit jaar een 2e Tussenrapportage, opgesteld als eerste stap om de raad op meerdere momenten in het jaar van (bij)stuurinformatie te voorzien.
- De Wet Vennootschapsbelasting is ingevoerd en we hebben ondersteunende software aangeschaft.
- We hebben de voorbereidingen getroffen voor het invoeren van het Individueel Keuzebudget per 1 januari 2017.
- We hebben een programma van eisen opgesteld voor de renovatie van het stadhuis.
- We hebben de Bestuursrapportages Sociaal domein ontwikkeld en aan raad aangeboden.

3. Informatiebeveiliging

We hebben gekozen voor een organisatiebrede aanpak om ervoor te zorgen dat we voldoen aan de relevante wet- en regelgeving. We hebben inmiddels een goede basis en richten ons verder op de borging. Hierdoor is de veiligheid van de informatie een essentieel en integraal onderdeel in de gemeentelijke bedrijfsprocessen.

Resolutie Informatieveiligheid

De Nederlandse gemeenten hebben tijdens de Buitengewone Algemene Ledenvergadering van de VNG in 2013 met 95 procent ingestemd met de resolutie 'Informatieveiligheid, randvoorwaarde voor de professionele gemeente'. Afgesproken is dat de gemeente volledig diverse afspraken nakomt, zoals verantwoord in het jaarverslag. We doen dat als onderdeel van deze paragraaf bedrijfsvoering. We voldoen aan alle afspraken in de resolutie. Alleen is het onderwerp 'informatieveiligheid' niet expliciet in het bestuursakkoord opgenomen als een ambitie. Wel maakt het deel uit van de portefeuille van een collegelid.

Organisatie van de informatiebeveiliging

De ambtelijke werkgroep Informatiebeveiliging coördineert alle werkzaamheden. In 2016 kwam de werkgroep maandelijks bij elkaar. Naast de reguliere activiteiten, vroeg de afwikkeling van het Rekenkamercommissie-onderzoek (zie verderop) speciale aandacht.

Audits en zelfevaluaties

Audit of Zelfevaluatie	Score	Resultaat
DigiD 2015	geslaagd	Logius heeft op 4 mei 2016 een formele schriftelijke reactie gegeven waarin ze aangeeft dat op basis van het auditrapport de gemeente Den Helder voor het jaar 2015 heeft voldaan aan de Voorwaarden DigiD.
Zelfevaluatie Basisregistratie Personen 2016	goed	De score voor 2016 is met 2% verbeterd ten opzichte van 2015. Toen was de score 93%, nu 95%. De minister van BZK heeft, in aanvulling op de door de gemeenten uitgevoerde controle op de processen, in november een nader onderzoek uitgevoerd om te bekijken of de uitkomsten van de zelfevaluatie een juiste afspiegeling vormen van de werkelijke situatie. Dat bleek op een enkel puntje na het geval te zijn.
Zelfevaluatie paspoorten en Nederlandse identiteitskaarten 2016	goed	Op 15 september is de zelfevaluatie reisdocumenten in Den Helder uitgevoerd. Den Helder scoort evenals in 2015 95% van de maximaal te behalen score. Met een score van 95% heeft Den Helder de kwalificatie goed behouden.
Uitvraag informatieveiligheid via website www.waarstaatjegemeente.nl 2016	goed	Zie http://waarstaatjegemeente.nl/jive/report?id=king_iv_15&inp_geo=gemeente_400 . Uit ambtelijke analyse blijkt dat we niet afwijken van andere gemeenten in de klasse van de gemeente Den Helder (gemeentegrootte). Ten opzichte van de vorige keer is onze score verbeterd. Dat komt door de doorgevoerde verbeteringen voor het gebruik van SUWInet.

Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA)

We hebben ons geïnteresseerd op de invoering van de ENSIA-audit in 2017. Deze audit vervangt alle bestaande audits. Door ENSIA krijgt het gemeentebestuur meer overzicht in de stand van zaken van de informatieveiligheid.

Structuur Uitvoering Werk en Inkomen (Suwinet)

In 2015 heeft de Inspectie SZW (ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid) een onderzoek uitgevoerd naar het veilig gebruik van Suwinet. Via Suwinet kunnen overheidsorganisaties gegevens van burgers en bedrijven digitaal opvragen. Dit zijn privacygevoelige gegevens waarmee we zorgvuldig moeten omgaan. Op 12 januari 2016 heeft de Inspectie SZW ons haar definitief verslag van bevindingen gestuurd, met de conclusie dat wij voldoen aan alle zeven geselecteerde normen (zie ook RI16.0005). Begin 2017 laten we op eigen initiatief een Suwinet-audit uitvoeren door een externe auditor.

Privacy

In 2016 hebben we de voorbereidingen getroffen voor de werving van een functionaris gegevensbescherming (FG). Dit is vanaf 2018 een verplichting uit de Europese privacy-verordening. In de begroting 2017 is budget beschikbaar en we hebben ons geïnteresseerd op de rol en taken van de FG. De FG zal zich vooral richten op het onderwerp 'privacy' en de Wet bescherming persoonsgegevens.

Bewustwording en Communicatie

De ambtelijke stuurgroep Informatiebeveiliging, die maandelijks overlegt, heeft een communicatieplan opgesteld voor een bewustwordingscampagne. Het plan bevat een gefaseerde aanpak en per fase zijn acties benoemd. Diverse acties zijn inmiddels uitgevoerd, andere bevinden zich in de voorbereidingsfase. De informatiebeveiligingscoördinator (CISO) heeft uitleg gegeven aan de managementteams van de afdelingen. In de dagelijkse nieuwsbrief op Intranet besteden we regelmatig aandacht aan aspecten van informatiebeveiliging, zoals phishing en andere bedreigingen.

Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten (BIG)

De invoering van de resterende BIG maatregelen is in volle gang. Eind 2016 hebben we 79% van de maatregelen ingevoerd. We streven naar volledige implementatie van de BIG in 2017.

4. Voortgang lopende bezuinigingen en taakstellingen

Om tot een sluitende begroting voor 2016 en verder te komen is een bezuinigingsprogramma ingevuld. De invulling van de bezuinigingen heeft voor het deel van 2016 plaatsgevonden; afwijkingen zijn veelal tussentijds reeds gemeld in de Turap's. Daarnaast heeft de raad op basis van de uitkomsten van overleg over de in te vullen bezuinigingen op de culturele instellingen in de begroting 2017 besloten deze bezuinigingen terug te draaien. Bezuinigingen op het Sociaal Domein die voor de komende jaren zijn ingevuld, worden verzacht doordat de afbouw van de bijdragen van het Rijk is verminderd en structureel op een minder laag niveau is ingevuld. De komende jaren zal verder moeten worden ingezet op reeds geplande en nieuwe bezuinigingen, om de afgesproken taakstellingen verder in te vullen en ruimte te creëren voor nieuw beleid.

5. Ontwikkelingen personeel

Inhuur derden

In 2016 is gebruik gemaakt van de inhuur van derden voor knelpunten, bijvoorbeeld door vacatures, ziekteverzuim en projecten. De dekking van de kosten hiervan vindt plaats door het benutten van projectgelden, vacatureruimte bij de salariskosten en een centraal budget voor deze kosten. Wanneer deze ruimte niet toereikend was, zijn de kosten opgevangen door besparingen op andere kosten voor bedrijfsvoering.

6. Onderzoeken

Rapporten Rekenkamercommissie

In deze paragraaf staat de stand van zaken van de opvolging van aanbevelingen uit de onderzoeken van de Rekenkamercommissie (RKC). De rapporten waarvan wij bij de programmarekening 2015 hebben gemeld dat alle aanbevelingen zijn opgevolgd, ziet u niet meer terug. Van de rapporten waarmee we nog bezig zijn, noemen we alleen die aanbevelingen die bij de vorige programmarekening nog niet waren afgerond.

We hebben in 2016 geen onderzoeken uitgevoerd naar doelmatigheid en doeltreffendheid op basis van artikel 213a Gemeentewet. Deze onderzoeken vragen veel tijd en zijn qua inhoud complexer dan verwacht. Daarnaast worden er voldoende onderzoeken naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van de gemeente Den Helder gedaan: onder andere door de RKC, in het kader van benchmarks en voor de interne controle en rechtmatigheid. We richten ons op de opvolging van aanbevelingen die hier uit komen. Zo geven we invulling aan leren en verbeteren en bereiken we ook dat de organisatie efficiënter en effectiever gaat werken.

Rapport Toekomstgericht formatiebeleid/externe inhuur

Rapport Toekomstgericht formatiebeleid / externe inhuur van de gemeente Den Helder.

(2012, RB14.0056)

De raad heeft op 1 september 2014 besloten:

1. de conclusies uit het rapport 'Externe inhuur en toekomstgericht formatiebeleid' te onderschrijven;
2. de aanbevelingen van de rekenkamercommissie over te nemen;
3. het college opdracht te geven een uit- en invoeringsplan met tijdplanning van de in het rapport genoemde aanbevelingen, uiterlijk op 1 december 2014 aan de raad voor te leggen;
4. dat het college de rekenkamercommissie tegelijk met de raad informeert over het uit- en invoeringsplan.

Stand van zaken uitvoering raadsbesluit	De opvolging van de aanbevelingen is afgerond. Wij hebben de raad in maart 2015 geïnformeerd met een raadsinformatiebrief.
De volgende aanbevelingen zijn opgevolgd, gemotiveerd niet opgevolgd of niet van toepassing, zie programmarekening 2015	1, 3, 4, 5, 6

Aanbeveling	Stand van zaken	Toelichting
2. Actualiseer de kadernota naar aanleiding van de nieuwe procedure	-In uitvoering.	

Rapport Onderzoek naar samenwerking met Marine

Rapport Onderzoek naar samenwerking met Marine (2015) (RB15.0131)	
De raad heeft op 14 december 2015 besloten: 1. De conclusies uit het rapport 'In zee met de marine' te onderschrijven. 2. De aanbevelingen uit het rapport 'In zee met de marine' over te nemen. 3. Het college van burgemeester & wethouders opdracht te geven de aanbevelingen uit het rapport uit te voeren en de raad hiertoe uiterlijk 1 mei 2016 een plan van aanpak voor aan te bieden.	
Stand van zaken uitvoering raadsbesluit	De opvolging van de aanbevelingen deels afgerond. Er is nog geen PVA aan de aangeboden. In de bestuurlijke zienswijze heeft het college al aangegeven de conclusies in het geheel genomen te onderschrijven.

Aanbeveling	Stand van zaken	Toelichting
1. Stem de samenwerking af op de bijzondere positie van de Koninklijke Marine	<i>(nog) niet opgevolgd</i>	Nog geen PVA aangeboden
2. Zorg voor goede persoonlijke verhoudingen	<i>(nog) niet opgevolgd</i>	Nog geen PVA aangeboden
3. Structureel strategisch partnership met de Koninklijke Marine lijkt kansrijk	<i>(nog) niet opgevolgd</i>	Nog geen PVA aangeboden
4. Overweeg uitbreiding van de samenwerking in het sociale domein	<i>(nog) niet opgevolgd</i>	Nog geen PVA aangeboden
5. Verken samen de ontwikkeling van de stad als vestigingsplaats voor bedrijven met een hoog risicoprofiel	<i>(nog) niet opgevolgd</i>	Nog geen PVA aangeboden
6. Geef de gemeenteraad expliciete betrokkenheid bij samenwerkingsprojecten	<i>(nog) niet opgevolgd</i>	Nog geen PVA aangeboden

7. Deel de successen	(nog) niet opgevolgd	Nog geen PVA aangeboden
----------------------	----------------------	-------------------------

Rapport Evalueerbaarheid van beleid

Rapport Evalueerbaarheid van beleid (2015) (RB15.0053)	
De raad heeft op 29 juni 2015 besloten:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. De conclusies uit het rapport 'Evalueerbaarheid Programmabegroting' te onderschrijven. 2. De aanbevelingen uit het rapport 'Evalueerbaarheid Programmabegroting' over te nemen. 3. Het college van burgemeester & wethouders opdracht te geven de aanbevelingen uit het rapport uit te voeren en de raad hiertoe uiterlijk 1 oktober 2015 een plan van aanpak voor aan te bieden 	
Stand van zaken uitvoering raadsbesluit	<p>De opvolging van de aanbevelingen is deels afgerond.</p> <p>Wij hebben de raad geïnformeerd op/via:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het Plan van aanpak dat wij op 29 september 2015 hebben aangeboden met RI15.0104. • De 'Visie Planning en Control' die wij hebben toegelicht op de informatiebijeenkomst op 7 maart 2016. Deze is op 4 april 2016 vastgesteld en is het kader waarbinnen de aanbevelingen worden opgepakt en de modernisering van de planning & control-cyclus (p&c-cyclus) plaatsvindt. • De auditcommissie fungeert als klankbord voor de modernisering van de p&c-cyclus en is in 2016 diverse keren geraadpleegd.

Aanbeveling	Stand van zaken	Toelichting
1. Zorg voor consistentie tussen de beleidsthema's	opgevolgd	Bij de Kadernota 2017-2020 is besloten de verplichte taakvelden uit het in 2016 vernieuwde Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) te gebruiken om de programma's in thema's onder te delen. De BBV-taakvelden dekken het hele gemeentelijke beleidsspectrum af en overlappen elkaar niet. Het gebruik van deze standaard taakvelden draagt bij aan de consistentie, zowel in als ook tussen de verschillende p&c-documenten.
2. Zorg voor duidelijk verband tussen wat de gemeente wil gaan doen en wat dat mag kosten	in uitvoering	In de programmabegroting 2017 staan in bijlage 6 per programma de baten en lasten van de taakvelden (cf de BBV). Ook zijn in de programma's de lasten per taakveld in een diagram weergegeven. In de verdere ontwikkeling van de p&c -cyclus kijken we of de informatie uit de bijlage in de programma's zelf kan worden opgenomen.
3. Ontwikkel een richtlijn met minimale eisen waaraan beleidskaders dienen te voldoen	opgevolgd	Wij hebben de Richtlijn voor beleidskaders vastgesteld op 26 juli 2016. U bent hierover geïnformeerd met RI16.0059. De richtlijn geeft handvatten voor meer uniformiteit in de beleidskaders, om doelen meetbaarder te formuleren en om de consistentie tussen beleidskaders en de begroting te vergroten.
4. Bundel en ontwikkel monitoringinstrumentarium per begrotingsprogramma	(nog) niet opgevolgd	De monitoring binnen het sociaal domein is in ontwikkeling en in het plan van aanpak benoemd als pilot. De ervaringen nemen wij mee bij de opvolging van deze aanbeveling in 2017. Deze aanbeveling wordt naar verwachting samen met aanbeveling 5 opgepakt, die al in uitvoering is. Monitoring en sturing zijn immers nauw aan elkaar gerelateerd.

5. Expliciteer nadrukkelijker (bij)sturingmogelijkheden voor de raad	<i>in uitvoering</i>	In 2016 is de tussenrapportage in een nieuwe vorm met stoplichten verschenen. Ook hebben wij een 2 ^e tussenrapportage aan de raad aangeboden om de raad vaker (bij)stuurinformatie aan te bieden. In 2017 ontwikkelen wij deze rapportages verder. Ook de frequentie wordt verhoogd, waarschijnlijk zal dat in 2018 zijn.
6. Schenk aandacht aan de bij de herziening van het beleid op de onderscheiden beleidsthema's geconstateerde tekortkomingen bij die thema's	<i>opgevolgd</i>	In de Richtlijn voor beleidskaders staat in bijlage 3 een overzicht van de beleidsdocumenten die de RKC heeft gebruikt voor zijn onderzoek. Als die documenten worden geactualiseerd, moeten de opmerkingen in het RKC-rapport worden geraadpleegd.
7. Betrek de raad actief bij het vormgeven van de begroting conform het vernieuwde BBV	<i>opgevolgd</i>	Wij hebben met de Auditcommissie in de rol van klankbordgroep gesproken over: <ul style="list-style-type: none"> • de concept-Visie Planning en Control; • de nieuwe programma-indeling en BBV-taakvelden; • de digitalisering van de P&C-cyclus en presentatie van het digitale pakket Lean Planning en Control; • het format voor vernieuwde tussenrapportage; • de richtlijn voor beleidskaders (e-mail ronde). Voor de raad hebben wij op 7 maart 2016 de informatiebijeenkomst georganiseerd waarin we de Visie op Planning en Control en de digitalisering hebben toegelicht.

Rapport Doorwerking onderzoeksrapport 'Informereren en beheren'

Rapport Doorwerking onderzoeksrapport 'Informereren en Beheren' (2016) (RB16.0053)	
De raad heeft op 12 september 2016 besloten:	
<ol style="list-style-type: none"> 1. de conclusies uit het rapport doorwerking 'Informereren en beheren' te onderschrijven; 2. de aanbevelingen uit het rapport doorwerking 'Informereren en beheren' over te nemen; 3. Het college van burgemeester en wethouders opdracht te geven de aanbevelingen uit het rapport uit te voeren en de raad hiertoe uiterlijk 1 december 2016 een plan van aanpak voor aan te bieden. 	
Stand van zaken uitvoering raadsbesluit	De opvolging van de aanbevelingen is deels afgerond. Wij hebben de raad geïnformeerd op/via: <ul style="list-style-type: none"> • Het Plan van aanpak dat wij op 22 november 2016 met RI16.0129 aan de raad hebben aangeboden.

Aanbeveling	Stand van zaken	Toelichting
1. Herzien de wijze waarop uitvoering wordt gegeven aan raadsbesluiten over aanbevelingen van de Rekenkamercommissie.	<i>opgevolgd</i>	Wij hebben twee verbeteringen ingevoerd in de ambtelijke werkwijze: <ul style="list-style-type: none"> • Na het raadsbesluit over een RKC-rapport wordt met een directiebesluit vastgelegd wie de verantwoordelijke afdelingsmanager is. • Jaarlijks ontvangt het ambtelijk Managementteam rond de zomer een overzicht met aandachtspunten over alle RKC-rapporten waar nog aan wordt gewerkt om aanbevelingen op te volgen.

2. Ga met het informatie- en archiefbeheer door op de ingeslagen weg.	in uitvoering	<p>In het PVA zijn vier acties benoemd. De stand van zaken is:</p> <p><i>Invoeren kwaliteitssysteem KIDO¹ (planning PVA 31-12-2016):</i> in uitvoering en grotendeels opgevolgd</p> <p><i>Invoeren kwaliteitssysteem Rodin² (planning PVA 31-12-2016):</i> in uitvoering en deels opgevolgd.</p> <p><i>Actualiseren Beleid (o.a. Verordening en Besluit Informatiebeheer) (planning PVA 31-12-2016):</i> De nieuwe verordening en besluit zijn klaar. Wewachten nog op aanpassing van de gemeenschappelijke regeling Regionaal Historisch Centrum Alkmaar begin 2017.</p> <p><i>Formatie kwalitatief op orde (planning PVA 01-11-2016):</i> in uitvoering en grotendeels opgevolgd.</p>
3. Zorg ervoor dat (verbeter)plannen in de toekomst worden uitgewerkt in concrete acties en voorziet deze van een planning.	opgevolgd	Dit is al onderdeel van de werkwijze. Zie bijvoorbeeld het Plan van aanpak dat u op 29 september 2015 hebt ontvangen met RI15.0104 over het RKC-rapport Evalueerbaarheid van beleid. En ook het PVA dat voor dit doorwerkingsonderzoek is gemaakt.

¹KIDO: Kwaliteit Informatiebeheer Decentrale Overheden

²Rodin: Referentiekader Opbouw Digitaal Informatiebeheer.

Rapport Informatievoorziening over verbonden partijen aan de gemeenteraad

Rapport Informatievoorziening over verbonden partijen aan de gemeenteraad (2016) (RB16.0097)	
De raad heeft op 28 november 2016 besloten: 1. De conclusies uit het rapport 'Informatievoorziening over verbonden partijen aan de gemeenteraad' te onderschrijven. 2. De aanbevelingen uit het rapport 'Informatievoorziening over verbonden partijen aan de gemeenteraad' over te nemen. 3. Het college van burgemeester & wethouders opdracht te geven de aanbevelingen uit het rapport uit te voeren en de raad hiertoe uiterlijk 1 februari 2017 een plan van aanpak voor aan te bieden.	
Stand van zaken uitvoering raadsbesluit	<p>De opvolging van de aanbevelingen is deels afgerond.</p> <p>De raad is geïnformeerd over een plan van aanpak door middel van een raadsinformatiebrief.</p>

Aanbeveling	Stand van zaken	Toelichting
(1) Actualiseer de financiële verordening en de nota verbonden partijen	In uitvoering	Eind 2016 is de uitvoering van de financiële verordening in volle gang; behandeling in de raad is in maart 2017. Een vernieuwde nota verbonden partijen is gepland voor het 2e kwartaal 2017.
(2) Voldoe aan de wettelijke eisen uit het BBV en de WGR in de paragraaf verbonden partijen	Opgevolgd	De eisen die worden gesteld aan de informatievoorziening over verbonden partijen is gewijzigd. In de begroting 2017 is daarmee rekening gehouden. In deze jaarrekening wordt de stand van zaken nog weergegeven volgens de voor 2016 geldende regels. Waar mogelijk en nuttig is de informatie uitgebreid.
(3) Leg duidelijk uit welk openbaar belang de verbonden partij dient	Opgevolgd	In de begroting 2017 wordt gestructureerd aandacht besteed aan het openbaar belang van elke verbonden partij.

(4) Verstrek de raadsinformatie en leg verantwoording af over het gevoerde bestuur.	In uitvoering	Met ingang van 2017 wordt in overeenstemming met de aangepaste regels meer informatie verstrekt in de P&C-documenten. Verantwoording over het gevoerde bestuur vindt plaats in de Turaps voor zover er aanleiding toe is en integraal in de jaarrekening.
---	---------------	---

Rekenkamerbrief Digitale Veiligheid

Rekenkamerbrief Digitale Veiligheid (2016, AU16.06367)				
De RKC heeft op 29 augustus 2016 de rekenkamerbrief aan de raad verzonden. Er is geen raadsbesluit en dus geen specifieke opdracht aan het college gegeven.				
Stand van zaken uitvoering raadsbesluit	In onderstaande tabel staat de voortgang van de opvolging van de aanbevelingen:			
	Prioriteit	Aantal aanbevelingen	Opgelost 29-08-2016	Opgelost 31-12-2016
	Hoog	21	14	20
	Midden	11	10	11
	Laag	8	7	8
	Totaal	40	31	39
	We werken nog aan een aanbeveling met de prioriteit 'hoog'. Deze is naar verwachting in het eerste kwartaal 2017 opgelost.			

Rekenkamerbrief toetsingskader garantstellingen en leningen

Rekenkamerbrief toetsingskader garantiestellingen en leningen (2015, AU15.11130)	
De RKC heeft op 3 november 2015 de rekenkamerbrief aan de raad verzonden. De commissie B en M heeft de rekenkamerbrief behandeld op 11 januari 2016. Er is geen raadsbesluit en dus geen specifieke opdracht aan het college gegeven.	
Stand van zaken	Wij nemen de aanbevelingen mee in de eerstvolgende herziening van de nota die gepland staat in 2018. De huidige nota dateert van eind 2014 en wordt in principe een maal per 4 jaar geactualiseerd. Afgesproken is dat we de aanbevelingen uit het rekenkamer onderzoek, vooruitlopend op de actualisering van de nota, in de praktijk al toepassen. Daarnaast nemen we in 2017 een systeem van risicoanalyse (Naris) in gebruik waaraan het toetsingskader garantstellingen en leningen wordt gekoppeld. Een aanpassing van de nota in 2018 is hiermee realistisch.

3.5 Verbonden partijen

Deelname in gemeenschappelijke regelingen

GGD Hollands Noorden

Alkmaar	Openbaar lichaam	
Openbaar belang		
Het gezamenlijk behartigen van belangen die de schaal van de individuele gemeenten te boven gaan, ten behoeve van de gezondheid van de bevolking in het samenwerkingsgebied.		

Deelnemende partijen	Gemeenten Alkmaar, Bergen, Castricum, Den Helder, Drechterland, Enkhuizen, Heerhugowaard, Heiloo, Hollands Kroon, Hoorn, Koggenland, Langedijk, Medemblik, Opmeer, Schagen, Stede Broec en Texel
Ontwikkelingen	
(Markt) ontwikkelingen	Implementatie Veilig Thuis (incidentele kosten van € 200.000) en vanaf 2017 zal een deel van de taken voortvloeiend uit de Jeugdwet niet meer bij de GGD worden belegd.
Financiële positie	Meerjarenbegroting is niet sluitend, er zijn taakstellingen opgenomen.
Risico's	Nieuwe bezuinigingen die noodzakelijk zijn vanwege het niet indexeren van de gemeentelijke bijdrage, treden al op voordat de oude bezuinigingen volledig zijn ingevuld. De nieuwe taak Veilig Thuis moet worden uitgevoerd met minder budget. Verschillende taken uitgevoerd door de politie, worden opnieuw aanbesteed. Hier zou een andere aanbieder dan de GGD uit kunnen komen, wat tot verlies van inkomsten gaat leiden.

Bestuurlijk belang			
Elk lid van het algemeen bestuur heeft een aantal stemmen, afhankelijk van het aantal inwoners van de gemeente die dit lid vertegenwoordigt.	Portefeuillehouder	P.J.R. Kos F.F. van der Paard (plv)	
Financieel belang			
Begroting	2016	Realisatie	Ontwikkelingen
Aandelenkapitaal	NVT	NVT	
Exploitatie	€ 1.048.897	€ .1.109.026	
Financiële positie			
Jaarrekening	31-12-2015	31-12-2016	Ontwikkelingen
Eigen vermogen	€ 536.000	€ 57.000	
Vreemd vermogen	€ 7.766.000	€ 10.099.000	
Resultaat	-/- € 176.000	-/- € 451.000	

Gesubsideerde arbeid Kop van Noord-Holland

Schagen	Openbaar lichaam	
Openbaar belang		
Integrale uitvoering van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) en de Participatievoorziening beschut werk (artikel 10b Participatiewet) en de daaruit voortvloeiende en daarmee verband houdende voorschriften en regelingen.		
Deelnemende partijen	Gemeenten Den Helder, Hollands Kroon en Schagen	
Ontwikkelingen		
(Markt) ontwikkelingen	Door het stopzetten van de instroom van medewerkers via de Wsw, is de toekomst van het Wsw-bedrijf onzeker. In 2016 vindt hiernaar een onderzoek plaats.	
Financiële positie	Niet bekend	
Risico's	De GrGa heeft Noorderkwartier NV aangewezen als uitvoeringsorganisatie. Per 1 januari 2015 (de komst van de Participatiewet) is de instroom van de Wsw gestopt. Dat betekent dat er wel uitstroom van de Wsw is, maar geen nieuwe instroom. De instroom in de Participatievoorziening beschut werk is zeer minimaal. Gevolg hiervan is dat de bedrijfsvoering van Noorderkwartier NV onder druk komt te staan. Op het moment van schrijven van deze tekst vindt een onderzoek plaats naar de toekomst van Noorderkwartier NV.	

Bestuurlijk belang

Elk lid van het algemeen bestuur heeft een aantal stemmen afhankelijk van het aantal aandelen dat de gemeente bezit. De GR heeft een 100% deelneming in Noorderkwartier N.V. te Schagen.	Portefeuillehouder	P.J.R. Kos F.F. van der Paard (plv)
Als de realisatiecijfers bij de programmarekening niet bekend zijn, volstaan we met de vermelding NNB. Dit geldt ook voor de informatie over de ontwikkelingen.		

Financieel belang

Begroting	2016	Realisatie	Ontwikkelingen
Aandelenkapitaal	€ 50.000	€ 50.000	
Exploitatie	€ 7.338.670	€ 7.321.063	

Financiële positie

Jaarrekening	31-12-2015	31-12-2016	Ontwikkelingen
Eigen vermogen	€ 5.800.000	€ 6.100.000	
Vreemd vermogen	€ 0	€ 0	
Resultaat	€ 520.000	€ 270.000	

Veiligheidsregio Noord-Holland Noord

Alkmaar	Openbaar lichaam	
Openbaar belang		
Het gezamenlijk behartigen van belangen die de schaal van de individuele gemeenten te boven gaan, ten behoeve van de veiligheid van de bevolking in het samenwerkingsgebied.		
Deelnemende partijen	Gemeenten Alkmaar, Bergen, Castricum, Den Helder, Drechterland, Enkhuizen, Heerhugowaard, Heiloo, Hollands Kroon, Hoorn, Koggenland, Langedijk, Medemblik, Opmeer, Schagen, Stede Broec en Texel	
Ontwikkelingen		
(Markt) ontwikkelingen	Per 1 januari 2015 is de brandweer geregionaliseerd en toegevoegd aan de Veiligheidsregio. Taakstelling is het realiseren van een bezuinigingspakket van in totaal € 7,4 mln.	
Financiële positie	De financiële positie staat ook in 2016 nog onder druk, vanwege het realiseren van de genoemde bezuinigingen tot een bedrag van € 7 mln.	
Risico's	Het niet volledig terugverdienen of extra middelen nodig van organisatie opbouw- en projectkosten.	

Bestuurlijk belang

Elk lid van het algemeen bestuur heeft een aantal stemmen afhankelijk van het aantal inwoners van de gemeente, die dit lid vertegenwoordigt.	Portefeuillehouder	K. Schuiling B.O.B. Haitzma (plv)
--	--------------------	--------------------------------------

Financieel belang

Begroting	2016	Realisatie	Ontwikkelingen
Aandelenkapitaal	NVT	NVT	
Exploitatie	€ 3.576.825	€ 3.577.083	

Financiële positie

Jaarrekening	31-12-2015	31-12-2016	Ontwikkelingen
Eigen vermogen	€ 4.078.000	€ 6.568.000	
Vreemd vermogen	€ 50.503.000	€ 45.314.000	
Resultaat	€ 2.638.000	€ 2.725.000	

Regionaal Historisch Centrum Alkmaar

Alkmaar	Openbaar lichaam	
Openbaar belang		
RHCA voert de wettelijk verplichte taak uit tot het beheer van het gemeentearchief. Het in het samenwerkingsverband vervullen van de functie van regionaal kennis- en informatiecentrum op het gebied van de lokale en regionale geschiedenis door het opbouwen en beheren van een zo breed mogelijke collectie (regionaal) historisch bronnenmateriaal en deze op een zo actief mogelijke wijze dienstbaar maken voor een breed publiek.		
Deelnemende partijen		De gemeenten Alkmaar, Bergen, Castricum, Den Helder, Heerhugowaard, Heiloo, Hollands Kroon, Langedijk, Schagen, Texel en het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier.
Ontwikkelingen		
(Markt) ontwikkelingen	Stabiel. Wel is extra aandacht nodig voor de ontwikkeling van het e-depot. Als gevolg van veranderde wetgeving (Wet revitalisering generiek toezicht) en de daarmee samenhangende verschuiving van taken zijn er extra taken belegd bij de gemeentelijke archiefinspectie. Ook is er door de verandering in de inspectiesystematiek, de systematiek van kritische prestatie indicatoren (KPI), en de snelle veranderingen bij de gemeentelijke administratie een toegenomen vraag naar ondersteuning van het RHC ontstaan.	
Financiële positie	De partijen staan garant voor het betalen van rente en aflossing van geldleningen en in rekening-courant opgenomen gelden voor zover door andere overheidsorganen geen garantie is verstrekt. De partijen nemen aan de garantie deel in de verhouding tot de bijdragen als bedoeld in artikel 29 lid 2 van de gemeenschappelijke regeling. Aangegeven wordt dat vanaf 2017 € 250.000 structureel extra nodig is in verband met de ontwikkeling van het e-depot.	
Risico's	Vanaf 2017 wordt een tekort van circa € 250.000 verwacht in verband met het e-depot. RHCA gaat er vanuit dat hiervoor een structureel hogere bijdrage van de gemeenten verleend wordt. Verder hebben zij geen taakstelling opgenomen voor nullijn, maar gaan zij uit van loon- en prijsindexatie.	

Bestuurlijk belang			
Elk lid van het algemeen bestuur heeft een aantal stemmen afhankelijk van het aantal inwoners van de gemeente, die dit lid vertegenwoordigt.	Portefeuillehouder	K. Schuiling B.O.B. Haitzma (plv)	
	Als de realisatiecijfers bij de programmarekening niet bekend zijn, volstaan we met de vermelding NNB. Dit geldt ook voor de informatie over de ontwikkelingen.		
Financieel belang			
Begroting	2016	Realisatie	Ontwikkelingen
Aandelenkapitaal	NVT	NVT	
Exploitatie	€ 237.220	€ 236.458	
Financiële positie			
Jaarrekening	31-12-2015	31-12-2016	Ontwikkelingen
Eigen vermogen	€ 208.304	€ 113.871	
Vreemd vermogen	€ 250.000	€ 0	
Resultaat	-/- € 693	€ 10.000	

Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) Noord-Holland Noord

Hoorn	Openbaar lichaam
Openbaar belang	
De regeling is getroffen ter ondersteuning van de deelnemers bij de uitvoering van hun taken op het gebied van vergunningsverlening, toezicht en handhaving (landelijke milieu- en Wabotaken).	

Deelnemende partijen	Gemeenten Alkmaar, Bergen, Castricum, Den Helder, Drechterland, Enkhuizen, Heerhugowaard, Heiloo, Hollands Kroon, Hoorn, Koggenland, Langedijk, Medemblik, Opmeer, Schagen, Stede Broec, Texel en Provincie Noord-Holland
Ontwikkelingen	
(Markt) ontwikkelingen	Overheveling taken, inclusief 35 fte van de provincie naar de RUD.
Financiële positie	De RUD is nog in de opbouwfase. Door het tijdsbeslag dat deze opbouw met zich meebrengt, blijft een flinke hoeveelheid werkzaamheden liggen. Bij de jaarrekening 2014 is veel budget overgeheveld. Daarnaast lopen de inrichting en implementatie van de zaaksoftware vertraging op. Dit gaat gepaard met verhoogde inzet van financiële middelen.
Risico's	Deelnemers worden geconfronteerd met bezuinigingen van Rijkswegen en deelnemers verwachten van de RUD een bijdrage met nullijn en mogelijke aanvullende bezuinigingen.

Bestuurlijk belang portefeuillehouder O.R.Wagner en L.Kuipers (plv)			
Elk lid van het algemeen bestuur heeft een vastgesteld aantal stemmen, waarbij de stemverdeling voor de gemeenten is gebaseerd op de combinatie van inwoneraantal en in te brengen budget. Het aantal stemmen voor de Provincie is gebaseerd op het in te brengen budget.			
Financieel belang			
Begroting	2016	Realisatie	Ontwikkelingen
Aandelenkapitaal	NVT	NVT	
Exploitatie	€ 438.271	€ 442.883	
Financiële positie			
Jaarrekening	31-12-2015	31-12-2016	Ontwikkelingen
Eigen vermogen	€ 625.942	€ 902.161	
Vreemd vermogen	€ 400.000	€ 400.000	
Resultaat	-/- € 461.498	€ 653.405	

Cocensus

Hoofddorp	Openbaar lichaam
Openbaar belang	
Het namens de elf deelnemende gemeenten zo efficiënt mogelijk heffen, invorderen en kwijtschelden van gemeentelijke belastingen, heffingen en rechten en het uitvoeren van de Wet WOZ en beheer vastgoed informatie.	
Deelnemende partijen	Gemeenten Alkmaar, Bergen, Beverwijk, Den Helder, Haarlem, Haarlemmermeer, Heerhugowaard, Hillegom, Langedijk, Oostzaan, Wormerland
Ontwikkelingen	
(Markt) ontwikkelingen	Van de gemeenschappelijke regeling maken 11 gemeenten uit de provincie Noord-Holland deel uit. Den Helder heeft zitting in het Algemeen Bestuur.
Financiële positie	Cocensus wordt gefinancierd vanuit bijdragen van de individuele gemeenten. De vooruitzichten op lange termijn zijn stabiel.
Risico's	Op grond van de gemeenschappelijke regeling zijn de in de regeling deelnemende gemeenten gehouden om te voorzien in een eventueel optredend exploitatietekort. Voor 2017 heeft Cocensus een sluitende begroting gepresenteerd met inbegrip van een jaarlijkse efficiencytaakstelling van 2% (tot en met 2018) en voor de periode 2018-2021 een (meer dan) sluitend meerjarenperspectief. Voor een beeld van de in het verslagjaar uitgevoerde activiteiten verwijzen wij kortheidshalve naar het door Cocensus uitgebrachte jaarverslag.

Bestuurlijk belang			
Elk lid van het algemeen bestuur heeft een aantal stemmen afhankelijk van het aantal inwoners van de gemeente die dit lid vertegenwoordigt.	Portefeuillehouder	B.O.B. Krijns E.M. Krijns (plv)	
Als de realisatiecijfers bij de programmarekening niet bekend zijn, volstaan we met de vermelding NNB. Dit geldt ook voor de informatie over de ontwikkelingen.			
Financieel belang			
<i>Begroting</i>	<i>2016</i>	<i>Realisatie</i>	<i>Ontwikkelingen</i>
Aandelenkapitaal	NVT	NVT	
Exploitatie	€ 860.000	€ 844.606	
Financiële positie			
<i>Jaarrekening</i>	<i>31-12-2015</i>	<i>31-12-2016</i>	<i>Ontwikkelingen</i>
Eigen vermogen	€ 399.393	€ 165.168	
Vreemd vermogen	€ 3.200.000	€ 3.970.000	
Resultaat	€ 223.547	€ 49.388	

Deelname in vennootschappen

Ontwikkelings- en Exploitatiemaatschappij Willemsoord BV

Den Helder	Besloten vennootschap	
Openbaar belang		
De doelstelling van Willemsoord BV is "het (her)ontwikkelen van gronden, gebouwen en/of andere registergoederen te Den Helder, waaronder de Oude Rijkswerf Willemsoord".		
De kernactiviteiten van Willemsoord BV bestaan uit:		
<ul style="list-style-type: none"> • Het verhuren van gebouwen en terreinen met als resultaat een positief saldo ten gunste van de BV; • Het onderhouden van gebouwen en terreinen, waarbij een deel wordt gesubsidieerd middels de Brimgelden(subsidie tbv monumenten) en een deel wordt gefinancierd uit de inkomsten van het parkmanagement; • Het ondersteunen van huurders op Willemsoord in het aantrekken van bezoekers door middel van marketingactiviteiten en evenementen. 		
Deelnemende partijen		De gemeente Den Helder
Ontwikkelingen		
(Markt) ontwikkelingen		
Financiële positie	<p>De aandelen van de gemeente in Willemsoord BV vertegenwoordigen een waarde van € 6,1 miljoen. Op termijn kan de BV minder waard zijn waardoor we bij liquidatie van de onderneming minder ontvangen. Willemsoord doet er veel aan om de verhuuropbrengsten te verhogen. Verliezen komen voor rekening van de gemeente als 100% aandeelhouder. Naar verwachting zal Willemsoord in 2016 de jaarrekening met een positief resultaat kunnen sluiten.</p> <p>De gemeente staat voor € 6 miljoen garant voor de geldlening die verband houdt met de investering van Willemsoord BV in de komst van de schouwburg.</p> <p>De gemeente staat tot maximaal € 15 miljoen garant voor geldleningen die Willemsoord BV afsluit bij de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). Op 31 december 2012 was de garantstelling € 11,5 miljoen. Als de BV niet meer aan zijn betalingsverplichtingen BNG kan voldoen wordt de gemeente daarmee belast.</p> <p>De gemeente heeft Willemsoord BV een lening verstrekt van € 2 miljoen met een looptijd van 10 jaar (per 31 december 2016 moet nog € 600.000 worden afgelost).</p>	

Risico's	<p>Op termijn kan Willemsoord BV minder waard zijn, waardoor we bij een eventuele liquidatie van de onderneming minder ontvangen.</p> <p>Willemsoord BV doet er veel aan om de verhuur te verhogen. Verliezen komen voor rekening van de gemeente als 100% aandeelhouder. De verwachting is dat Willemsoord over 2016 zwarte cijfers kan schrijven.</p> <p>Als Willemsoord BV niet meer aan haar betalingsverplichtingen o.a. naar de BNG kan voldoen, wordt de gemeente hiermee belast. Voor een beeld van de in het verslagjaar uitgevoerde activiteiten verwijzen wij korthedshalve naar het door de BV uit te brengen jaarverslag.</p>
----------	--

Bestuurlijk belang

Gemeente Den Helder is 100% aandeelhouder. Het aandeelhouderschap wordt uitgeoefend door het college.	Portefeuillehouder	L. Kuipe
	Als de realisatiecijfers bij de programmarekening niet bekend zijn, volstaan we met de vermelding NNB. Dit geldt ook voor de informatie over de ontwikkelingen.	

Financieel belang

Begroting	2016	Realisatie	Ontwikkelingen
Aandelenkapitaal	€ 6.100.000	€ 6.100.000	
Exploitatie	€ 293.000	€ 293.000	

Financiële positie

Jaarrekening	31-12-2015	31-12-2016	Ontwikkelingen
Eigen vermogen	€ 6.661.192	€ 6.446.123	
Vreemd vermogen	€ 17.000.000	€ 2.600.000	
Resultaat	-€ 491.661	€ 25.785	

Baggerbeheer Den Helder BV

Den Helder	Besloten vennootschap	
Openbaar belang		
De activiteiten van Baggerbeheer B.V. bestaan in hoofdzaak uit het deelnemen in Milieupark Oost, welke als activiteit uitoefent het exploiteren van een tijdelijk baggerspeciedepot c.q. gronddepot en -bank. Daarnaast bestaan de activiteiten uit het ontvangen en bewerken van organische bedrijfsafvalstoffen en het hergebruik van het gecomposteerde product.		
Deelnemende partijen		De gemeente Den Helder
Ontwikkelingen		
(Markt) ontwikkelingen	<ul style="list-style-type: none"> De aandeelhouders dragen (beiden 50%) bij in het negatieve resultaat van 2016 van Milieupark Oost In opdracht van de aandeelhouders wordt de (gedeeltelijke) afbouw van de bedrijfsvoering van Milieupark Oost uitgevoerd. <p>Voor een beeld van de in het verslagjaar uitgevoerde activiteiten en de te verwachten activiteiten 2017 en verder verwijzen wij korthedshalve naar het door de aandeelhouders uit te brengen jaarverslag.</p>	
Financiële positie		

Risico's	<ul style="list-style-type: none"> • Bij een faillissement van de BV zou de gemeente Den Helder het in de aandelen geïnvesteerde bedrag kwijt zijn. De provincie Noord-Holland (vm.insteekhaven), Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwatier (grondeigenaar locatie Oost 1 en Port of Den Helder (grondeigenaar locatie Oost 2) zouden Den Helder aansprakelijk kunnen stellen, omdat een faillissement voor deze bedrijven hoge kostenposten betekenen. • Vanwege de verslechterende marktomstandigheden en het feit dat de gemeente zelf niet meer bagger, grond en composteerbaar materialen aangelevert, heeft Milieupark Oost vanaf 2013 geen winst gemaakt. De negatieve resultaten komen voor 50% voor rekening van Baggerbeheer Den Helder B.V. De jaarstukken van Baggerbeheer Den Helder B.V. 2014 en 2015 sluiten met een negatief resultaat van respectievelijk (afgerond) € 275.000 en € 348.000. Voor 2016 wordt een negatief resultaat verwacht van € 345.000 • De verwachting is dat in 2017 in ieder geval € 200.000 bijgestort moet worden om de BV een voldoende liquiditeitspositie te geven.
----------	---

Bestuurlijk belang			
Gemeente Den Helder is 100% aandeelhouder. Het aandeelhouderschap wordt uitgeoefend door het college.	Portefeuillehouder		O.R. Wagner
Financieel belang			
Begroting	2016	Realisatie	Ontwikkelingen
Aandelenkapitaal	€ 18.151	€ 18.151	
Exploitatie		-€ 691.213	
Financiële positie			
Jaarrekening	31-12-2015	31-12-2016	Ontwikkelingen
Eigen vermogen	-€ 2.076.546	-€ 2.008.385	
Vreemd vermogen	€ 0	€ 0	Baggerbeheer heeft alleen voorzieningen
Resultaat	-€ 340.433	-€ 345.607	50% van het resultaat

NV Huisvuilcentrale Noord-Holland (HVC)

Alkmaar	Naamloze vennootschap
Openbaar belang	
<p>De NV HVC heeft als doel haar meerwaarde en maatwerk leveren op het gebied van hergebruik van grondstoffen, afvalbeheer en het opwekken en leveren van duurzame energie.</p> <p>De HVC streeft de landelijke doelstelling van 75% gescheiden inzameling en hergebruik van huishoudelijk afval in 2020 na. HVC draagt bij aan het realiseren van de ambitie voor gemeenten en waterschappen van 14% duurzame energie in 2020.</p> <p>Als aandeelhoudende gemeente heeft Den Helder met HVC een dienstverleningsovereenkomst afgesloten voor de inzameling van huishoudelijk afval.</p>	
Deelnemende partijen	46 gemeenten in Noord- en Zuid-Holland, Flevoland en Friesland en 6 waterschappen in Noord- en Zuid-Holland.
Ontwikkelingen	

(Markt) ontwikkelingen	HVC is actief op het gebied van afvalinzameling, verwerken van afval- en grondstoffen en productie en levering van duurzame energie. HVC verzorgt de afvalinzameling voor gemeenten waarmee langjarige dienstverleningsovereenkomsten zijn afgesloten. Een op dit moment licht afnemend aanbod aan brandbaar restafval afkomstig van de aandeelhouders, wordt gecompenseerd met extra afval vanuit de markt (o.a. import vanuit Engeland). Er is sprake van een toenemende afzet van warmte en duurzame elektriciteit. De sterk gedaalde opbrengsten van met name de niet-groene energie zijn van invloed op de inkomsten van HVC.
Financiële positie	De bedrijfsopbrengsten van HVC nemen jaarlijks toe en de omvang van de uitstaande (gegarandeerde) leningen neemt geleidelijk af. HVC heeft de jaren 2014 en 2015 met positieve cijfers afgesloten. Ook 2016 is met positieve cijfers afgesloten. De aandeelhouders hebben zich in 2015 uitgesproken voor de opbouw van meer eigen vermogen van HVC o.a. door het toevoegen van gerealiseerde winst aan het eigen vermogen en door af te zien van dividenduitkering.
Risico's	De gemeente Den Helder is houder van 112 van de 2.914 uitstaande aandelen A van de NV. De aandeelhouders staan garant voor een bedrag van maximaal € 670 miljoen aan aangegane leningen. Op 31 december 2015 bedroeg de garantstelling voor de gemeentelijke aandeelhouders (aandeelhouders A) € 582 miljoen (aandeel Den Helder ca. € 22 miljoen). Het risico, dat de aandeelhouders van HVC door banken worden aangesproken onder de garantie, achten wij minimaal, gelet op enerzijds de waarde van de activa versus de omvang van de leningen, die voorfinanciering van deze activa zijn aangetrokken, en anderzijds de ook op langere termijn nog essentiële rol van deze activa binnen het (Europese) afvalstoffenbeleid.

Bestuurlijk belang Portefeuillehouder O.R. Wagner			
Elk lid van het algemeen bestuur heeft een aantal stemmen afhankelijk van het aantal aandelen dat de gemeente bezit. voor Gemeente Den Helder is 4,4% aandeelhouder. Het aandeelhouderschap wordt uitgeoefend door het college. Den Helder is in gezamenlijkheid met de VVI Alkmaar en de gemeente Smallingerland bevoegd tot het benoemen van een lid van de Raad van Commissarissen.			
Financieel belang			
Aandelenkapitaal	Overeenkomstig de Ballotageovereenkomst staan de aandeelhouders garant voor de betaling van rente en aflossing van de leningen. Aan de aandeelhouders wordt garantiestellingsprovisie betaald. <u>Aandelen Den Helder:</u> Het maatschappelijk kapitaal bedraagt € 245.430 verdeeld in 5.000 gewone aandelen A van elk € 45,45 en 400 gewone aandelen B van elk € 45,45.		
Begroting	2016	Realisatie	Ontwikkelingen
Exploitatie (garantstellingsprovisie)	€ 223.000	€ 223.000	
Financiële positie			
Jaarrekening	31-12-2015	31-12-2016	Ontwikkelingen
Eigen vermogen	€ 82.032.000	€ 89.603.000	
Vreemd vermogen	€ 687.012	€ 679.889	
Resultaat	€ 13.578.000	€ 7.586.000	

Luchthaven Den Helder BV

Den Helder	Besloten vennootschap
Openbaar belang	
<ul style="list-style-type: none"> Het exploiteren van de luchthaven Den Helder door diensten te verlenen aan de offshore helikopter vervoersmarkt en de algemene luchtvervoersmarkt; Het oprichten en verwerven van, het deelnemen in, het samenwerken met en het voeren van de directie over andere ondernemingen met een soortgelijk of aanverwant doel alsmede het (doen) financieren - ook door middel van het stellen van zekerheden - van andere ondernemingen, met name die waarmee de vennootschap in een groep is verbonden. 	

Deelnemende partijen		De gemeente Den Helder
Ontwikkelingen		
(Markt) ontwikkelingen	Ontwikkelkansen liggen er in helikopterservices voor de offshore windmarkt.	
Financiële positie	Luchthaven Den Helder BV heeft deelname in Den Helder Airport CV voor een waarde van € 6.599.178 (begin 2016). Het voordelig resultaat over 2015 ad € 537.000 is niet uitgekeerd als dividend aan de aandeelhouder maar toegevoegd aan de reserve ter bekostiging van nieuwe toekomstige investeringen.	
Risico's	Hogere huisvestings- en locatiekosten bij Den Helder Airport CV, minder vliegbewegingen als gevolg van de recessie in de offshore business en met ingang van 2016 door Den Helder Airport CV over de (fiscale) winst verschuldigde vennootschapsbelasting leggen druk op de toekomstige resultaten. Gelet op de hoge solvabiliteitspositie van Luchthaven Den Helder BV en Den Helder Airport CV (bijna 100%) wordt het risico vooralsnog als laag ingeschat.	

Bestuurlijk belang Portefuillehouder E.M. Krijns			
Gemeente Den Helder is 100% aandeelhouder. Het aandeelhouderschap wordt uitgeoefend door het college. De gemeente heeft de bevoegdheid voor de benoeming van leden Raad van Commissarissen en directie van de BV.	Als de realisatiecijfers bij de programmarekening niet bekend zijn, volstaan we met de vermelding NNB. Dit geldt ook voor de informatie over de ontwikkelingen		
Financieel belang			
Begroting	2016	Realisatie	Ontwikkelingen
Aandelenkapitaal	€ 45.378	€ 45.378	
Exploitatie	€ 0	NNB	
Financiële positie			
Jaarrekening	31-12-2015	31-12-2016	Ontwikkelingen
Eigen vermogen	€ 6.594.260	NNB	
Vreemd vermogen	€ 4.918	NNB	
Resultaat	€ 537.552	NNB	

Bank Nederlandse Gemeenten NV

Den Haag	Naamloze vennootschap
Openbaar belang	
Het behouden van substantiële marktaandeelen in het Nederlandse publiek en semipublieke domein en het behalen van een redelijk rendement voor de aandeelhouders. Voorwaarden voor het realiseren van deze doelstellingen zijn het handhaven van de excellente kredietwaardigheid, het behoud van een scherpe inkooppositie en een zo effectief en efficiënt mogelijke bedrijfsvoering. Maatschappelijk verantwoord ondernemen is inherent aan de kernactiviteiten van BNG.	
Deelnemende partijen	Aandeelhouders van de bank zijn uitsluitend overheden. De staat is houder van de helft van de aandelen, de andere helft is in handen van gemeenten, elf provincies en een hoogheemraadschap.
Ontwikkelingen	

(Markt) ontwikkelingen	BNG bank verwacht dat de omvang van nieuw verstrekte langlopende leningen in 2016 naar verwachting in lijn ligt met die van het voorgaande jaar. Mede onder invloed van aanhoudende lage lange rentetarieven en de terughoudende rentepositie van de bank zal het renteresultaat in 2016 naar verwachting lager uitkomen dan over het verslagjaar. Het resultaat financiële transacties zal ook in de nabije toekomst gevoelig blijven voor politieke, economische en monetaire ontwikkelingen. Gezien de aanhoudende onzekerheden acht de bank het niet verantwoord een uitspraak te doen over de verwachte nettowinst 2016.
Financiële positie	Van de aandelen BNG bank is 50% in bezit van het rijk en 50% van gemeenten en provincies. We hebben 211.731 aandelen in bezit met een nominale waarde van € 2,50 per stuk.
Risico's	Gevoeligheid van het renteresultaat als gevolg van politieke en economische en monetaire ontwikkelingen.

Bestuurlijk belang			
Elk lid van het algemeen bestuur heeft een aantal stemmen afhankelijk van het aantal aandelen dat de gemeente bezit. De gemeente Den Helder bezit 0.39% van de aandelen.			Portefeuillehouder
			B.O.B. Haitsma
Financieel belang			
Begroting	2016	Realisatie	Ontwikkelingen
Aandelenkapitaal	€ 529.000	€ 529.000	
Exploitatie	€ 0	€ 0	
Financiële positie			
Jaarrekening	31-12-2015	31-12-2016	Ontwikkelingen
Eigen vermogen	€ 4.163.000.000	€ 4.486.000.000	Positief dividend voorstel € 91 miljoen
Vreemd vermogen	€ 145.348.000.000	€ 149.514.000.000	Positief
Resultaat	€ 226.000.000	€ 369.000.000	Positief 63% hoger dan 2015

NV Houdstermaatschappij Gasbedrijf Kop van Noord-Holland

Amsterdam	Naamloze vennootschap	
Openbaar belang		
De GKNH beheert de aandelen Nuon van de deelnemende gemeenten in het voormalig Gasbedrijf. Hiermee is de zeggenschap over het netwerkbedrijf gewaarborgd. Het deelnemen in, het voeren van beheer over, het besturen en financieren van andere ondernemingen en vennootschappen, het verlenen van diensten aan ondernemingen en vennootschappen, waarmee de vennootschap in een groep is verbonden en het stellen van zekerheid voor schulden van anderen.		
Deelnemende partijen		Gemeenten uit Noord-Holland.
Ontwikkelingen		
(Markt) ontwikkelingen		Niet bekend.

Financiële positie	<p>De NV beheert aandelen in Alliander. Den Helder bezit 557 van de 4.646 aandelen in de NV. Alle aandelen van de NV zijn in handen van gemeenten die vroeger eigenaar waren van het provinciale gasbedrijf.</p> <p>De nominale waarde van het aandeel van de gemeente Den Helder in het aandelenpakket is € 252.127. Wanneer de NV failliet zou gaan, is de gemeente dit bedrag kwijt. De marktwaarde van het aandelenpakket is onbekend. Nederlandse energiebedrijven hebben zich in 2009 gesplitst in een netwerkbedrijf (NWB) en een productie- en leveringsbedrijf (PLB). De aandelen van het PLB zijn in 2010 verkocht aan het Zweedse Vattenfall. De overheden moeten de aandelen houden van het netwerkbedrijf Alliander. De betreffende aandelen zijn wel overdraagbaar, maar moeten in bezit blijven van overheden, omdat het netwerk niet mag worden geprivatiseerd. Wij verwachten niet dat de dividenduitkering in gevaar komt. Echter, net als bij ieder ander commercieel bedrijf is de dividenduitkering afhankelijk van het bedrijfsresultaat. In 2014 ontving de gemeente een (interim) dividenduitkering via de NV van in totaal € 576.586</p>
Risico's	Niet bekend.

Bestuurlijk belang Portefeuillehouder B.O.B. Haitsma			
<p>Elk lid van het algemeen bestuur heeft een aantal stemmen afhankelijk van het aantal aandelen dat de gemeente bezit.</p> <p>De gemeente Den Helder bezit 12% van de aandelen.</p> <p>Bevoegdheid om in samenspraak met de gemeenten in de Kop van Noord-Holland een voordracht te doen tot benoeming van een lid van de Raad van Commissarissen.</p>			
Financieel belang	Als de realisatiecijfers bij de programmarekening niet bekend zijn, volstaan we met de vermelding NNB. Dit geldt ook voor de informatie over de ontwikkelingen.		
Begroting	2016	Realisatie	Ontwikkelingen
Aandelenkapitaal	€ 253.000	€ 253.000	
Exploitatie	€ 200.000	€ 294.483	
Financiële positie			
Jaarrekening	31-12-2015	31-12-2016	Ontwikkelingen
Eigen vermogen	€ 29.879.000	NNB	
Vreemd vermogen	€ 2.459.000	NNB	
Resultaat	€ 2.418.000	NNB	

Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord NV

Alkmaar	Naamloze vennootschap	
Openbaar belang		
<p>Het belang van de gemeente in het Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord wordt geborgd door:</p> <ol style="list-style-type: none"> het behouden en stimuleren van de groei van het bestaande bedrijfsleven in de noordelijke regio van Noord-Holland, alsmede het begeleiden van bedrijven bij verplaatsing of uitbreiding en het aantrekken van nieuwe bedrijven in deze regio; het afstemmen en desgevraagd begeleiden van de ontwikkeling, uitgifte en/of herstructurering van bedrijventerreinen in de noordelijke regio van Noord Holland; het stimuleren van ontwikkeling en innovatie bij bedrijven en de samenwerking tussen bedrijfsleven en onderwijs en kennisinstituten in de noordelijke regio van Noord-Holland; het versterken van de economische structuur op het gebied van met name (gemeentegrens overstijgend) agribusiness, energie, marien/maritiem en offshore, health en vrijetijdseconomie in de noordelijke regio van Noord-Holland, <p>en al hetgeen met het voorgaande verband houdt of daaraan bevorderlijk kan zijn.</p>		

Deelnemende partijen	Provincie Noord-Holland, Gemeenten Alkmaar, Bergen, Castricum, Den Helder, Drechterland, Enkhuizen, Heerhugowaard, Heiloo, Koggenland, Hollands Kroon, Hoorn, Langedijk, Medemblik, Opmeer, Schagen, Stede Broec en Texel.
Ontwikkelingen	
(Markt) ontwikkelingen	Gemeente Uitgeest is van plan toe te treden als aandeelhouder. Dat zal leiden tot herschikking van de 17% aandelen binnen de regio Alkmaar. De regionale samenwerking en de verhouding met het Ontwikkelingsbedrijf NHN zijn in 2016 conform de Samenwerkingsovereenkomst 2013-2017 geëvalueerd. De aandeelhouders hebben in principe besloten door te willen gaan met de regionale samenwerking en het Ontwikkelingsbedrijf als uitvoeringsorganisatie daarvoor. Nieuwe samenwerkingsafspraken voor de periode 2018-2025 worden thans voorbereid
Financiële positie	De aandeelhoudende gemeenten dragen bij aan de exploitatiekosten door middel van subsidie onder collectieve voorwaarden. De provincie verdubbelt het gezamenlijke subsidiebedrag van de gemeenten onder dezelfde subsidievoorwaarden.
Risico's	Het hoogste risico dat de gemeente (in theorie) loopt is dat de NV failliet gaat. In dat geval blijft het risico in financiële zin naar verwachting beperkt tot het verlies van het kapitaal dat de gemeente in de aandelen van de nv heeft geïnvesteerd (€3.177,-) en de in het jaar van het faillissement verstrekte subsidiebijdrage.

Bestuurlijk belang			
Elke aandeelhouder heeft een aantal stemmen afhankelijk van het aantal aandelen dat de gemeente bezit. Aandelenverdeling: 49 % provincie Noord-Holland 17 % gemeenten in de regio Kop van Noord-Holland 17 % gemeenten in de regio Alkmaar 17 % gemeenten in de regio West-Friesland Den Helder heeft 3.177 aandelen (met een nominale waarde van €3.177,-) zijnde 5,88% van het totaal aantal aandelen.	Portefeuillehouder	E.M. Krijns	
	Stemverhouding	5,88%	
Financieel belang			
Begroting	2016	Realisatie	Ontwikkelingen
Aandelenkapitaal	€ 54.000	€ 54.000	
Exploitatie	€ 0	€ 0	
Financiële positie			
Jaarrekening	31-12-2015	31-12-2016	Ontwikkelingen
Eigen vermogen	€ 834.614	NNB	
Vreemd vermogen	€ 2.486.600	NNB	
Resultaat	€ 221.573	NNB	

NV Port of Den Helder

Den Helder	Naamloze vennootschap	
Openbaar belang		

- De vennootschap heeft ten doel het (doen) uitoefenen van het havenbedrijf en exploiteren van haven- en industrieterreinen.
- Onderdeel van het doel van de vennootschap is:
 - de ontwikkeling, de aanleg, het beheer en de exploitatie van haven- en industriegebieden, in de ruimste zin van het woord;
 - de bevordering van een effectieve, veilige en efficiënte afhandeling van het scheepvaartverkeer en het zorg dragen voor nautische en maritieme orde en veiligheid in de door de vennootschap beheerde havens, alsmede het optreden als bevoegde havenautoriteit in het havengebied van Den Helder;
 - het bevorderen van de economische ontwikkeling, het imago daaronder begrepen, binnen de door de vennootschap beheerde havens en industrieterreinen;
 - het bevorderen van een veilige bedrijfsvoering, het stimuleren van een zo laag mogelijke milieubelasting en het betrachten van zorg voor een veilige woonomgeving;
 - het opzetten, coördineren en uitvoeren van parkmanagement en het stimuleren en initiëren van samenwerking tussen bedrijven binnen de haven- en industrieterreinen;
 - het bevorderen en tot stand brengen van civiel medegebruik van de onder het beheer van het ministerie van Defensie staande havens en terreinen in Den Helder;
 - het bevorderen van haven gebonden werkgelegenheid in de gemeente Den Helder en omliggende regio;
 - het oprichten en verwerven van, het deelnemen in, het samenwerken met, het besturen van, alsmede het (doen) financieren van andere ondernemingen, in welke rechtsvorm ook;
 - het verstrekken en aangaan van geldleningen, het beheren van en het beschikken over registergoederen en het stellen van zekerheden, ook voor schulden van anderen.
- De vennootschap tracht haar doel onder meer te bereiken door:
 - het verwerven, vervreemden, bezwaren, stichten of doen stichten, ontwikkelen, exploiteren, beheren en administreren van registergoederen;
 - het aangaan van joint ventures en het overigens deelnemen in het voeren van bestuur over andere ondernemingen en vennootschappen;
 - het verlenen van diensten op administratief, (haven)technisch, financieel economisch of bestuurlijk gebied;
 - het verwerven en/of exploiteren van vergunningen voor zover dienstbaar aan het in lid 2 (vgl. vorige bullet) bepaalde;

en het verrichten van al hetgeen met het vorenstaande verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn.

Deelnemende partijen		De gemeente Den Helder
Ontwikkelingen		
(Markt) ontwikkelingen	De vennootschap heeft in 2016 besloten op zoek te gaan naar een tweede aandeelhouder.	
Financiële positie	Als gevolg van de verslechterde marktomstandigheden staat de exploitatie van PoDH onder druk en zal geïnvesteerd worden in de transitie tot ontwikkelhaven.	
Risico's	Bij een faillissement van de NV verliest de gemeente het gestorte aandelenkapitaal van € 46.000. Bovendien staat de gemeente garant voor ca € 26 miljoen ten behoeve van diverse door de NV opgenomen geldleningen en een aangegaan rekening courantskrediet. T.o.v. 2015 is er een toename in het risico als gevolg van e moeilijke marktpositie in de offshore energy (lage olieprijs) en een verhoging van de gemeentelijke garanties o.b.v. van het opgestarte project Kooyhaven.	

Bestuurlijk belang		
Gemeente Den Helder is 100% aandeelhouder. Het aandeelhouderschap wordt uitgeoefend door het college.	Portefuillehouder	E.M. Krijns
	Als de realisatiecijfers bij de programmarekening niet bekend zijn, volstaan we met de vermelding NNB. Dit geldt ook voor de informatie over de ontwikkelingen.	

Financieel belang			
Begroting	2016	Realisatie	Ontwikkelingen
Aandelenkapitaal	€ 46.000	€ 46.000	
Exploitatie	€ 0	€ 0	
Financiële positie			
Jaarrekening	31-12-2015	31-12-2016	Ontwikkelingen
Eigen vermogen	€ 3.468.422	NNB	
Vreemd vermogen	€ 29.835.338	NNB	
Resultaat	€ 1.757.000	NNB	

Zeestad Beheer BV

Den Helder	Besloten vennootschap	
Openbaar belang		
<p>De rol van de gemeente als participeren partij komt als volgt tot uiting:</p> <ul style="list-style-type: none"> • het optreden als behorend vennoot van een commanditaire vennootschap; • het oprichten van -, het deelnemen in -, het financieren van -, het samenwerken met -, het voeren van directie over – en het verlenen van adviezen en andere diensten aan vennootschappen of ondernemingen; • het verkrijgen, vervreemden, in (onder)erfpacht uitgeven, administreren, exploiteren, huren en verhuren van registergoederen; • het zelf ontwikkelen en/of realiseren van registergoederen; • het geheel of gedeeltelijk doen ontwikkelen en/of realiseren en/of verkopen van registergoederen en/of doen aannemen en uitvoeren van bouwwerken; • het sluiten van overeenkomsten met gemeenten en/of andere overheidsinstellingen en/of derden in het kader van het ontwikkelen en/of realiseren van registergoederen; • het optreden als tussenpersoon bij de aan- en verkoop en bij de huur en verhuur van registergoederen; • het ter leen verstrekken en het ter leen opnemen van gelden, al dan niet onder hypotheccair verband; • het op enigerlei wijze verstrekken van zekerheden of zich verbinden voor schulden en andere verplichtingen van de vennootschap of andere vennootschappen of ondernemingen die met haar in een groep zijn verbonden of van derden; • het verkrijgen, exploiteren en vervreemden van industriële en intellectuele eigendomsrechten; <p>alsmede het verrichten van al hetgeen met het vorenstaande verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin van het woord.</p>		
Deelnemende partijen	De gemeente Den Helder, Provincie Noord-Holland	
Ontwikkelingen		
(Markt) ontwikkelingen	Zeestad is werkzaam op drie deelgebieden: Nieuw Den Helder, Stadshart en de Stelling. De werkzaamheden in Nieuw Den Helder zijn inmiddels afgerond en aan de gemeente overgedragen. In 2016 t/m 2018 worden de werkzaamheden in het Stadhart en de Stelling afgerond.	
Financiële positie	De gemeente Den Helder en de provincie Noord Holland zijn aandeelhouder van Zeestad. Door tijdig bij de start van projecten te anticiperen op de economische omstandigheden en bij te sturen, houdt Zeestad de financiële situatie gezond	
Risico's	Bij een faillissement van de BV zou de gemeente Den Helder het in de aandelen geïnvesteerde bedrag kwijt zijn. Voor een beeld van de in het verslagjaar uitgevoerde activiteiten verwijzen wij kortheidshalve naar het door de BV uit te brengen jaarverslag	

Bestuurlijk belang			
Gemeente Den Helder is 49% aandeelhouder. Het aandeelhouderschap wordt uitgeoefend door het college.	Portefeuillehouder	L. Kuipers	
Financieel belang			
Begroting	2016	Realisatie	Ontwikkelingen
Aandelenkapitaal	€ 18.151	€ 18.151	
Exploitatie	€ 0	€ 0	

Financiële positie			
Jaarrekening	31-12-2015	31-12-2016	Ontwikkelingen
Eigen vermogen	€ 18.151	€ 18.151	
Vreemd vermogen	€ 0	€ 0	Geen vreemd vermogen
Resultaat	€ 0	€ 0	Resultaat nihil

Zeestad CV

Den Helder	Commanditaire vennootschap	
Openbaar belang		
<p>De CV richt zich op het creëren van een levendig stadshart met een compacte en aantrekkelijke mix van stedelijke functies en activiteiten. Het realiseren van een fysieke en sociale structuurverbetering in de wijk Nieuw Den Helder. Herstel en ontwikkeling van de Stelling Den Helder. Die doelstelling wordt bereikt door:</p> <ul style="list-style-type: none"> • het verkrijgen, vervreemden, in (onder)erfpacht uitgeven, administreren, exploiteren, huren en verhuren van registergoederen; • het zelf ontwikkelen en/of realiseren van registergoederen; • het geheel of gedeeltelijk doen ontwikkelen en/of realiseren en/of verkopen van registergoederen en/of doen aannemen en uitvoeren van bouwwerken; • het sluiten van overeenkomsten met gemeenten en/of andere overheidsinstellingen en/of derden in het kader van het ontwikkelen en/of realiseren van registergoederen; • het optreden als tussenpersoon bij de aan- en verkoop en bij de huur en verhuur van registergoederen; • het ter leen verstrekken en het ter leen opnemen van gelden, al dan niet onder hypothecair verband; • het op enigerlei wijze verstrekken van zekerheden of zich verbinden voor schulden en andere verplichtingen van de vennootschap of andere vennootschappen of ondernemingen die met haar in een groep zijn verbonden of van derden; • het deelnemen in en het voeren van beheer over andere ondernemingen van welke aard ook; • en al hetgeen daarmee verband houdt of daaraan bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin, alles in de Plangebieden verband houdend met de Plangebieden. 		
Deelnemende partijen		Gemeente Den Helder (commanditair vennoot), Provincie Noord-Holland (commanditair vennoot), Zeestad BV (beherend vennoot)
Ontwikkelingen		
(Markt) ontwikkelingen		
Financiële positie	De bijdrage van de gemeente Den Helder in het vermogen van de CV bedraagt € 25.000.000. In de samenwerkingsovereenkomst is opgenomen dat de ingebrachte werkkapitalen als 'fonds stedelijke vernieuwing' worden aangewend. Het ingebrachte kapitaal in de CV is aangewend ter vorming van het fonds stedelijke vernieuwing.	
Risico's	Als er voor de bijdrage van de gemeente minder projecten kunnen worden uitgevoerd in het stadshart dan vooraf begroot. Voor een beeld van de in het verslagjaar uitgevoerde activiteiten verwijzen wij korthedshalve naar het door de Zeestad CV uit te brengen jaarverslag	

Bestuurlijk belang		
Gemeente Den Helder is 49% aandeelhouder van beherend vennoot Zeestad BV. Het aandeelhouderschap wordt uitgeoefend door het college.	Portefeuillehouder	L. Kuipers
	Als de realisatiecijfers bij de programmarekening niet bekend zijn, volstaan we met de vermelding NNB. Dit geldt ook voor de informatie over de ontwikkelingen.	

Financieel belang: 50%			
Begroting	2016	Realisatie	Ontwikkelingen
Aandelenkapitaal	€ 0	€ 0	
Exploitatie	-	-	
Financiële positie			
Jaarrekening	31-12-2015	31-12-2016	Ontwikkelingen
Eigen vermogen	€ 43.640.000	€ 36.825.000	
Vreemd vermogen	€ 1.386.000	€ 699.000	
Resultaat	€ 63.000	€ 12.000	

Deelname in stichtingen

Stichting Stivas De Noordkop

Alkmaar	Stichting	
Openbaar belang		
De stichting houdt zich bezig met de verduurzaming van de (agrarische) ruimtelijke structuur onder meer door inzet van het instrument vrijwillige kavelruil. Het werkgebied van Stivas strekt zich uit van noord-Holland naar Flevoland en Utrecht.		
Deelnemende partijen		zelfstandige stichting
Ontwikkelingen		
(Markt) ontwikkelingen	Op 2 februari 2016 hebben ONHN en Stivas een convenant getekend om de komende jaren samen te werken voor een verduurzaming van de glastuinbouw en landbouw in Noord-Holland Noord.	
Financiële positie	Het werk van Stivzs wordt financieel ondersteund door de provincie Noord-Holland.	
Risico's	Aan deze deelneming mogelijk verbonden risico's worden ingeschat als laag.	

Deelname in verenigingen

Vereniging Nederlandse Gemeenten

Den Haag	Vereniging	
Openbaar belang		
<ul style="list-style-type: none"> Haar leden collectief en individueel bij te staan bij de vervulling van hun bestuurstaken. Voor de leden of groepen van leden afspraken maken met andere overheden over het arbeidsvoorwaardenbeleid in de overheidssector en overeenkomsten inzake arbeidsvoorwaarden van personeel in de sector gemeenten aangaan met werknemersorganisaties. 		
Deelnemende partijen		390 gemeenten
Ontwikkelingen		
(Markt) ontwikkelingen	Samen met alle gemeenten staat de VNG voor kracht en kwaliteit van het lokaal bestuur.	
Financiële positie	Niet bekend	
Risico's	Aan deze deelneming mogelijk verbonden risico's worden ingeschat als laag.	

Bestuurlijk belang			
		Portefuillehouder	
Den Helder is lid van de vereniging.	Als de realisatiecijfers bij de programmarekening niet bekend zijn, volstaan we met de vermelding NNB. Dit geldt ook voor de informatie over de ontwikkelingen.		
Financieel belang			
Begroting	2016	Realisatie	Ontwikkelingen
Aandelenkapitaal	€	€	
Exploitatie	€ 72.000	€ 70.993	

Financiële positie			
Jaarrekening	31-12-2015	31-12-2016	Ontwikkelingen
Eigen vermogen	€ 64.156.000	€ 65.548.000	
Vreemd vermogen	€ 0	€ 0	
Resultaat	€ 2.087.000	€ 1.790.000	(onverdeeld)

Vereniging van Waddenzeegemeenten

Delfzijl	Vereniging	
Openbaar belang		
Voornamelijk het tot stand brengen en in stand houden van een overlegstructuur voor het Waddenzeegebied om te komen tot een samenhangend beleid voor dit gebied.		
Deelnemende partijen		Er zijn 12 gemeenten lid van de vereniging.
Ontwikkelingen		
(Markt) ontwikkelingen	De waddenkustgemeenten werken samen aan het waddenzeebeleid in de bovengenoemde Vereniging. Ook hier wordt al jaren op het gebied van ruimtelijke ordening (bestemmingsplannen) samengewerkt.	
Financiële positie	Niet bekend	
Risico's	Aan deze deelneming mogelijk verbonden risico's worden ingeschat als laag.	

Bestuurlijk belang			
Den Helder is lid van de vereniging en heeft zitting in zowel het Algemeen als Dagelijks bestuur.	Portefeuillehouder	E.M. Krijns	
	Als de realisatiecijfers bij de programmarekening niet bekend zijn, volstaan we met de vermelding NNB. Dit geldt ook voor de informatie over de ontwikkelingen.		
Financieel belang			
Begroting	2016	Realisatie	Ontwikkelingen
Aandelenkapitaal	NVT	NVT	
Exploitatie	€ 145.000	€ 145.500	
Financiële positie			
Jaarrekening	31-12-2015	31-12-2016	Ontwikkelingen
Eigen vermogen	€ 34.222	NNB	
Vreemd vermogen	€ 0	NNB	
Resultaat	€ 6.721	NNB	

3.6 Grondbeleid

Algemeen

In de paragraaf grondbeleid staat de wijze waarop de gemeente haar grondbeleid uitvoert en uit gaat voeren centraal. We geven een actuele prognose van de te verwachten resultaten van alle grondexploitaties die de gemeenteraad heeft vastgesteld. Daarnaast brengen we de financiële risico's voor de vastgestelde grondexploitaties in beeld.

Van ontwikkeling naar herontwikkeling

Onze aandacht gaat vooral uit naar de herontwikkeling van de bestaande stad: de stedelijke vernieuwing. We geven prioriteit aan de ontwikkeling van het stadshart door Zeestad en de ontwikkeling van de haven. Hiervoor is Port of Den Helder opgericht.

Wij kunnen als één van de grootste eigenaren van vastgoed een prominente rol spelen in de leefbaarheid en herontwikkeling van de stad. We kunnen immers door goed beheer en (her)gebruik van het vastgoed

voorkomen dat de omgeving verloederd. In andere situaties kunnen we het in onbruik geraakte vastgoed slopen om nieuwe ontwikkelingen mogelijk te maken. Om die leidende rol op te pakken moeten we pro-actief handelen bij potentiële ontwikkellocaties. Dit kan enerzijds door deze locaties actief zelf te ontwikkelen, anderzijds kunnen we de markt faciliteren zonder er zelf risicodragend in te zitten. Een voorbeeld van dit laatste is de ontwikkeling van Nieuw Den Helder. In Nieuw Den Helder nemen we een regiserende rol in. Woningstichting pakt de feitelijke ontwikkeling op, wij maken de herontwikkeling van Nieuw Den Helder mogelijk vanuit onze publiekrechtelijke rol en door de inbreng van vastgoed en gronden. Tegenover de inbreng van vastgoed en gronden staat dat wij hiervoor ingerichte openbare ruimte terug krijgen.

Meer partijen krijgen invloed op ontwikkelingen

Het krachtenveld dat invloed uitoefent op de ontwikkeling van de stad wordt steeds complexer. Bestaande en toekomstige bewoners willen en moeten ook meer inspraak krijgen en ondernemers willen ook actiever betrokken worden. En natuurlijk willen ontwikkelaars, beleggers en corporaties hun inbreng hebben. Deze ingewikkelde mix van visies, belangen en competenties vraagt om een goede regisseur van het ontwikkelproces.

Onze regierol kan worden versterkt, door partijen samen te brengen en meer aandacht te geven aan bijzondere ambities die externe partijen niet zelf oppakken. De regie hebben is belangrijker dan het zelf te doen.

Financieel rendement en risicobeheersing komen onder druk

Door de dalende huizen- en grondprijzen van de afgelopen jaren als gevolg van de woningmarkt, was geld verdienen steeds moeilijker geworden. Inmiddels is de woningmarkt hersteld, wat zich vooral uit in een snellere verkoop van woningen. De risico's van ontwikkelingen worden groter door de toenemende complexiteit en de vele investeringen die gedaan moeten worden. Dit leidt mogelijk tot tekorten op projecten. De standaard grondexploitatie voor uitbreidingslocaties is verschoven naar de ontwikkeling van inbrei locaties die over het algemeen meer geld kosten en naar alternatieve financieringsconstructies en moeten we samenwerkingsvormen zoeken om deze projecten te kunnen financieren. Den Helder moet een balans vinden tussen winst- en verliesgevendende ontwikkelingen. Met alleen subsidies kunnen we onze ambities niet bereiken.

Als onderdeel van een adequate ontwikkelstrategie moet in elk nieuw project een beargumenteerde keuze worden gemaakt over de regierol c.q. productierol die de gemeente Den Helder gaat invullen. Deze keuze wordt mede bepaald door het risicoprofiel en geldelijk en maatschappelijk voordeel dat is te behalen.

Macro-economische invloeden

Het economisch tij van de afgelopen jaren is gekeerd. De bouwsector bloeit weer op en er is weer meer vraag naar woningen. We hebben de negatieve effecten van de afgelopen jaren op de in exploitatie genomen gebieden, waar voorzienbaar, verwerkt in de exploitaties en prognoses. De gronden die niet in exploitatie zijn genomen, hebben we afgewaardeerd of in ontwikkeling gebracht. Dit betekent dat er voldoende mogelijkheden zijn om bij te sturen naar aanleiding van veranderende (markt-) omstandigheden.

Centralisatie vastgoed

We hebben de ingezette optimalisatie en verdere professionalisering van het vastgoedbeheer in 2016 voortgezet en we voeren dit ook in 2017 verder door. Het beheer van onze vastgoedportefeuille hebben we in 2016 weer zelf opgepakt.

In 2017 houden we de vastgoedportefeuille opnieuw tegen het licht, om te bepalen of deze nog aansluit bij de doelstellingen. De resultaten hiervan nemen we op in een nieuwe gemeentelijke nota Afstoten gemeentelijk vastgoed. Op basis van deze vernieuwde nota krijgen we inzicht in de portefeuilleontwikkeling voor de komende jaren, met als een doel een toekomstbestendige, optimale en professionele vastgoedportefeuille in financiële en maatschappelijke zin.

Wijze van grondbeleid

Het grond- en vastgoedbeleid is een belangrijk instrument voor een gemeente die zichzelf succesvol wil ontwikkelen in een veranderende wereld. De gemeente kan met haar beleid veel invloed uitoefenen op haar eigen ontwikkelingen en die van andere partijen, waaronder ontwikkelaars, corporaties en ondernemers.

Het grond- en vastgoedbeleid staat in dienst van de politieke ambities van de stad. Het is dus geen doel op zichzelf, maar een middel om de visie op de stad te realiseren. Deze visie hebben wij vastgelegd in de Strategische Visie 2020, de programma begroting en de diverse kaderstellende beleidsvisies. De genoemde

documenten geven aan wat we willen bereiken, oftewel: wat zijn de ambities.

Het grond- en vastgoed beleid zegt (op een specifiek onderdeel) hoe we deze ambities gaan bereiken. De activiteiten die we op het gebied van grond en vastgoed ondernemen, zijn te onderscheiden in twee categorieën: transformatie en beheer. Transformatie is het tot stand brengen van ruimtelijke ontwikkelingen. Kerngedachte hierbij is dat de bestaande situatie niet voldoet en dat een verandering dus noodzakelijk is. Beheer is in dit kader het beheren en exploiteren van gemeentelijke vastgoed objecten. Het doel hiervan is het verhogen van het maatschappelijk en financieel rendement. Het logische verband tussen transformeren en beheer is dat na de realisatie van een ruimtelijke ontwikkeling weer een periode aanbreekt waarin op verantwoorde wijze beheerd moet worden.

In de aanpak van de ruimtelijke ontwikkelingen hebben we uiteraard ingespeeld op de veranderingen uit de omgeving zoals hiervoor omschreven. Op 4 november 2013 heeft de raad de Nota Grondbeleid 2013 vastgesteld en hiermee is het kader aangegeven waarbinnen het grondbeleid kan opereren.

Uit de Nota Grondbeleid volgen de volgende ruimtelijke doelstellingen voor het grondbeleid:

1. Realiseren van het centrale beleidskader uit Strategische Visie 2020 en Structuurvisie en de regionale afspraken met betrekking tot volkshuisvesting -> prioriteit aan ontwikkeling stadshart, Willemsoord, haven;
2. Afmaken van bestaande projecten die een boekwaarde hebben die moet worden terug verdiend -> Willem-Alexander Hof (Julianadorp Oost), Doggerswijk West, OS&O-terrein;
3. Op adequate wijze stimuleren van en omgaan met initiatieven uit de markt, zodat ontwikkelingen mogelijk zijn maar niet ten koste gaan van de centrale ruimtelijke doelstellingen en de overige eigen projecten.

Deze doelstellingen sluiten ook aan op de doelenboom zoals geformuleerd in programma 8 Ruimtelijke en Stedelijke Vernieuwing van de kadernota 2017-2020.

Gronden per 1-1-2016 in ontwikkeling genomen

Onderstaand geven we een analyse van het geprognosticeerde plan resultaat van de per 1 januari 2017 in exploitatie genomen gronden. Het betreft de projecten Willem-Alexander Hof en Doggerswijk West.

In de onderstaande tabel geven we voor de locaties van in exploitatie genomen gronden weer hoe de boekwaarde zich in 2016 heeft ontwikkeld en wat het verwachte planresultaat is.

Complex (NCW)		Boekwaarde complex		Resultaat
(negatieve bedragen is voordelig)		1-1	Mutaties	31-
12 Incl. voorzieningen				
Doggerswijk West	Grondexpl.	-		
321.000	10.000	311.000	2.882.000	
	Voorziening	0	0	0
		-321.000	10.000	-311.000
Willem-Alexander Hof	Grondexpl.	21.572.000	-8.848.000	
12.724.000	0			
	Voorziening	-14.481.000	7.166.000	-7.315.000
		7.091.000	-1.682.000	5.409.000
Totaal		6.770.000	-1.672.000	5.098.000

Uit bovenstaand overzicht blijkt dat gronden die we in exploitatie hebben genomen per 1 januari 2017 (netto contante waarde, NCW) een voordelig resultaat van € 2.882.000 hebben.

Dit resultaat is inclusief de getroffen voorzieningen van € 7.315.000 (voorziening is bepaald op eindwaarde). Exclusief deze voorzieningen bedraagt het verwachte negatieve resultaat € 3.238.000 (NCW).

Analyse

Onderstaand geven we een analyse van het plan resultaat van de gronden die we in exploitatie genomen hebben per 1 januari 2017. De grondexploitaties van plangebieden hebben we doorgerekend met parameters voor rente, kostenstijging en opbrengstenstijging om het resultaat van kosten en opbrengsten op einddatum te kunnen berekenen. Vervolgens hebben we het resultaat contant gemaakt (NCW) naar een gewenste peildatum (meestal het begin van het lopend jaar).

We hebben de volgende parameters gehanteerd:

Willem-Alexander Hof: rente 3,08%, kostenstijging 2,0% en de opbrengstenstijging 0%.

Doggerswijk West: rente 3,08%, kostenstijging 1,5% en de opbrengstenstijging 0,5%.

We hebben de grondexploitaties op netto contante waarde gebracht met een disconteringsvoet van 2% conform de nieuwe regelgeving BBV (Besluit Begroting en Verantwoording)

Gewijzigde regels BBV

De richtlijnen voor de BBV zijn aangepast. Deze richtlijnen zijn een belangrijk instrument om de eenduidige

uitvoering en toepassing van het BBV te bevorderen. Voor de grondexploitaties zijn de volgende richtlijnen, waarvan verwacht wordt dat deze opgevolgd worden, het belangrijkste:

Om de risico's die samenhangen met zeer lang lopende projecten te beperken mag de looptijd van een grondexploitatiecomplex maximaal 10 jaar bedragen.

De toegestane toe te rekenen rente aan bouwgrond in exploitatie moet worden gebaseerd op de daadwerkelijke te betalen rente over het vreemd vermogen.

De disconteringsvoet die moet worden gehanteerd in de berekening van de contante waarde voor het treffen van een verliesvoorziening voor negatieve grondexploitaties wordt voor alle gemeenten gelijk gesteld.

Willem-Alexander Hof

De gewijzigde regelgeving BBV heeft vooral effect op de grondexploitatie Willem Alexanderhof, omdat hier sprake is van een hoge boekwaarde en een verliesvoorziening.

1) We rekenen 2% rente over de boekwaarde op de balans. De berekening van de disconteringspercentage op 3,08% waarmee we de contante waarde berekenen is vastgelegd in de BBV. Hierdoor ontstaat een nadelig effect voor de grondexploitatie die veroorzaakt wordt door een gewijzigde rekenmethodiek. Voor de gemeente heeft het een budget neutraal karakter.

2) Aanvullend op deze ontwikkeling is de verwachting dat over 10 jaar niet alle grond uitgegeven is. Vanwege de planhorizon van 10 jaar hebben we in de jaarrekening van 2014 al een verliesvoorziening getroffen vanwege de afwaardering van de grond die naar verwachting niet binnen deze 10 jaar wordt ontwikkeld. De grond bleef toen wel onderdeel van de grondexploitatie met een waardering als agrarische grond. De boekwaarde van het totaal drukte op het resultaat van de grondexploitatie. Bij de jaarrekening 2016 stellen wij voor om de waarde van de grond die naar verwachting niet binnen de planhorizon van 10 jaar wordt ontwikkeld, te verschuiven naar de balanspost Materiële activa. De waarde van de grond bedraagt € 9.210.000. Dit is gebaseerd op een historische kostprijs per m² grond en voor fase 5 (buiten bestaand bebouwd gebied) een agrarische waarde. Doordat de volledige boekwaarde van deze naar verwachting niet verkochte grond uitgenomen wordt, ontlasten we enerzijds de bestaande grondexploitatie voor deze kosten en anderzijds hanteren we bij een toekomstige verkoop van deze grond toch de historische kostprijs (aanschaf + bouwrijpmaken + rente). Hierdoor ontstaat er geen overwinst (vatbaar voor vennootschapssbelasting) als deze grond in de toekomst alsnog verkocht wordt. Door het uitnemen van de grond is voor de huidige grondexploitatie een lagere voorziening nodig, naar verwachting € 7.315.000. Omdat het vrijvallende gedeelte van de voorziening gekoppeld is aan de nog te ontwikkelen gronden na 10 jaar, hebben wij voor dit deel een voorziening gevormd van € 7.166.000 voor eventuele verliezen.

3) Op het moment dat we de verliesvoorziening op netto contante waarde berekenen, moeten we jaarlijks een vergoeding voor de rente storten in de voorziening. Zodoende blijft de voorziening voldoende om het verlies af te dekken. Om deze jaarlijkse storting te voorkomen hebben we de voorziening bij de jaarrekening 2016 bepaald op de eindwaarde van het resultaat.

Het financiële resultaat van de huidige grondexploitatie is neutraal. De grondexploitatie gaat uit van een afzet van ca. 30 woningen per jaar. Op dit moment is meer dan 2/3 van de woningen in fase 1 verkocht.

De verwachting is dat fase 1 in 2017 nagenoeg uitverkocht raakt. Gezien de bouwopgave die er nog ligt en het risico dat we daar financieel in lopen, is het gewenst dat de verkoop doorloopt en we een volgende fase oppakken. Continue aandacht is hierbij nodig voor maatregelen op het gebied van marketing en communicatie, tijdelijkheid (het in de etalage zetten van je gebied), de woonproducten zelf (aansluiting op de markt), doorstroming op de woningmarkt.

Doggerswijk West

Per 1 januari 2017 is het voordelig planresultaat € 2.882.000 (NCW). Dit is een verbetering van het resultaat. Dit betreft een theoretische verbetering op netto contante waarde door de wijzigende rekenmethodiek conform de regels van de BBV. De eindwaarde blijft hetzelfde. Bedrijvenpark De Dogger ligt volledig bouwrijp gemaakt en ingericht klaar voor de verkoop van de kavels. Er zijn nog geen kavels verkocht. De verwachting blijft dat het gebied in 10 jaar ontwikkeld kan zijn. Wij hebben in de grondexploitatie een voorziening opgenomen voor marktrisico. Een onderdeel van de grondexploitatie is de herinrichting van de toegangsweg naar het bedrijventerrein en verbetering van het kruispunt binnen het gebied. De toegangsweg en de verbetering van het kruispunt voeren we uit op het moment dat een aanzienlijk deel van de kavels is verkocht. Onderdeel van de grondexploitatie zijn ook de aanleg van een fietspad en een fiets- en voetgangersbrug om de verbinding tussen station Zuid, wijk, scholen en winkels te verbeteren. Op dit moment wordt er over het bedrijventerrein gefietst. Dit is ongewenst. Ook door de komst van het AZC is het wenselijk het fietspad en de brug nu aan te leggen. Ter medefinanciering van de aanleg van brug en fietspad hebben we een provinciale subsidie ontvangen. De aanleg is in 2017.

Risico's

Aan gebieden die we in ontwikkeling nemen, zijn risico's verbonden. Zoals tegenvallende grondverkopen, waardoor de exploitatieperiode langer wordt, afwaardering van de grondprijzen door de actuele marktsituatie en kostenstijgingen die optreden. Andere voorbeelden van risico's zijn noodzakelijke, onverwachte investeringen en planologische procedures die langer duren en daardoor vertragend en kostenverhogend werken. Om de gevolgen van risico's financieel te kunnen opvangen, maken we hiervoor een reservering in de algemene reserve.

De gehanteerde risicoanalyse bestaat uit een opslag op de nog te maken kosten en een opslag op de nog te realiseren opbrengsten. Hieronder geven we het risico weer van de per 1 januari 2017 in exploitatie zijnde gronden.

Het betreft de gebieden Willem-Alexander Hof en Doggerswijk West.

In de onderstaande tabel hebben we voor de locaties van in exploitatie genomen gronden de risico-opslag en de daaruit voortvloeiende ontwikkelrisico's weergegeven voor de periode na 1 januari 2017.

Complex opslag	Te realiseren kosten	Te realiseren opbrengsten	Risico-
Ontwikkelrisico			
Doggerswijk West	3.106.000	6.070.000	
5,0%	458.800		
Willem-Alexander Hof	9.476.000	17.763.000	
5,0%	1.362.000		
Totaal gronden in exploitatie			
12.582.000	23.833.000		1.820.800

Wij lopen voor de grondexploitaties een risico op onvoorziene financiële tegenvallers. Het risico is gerelateerd aan de nog te realiseren kosten en opbrengsten. Grootste risico's schuilen aan de opbrengstenkant van de projecten.

De opbrengsten zijn later in de tijd gefaseerd dan de investeringen. Een groot deel van de investeringen doen we vooraf (verwervingen, bouwrijp maken ed.) om het mogelijk te maken grond te verkopen en opbrengsten te realiseren. Vertraging in het project en hierdoor het later realiseren van de opbrengsten hebben dan ook een negatief effect op het resultaat van het project.

Per 31-12-2016 hebben we het ontwikkelrisico ingeschat op een bedrag van € 1.820.800. Het totale risico legt een beslag op de algemene reserve en daarmee op de weerstandscapaciteit van de gemeente.

Op basis van de risicoanalyse voor het complex Doggerswijk West hebben we de conclusie getrokken dat er nu geen concreet risico is waarvoor we een (aanvullende) voorziening moeten treffen. We hebben qua ontwikkeling wel onzekerheid over wanneer de kavels van het Bedrijvenpark De Dogger verkocht zullen zijn. Voor het Willem-Alexander Hof ligt dit anders, omdat dit een langdurige exploitatie is waar een groot aantal woningen worden ontwikkeld. Om het verwachte verlies af te dekken hebben we in totaal een voorziening van € 14,5 miljoen getroffen. Naast dit begrote tekort hebben we een ontwikkelrisico van € 1.362.000 berekend. De risico's liggen voornamelijk aan de opbrengstenkant van de exploitatie. Ieder jaar vertraging heeft een negatief rente effect op het resultaat.

Gronden per 1-1-2016 niet in ontwikkeling genomen

BBV, aangepaste richtlijnen

Met betrekking tot eventuele nieuwe grondexploitaties geldt dat de kosten hiervan onder de materiële vaste activa worden geboekt. We kunnen kosten niet op onderhanden werk activeren zolang er nog geen sprake is van een actieve grondexploitatie. Na maximaal vijf jaar moeten de kosten hebben geleid tot een actieve grondexploitatie danwel worden afgeboekt ten laste van het jaarresultaat.

Potentiële ontwikkelgronden zijn het Vinkenterrein en de Riepel. We hebben gemaakte kosten van het Vinkenterrein nu geactiveerd als materiële vaste activa. Het Vinkenterrein heeft nog een boekwaarde van € 42.000. We hebben de Riepel afgewaardeerd.

Vinkenterrein

We hebben in 2015 opdracht gegeven voor de bodemsanering van het Vinkenterrein. Er is geld beschikbaar gesteld vanuit de provincie (ISV-middelen) en gemeente (voorziening bodemsanering). De sanering is in 2016 uitgevoerd. We hebben het terrein voorlopig gevuld met groen en parkeren en met toepassing van burgerparticipatie hebben we het ontwerp van een speel/sportveld vormgegeven. Daarnaast hebben diverse bewoners die rondom het Vinkenterrein wonen, belangstelling geuit om een stukje tuingrond te kopen. We kunnen hieraan deels tegemoet komen, deels moeten we eerst de visie op het Vinkenterrein verder uitwerken om te kijken wat de mogelijkheden zijn voor de verkoop van tuingrond. Dit om de mogelijkheden voor een toekomstige ontwikkeling open te houden. Deze visie werken we in 2017 uit. Aan de hand daarvan bepalen we of we de verdere ontwikkeling van het terrein op korte termijn oppakken.

De Riepel

Voor het verplaatsen van winkelcentrum De Riepel naar het Loopuijtpark (Schoolweg) was vanwege extra kosten in de verplaatsing van het winkelcentrum een gemeentelijke bijdrage nodig. In 2009 hebben we de restgronden langs de Langevliet aangekocht. De kavel is ca. 3.600 m² groot. We hebben diverse mogelijke invullingen onderzocht, maar niets heeft nog tot een concreet resultaat geleid. Gezien de gunstige ligging naast het grootste winkelcentrum van Julianadorp is de verwachting dat we op lange termijn wel een passende invulling vinden. We hebben de boekwaarde in 2012 afgeboekt, waardoor er nu geen sprake is van directe financiële consequenties.

Risico's

De afgelopen jaren hebben we de niet in exploitatie genomen gebieden afgewaardeerd (De Riepel), overgeheveld naar de staat van activa of verkocht (vastgoed stadshart overig) of het gebied is verkocht (OS&O terrein). Het Vinkenterrein hebben we in het verleden al afgewaardeerd. Hierdoor zijn de risico's nihil.

Overige gronden

We bezitten naast de gronden die bedoeld zijn voor ontwikkelingen ook nog percelen grond die we gebruiken voor privaatrechtelijke doeleinden, zoals verhuur. Het gaat hierbij om bijvoorbeeld de verhuur van bedrijfsgronden, tuingronden en verpachting van graslanden. De totale opbrengsten hiervan bedroegen in 2016 € 129.698,-

Erfpachten

Wij administreren de erfpachten van de recreatiewoningen (ca. 200 contracten) en de overige erfpachten (ca. 650 contracten). De overige erfpachten bestaan voornamelijk uit erfpachten van woningen. In het onderstaande overzicht ziet u welke wijzigingen in 2016 hebben plaatsgevonden inzake de erfpachten.

Wijzigingen	M ²	Boekwaarde
Opbrengsten		
Canon		
Te betalen		
Boekwaarde erfpachtgronden 1-1-2016	4.624.951	
1 x erfpachten beëindigd	459	4.328
34.907		220
1 x erfpacht (her)uitgegeven		
x erfpacht beëindigd en in volledig eigendom gemeente		
Totaal mutaties	459	4.328
Boekwaarde erfpachtgronden 31-12-2016	4.624.492	

Het financieel resumé over 2016 van de erfpachtgronden hebben we hieronder weergegeven.

Resultaat erfpachtgronden	Bedrag
Rentekosten	124.442
Afschrijvingskosten (deactivering boekwaarde beëindigde erfpachten)	4.328
Plankosten	0
Overige kosten	0
Totaal kosten	128.770
Voorziening dubieuze debiteuren	20.000
Opbrengst erfpachtcanon	630.275
Opbrengst beëindigde erfpachten	34.906
Totaal opbrengsten	685.181
Saldo naar product	556.411

In 2016 zijn de onderstaande inkomsten uit verkoop en verhuur binnengekomen.

Omschrijving	Bedrag
Inkomsten uit verkoop gronden, niet ingebracht in een exploitatie	
Overige gronden en panden	69.500
Inkomsten uit nieuwe huurovereenkomsten	3.000
Huurinkomsten overige gronden en panden	129.698
Overige gronden en panden	135.600
Panden (voormalig) in beheer Grontmij	
Totaal	337.798

Gebouwen

Wij hebben circa 215 gebouwen in eigendom (woningen, scholen, verenigingsgebouwen en dergelijke) die wij in verhuur/gebruik hebben gegeven door huurovereenkomsten, gebruiksovereenkomsten en anti-kraak. Het verhuren of in gebruik geven van gemeentepanden was tot mei 2016 uitbesteed aan Grontmij.

Op basis van de nota Afstoten Gemeentelijke Gebouwen 2011 – 2014 bepalen we welke panden we moeten

behouden en welke we kunnen afstoten.

Sinds 2011 voeren we deze nota uit. Onderstaand een opsomming van de panden die in 2016 zijn verkocht.

Lupinestraat 1
Sluisdijkstraat 10b
Van Foreestweg 37
Jan Verfaileweg 620

3.7 Lokale heffingen

Algemeen

De paragraaf lokale heffingen heeft betrekking op de belastingen en de heffingen.

Lokale heffingen kunnen worden onderscheiden in gebonden en ongebonden heffingen. Bij de eerste soort heeft de besteding een relatie met direct aanwijsbare tegenprestatie. We moeten de opbrengst gebruiken om de kosten te dekken van de voorziening waarvoor we de heffing hebben vastgesteld bijvoorbeeld afvalstoffenheffing, rioolheffing, leges. Deze heffingen, ook wel retributies of bestemmings heffingen genoemd verantwoordt we in de desbetreffende programma's. We moeten de opbrengst niet gebruiken voor de algemene middelen.

De ongebonden heffingen zijn de lokale belastingen. De besteding van de opbrengst is vrij en de raad kan dit naar keuze gebruiken. Voorbeelden hiervan zijn de OZB, de toeristenbelasting en de forensenbelasting. Vanaf 1 januari 2015 worden de belastingen en heffingen voor het merendeel opgelegd door de gemeenschappelijke regeling Cocensus.

In 2016 heeft Cocensus te Hoofddorp voor ons de volgende gemeentelijke belastingen en heffingen opgelegd:

- Onroerende zaakbelasting
- Toeristenbelasting
- Forensenbelasting
- Precariobelasting
- Afvalstoffenheffing
- Rioolheffing
- Leges (gedeeltelijk)
- Lijkbezorgingsrechten (grafrechten)

De parkeerbelastingen worden niet opgelegd door Cocensus.

Beleid

In de kadernota 2016 hebben we over de gemeentelijke heffingen opgenomen dat de belastingtarieven trendmatig moeten stijgen (0,75%) om de loon- en prijsstijgingen te dekken. In het gemeentelijk rioolbeheerplan 2013-2017 staat dat de tarieven evenals bij de afvalstoffenheffing volledig kostendekkend moeten zijn.

Nieuwe ontwikkelingen en rijksbeleid

1. Ontwikkelingen in de Wet WOZ

Vanaf 1 oktober 2015 zijn door de introductie van de WOZ-waarde in het woningwaarderingsselsel en wetswijzigingen in de Wet WOZ twee belangrijke ontwikkelingen:

- a. Iedereen die een individueel belang heeft kan aan de gemeente een WOZ beschikking vragen en hiertegen bezwaar maken. Voor die tijd kon dit alleen als je een fiscaal belang had. De WOZ waarde krijgt hiermee een breder gebruik dan alleen belastingheffing.
- b. De WOZ waarde wordt vanaf bovengenoemde datum gebruikt voor het bepalen van de maximale huurprijs bij huurwoningen in de huursector.

Door deze twee ontwikkelingen is het voor burgers en bedrijven ook mogelijk geworden om bezwaar te maken tegen een te lage WOZ-waarde.

2. Uitbreiding gemeentelijk belastinggebied

De commissie Financiële ruimte heeft in 2015 voor gemeenten het rapport "Bepalen betekent betalen" uitgebracht. Hierin adviseert deze commissie onder meer tot meer ruimte voor belastingen op lokaal niveau. In navolging hiervan heeft het kabinet toegezegd met een voorontwerp voor wetsvoorstel te komen waardoor het mogelijk wordt om vanaf 2019 een verschuiving te realiseren van vier miljard euro van de inkomstenbelasting naar de lokale belastingen.

Geraamde en werkelijke inkomsten van de diverse heffingen

Onderstaand overzicht toont de opbrengsten van de belastingaanslagen die wij over het jaar 2016 hebben opgelegd. Een eventueel verschil met de begroting is nog niet definitief, omdat Cocensus nog aanslagen over 2016 kan opleggen en er nog verminderingen plaatsvinden over 2016. Aanslagen die nog moeten worden opgelegd zijn de toeristenbelasting en de forensenbelasting. Voor deze belastingen zijn geschatte opbrengsten opgenomen.

Belasting/Heffing (inkomsten x € 1.000)	Actuele begroting 2016	Realisatie rekening 2016	Resultaat
1. OZB	12.819	12.726	-93

2. Toeristenbelasting	612	742	130
3. Forensenbelasting	569	428	-141
4. Precariobelasting	40	19	-21
Subtotaal	14.040	13.915	-125
5. Afvalstoffenheffing	8.388	8.370	-18
6. Rioolheffing	4.741	4.740	-1
7. Leges	2.068	1.969	-99
8. Parkeergelden	901	884	-17
9. Graf- en lijkbezorgingsrechten	329	293	-36
Subtotaal	16.427	16.256	-171
Totaal	30.467	30.171	-296

1. Onroerende zaakbelastingen

De onroerende-zaak belastingen (OZB) is na de Algemene Uitkering uit het gemeentefonds onze belangrijkste inkomstenbron. Deze heffing bestaat uit een eigenaren belasting voor zowel woningen als niet-woningen en een gebruikers belasting alleen voor niet-woningen. De opbrengst van de OZB vloeit naar de algemene middelen. De gemeenteraad bepaalt de tarieven en daarmee de belasting die belastingplichtigen moeten betalen.

Uitgangspunt bij het bepalen van de tarieven OZB voor 2016 is de raming 2015, de beleidsuitgangspunten in de Kadernota 2016, de ontwikkeling van het areaal en de ontwikkeling van van de totale WOZ-waarden. Bij een waardedaling, zoals de afgelopen jaren het geval was, moeten we het tarief dus met een vergelijkbaar percentage verhogen om een meeropbrengst te halen.

De heffingsgrondslag is de waarde van de onroerende zaak. Die wordt vastgesteld op basis van de Wet WOZ. Voor de WOZ waarden 2016 gelden de WOZ waarden op de peildatum 1 januari 2015. Sinds 2009 is de verschuldigde OZB een percentage van de waarde van de onroerende zaak.

Onderstaande tabel geeft de ontwikkeling van de OZB tarieven de afgelopen 5 jaren in Den Helder weer.

	2012	2013	2014	2015	2016
Eigenaar woning	0,1200	0,1252	0,1339	0,1420	0,1398
Eigenaar niet-woning *	0,2963	0,3107	0,3222	0,3109	0,3526
Gebruiker niet-woning*	0,2388	0,2504	0,2597	0,2763	0,3077

* Vanaf 2012 t/m 2015 zit voor deze categorieën OZB in het tarief 5% extra verhoging t.b.v. het ondernemersfonds verwerkt en vanaf 2016 10% verhoging t.b.v. het ondernemersfonds.

2. Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing gebruiken we om de kosten voor het inzamelen en verwerken van huishoudelijk afval te dekken. De inzameling van afval gebeurt door HVC.

Uitgangspunt bij afvalstoffenheffing is dat dit 100% kostendekkend gebeurt. In het tarief belasten we dan ook de kosten voor het huisvuil, klein chemisch afval, kosten beleidsregie, kwijscheldingen en BTW door. Tot 2017 hebben we ook geld uit de voorziening afvalstoffenheffing gebruikt als dekking waardoor de afvalstoffenheffing nog 100% kostendekkend kon zijn. De afvalstoffenheffing is de enige heffing waarvoor kwijschelding kan worden aangevraagd.

De verwachte inkomsten zijn dit jaar met € 139.000 verlaagd. De oorzaak hiervan is dat er een verschuiving van meerpersoonshuishoudens naar éénpersoonshuishoudens heeft plaatsgevonden, dat bungalowpark Ooghduyne het huisvuil in 2016 niet door HVC laat inzamelen en verwerken en dat het aantal kwijscheldingen is toegenomen.

3. Rioolheffing

Rioolheffing

Voor rioolheffing is € 4.741.000 begroot en we hebben € 4.767.000 opgelegd over 2016 en nog € 8.000 over 2015. Er is voor € 3.000 verminderd en voor dubieuze debiteuren is een bedrag van € 32.000 voorzien. Daarmee komt het gerealiseerde bedrag in 2016 op € 4.740.000.

4. Forensenbelasting

Forensenbelasting

Voor forensenbelasting heeft Cocensus in 2016 nog geen opbrengst gerealiseerd. De aanslagen forensenbelasting werden tot 2016 toe opgelegd in hetzelfde belastingjaar, waarop de aanslag betrekking heeft. Dus aanslagen 2016 worden in 2017 opgelegd. Door een uitspraak van de Hoge Raad in 2015 is echter jurisprudentie over de forensenbelasting ontstaan die nadelig voor de gemeenten is uitgevallen. De Hoge Raad heeft in het Arrest van 6 februari 2015 bevestigd, dat gemeenten geen forensenbelasting mogen heffen,

wanneer eigenaren in de verhuurbemiddelingsovereenkomst (VBO) hebben opgenomen dat zij de vakantiewoning zelf niet meer dan 90 dagen per jaar gebruiken. Dat de vakantiewoning de rest van het jaar niet verhuurd is geweest, maakt niet uit en is geen grond om een aanslag forensenbelasting op te leggen. Tot aan het Arrest legden gemeenten de aanslagen op, als de vakantiewoning ter beschikking staat aan de eigenaar voor de dagen dat de vakantiewoning niet verhuurd is. Dit terwijl er volgens de verordening forensenbelasting pas sprake is van forensenbelasting, wanneer de eigenaar de vakantiewoning minimaal 90 dagen heeft gebruikt.

Gemeenten keerden de bewijslast dus om. De eigenaar moest bewijzen dat hij de vakantiewoning niet heeft gebruikt of niet heeft kunnen gebruiken. Het leveren van dergelijk bewijs was buitengewoon lastig, dan wel onmogelijk.

Het Arrest geeft nu duidelijkheid en maakt een einde aan deze situatie.

De gevolgen van deze uitspraak zijn:

1. Na het Arrest van de Hoge Raad hebben veel eigenaren de overeenkomsten aangepast, zodat de eigenaar de vakantiewoning het gehele jaar exclusief voor verhuur bestemd. Een zeer groot gedeelte van de tweede woningen in Den Helder wordt gebruikt als beleggingsobject en door het jaar heen zo veel mogelijk verhuurd aan toeristen. In de praktijk verblijven hier maar weinig eigenaren zelf meer dan negentig dagen per jaar in hun tweede woning. Een verhuurbemiddelingsovereenkomst (VBO) met de clausule dat de woning niet meer dan 90 dagen zelf gebruikt mag worden, leidt vanaf 2015 altijd tot vrijstelling van de aanslag forensenbelasting. Met een gemiddeld tarief van bijna € 900,- of meer per object, leidt dit voor de eigenaar tot een behoorlijke belastingbesparing en voor ons voor een aanzienlijke inkomstenderving. Over 2015 hebben we een vermindering van ruim € 69.000 verleend. We hebben de begroting van 2016 met € 50.000 verlaagd en als schatting een bedrag van € 500.000 opgenomen als nog op te leggen belastingen.
2. Door het Arrest kunnen we pas na afloop van het belastingjaar vaststellen of voldaan is aan het negentig dagen criterium of dat er wel of niet sprake is van een uitzondering.

5. Toeristenbelasting

Toeristenbelasting

Door een tariefswijziging in 2014 wordt de toeristenbelasting per overnachting opgelegd en de opgave volgt na het sluiten van het boekjaar. Gevolg van deze maatregel is dat wij over 2016 de aanslag pas in 2017 kunnen opleggen. Hierdoor zijn er over 2016 nauwelijks inkomsten toeristenbelasting binnen gekomen met uitzondering van de aangiften die spontaan door eigenaren/beheerders zijn gedaan. Over 2015 heeft Cocensus een bedrag van afgerond € 595.000 opgelegd. Dat is ruim € 58.000 meer dan verwacht. Over 2014 hebben we een naheffing van € 76.000 ontvangen. Voor 2016 kunnen we dezelfde lijn doortrekken. Hierbij moeten we dan wel rekening houden met het feit dat door de uitspraak Hoge Raad over de forensenbelasting, het aantal aangiften toeristenbelasting toeneemt over 2016, waardoor wij mogelijk meer inkomsten krijgen.

6. Leges

Leges

De post leges is opgebouwd uit twee onderdelen: 1. Secretarieleges 2. Overige leges.

Secretarie leges

De secretarie leges bestaat grotendeels uit leges afkomstig van burgerzakenproducten (uittreksels, akten, paspoorten, rijbewijzen, voltrekken van huwelijken, registratie partnerschappen enz).

Aan secretarie leges burgerzaken hebben wij voor 2016 € 676.000,- geraamd en er is € 595.000,- gerealiseerd. Van bijna alle burgerzakenproducten is de opbrengst minder dan wij aanvankelijk hebben geraamd, met uitzondering van paspoorten en identiteitskaarten. Hier is als gevolg van een lichte stijging van het aantal aanvragen en gewijzigde door het Rijk vastgestelde maximumtarieven (die ten tijde van de raming nog niet bekend waren) een lichte stijging waar te nemen van de opbrengst.

De teruggang in het aantal burgerzakenproducten heeft diverse oorzaken.

1. In 2016 zijn meer producten digitaal aangevraagd. Op digitale producten geven wij ter stimulering van het digitaal aanvragen 50% korting op het tarief;
2. De afgifte van uittreksels BRP en burgerlijke stand loopt nog verder terug, omdat steeds meer (semi)overheidsinstanties, pensioenfondsen, verzekeringsmaatschappijen, advocaten, deurwaarders enz. de persoonsgegevens online raadplegen als gevolg van de invoering van de basisregistratie Personen. Daarnaast mogen gemeenten hun inwoners in het kader van de administratieve lastenverlichting geen uittreksels en akten laten opvragen voor gegevens die al staan geregistreerd in deze zelfde basisregistratie Personen. Deze tendens zal ook de komende jaren doorgaan;
3. Het aantal betaalde huwelijken en geregistreerde partnerschappen neemt in hard tempo af. In 2016 was 65% van de huwelijken en geregistreerde partnerschappen gratis. Inwoners maken steeds meer gebruik van de mogelijkheid om snel en kosteloos bij gemeenten te trouwen ondanks dat er dan een sobere plechtigheid plaatsvindt.

Overige leges

Overige leges zijn de leges die worden gevraagd voor producten en diensten die door wij afgeven of verrichten, zoals (WABO)vergunningen en diensten vanuit Stadsbeheer. Een deel van deze leges, met name

de vergunningen wordt opgelegd en geïncasseerd via Cocensus.

7. Lijkbezorgingsrechten

Graf- en begraafrechten (lijkbezorgingsrechten)

In 2016 lijkt de dalende trend van het aantal begrafenissen niet langer door te zetten en op een stabiel peil te blijven. In 2016 waren er 75 begrafenissen, waarvan 11 op kosten van de gemeente. Wel loopt het aantal grafverlengingen ook in 2016 nog steeds terug.

Jaar	Aantal begrafenissen
2006	136
2007	116
2008	109
2009	116
2010	103
2011	91
2012	84
2013	82
2014	80
2015	73
2016	75

8. Parkeerbelastingen

Met ingang van 1 december 2016 is het heffen van parkeerbelasting voor het parkeren in het centrum van Den Helder stopgezet. Het betreft een proef voor een periode van anderhalf jaar, waarbij gekeken wordt wat de effecten van gratis parkeren zijn op het bezoek aan het centrum van Den Helder. De opbrengsten uit parkeergelden in 2016 zijn door de maatregel lager dan geraamd. De kosten als gevolg van de inkomstenderving tijdens de proef worden gedekt door middel van een bijdrage uit de algemene reserve.

9. Precariobelasting

Precariobelasting

Aan precario is over 2016 minder opgehaald. Voornaamste oorzaak: steeds minder bedrijven als gevolg van faillissementen en het gegeven dat de bedrijven op Willemsoord al precariorechten betalen via hun contract aan Willemsoord.

Lastendruk

Kwijtschelding

Er wordt alleen kwijtschelding verleend voor de afvalstoffenheffing. In 2016 zijn er 3.081 verzoeken ontvangen, waarvan 2.933 zijn afgedaan en nog 148 in behandeling zijn.

Van de afgedane verzoeken zijn er 1.903 toegekend, 9 gedeeltelijk toegekend, 776 afgewezen, 244 ingetrokken en 1 buiten behandeling.

Het totaalbedrag voor de kwijtschelding was in 2016 € 564.000. Dat is € 34.000 meer dan in 2015.

Bezwaar- en beroepschriften

Burgers en bedrijven kunnen bezwaar maken tegen de opgelegde gemeentelijke belastingen en de opgelegde WOZ-beschikkingen.

Behandeling bezwaarschriften	Ingekomen	Afgedaan	Nog te doen
Bezwaar WOZ	296	280	16
Bezwaar heffingen	281	273	8
Beroep WOZ	11	0	11
Beroep heffingen	1	1	0
Totaal	589	554	35

De nog niet afgehandelde WOZ-bezwaren zijn niet-woningen waarmee met de belanghebbenden nog overleg is.

De nog niet afgehandelde heffingsbezwaren zijn bezwaren die recent zijn ingediend en waarvan de afhandelingstermijn nog niet is verstreken.

Woonlasten

Een indicator voor de hoogte van de woonlasten is de OZB-eigenarenbelasting voor een woning met een gemiddelde waarde, vermeerderd met afvalstoffenheffing meerpersoons huishouden en de rioolheffing. De COELO te Groningen verzamelt de cijfers. COELO is het Centrum voor Onderzoek van de Economie van

de Lokale Overheden en is onderdeel van de Rijksuniversiteit Groningen.

	Gemiddeld 2016 COELO	Den Helder 2015	Den Helder 2016	Hollands Kroon 2016	Schagen 2016
Gemiddelde woningwaarde	219.000	141.000	142.000	198.000	219.000
tarief OZB-1	0,1259%	0,1420%	0,1398%	0,1271%	0,1421%
Gem. aanslag OZB-1 eigenaar woning	267,00	200,00	202,00	252,00	309,00
Rioolheffing	193,00	177,00	157,00	206,00	150,00
Afvalstoffenheffing	263,00	320,00	348,00	313,00	257,00
Gem. Woonlasten	723,00	697,00	707,00	771,00	716,00
Score 2016		139	128	247	144

3.8 Subsidies

Conform artikel 9h van de financiële verordening van de gemeente Den Helder moeten wij in de begroting en jaarrekening een overzicht opnemen van de verstrekte subsidies.

We hebben het onderstaande overzicht op basis van het subsidievolgsysteem opgesteld. Het geeft de belangrijkste subsidieverstrekingen weer in 2016.

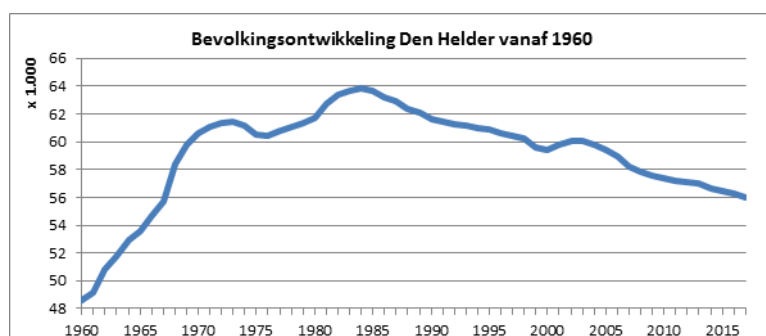
Omschrijving gesubsidieerde instelling	Omschrijving subsidiedoel	2016 werkelijk
Programma 1 Algemeen Bestuur en Middelen		
Stichting Top van Holland (City Marketing)	Promotie en informatievoorziening Den Helder	€ 45.000
Programma 2 Integrale Veiligheid		
Stichting Dierentehuis Den Helder en omstreken	Exploitatiesubsidie Schuthok	€ 80.857
Programma 7 Milieu		
Stichting Helderse Valle	Bevorderen natuurbeleving en-educatie	€ 679.318
Programma 9 Cultuur		
Stichting Kopgroep Bibliotheken	Exploitatie Bibliotheek	€ 1.587.344
Stichting Museumhaven Willemsoord Den Helder	Restauratie,beheer en exploitatie nautische monumenten Museumhaven Willemsoord	€ 105.900
Stichting Nationaal Reddingmuseum Dorus Rijkers	Exploitatie Reddingsmuseum	€ 165.665
Stichting Schouwborg de Kampanje	Culturele activiteiten de Kampanje	€ 1.609.215
Stichting Triade	Aanbod kunsteducatie en culturele activiteiten	€ 1.053.588
Programma 10 Sport, Recreatie en Vrije Tijd		
Deelsubsidies Sportverenigingen	Bevorderen toetreden bepaalde leeftijdsgroepen	€ 291.638
Evenementenbudget	Uitvoering evenementen	€ 130.644
Stichting Kopgroep Bibliotheken	Exploitatie Bibliotheek	€ 13.601
Stichting Sportservice Noord-Holland	Bewegingsonderwijs basisscholen, sportloket en aangepast sporten	€ 378.165
Stichting Strandexploitatie Noordkop	Verzorgen schoon en veilig strand	€ 319.945
Stichting Triade	Aanbod kunsteducatie en culturele activiteiten	€ 17.329
Programma 11 Sociaal Domein		
Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Hollands Noorden	Jeugdgezondheidszorg, opvoedondersteuning, advies- en steunpunt huiselijk geweld	€ 828.007
Het Buurtcollectief	Aanbod/beheer accommodatie tbv wijkactiviteiten	€ 90.020
Humanitas	Home Start/Maatschappelijk project/Vrijwillig thuiszorg	€ 169.288
Parnassia Groep	Totaalpakket verslavingszorg	€ 866.647
Reclassering Nederland	Nazorg Ex-gedetineerden	€ 79.284
Stichting Beheer Multifunctioneel Centrum Julianadorp	Exploitatie MFC Julianadorp	€ 62.215
Stichting Blijf van m'n Lijf Den Helder	Ambulante woonbegeleiding en 24 uren opvang	€ 700.381
Stichting DNO Maatschappelijke opvang Noord-Holland Noord	Ambulante woonbegeleiding en 24 uren opvang	€ 914.366
Stichting Geestelijke Gezondheidszorg Noord-Holland Noord	Collectieve preventie / outreachende aanpak / inloop GGZ	€ 262.786
Stichting Internationaal Vrouwenwerk Den Helder (IVC)	Bevordering redzaamheid en participatie	€ 137.426
Stichting Jeugdsportfonds Den Helder	Sportactiviteiten voor kinderen die opgroeien in een minimaal omgeving	€ 70.000
Stichting Kinderopvang Den Helder	Reguliere peuteropvang en VVE	€ 730.812

Stichting Kopwerk	Plusvoorziening kleuters	€	70.000
Stichting Mantelzorgcentrum	Mantelzorgondersteuning	€	193.248
Stichting MEE & de Wering	Diverse maatschappelijke programma's	€	2.655.632
Stichting Parlan	Jeugdhulp in de wijk/schoolmaatschappelijkwerk vo	€	672.267
Stichting Reigersdaal	Innovatiethema "Formele/Informele hulp Jeugd en Wmo"	€	65.000
Stichting Scholen aan Zee	Stagebureau maatschappelijke stage	€	70.000
Stichting Sportservice Noord-Holland	Bewegingsonderwijs basisscholen, sportloket en aangepast sporten Joggen en gezonde leefstijl	€	50.022
Stichting Voor-School (vh Peuterplezier)	Peuteropvang en VVE	€	224.471
Stichting Vrijwaard	Ontmoeting, activiteiten en welzijn ouderen	€	79.913
Woningstichting Den Helder	Coördinatie en beheer MFC nieuw Den Helder	€	80.600
Programma 12 Economische Ontwikkeling			
Ontwikkelingsbedrijf Noord-Holland Noord N.V	Uitvoering regionaal economisch beleid in NHN	€	110.706
Stichting ondernemen aan zee	Ondernemersfonds	€	570.000
Stichting Top van Holland (RVVV)	Promotie en informatievoorziening Kop van NH	€	36.111

3.9 Demografische ontwikkelingen

Analyse van de demografische ontwikkelingen

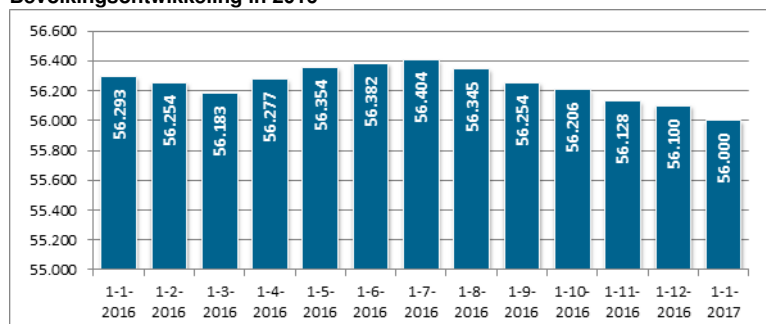
Den Helder behoort tot de groep gemeenten waarin sprake is van een bevolkingsdaling, maar nog niet in die mate dat we zijn aangewezen als krimpregio; we zijn een zogenaamde 'anticipeergemeente krimp'.

Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek

Sinds jaren daalt ons inwoneraantal structureel. Ook de samenstelling van de bevolking verandert: de gemiddelde huishoudensgrootte daalt (door het toegenomen aantal echtscheidingen en het groter wordende aandeel alleenstaande ouderen), het aantal ouderen neemt toe (vergrijzing) en het aantal jongeren neemt af (ontgroening). Jongeren trekken vaak weg om elders te studeren en blijven daar vaak wonen en werken, de achterblijvende bevolking is hierdoor gemiddeld ouder. Het sterftecijfer ligt in Den Helder dan ook relatief hoog ten opzichte van het landelijk gemiddelde.

Bevolkingsontwikkeling in 2016

Bron: Gemeente Den Helder, afdeling Dienstverlening

In 2016 is het aantal inwoners met 293 afgenomen (dit zijn voorlopige cijfers van de afdeling Dienstverlening, deze zijn nog niet vastgesteld door het CBS). Over het jaar 2015 nam het aantal inwoners af met 212 personen.

Omgaan met krimp

De demografische ontwikkelingen hebben gevolgen voor verschillende beleidsterreinen. Op de (landelijke) bestuurlijke agenda staan naast vergrijzing ook de daling van leerlingenaantallen en het komende tekort aan arbeidskrachten. Bevolkingsdaling, ontgroening en vergrijzing hebben effect op voorzieningen voor sport,

onderwijs en zorg en op de beschikbaarheid van de detailhandel.

De demografische ontwikkeling in Den Helder hangt natuurlijk samen met ontwikkelingen elders in het land, maar zeker in de eigen regio. De aanpak van deze problematiek gebeurt dan ook in regionaal verband. Het ministerie van BZK heeft de Kop van Noord-Holland aangewezen als zogenaamde anticiperregio. De vier Kopp gemeenten en de provincie hebben samen een regionale uitvoeringsagenda opgesteld om ruimtelijk-economisch de regio te versterken: De Kop Werkt! Het actieprogramma 'De Kop werkt!' was het eerste programma dat vanuit regionaal perspectief een integraal programma heeft opgesteld. De gewenste beleidsacties worden in onderlinge samenhang ontwikkeld met steeds meer oog voor het demografisch perspectief. De demografische ontwikkelingen worden hierbij als een autonome ontwikkeling gezien, en het beleid wordt daarop aangepast.

In 2013 is, ter ondersteuning van de uitvoeringsagenda, een zogenaamde 'foto van de regio' opgesteld, mede in opdracht van het ministerie van BZK. Bij deze 'foto' worden de thema's economie, wonen en onderwijs en voorzieningen en zorg in demografisch perspectief geplaatst. Deze foto laat een aantal knelpunten ('mismatches') zien waaraan gewerkt moet worden, zoals een dalend leerlingenaantal, het draagvlak voor voorzieningen, een afnemende beroepsbevolking en een veranderende woningbehoefte.

In het in 2014 opgestelde ruimtelijk-economisch programma 'De Kop werkt door!' is er aandacht voor het terugdringen van de uitstroom van het aantal jongeren en het aantrekken van jongeren middels projecten.

We zouden het vertrekoverschot in de Kop van Noord-Holland moeten tegengaan door het bieden van voldoende opleidingsmogelijkheden, het verhogen van de kansen op werk en het bouwen van voldoende woningen voor starters en jonge gezinnen. De ontwikkelingen in de Kop van Noord-Holland en ook in de omliggende regio's hangen echter samen met structurele veranderingen in de groei van de bevolking in heel Nederland en in de aantrekkingskracht van grote steden (verstedelijking). De belangrijkste les die men in andere krimpregio's heeft geleerd is dat krimp tegengaan niet mogelijk is maar dat je er op een verstandige manier mee om moet (leren) gaan: bevolkingsdaling biedt ook kansen en die moeten gedefinieerd worden. Daarnaast moeten de bestaande sterke kanten beter benut worden. Veel zal daarbij overgelaten (moeten) worden aan bewoners, bedrijven en organisaties, die dan wel de ruimte moeten krijgen en gefaciliteerd moeten worden door de overheid.

Wonen

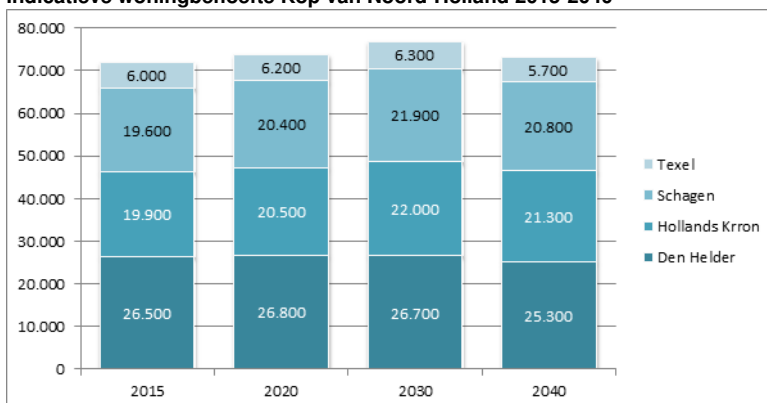
Den Helder speelt in op de autonome (demografische) ontwikkelingen en op regionale en lokale ontwikkelingen in de markt. Het bouwen is vraaggericht in plaats van aanbodgericht. De basis voor het vraaggestuurd bouwen is tweeledig. Er is in de verwachte migratie tussen regio's en gemeenten aansluiting gezocht bij het behoeftepatroon van de afgelopen jaren. In de tweede plaats is de vrije keuze van vestiging van bewoners leidend bij het bepalen van de woningbouwprogramma's. Gemeenten in de regio's werken samen aan regionale afspraken over de woningbouwprogrammering op basis van vraaggestuurd bouwen

We hebben oog voor de kwaliteit die de woonconsument vraagt: de juiste woning in het juiste woonmilieu voor de juiste doelgroep. Doel is de huidige inwoners te behouden en nieuwe inwoners aan te trekken. Door bijzondere woonmilieus op kwalitatief hoogwaardige locaties in of direct aan de rand van de stad te ontwikkelen, wordt Den Helder aantrekkelijker.

Wonen en woonmilieus zijn onlosmakelijk verbonden met voorzieningen als winkels, zorg, recreatie, sport, cultuur en ontmoeting, dus zoeken we de samenhang ook met het gewenste voorzieningenniveau.

Woningbouwprogrammering en voorzieningenniveau hebben een gemeentegrensoverstijgende werking. Daarom maken de gemeenten in de Kop van Noord-Holland daarover samen afspraken.

Indicatieve woningbehoefte Kop van Noord-Holland 2015-2040

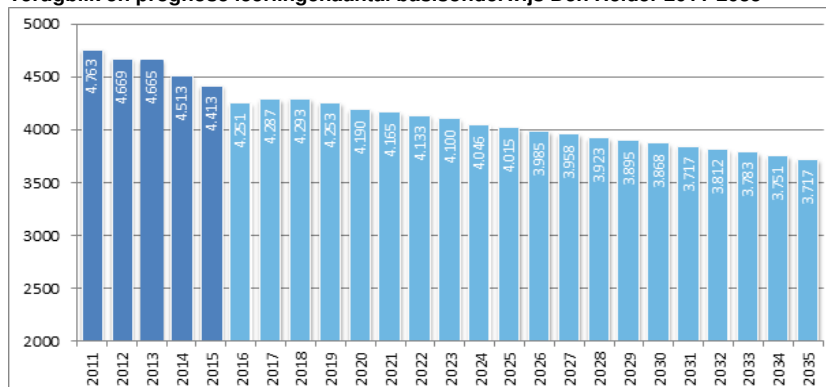
Bron: Provincie Noord-Holland

Onderwijshuisvesting

Het aantal kinderen in Den Helder neemt de komende jaren verder af, dit heeft gevolgen voor het onderwijs en de onderwijshuisvesting. In 2016 hebben we een nieuwe leerlingprognose opgesteld, op basis waarvan we de ruimtebehoefte kunnen bepalen. Het verloop van het leerlingaantal is direct van invloed op de benodigde

ruimtebehoefte. Op een aantal locaties is er sprake van een sterke daling van de ruimtebehoefte, variërend tussen de 13% en 17%. Gemeentebreed is de prognose dat in de komende tien jaar een daling in het leerlingenaantal en de ruimtebehoefte van respectievelijk 8% en 7% plaats vindt.

Terugblik en prognose leerlingenaantal basisonderwijs Den Helder 2011-2035

Bron: Gemeente Den Helder/afdeling R&E

In het Integraal Huisvestingsplan 2015- 2030 volgen we de koers die we met schoolbesturen hebben ingezet in het kader van de daling van het aantal leerlingen. Wat heeft de daling van het aantal leerlingen voor gevolgen voor de onderwijshuisvesting voor de gemeente (vastgoed/bezuinigingen) en voor de schoolbesturen (exploitatie)? Wat zijn de mogelijkheden om effectief om te gaan met leegstand (eigendom en medegebruik)?

Leegstand

In 2016 gold een genormeerde overmaat van 34%, die toe zal nemen tot 43% in 2025. De feitelijke leegstand kan overigens lager liggen. In de praktijk worden leegstaande lokalen over het algemeen gebruikt voor het onderwijs of in medegebruik gegeven aan instellingen, zoals kinderopvang of peuteropvang. Wel betekent het dat onderwijshuisvesting inefficiënt gebruikt wordt. Schoolbesturen ontvangen een exploitatievergoeding op basis van het aantal genormeerde vierkante meters, dus gerelateerd aan het aantal leerlingen. Dat heeft tot gevolg dat de vergoeding lager is dan de grootte van het gebouw. Dit vormt een risico in de financiële situatie van schoolbesturen.

De teruglopende leerlingenaantallen zetten druk op het realiseren van kwalitatief goed onderwijs binnen de randvoorwaarden (personeel – materieel – huisvesting). In Den Helder geldt sinds 2013 een opheffingsnorm van 146 leerlingen. Voor scholen die gedurende drie jaar minder dan 146 leerlingen tellen, geldt dat het Rijk stopt met het toekennen van de vergoedingen, tenzij ze voldoen aan ontheffingsnormen. Huisvesting is een belangrijke randvoorwaarde om kwalitatief goed onderwijs te realiseren. Om het aanbod in de toekomst te laten aansluiten bij de behoefte moeten we onderzoeken:

- welke gebouwen zich hiervoor het beste lenen, gelet op de behoefte;
- welke aanpassingen nodig zijn;
- welke financiële consequenties gepaard gaan met een wijziging van het aanbod;
- waar de last ligt van de leegstand.

3.10 Toezichtinformatie

1. Inleiding

De Wet revitalisering generiek toezicht (Wet RGT) is in werking sinds 1 oktober 2012. Doel van de wet is het interbestuurlijk toezicht (het toezicht van hogere bestuurslagen op lagere bestuurslagen) te vereenvoudigen, transparanter te maken en bestuurlijke drukte te verminderen. De wet herbevestigt de positie van de gemeenteraad als eerste orgaan dat toezicht houdt op het college. Als de horizontale verantwoording van het college naar de raad adequaat is en de raad zijn controlerende rol goed vervult, blijft de toezichthouder (rijk of provincie) op afstand.

Deze paragraaf gaat eerst in op de medebewindtaken waarop de provincie actief toezicht houdt. De paragraaf eindigt met enkele medebewindtaken waarop het Rijk toezicht houdt.

2. Interbestuurlijk toezicht door provincie

De provincie Noord-Holland geeft in haar rol van interbestuurlijk toezichthouder een oordeel over de mate waarin we de taken in medebewind adequaat uitvoeren. Dat doet ze op basis van de informatie die we jaarlijks voor 15 juli aanbieden conform een provinciale verordening. Ook houdt de provincie verificatiegesprekken met betrokken ambtenaren. Samengevat is het oordeel van de provincie:

Taak in medebewind	Oordeel 2014	Oordeel 2015	Oordeel 2016
Ruimtelijke ordening (WRO)	Adequaat	Geen beoordeling ¹	(nog) niet ontvangen

Toezicht en handhaving omgevingsrecht (Wabo)	Redelijk adequaat	Adequaat	Redelijk adequaat
Uitvoering Archiefwet	Redelijk adequaat	Redelijk adequaat	Redelijk adequaat

¹ Geen beoordeling in 2015 omdat in 2014 het oordeel 'adequaat' was.

2.1 Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo)

De Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) regelt de omgevingsvergunning. De omgevingsvergunning is één geïntegreerde vergunning voor bouwen, wonen, monumenten, ruimte, natuur en milieu.

• Toezichtinformatie

Het rapport met toezichtinformatie staat op de pagina met rapporten op www.waarstaatjegemeente.nl: <http://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Rapporten-RGT--cgd7jgji3ehjs4/>

• Oordeel provincie

De provincie Noord-Holland beoordeelt, in haar rol van interbestuurlijk toezichthouder, het proces op het gebied van toezicht en handhaving omgevingsrecht als redelijke adequaat. De provincie geeft aan dat wij meer volgens de methodiek van de BIG-8 cyclus, de sluitende beleidscyclus, moeten werken. Zo moeten we jaarlijks een evaluatie van het uitvoeringsprogramma voor ruimtelijke ordening (RO) en bouwen- en woningtoezicht (BWT) opstellen en ter informatie naar de raad sturen. Ook stelt de provincie dat wij periodiek een rapportage over het toezicht- en handhavingbeleid over RO, BWT en Milieu moeten uitvoeren en ter informatie naar de raad moeten sturen.

• (Verbeter)acties

(Verbeter)actie	Stand van zaken 31-12-2016
Rond maken cyclus van beleid t/m evalueren	Het college heeft de Regionale VTH-strategie ¹ van de RUD NHN ² op 10 mei vastgesteld. De raad is hiervan in kennis gesteld met raadsinformatiebrief RI16.0033. Het college heeft het uitvoeringsprogramma voor de milieutaken 2016-2017 op 13 september 2016 vastgesteld. De evaluatie van het integrale uitvoeringsprogramma 2016 is ambtelijk voorbereid en wordt begin 2017 ter vaststelling aan het college aangeboden.
Wet Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) (inwerking getreden op 14 april 2016).	De raad heeft op 19 december de Verordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving omgevingsrecht gemeente Den Helder (Verordening kwaliteit VTH-taken) vastgesteld. Voor de uitvoering van de complexe milieutaken zijn daarbij de kwaliteitscriteria 2.1 ³ van toepassing verklaard. Voor de kwaliteit van overige taken bereidt het college een beleidsparagraaf voor.
Communicatie over verbod asbestdaken	Wij hebben de subsidieregeling in december 2015 gepubliceerd. In juni is een eerste publicatie van de subsidieregeling in de stadsnieuwpagina van het weekblad Den Helder op Zondag opgenomen.

¹VTH: Vergunningverlening, toezicht en handhaving

²RUD NHN: Regionale uitvoeringsdienst Noord-Holland Noord

³ Kwaliteitscriteria 2.1: de kwaliteitscriteria maken inzichtelijk welke kwaliteit verwacht kan worden bij de uitvoering of de invulling van de VTH-taken.

2.2 Wet ruimtelijke ordening (Wro)

Rijk, provincies en gemeenten leggen in ruimtelijke plannen vast hoe Nederland er nu en in de toekomst uit ziet. In de Wro en het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) is onder meer vastgelegd hoe de lokale overheden met bestemmingsplannen moeten omgaan en hoe deze zo nodig moeten worden aangepast. Ook biedt de Wro de regels voor coördinatie, schadevergoeding en grondexploitatie.

• Toezichtinformatie

Het rapport met toezichtinformatie staat op de pagina met rapporten op www.waarstaatjegemeente.nl: <http://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Rapporten-RGT--cgd7jgji3ehjs4/>

• Oordeel provincie

De provincie heeft over het jaar 2016 (nog) geen beoordeling uitgevoerd over de uitvoering van de medebewindtaken op het gebied van ruimtelijke ordening. We concluderen zelf dat we deze conform het oordeel van de provincie in eerdere jaren nog steeds adequaat uitvoeren.

• (Verbeter)acties

(Verbeter)actie	Stand van zaken 31-12-2016
-----------------	----------------------------

Zorgen dat alle bestemmingsplannen jonger zijn dan 10 jaar	In Den Helder resteren rondom het centraal station nog 4 mini-bestemmingsplannen die ouder zijn dan 10 jaar. Samen beslaan ze nog geen 0,5% van het grondgebied van de gemeente. In 2017 bieden we een bestemmingsplan voor de locatie van het voormalige Postkantoor aan de raad aan. De overige gebieden nemen we mee bij het actualiseren van het bestemmingsplan Stadshart Centrum in 2020.
Zorgen dat een zo groot mogelijk deel van het grondgebied voorzien is van een digitaal ontsloten bestemmingsplan	Bij iedere herziening van de bestemmingsplannen vergroten wij het oppervlak dat digitaal ontsloten is. Op dit moment wordt 95% van het grondgebied digitaal ontsloten. Eind 2017 zal dit 98% zijn.
Anticiperen op Omgevingswet	Het feit dat de Wet ruimtelijke ordening nog van kracht is en de nieuwe Omgevingswet nog niet, laat concrete doorwerking daarvan in ruimtelijke plannen nog niet toe. Voor het betrekken van de bevolking en belangengroeperingen bij de planvorming sluiten we wel aan bij de geest van de toekomstige wetgeving. Ook nemen we daar waar dit mogelijk is onderwerpen mee in de ruimtelijke plannen.

2.3 Archiefwet

1. Overheidsorganisaties moeten voldoen aan een aantal wettelijke verplichtingen voor hun archiefvorming en -beheer. Ook digitale informatie valt onder de werking van deze regels. De Archiefwet regelt dit.

- **Toezichtinformatie**

Het rapport met toezichtinformatie staat op de pagina met rapporten op www.waarstaatjegemeente.nl:
<http://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Rapporten-RGT--cgd7jggj3ehjs4/>

Ook biedt het KPI-jaarverslag, opgesteld door de archiefinspecteur van het Regionaal Historisch Centrum Alkmaar (RHCA) in zijn rol als gemeentearchivaris, meer inzicht in de kwaliteit van de informatiehuishouding en de mate waarin de gemeente aan de archiefwettelijke eisen voldoet. De raad heeft dit jaarverslag ontvangen met RI16.0057.

- **Oordeel provincie**

De Provinciaal inspecteur heeft de uitvoering van de archiefwet- en regelgeving in haar brief van 12-10-2016 als 'redelijk adequaat' omschreven. De inspecteur constateert dat ten opzichte van 2015 diverse positieve ontwikkelingen zichtbaar zijn en dat deze een compliment waard zijn. Van de tien bij het Regionaal Archief aangesloten gemeenten neemt Den Helder in de benchmark gebaseerd op de KPI's inmiddels de derde plaats in.

- **(Verbeter)acties**

(Verbeter)actie	Stand van zaken 31-12-2016
Wegwerken van archiefachterstanden en voorbereiden digitalisering van documentstromen en bewerken bouwvergunningen	Lopende archiefachterstanden werken we gestaag weg, de bouwvergunningen tot en met 2010 hebben we inmiddels vervroegd overgedragen aan het Regionaal Archief te Alkmaar. Ze zijn digitaal op te vragen via een webportaal.
Digitale duurzaamheid in relatie tot het e-depot en het RHCA	Meegewerkt aan verkenning en vooronderzoek, Den Helder draait mee in het project ('Voorbereiding aansluiting E – Depot' i.s.m. Regionaal Archief) als 'koploper gemeente'. Planning is een werkend E-Depot in 2018.
Het project zaakgericht werken	Loopt prima op schema, eerste fasen afgerond nu verder met o.a. subsidieprocessen, bestuurlijke besluitvorming en twee pilotprocessen in het Sociaal Domein.
Archiefruimte beter op orde	Voldaan aan de aanbevelingen van de archiefinspecteur, nieuwe inspectie begin 2017. We hebben bestanden opnieuw geordend en de vernietiging van stukken is op schema.

2.4 Externe Veiligheid

Externe veiligheid gaat over het Besluit risico's zware ongevallen (Brzo) en het Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi). Het Brzo 2015 stelt eisen aan bedrijven die op grote schaal met gevaarlijke stoffen werken. Het Bevi legt veiligheidsnormen op aan bedrijven die een risico vormen voor personen buiten het bedrijfsterrein. Het gaat onder meer om LPG-tankstations, spoorwegemplacementen en bedrijven die onder het Brzo vallen.

- **Toezichtinformatie**

Met ingang van 1 januari 2016 is de wetgeving veranderd; de provincies (in plaats van gemeenten) zijn bevoegd gezag voor alle Brzo-inrichtingen in Nederland.

- **Conclusie**

De provincie beoordeelt het thema Veiligheid in samenhang met het thema Omgeving (Wabo).

Met ingang van 1 januari 2016 is de wetgeving veranderd; de provincies (in plaats van gemeenten) zijn bevoegd gezag voor alle Brzo-inrichtingen in Nederland.

- **(Verbeter)acties**

(Verbeter)actie	UPDATE Stand van zaken 31-12-2016
Beleidsvisie 'Externe Veiligheid Gemeente Den Helder' laten vaststellen door raad	De beleidsvisie stellen we pas vast als de NAM-contouren definitief zijn vastgesteld en het luchthavenbesluit is genomen (betreft o.a. de veiligheidscontouren rondom de luchthaven zelf). De ontwerpvisie ligt er wel al en hebben we al opgenomen in de betreffende bestemmingsplannen. We zijn nog steeds in afwachting van de aanpassing van de NAM-contouren en het luchthavenbesluit.
Anticiperen op de nieuwe milieuvergunning van het gasbehandelings-station van de NAM door het Ministerie van Infrastructuur en Milieu.	We zijn in afwachting van de formele besluitvorming hierover. Er is nog geen sprake van vastgestelde contouren en er ligt/lag ook nog geen ontwerp ter inzage. De uitvoeringsparagraaf is dus ook nog niet bekend, wat wel van belang is want hierin wordt ook het schadeaspect meegenomen. Formele besluitvorming heeft nog niet plaatsgevonden.
Anticiperen op het te nemen Luchthaven-besluit door het Ministerie van I en M.	Nog niets concreets van bekend.

3. Interbestuurlijk toezicht door Rijk

Het Rijk is voor diverse taken in medebewind de interbestuurlijke toezichthouder. We lichten er enkele toe waarop ministeries actief toezicht houden.

3.1 Kinderopvang

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het toezicht op en de handhaving van de kwaliteit van de kinderopvang. Zij moeten alle kinderopvangcentra (dagopvang, buitenschoolse opvang, peuterspeelzalen, gastouderbureaus en een percentage van de gastouders) jaarlijks door de GGD laten controleren. De Inspectie van het Onderwijs (de Inspectie) houdt tweedelijntoezicht op de gemeenten.

Jaarlijks vullen we voor de Inspectie het onderdeel Kinderopvang in op www.waarstaatjegemeente.nl. Het rapport staat op <http://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Rapporten-RGT--cgd7jgji3ehjs4/>. De Inspectie heeft onze verantwoordingsinformatie over het uitvoeringsjaar 2015 geanalyseerd. Ze liet op 18 oktober 2016 met een brief weten dat ze besloten heeft onze gemeente niet nader te onderzoeken. Dit betekent dat we 'status A' behouden.

Het voor 1 juli op te stellen verplichte jaarverslag hebben wij met raadsinformatiebrief RI15.0052 aan u verstrekt.

3.2 Paspoortwet en Basisregistratie Personen

Zelfevaluatie Paspoortwet/reisdocumenten

De Paspoortwet is een wet waarin regels staan opgenomen die verband houden met het Nederlandse paspoort. De zelfevaluatie hebben we conform de wettelijke eisen uitgevoerd voor 1 oktober 2016. We scoren 95% van de maximaal te behalen score, net als in 2015. Daarmee hebben we de kwalificatie 'goed' behouden.

Wet basisregistratie personen

In de Wet basisregistratie personen staan regels en procedures over het opnemen en verwerken van persoonsgegevens in de basisregistratie personen en de verstrekking van gegevens uit deze registratie. Het doel is de persoonlijke levenssfeer van de geregistreerden te beschermen. Wij moeten jaarlijks een zelfevaluatie uitvoeren op de actualiteit van de procedures en naleving van de regels. Het Ministerie van Binnenlandse Zaken (BZK) voert een inhoudelijke bestandscontrole uit op de kwaliteit van de bestanden.

We hebben de zelfevaluatie conform de wettelijke eis uitgevoerd voor 1 oktober 2016. De score in 2016 is

95%, een 'goed'. Dat is een verbetering van 2% ten opzichte van 2015. Bij de inhoudelijke bestandscontrole scoren we heel goed met een totaalscore van 99,97 %. Ook dat is een verbetering ten opzichte van 2015. Het halen van de norm voor de inhoudelijke bestandscontrole is belangrijk omdat dit een van de voorwaarden is om in 2019 te mogen aansluiten op de gemeenschappelijke voorziening van de basisregistratie personen. In 2016 heeft het ministerie van BZK onze gemeente geselecteerd voor de steekproef. Doel is na te gaan of de uitkomsten van de zelfevaluatie een juiste afspiegeling zijn van de werkelijke situatie en wat de oorzaak is van eventuele afwijkingen. Er zijn wel opmerkingen geplaatst maar geen belangrijke afwijkingen geconstateerd.

Voor beide wetten is het rapport met toezichtinformatie te vinden op <http://www.waarstaatjegemeente.nl/dashboard/Rapporten-RGT--cgd7jgji3ehjs4/>.

4. Jaarrekening

4.1 Grondslagen voor waardering

Inleiding

De jaarrekening is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften volgens het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV).

Stelselwijziging

In maart 2016 is door de commissie BBV de notitie 'Grondexploitaties 2016' uitgebracht waarmee met ingang van 1 januari 2016 de verslaggevingsregels grondexploitaties zijn herzien. Deze wijzigingen hebben voor de grondexploitaties van de gemeente de volgende gevolgen:

- De 'niet in de exploitatie genomen gronden' (NIEGG) en overige gronden dienen vanaf 1 januari 2016 te worden geclassificeerd onder de materiële vaste activa.
- Er mogen geen kosten en rente meer worden toegerekend aan de 'niet in de exploitatie genomengronden' (in de jaarrekening 2016 dus geclassificeerd als materiële vaste activa).

De herrubricering is per 1 januari 2016 verwerkt.

Schattingswijziging

In maart 2016 is door de commissie BBV de notitie 'Grondexploitaties 2016' uitgebracht waarmee met ingang van 1 januari 2016 de verslaggevingsregels grondexploitaties zijn herzien. De manier van bepaling van de rentepercentages voor rentetoe-rekening en de zogeheten disconteringsvoet zijn hierdoor gewijzigd. Deze aanpassing is per balansdatum verwerkt.

Grondslagen voor waardering

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balansclassificatie anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

Immateriële vaste activa

De immateriële vaste activa wordt gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs verminderd met de afschrijvingen en waardeverminderingen die naar verwachting duurzaam zijn. De kosten van onderzoek en ontwikkeling worden in vijf jaar afgeschreven. Alleen kosten van onderzoek en ontwikkeling die leiden tot een materieel vast actief mogen als immaterieel vast actief worden geactiveerd. Met ingang van de programmarekening 2016 vallen de bijdragen aan activa in eigendom van derden onder de immateriële vaste activa in plaats van de financiële vaste activa. Bijdragen aan activa van derden zijn gewaardeerd op het bedrag van de verstrekte bijdragen, verminderd met afschrijvingen. De verleende bijdragen worden afgeschreven in de periode waarin het betrokken actief van de derde op basis van de door de gemeente gestelde voorwaarden moet bijdragen aan de publieke taak en de bijdrage is terug te vorderen.

Materiële vaste activa

In het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten wordt een onderscheid gemaakt tussen investeringen met uitsluitend maatschappelijk nut in de openbare ruimte en investeringen met een (beperkt) economisch nut. Investeringen die op enigerlei wijze kunnen leiden tot of bijdragen aan het verwerven van inkomsten zijn investeringen met economisch nut. Door een stelselwijziging is met ingang van 1 januari 2016 de NIEGG (Niet In Exploitatie Genomen Gronden) opgenomen bij de materiële vaste activa.

Materiële vaste activa met economisch nut

In erfpacht uitgegeven gronden

De in erfpacht uitgegeven percelen zijn gewaardeerd tegen de eerste uitgifteprijs (in casu de waarde die bij eerste uitgifte als basis voor de canonberekening in aanmerking is genomen). Percelen waarvan de erfpacht eeuwigdurend is afgekocht zijn tegen een geringe registratiewaarde opgenomen.

Overige investeringen met economisch nut

Deze materiële vaste activa zijn gewaardeerd tegen de verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke

investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht; in die gevallen wordt op het saldo afgeschreven. Bijdragen uit reserves worden via de afzonderlijke programmarekeningen aangewend ter dekking van de afschrijving.

Afschrijvingsmethode

Met ingang van 2012 is de nieuwe Nota afschrijvings- en rentebeleid van toepassing (door de Raad vastgesteld op 12 september 2011). De tot nu toe gehanteerde afschrijvingsregels van de gemeente Den Helder blijven in grote lijnen gehanteerd. Er vond wel een drietal wijzigingen plaats:

1. Het vanaf te activeren bedrag is verhoogd van € 10.000 naar € 25.000;
2. Het niet activeren van investeringen met een maatschappelijk nut onder de € 1.000.000;
3. Het niet meer activeren van immaterieel actief.

Materiële vaste activa met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven

Het gaat hierbij om investeringen die grotendeels worden gedaan voor begraafplaatsen, riolering of het verzamelen van huishoudelijk afval waar tegenover een heffing kan worden geheven.

Materiële vaste activa in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut

Investeringen in de infrastructurele werken werden tot en met 2004 afgeschreven over een periode van 10 tot 50 jaar.

Infrastructurele werken in de openbare ruimte zoals wegen, pleinen, bruggen, viaducten en parken worden met ingang van 1 januari 2005 geactiveerd en afgeschreven in 40 jaar. De ondergrond van deze werken wordt daarbij als integraal onderdeel van het werk beschouwd (en dus ook afgeschreven).

Voor zover in voorkomende gevallen een dekking mogelijk is, wordt op dergelijke activa resultaatafhankelijk extra afgeschreven. Met ingang 1 januari 2013 dient de investering minimaal € 1.000.000 te bedragen om tot activering over te gaan.

Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekingen aan gemeenschappelijke regelingen en verstrekte leningen verminderd met de ontvangen aflossingen zijn opgenomen tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Participaties in het aandelenkapitaal van NV's en BV's ("kapitaalverstrekingen aan deelnemingen" in de zin van het BBV) zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen. Indien de waarde van de aandelen onverhoopt structureel mocht dalen tot onder de verkrijgingsprijs zal afwaardering plaatsvinden. Tot dusver is een dergelijke afwaardering niet noodzakelijk gebleken. De actuele waarde ligt ruim boven de verkrijgingsprijs.

Onder overige uitzettingen met een looptijd van één jaar of langer zijn de vorderingen op bijstandsccliënten opgenomen verminderd met een voorziening voor mogelijke oninbaarheid. Het gehele debiteurenbestand is doorgelicht en individueel beoordeeld op inbaarheid. De oninbaarheid is bepaald op 100% voor huidige en oud-clcliënten zonder incassoactiviteiten. Het normbedrag voor inbaarheid is bepaald op € 1.320 (was € 1.320) per openstaande debiteur met een betalingsregeling. Voor openstaande vorderingen in behandeling bij een deurwaarder, schuldsanering en dergelijke is op basis van inschatting/ervaring een percentage voor mogelijke oninbaarheid opgenomen.

Vlottende activa

Voorraden

Nog niet in exploitatie genomen bouwgronden

Met ingang van 1 januari 2016 komen conform de vernieuwingen in het BBV de niet in exploitatie genomen bouwgronden te vervallen. Deze moeten afhankelijk van hun status worden overgeheveld naar In exploitatie genomen gronden of naar de Materiële vaste activa. De richttermijn voor de aanpassing betreft een exploitatie van de gronden binnen 10 jaar.

In exploitatie genomen gronden

De als 'onderhanden werken' opgenomen bouwgronden in exploitatie zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs, dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijp maken), evenals een redelijk te achten aandeel in de rentekosten en de administratie- en beheerskosten. Winsten uit de grondexploitatie worden slechts genomen indien en voor zover die met voldoende mate van betrouwbaarheid als gerealiseerd aangemerkt kunnen worden. Zolang daarvan geen sprake is worden de verkregen verkoopbrengrsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht. Voor verwachte verliezen wordt een voorziening getroffen tegen eindwaarde.

Overige voorraden

De overige grond- en hulpstoffen (magazijnvoorraden) worden gewaardeerd tegen standaard verrekenprijzen die zijn gebaseerd op de gemiddelde (betaalde) inkoopprijs. Incourante voorraden worden afgewaardeerd naar marktwaarde.

Vorderingen

De vorderingen waarden we tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid hebben we een

voorziening in mindering gebracht. De voorziening bepalen we op twee manieren, namelijk voor de belastingdebiteuren via de dynamische methode en voor de overige debiteuren via de statische methode. De gezamenlijke uitkomst vormt de voorziening dubieuze debiteuren.

Liquide middelen en overlopende activa

Deze activa nemen we op tegen nominale waarde.

Vaste passiva

Voorzieningen

Voorzieningen waarden we op het nominale bedrag van de betrokken verplichting, dan wel het voorzienbare verlies. De voorzieningen kennen de volgende indeling:

Voorziening risico's en verplichtingen

De voorzieningen voor risico's en verplichtingen zijn nodig om financiële risico's en verplichtingen op te vangen. Indien een risico zich voor meer dan 75 % zeker voor gaat doen en het risico ook is te kwantificeren vormen we een voorziening. Deze voorziening maken we jaarlijks op en beoordelen we bij de jaarrekening, indien nodig actualiseren we dit.

Voorziening kostenegalisatie

De voorzieningen voor kostenegalisatie zijn nodig om toekomstig groot onderhoud voor gebouwen, de haven en de riolering op te kunnen vangen. Bij het opstellen van de jaarrekening toetsen we jaarlijks of de stand van de voorzieningen in overeenstemming zijn met de meerjarige onderhoudsplannen.

Egalisatievoorzieningen

Onder de egalisatievoorzieningen zijn de voorzieningen voor huishoudelijk afval en riolering opgenomen. Deze dienen om de tariefontwikkeling in de afvalstoffenheffing en het rioolheffing gelijkmatig te laten verlopen. Deze voorzieningen beoordelen we jaarlijks bij het opmaken van de jaarrekening.

Langlopende schulden

De vaste schulden waarden we tegen de nominale waarde verminderd met gedane aflossingen. De vaste schulden hebben een rente-typische looptijd van één jaar of langer.

Vlottende passiva

De vlottende passiva waarden we tegen de nominale waarde.

Borg- en Garantstellingen

Voor zover leningen door de gemeente gewaarborgd zijn, is buiten de telling het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen. In de paragraaf met betrekking tot de financiering is nadere informatie opgenomen.

4.2 Grondslagen voor de resultaatbepaling

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als een baat genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar gesteld wordt.

Onder de baten is in 2016 een post verantwoord van € 1.693.000 wegens ontvangen bijdragen van het Centraal Administratie Kantoor (CAK). Het betreft hier eigen bijdragen in het kader van de WMO (zoals verstrekte huishoudelijke hulp en beschermd wonen). Het CAK berekent, factureert en int deze bijdragen van haar cliënten en betaalt de ontvangen eigen bijdragen door aan de gemeente. De gemeente Den Helder kan, door het ontbreken van (inkomens-) gegevens, niet vaststellen of het CAK de eigen bijdragen:

- Juist en volledig in rekening heeft gebracht;
- Volledig heeft geïnd;
- Volledig en juist heeft doorbetaald aan de gemeente.

Daarom bestaat er onzekerheid over de juistheid, volledigheid en rechtmatigheid van de verantwoorde eigen bijdragen ad € 1.693.000. Deze onzekerheid wordt op grond van een uitspraak van de commissie BBV niet meegewogen in het oordeel van de accountant over de jaarrekening.

Personeelslasten zijn in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen of schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt; daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden, overlopende verlofaanspraken en dergelijke. Voor 2016 is in het geval van vakantiegeld een bijzondere situatie ontstaan door de invoering van het individueel keuzebudget. Hierdoor is er voor het vakantiegeld opgebouwd in 2016 een nog te betalen bedragen

opgenomen in de balans.

Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming, te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (reorganisaties) dient wel een verplichting gevormd te worden. In het geval van de wethouders is er een voorziening opgenomen ten behoeve van de wachtgeldverplichtingen.

Met ingang van 1 januari 2016 is de Wet Modernisering Vennootschapsbelasting voor publiekrechtelijke lichamen ingevoerd. Dit betekent dat wanneer een publiekrechtelijk lichaam een ondernemersactiviteit verricht, hier mogelijk belasting over verschuldigd is. Het Besluit Begroting en verantwoording schrijft voor dat gemeenten in het boekjaar waarover eventueel belasting is verschuldigd dit als last of in het geval van een teruggaaf een bate wordt opgenomen. Over 2016 hebben wij geen last begroot en verantwoord. Uit de inventarisatie met behulp van de cijfers uit 2015 laat zien dat wij zeer waarschijnlijk geen belasting hoeven af te dragen. Echter voor 2016 moet nog in kaart gebracht worden of er toch nog sprake is van een mogelijke ondernemersactiviteiten en wat hiervan de gevolgen zijn voor ons. Op dit moment is daarom ook geen zicht op eventuele verliescompensatie.

4.3 Balans

ACTIVA	2016	2015
VASTE ACTIVA		
Immateriële vaste activa	5.384	23
Kosten onderzoek en ontwikkeling	5.384	23
Materiële vaste activa	81.298	82.914
Gronden en terreinen	7.187	5.111
Woonruimten	114	118
Bedrijfsgebouwen	32.529	33.970
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	32.415	33.629
Vervoersmiddelen	503	592
Machines, apparaten en installaties	4.433	4.773
Overige materiële vaste activa	4.117	4.721
Financiële vaste activa	78.986	87.639
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	7.014	7.014
Leningen aan woningcorporaties	66.389	69.169
Overige langlopende leningen	3.724	4.255
Overige uitzettingen met looptijd > 1 jaar	1.859	1.638
Bijdrage aan activa van derden	0	5.564
Totaal vaste activa	165.668	170.576
VLOTTENDE ACTIVA		
Voorraden	5.110	6.814
Niet in exploitatie genomen bouwgronden	0	42
In exploitatie genomen bouwgronden	5.106	6.771
Overige voorraden	4	1
Vorderingen	60.245	57.048
Vorderingen op openbare lichamen	8.624	8.268
Rekening-courant met het Rijk	44.814	40.214
Rekening-courant met niet financiële instellingen	140	79
Verstrekte kasgeldleningen	0	7
Overige vorderingen	6.667	8.479
Liquide middelen	1.316	1.798
Kas en bank	1.316	1.798
Overlopende activa	8.559	3.635
Vooruitbetaalde bedragen	72	27
Overige overlopende activa	8.486	3.608
Totaal vlottende activa	75.230	69.294
TOTAAL	240.897	239.870
PASSIVA	2016	2015

VASTE PASSIVA		
Eigen Vermogen	70.786	66.205
Algemene reserve	25.568	25.804
Bestemmingsreserves	41.047	27.918
Saldo van rekening	4.171	12.483
Voorzieningen	15.210	15.425
Voorzieningen	15.210	15.425
Langlopende schulden	127.076	133.443
Onderhandse leningen	126.863	133.195
Door derden belegd geld	213	248
Totaal vaste passiva	213.072	215.073
VLOTTENDE PASSIVA		
Kortlopende schulden	23.676	20.861
Overige vlottende schulden	23.676	20.861
Kas en Bank	0	0
Overlopende passiva	4.149	3.937
Nog te betalen bedragen	2.735	2.942
Vooruitontvangen bedragen	1.414	995
Overige overlopende passiva	0	0
Totaal vlottende passiva	27.825	24.797
TOTAAL	240.897	239.870

Gewaarborgde geldleningen en garantstellingen 221.366 211.899

4.4 Toelichting op de balans

VASTE ACTIVA

Immateriële vaste activa

Het onderstaande overzicht geeft het verloop weer van de immateriële vaste activa gedurende het jaar 2016:

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2015	Herrubricering a.g.v. BBV	Boekwaarde 1-1-2016	Investe- ringen	Desinves- teringen	Afschrij- vingen	Bijdragen van derden	Afwaarde- ringen	Boekwaarde 31-12-2016
Bijdragen aan activa van derden	23	5.564	5.587	0	141	62	0	0	5.384
Totaal immateriële vaste activa	23	5.564	5.587	0	141	62	0	0	5.384

Materiële vaste activa

Materiële vaste activa

Met de invoering van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) wordt onderscheid gemaakt tussen investeringen met economisch nut en investeringen met maatschappelijk nut. Investerings met een economisch nut leveren inkomsten op (bijvoorbeeld door middel van tarieven) of zijn verhandelbaar. Deze moeten worden geactiveerd en reserves mogen hierop niet in mindering worden

gebracht. Investerings met een maatschappelijk nut leveren geen directe inkomsten op (bijv. bruggen, wegen, parken etc.).

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2015	Herrubricering a.g.v. BBV	Boekwaarde 1-1-2016	Investerings	Desinvesteringen	Afschrijvingen	Bijdragen van derden	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2016
Gronden en terreinen	1.995	9.242	11.237	0	0	0	0	7.166	4.071
Woonruimten	118	0	118	0	0	4	0	0	114
Bedrijfsgebouwen	33.815	0	33.815	75	104	1.395	0	0	32.392
Grond-, weg- en waterbouwk. werken	2.512	0	2.512	580	0	188	0	0	2.904
Vervoermiddelen	592	0	592	76	0	165	0	0	503
Machines, apparaten en installaties	4.309	0	4.309	25	0	218	0	0	4.116
Overige materiële vaste activa	3.199	0	3.199	475	0	917	0	0	2.757
Investerings met een economisch nut	46.540	9.242	55.782	1.231	104	2.887	0	7.166	46.856
Gronden en terreinen	9	0	9	0	0	0	0	0	9
Grond-, weg- en waterbouwk. werken	5.265	0	5.265	0	0	251	0	0	5.013
Machines, apparaten en installaties	28	0	28	0	0	6	0	0	22
Overige materiële vaste activa	1.471	0	1.471	0	0	153	0	0	1.318
Investerings met een maatschappelijk nut	6.773	0	6.773	0	0	411	0	0	6.362
Bedrijfsgebouwen	155	0	155	0	0	18	0	0	137
Grond-, weg- en waterbouwk. werken	25.852	0	25.852	170	0	1.524	0	0	24.498
Machines, apparaten en installaties	436	0	436	0	36	104	0	0	296
Overige materiële vaste activa	51	0	51	0	0	9	0	0	42
Investerings met een economisch nut (heffing)	26.495	0	26.495	170	36	1.655	0	0	24.973
In erfpacht uitgegeven gronden	3.107	0	3.107	0	0	0	0	0	3.107
Overige vaste activa	3.107	0	3.107	170	0	0	0	0	3.107
Totaal materiële vaste activa	82.914	9.242	92.156	1.571	140	4.953	0	7.166	81.298

Toelichting materiële vaste activa

Voor de investeringen met uitsluitend een maatschappelijk nut zijn geen reserves beschikbaar.

De belangrijkste vermeerderingen en verminderingen zijn hieronder nader toegelicht.

Investerings met een economisch nut

Gronden en terreinen

De gronden en terreinen betreffen onder meer de volkstuinen en de sport- en recreatieparken. Naar aanleiding van de wijziging vanuit de Bbv dat gronden onder de niet in exploitatie genomen gronden (€ 42.000) overgeheveld moeten worden naar de materiële vaste activa en is het deel van de grond vanuit de grondexploitatie Willem Alexanderhof van na de 10-jaars termijn (€ 9.200.000) overgeheveld naar de gronden en terrein. Dit geldt ook voor het deel van de voorziening (€ 7.166.000) die hier relatie mee heeft. Dit deel wordt onder de afwaardering vermeld.

Bedrijfsgebouwen

De bedrijfsgebouwen betreffen onder meer de schoolgebouwen, buurthuizen, jongerencentra, parkeerdekken en de gebouwen van de gemeentelijke diensten, die worden gebruikt voor de huisvesting van de diverse afdelingen van de gemeente.

	Totaal krediet	Restant krediet 1-1-16	Realisatie 2016
Vermeerderingen:			
PK Koninckshoek	1.099	677	17
BV Commenius	73	73	58
Verminderings:			
Verkoop Lupinestraat 1			-104

Grond, weg- en waterbouwkundige werken

	Totaal krediet	Restant krediet 1-1-16	Realisatie 2016
Vermeerderingen:			
Kunstgrasvelden	1.355	798	422
Nutsvoorzienings strandopgangen	170	170	123

Vervoermiddelen

Aanschaf van onder andere 2 tractiemiddelen met een aanschafprijs lager dan € 75.000.

Overige materiële vaste activa

De overige materiële vaste activa betreft voornamelijk kantoormeubilair en automatisering.

	Totaal krediet	Restant krediet 1-1-16	Realisatie 2016
Vermeerderingen:			
Inrichting buitenruimte zwembad	336	215	83
MS exchange	100	100	92

Met ingang van 1 januari 2016 moeten de activa die op 31 december 2015 op de balans zijn opgenomen als 'niet in exploitatie genomen gronden', tegen dezelfde boekwaarde op de balans worden opgenomen als de materiële vaste activa, categorie 'Gronden en terreinen'. Voor de gemeente betreft dit een overheveling van een boekwaarde ter grootte van € 2,076 miljoen (incl. de voorlopige afwaardering). Deze activa worden in overeenstemming met het BBV uiterlijk voor 1 januari 2020 op de marktwaarde gewaardeerd rekening houdend met de dan geldende bestemming. Voor het project Willem Alexanderhof moet de gemeente de afwaardering naar de lagere marktwaarde nog definitief verantwoorden, hiervoor maakt zij gebruik van de overgangsregeling. Rekening is gehouden met de bestaande voorziening die in de overgang naar de materiële vaste activa (deels) is meegenomen (voor een bedrag van € 7,166 miljoen).

Investerings met economisch nut (heffing)

Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven. Hierbij moet je denken aan investeringen in riolering en huishoudelijk afval. Met ingang van de jaarrekening 2015 is daar nog de begraafplaatsen bijgekomen.

Grond, weg- en waterbouwkundige werken

	Totaal krediet	Restant krediet 1-1-16	Realisatie 2016
Vermeerderingen:			
Riolering	1.095	1.095	170

Financiële vaste activa

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2015	Herrubricering a.g.v. BBV	Boekwaarde 1-1-2016	Investerings	Desinvesteringen	Afschrijvingen/aflossingen	Afwaarderingen	Boekwaarde 31-12-2016
Kapitaalverstrekkings aan deelnemingen	7.014		7.014	0	0	0	0	7.014
Leningen aan woningcorporaties	69.169		69.169	0	0	2.780	0	66.389
Overige langlopende leningen	4.255		4.255	2.500	0	3.031	0	3.724
Overige uitzettingen met een looptijd > 1 jaar	1.638		1.638	1.402	0	851	329	1.859
Bijdragen aan activa van derden	5.564	-5.564	0	0	0	0	0	0
Totaal financiële vaste activa	87.639	-5.564	82.075	3.902	0	6.662	329	78.986

Kapitaalverstrekkings aan deelnemingen

	2016	2015
Aandelen N.V. Houdstermij. Gaskop Noord-Holland: 557 stuks à € 454	253	253
Aandelen Bank Nederlandse Gemeenten	529	529
Belang van 100% in de Luchthaven Den Helder BV	45	45
Deelname in de N.V. Huisvuilcentrale: 112 stuks à € 45,45	5	5
Belang van 100% in Ontwikkelings- en exploitatiemij. Willemsoord BV Den Helder	6108	6108
Deelname van 50,00% in Zeestad Beheer B.V.	9	9
Deelname van 49,50% in Zeestad C.V.	0	0
Deelname Baggerbeheer Den Helder B.V.	18	18
Noord-Holland Noord B.V.	1	1
N.V. Port of Den Helder	46	46
	7.014	7.014

Toelichting Financiële vaste activa

Aandelen N.V. Houdstermaatschappij Gaskop Noord-Holland (GKNH)

De houdstermaatschappij heeft een indirect belang in Alliander N.V. Dit betreft een netwerkbedrijf welke een derde beheert van de elektriciteit- en gasnetwerken in Nederland. De feitelijke waarde van de deelneming in Alliander is moeilijk vast te stellen omdat de aandelen niet vrij verhandelbaar zijn maar in overheidshanden

moeten blijven.

Aandelen Bank Nederlandse Gemeenten

De gemeente heeft met deze aandelen een belang in de BNG van 0,38%. De intrinsieke waarde van dit belang bedraagt volgens de jaarrekening van 2015 naar schatting € 15.819.000.

Belang van 100% in de Luchthaven Den Helder B.V.

De gemeente heeft een belang van 100% in de Luchthaven Den Helder B.V. Deze BV heeft een belang van 50% in Den Helder Airport C.V. De intrinsieke waarde van dit belang bedraagt volgens de jaarrekening van 2015 circa € 6.600.000.

Deelname in de N.V. Huisvuilcentrale

De aandeelhouders staan in overeenstemming met artikel 9 van de Ballotageovereenkomst hoofdelijk garant voor de leningen verstrekt aan de NV Huisvuilcentrale. Op dit moment valt er in totaal € 593.300.000 onder de ballotageovereenkomst, daarin heeft de Gemeente Den Helder een aandeel van 3,84%.

De intrinsieke waarde van het aandeel van de Gemeente Den Helder in de N.V. Huisvuilcentrale bedraagt volgens de jaarrekening van 2015 circa € 3.150.000.

Aandelen Ontwikkelings- en Exploitatiemaatschappij Willemsoord B.V.

In 2007 heeft Willemsoord B.V. Cape Holland overgenomen. Voor de financiering van deze overname heeft een agiostorting plaatsgevonden door de gemeente op de bestaande aandelen van € 6.100.000.

De jaarrekening 2015 sluit met een eigen vermogen van € 6.661.000.

Deelneming in Zeestad Beheer B.V.

De gemeente heeft een belang van 50% in Zeestad Beheer B.V. De vennootschap heeft ten doel het optreden als behorend vennoot van de commanditaire vennootschap Zeestad C.V. en is opgericht in 2007.

Het resterende belang van 50% is in handen van de Provincie.

Zeestad C.V.

Voor de ontwikkeling van de plangebieden Stadshart en Nieuw Den Helder Centrum is in 2007 Zeestad C.V. opgericht bij raadsbesluit van 8 maart 2007 (nr. 27). Met het Rijk en de Provincie is een samenwerkingsovereenkomst Stedelijke Vernieuwing gesloten.

Als commanditaire vennoot neemt de gemeente en de Provincie beide voor 49,5% deel in deze CV. De behorende vennoot van de CV is Zeestad Beheer B.V., waar de gemeente en Provincie beide een 50% belang hebben genomen. Zeestad Beheer B.V. heeft het resterende belang van 1% in de CV.

N.V. Port of Den Helder

De gemeente heeft een belang van 100% in de N.V. Port of Den Helder. Tevens staat de gemeente voor maximaal € 26.300.000 garant ten behoeve van N.V. Port of Den Helder.

Overige langlopende leningen

Hieronder zijn onder meer opgenomen leningen aan Triade (€ 253.000), Exploitatiemaatschappij Willemsoord B.V. (€ 600.000) en de Startersleningen (€ 371.000). De Schouwburg De Kampanje heeft zijn oorspronkelijke lening ad € 1.500.000 afgelost en heeft daar een nieuwe geldlening ad € 2.500.000 bij de gemeente aangetrokken. De Samenwerkingsschool SO/VSO heeft zijn lening (ad € 1.250.000) in 2016 afgelost.

De aflossing van € 2.965.000 bestaat uit de reguliere aflossingen en de vervroegde aflossing van De Kampanje (ad € 1.500.000) en Samenwerkingsschool SO/VSO (ad € 1.250.000).

Overige uitzettingen met een looptijd >1 jaar

De vorderingen op bijstandsccliënten welke vallen onder de Wet BUIG bedraagt € 3.900.000 waarop in mindering is gebracht een bedrag van € 2.000.000 wegens mogelijke oninbaarheid. De vorderingen op bijstandsccliënten met doorbetalingsverplichting aan het rijk (van 75%) bedraagt € 38.000 minus een bedrag van € 36.000 wegens mogelijke oninbaarheid.

Debiteuren Sociaal Domein	Aantal personen	Aantal vorderingen	Betalingsregelingen	Percentage
2012	878	1.297	868	67%
2013	846	1.248	863	69%
2014	792	1.189	842	71%
2015	800	1.222	835	68%
2016	933	1.415	878	62%

VLOTTENDE ACTIVA

Voorraden

Voorraden

De in de balans opgenomen voorraden worden uitgesplitst naar de volgende categorieën.

	2016	verlieslatend	2016	2015
Niet in exploitatie genomen gronden	0	0	0	42
In exploitatie genomen gronden (onderhanden werk)	12.421	7.315	5.106	6.771
Overige grond- en hulpstoffen	0	0	4	1
	12.421	7.315	5.110	6.814

Niet in exploitatie genomen gronden

Omschrijving	Boekwaarde 1-1-2016 (incl. vz)	Overboe- king	Vermeer- deringen	Opbreng- sten	Afwaar- dering	Boekwaarde 31-12-2016 (incl. vz)	Voorziening verlieslatend t/m 2016	Balanswaarde 31-12-2016	Boekwaarde per m2
OS&O	42	0	0	0	42	0	0	0	0
Totaal	42	0	0	0	42	0	0	0	

In 2015 is opdracht gegeven voor de bodemsanering van het Vinkenterrein. Er zijn gelden beschikbaar gesteld vanuit de Provincie (ISV-middelen) en gemeente (voorziening bodemsanering). De sanering is in 2016 uitgevoerd. Er is een voorlopige invulling met groen en parkeren en middels burgerparticipatie is het ontwerp van een speel/sportveld vorm gegeven. In 2017 wordt een visie op het gebied verder uitgewerkt. Aan de hand daarvan zal worden bepaald of verdere ontwikkeling van het terrein op korte termijn zal worden opgepakt. Tot die tijd is op basis van de nieuwe BBV-regels de grond overgeheveld naar de Materiële vaste activa.

In exploitatie genomen gronden

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2015 (incl. vz)	Herrubricering a.g.v. BBV	Boekwaarde 1-1-2016 (incl. vz)	Overboe- king	Vermeer- deringen	Opbreng- sten	Reserve- vorming	Boekwaarde 31-12-2016 (incl. vz)
Doggerwijk West	-320		-320	0	20	10	0	-310
Willem-Alexander Hof	7.091	-9.200	-2.109	0	584	224	0	-1.749
Totaal	6.771	-9.200	-2.429	0	604	234	0	-2.059

Omschrijving	Voorziening verlieslatend complex	Boekwaarde 31-12-2016 (incl. vz)	Voorziening verlieslatend t/m 2016	Balans- waarde 31-12-2016
Doggerwijk West	0	-310	0	-310
Willem-Alexander Hof	-7.166	5.416	7.315	12.731
Totaal	-7.166	5.106	7.315	12.421

Nog te maken kosten (eindwaarde)				15.466
Nog te verwachten opbrengsten (eindwaarde)				24.146
Eindwaarde van het verwachte nadelig exploitatieresultaat				-3.732
Contante waarde van het verwachte nadelig exploitatieresultaat ultimo 2016				-3.239

Bij de berekeningen van de prospectie van plannen zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

Rente	3,08 %
Kostenstijging (Doggerswijk West)	1,5 %
Kostenstijging (Willem Alexander Hof)	2,0%
Opbrengstenstijging (Doggerswijk West)	0,5 %
Opbrengstenstijging (Willem Alexander Hof)	0,0%
Prijspeildatum	1-1-2017
Opslag bovenwijkse voorzieningen per m2	€ 4,50
Disconteringsvoet (NCW berekening)	2%

Overige gegevens:

- Nog te realiseren opslag op grondverkoop (Bovenwijkse voorz. € 4,50 per m²) € 220.680
- Nog te verkopen grond voor bedrijven, kantoren e.d. 49.040 m²

In de grondexploitatie Doggerswijk West heeft de interesse in de bedrijvenkavels nog niet tot concrete resultaten geleid. De toegangsweg en de verbetering van het kruispunt zal worden uitgevoerd op het moment dat een aanzienlijk deel van de kavels is verkocht. Onderdeel van de grondexploitatie is tevens de aanleg van een fietspad en een fiets en voetgangersbrug om de verbinding tussen station Zuid, wijk, scholen en winkels te

verbeteren. Uitvoering van dit deel is 2017.

De nog niet uitgegeven grond van fase 1 Willem-Alexander Hof is begin 2015 conform de contractuele afspraken overgedragen aan Woningstichting. In mei 2015 zijn de eerste woningen opgeleverd van fase 1. Inmiddels is 2/3 van de woningen van fase 1 verkocht. De verwachting is dat fase 1 in 2017 nagenoeg uitverkocht raakt. Gezien de bouwpoging die er nog ligt en het risico dat de gemeente daar financieel in loopt, is het gewenst dat de verkoop doorloopt en een volgende fase wordt opgepakt.

Voorziening Willem Alexander Hof

De verwachting is dat over 10 jaar niet alle grond uitgegeven zal zijn. Vanwege de planhorizon van 10 jaar is reeds in de jaarrekening van 2014 een verliesvoorziening getroffen vanwege de afwaardering van de grond die naar verwachting niet binnen deze 10 jaar tot ontwikkeling kan worden gebracht. Bij de jaarrekening 2016 wordt de waarde van de grond die naar verwachting niet in ontwikkeling wordt genomen binnen de planhorizon van 10 jaar, van de grondexploitatie verschoven naar de balanspost 'Materiële activa'. De waarde van de grond bedraagt € 9.200.000.

Door het uitnemen van de grond is voor de huidige grondexploitatie een lagere voorziening nodig, naar verwachting € 7.315.000. De voorziening is bepaald op eindwaarde. Omdat het vrijvallende gedeelte van de voorziening gekoppeld is aan de al dan niet nog te ontwikkelen gronden na 10 jaar wordt dit deel van de voorziening overgeheveld naar de Materiële vaste activa en onder de afwaardering bij de Gronden en terreinen opgenomen, dit is € 7.166.000.

Vorderingen

De in de balans opgenomen vorderingen (uitzettingen met een looptijd van één jaar of minder) kunnen

	2016	2015
Vorderingen op openbare lichamen	8.624	8.268
Verstrekte kasgeldleningen	0	7
Rekening-courant met het Rijk	44.814	40.214
Rekening-courant met niet financiële instellingen	140	79
Overige vorderingen	6.667	8.479
	60.245	57.048

Vorderingen op openbare lichamen

	2016	2015
Omzetbelasting	-115	-19
BTW-compensatiefonds	6.509	6.647
Subsidies nog te ontvangen (Provincie Noord-Holland)	331	249
Gemeentefonds	912	0
Overige vorderingen op openbare lichamen	985	1.391
	8.624	8.268

Voor 2016 is de post "Gemeentefonds" ontstaan. Deze post heeft betrekking op nog te ontvangen bedragen vanuit de Gemeentefonds inzake de bommenregeling Vinkenterrein en Boerenverdietsluis. Gezamenlijk moet er € 912.000 worden ontvangen.

De overige vorderingen op openbare lichamen betreft de nog openstaande posten op bijvoorbeeld gemeenten, provincie en rijk. Ten opzicht van 2015 is er een daling zichtbaar van deze post. Dit komt doordat de € 1.100.000 inzake dividendbelasting in 2016 is ontvangen. Daar tegenover staat een stijging van € 676.000 inzake vorderingen op publiekrechtelijke lichamen.

Rekening-courant met het Rijk

	2016	2015
R.C. Schatkistbankieren	44.814	40.214
	44.814	40.214

Met ingang van 2014 is de gemeente verplicht om mee te doen aan schatkistbankieren. Dit houdt in dat alle overtollige middelen van de gemeente bij het Rijk worden geplaatst. Middels een rekening-courantverhouding hebben wij de beschikking over onze middelen. Zie voor de berekening van de overtollige middelen onderstaand tabel:

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1.000)				
Drempelbedrag:	1.381,6	1.381,6	1.381,6	1.381,6
Berekening kwartaalcijfer op buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen:				
	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Kwartaalcijfer	1.203	1.457	967	928
Ruimte onder het drempelbedrag	179		414	454
Overschrijding van Het drempelbedrag		76		

Het drempelbedrag betreft 0,75% van het begrotingstotaal. Alle overtollige middelen boven het drempelbedrag moeten worden afgestort. Alleen in het tweede kwartaal is sprake van overschrijding van de norm. Bij de overige kwartalen is binnen de norm gebleven.

Rekening-courant met niet financiële instellingen

	2016	2015
R.C. Nationaal Restauratiefonds	0	0
R.C. Stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting	140	79
R.C. Programmabureau Integrale Veiligheid	0	0
	140	79

De R.C. Stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting is in 2010 geopend in het kader van de uitoefening van de Startersleningen. Op deze rekening-courant vinden de mutaties plaats inzake de aflossingen en verstrekkingen in het kader van de Startersleningen.

Overige vorderingen

	2016	2015
Algemene debiteuren	1.051	2.035
Rente leningen u/g en rente banksaldi	1.971	2.166
Overige vorderingen	3.646	4.278
	6.667	8.479

De daling van het saldo van de algemene debiteuren wordt ten opzicht van de programmarekening 2015 nog steeds voort gezet. Dit wordt onder andere veroorzaakt door afwikkeling van oude posten ten behoeve van de overgang van Belastingen en Invordering naar Cocensus. Daarbij is bij de algemene debiteuren een voorziening van € 700.000 in mindering gebracht voor mogelijke oninbaarheid.

De rente langlopende geldleningen u/g betreffen rentebaten welke betrekking hebben op 2016, maar pas in 2017 ontvangen worden. Deze rentebaten hebben betrekking op de periode tussen de laatste renteontvangst en de balansdatum.

De afname van de post overige vorderingen met € 632.000 wordt onder andere veroorzaakt door de daling van het saldo van de openstaande posten debiteuren in beheer bij Cocensus van ad € 150.000. Daarbij hebben wij voor de debiteurenpositie bij Cocensus net zoals bij onze eigen debiteuren een voorziening voor dubieuze debiteuren getroffen. Deze voorziening ad € 166.000 wordt in mindering gebracht van de post debiteuren Cocensus. De resterende daling wordt veroorzaakt door posten, zoals bijvoorbeeld de bijdrage van het CAK ad € 300.000, overige nog te ontvangen van het Sociaal Domein met € 301.000. Daar staat tegenover een daling van de nog te ontvangen toeristenbelasting en forensenbelasting ad € 195.000 en overige posten met € 90.000.

Liquide middelen

Het saldo van de liquide middelen bestaat uit de volgende componenten.

	2016	2015
Kas	13	14
Bank	1.303	1.784
	1.316	1.798

De onder de liquide middelen opgenomen bankrekeningen betreffen de saldi bij de ABN AMRO en BNG. Sinds 2014 moeten alle overheidslichamen hun overtollige middelen stallen bij de rijksoverheid. Hierdoor ontstaat er

een rekening-courant verhouding met de rijksoverheid welke nu verantwoord wordt onder het kopje "Rekening-courant met het Rijk". Op het saldo van de BNG is een lichte daling zichtbaar.

Overlopende activa

De overlopende activa wordt als volgt onderscheiden.

	2016	2015
Nog te ontvangen bedragen	72	27
Overige overlopende activa	8.486	3.608
	8.559	3.635

Het bedrag van de overige overlopende activa is onder andere opgebouwd uit de verstrekte voorschotten aan verschillende zorginstellingen van € 7.500.000. De stijging van de voorschotten wordt veroorzaakt door een toename van de zorginstellingen die een voorschot hebben ontvangen alsmede een stijging van de voorschotbedragen. En de betalingen gedaan in 2016 ten behoeve van 2017, voor in totaal € 900.000.

VASTE PASSIVA

Eigen vermogen

Het in de balans opgenomen eigen vermogen bestaat uit de volgende posten:

	2016	2015
Algemene reserve	25.568	25.804
Bestemmingsreserves	41.047	27.918
Rekeningsaldo	4.171	12.483
	70.786	66.205

Het verloop in 2016 wordt hieronder per reserve weergegeven.

Omschrijving	Stand 1-1-2016	Vermeer- Derigen	Verminder- derigen	Vermindering door afschrijving	Stand 31-12-2016
Algemene reserve	25.804	12.804	13.040	0	25.568
Totaal algemene reserve	25.804	12.804	13.040	0	25.568
Beleidsprioriteiten					
Nieuwbouw stadhuis	1.780	0	78	0	1.702
Multicultureel Centrum	25	0	0	0	25
De Nollen	61	0	0	0	61
Woonomgeving De Schooten	414	0	0	0	414
Ontwikkeling M3 Cluster	200	0	0	0	200
Strategische Visie	8.383	2.012	2.386	0	8.009
Drooghe Weert	232	0	0	0	232
Revoluerend fonds openbare verlichting	160	0	40	0	120
Logementsgebouw (Casino) Huisduinen	542	0	0	0	542
Anton Pieckplein	689	142	23	0	808
Noorderhaaks	0	2.600	584	0	2.016
Bijdrage locatie RWS+	0	1.600	0	0	1.600
Meerjarig beleid					
Kunstpodrachten/aankoop kunstvoorwerpen	151	0	25	0	126
Monumenten	336	0	65	0	271
Beleidsplan BNLS	71	0	0	0	71
Bovenwijkse voorzieningen	133	0	0	0	133
Bodemsanering	1.300	120	877	0	543
Frictiefonds	309	0	0	0	309
Egalisatie Onderwijshuisvesting	3.925	297	0	0	4.222
Buffer voor risico's					
Herontwikkeling Lidwina	788	0	0	0	788
Divmag terrein	227	0	0	0	227
Aankopen Stadshart	1.332	775	164	0	1.943
Participatie/werkdeel WWB	40	0	0	0	40
Sociaal Domein	635	9.525	0	0	10.160
Af te stoten gemeentelijke vastgoed	159	568	262	0	464
Egalisatiereserve					
Woonwagens Blankmanstraat	111	0	13	0	98
Duinen Noordkop/Bezoekerscentrum	185	0	12	0	173

Verplaatsing kinderboerderij	310	0	16	0	294
Nieuwbouw Stadhuis	908	150	0	0	1.058
Exploitatie parkeren Sluisdijkstraat	494	0	0	0	494
Technische reserve					
Nieuwbouw Pijler/Herderschee	1.721	69	0	121	1.669
Onderwijscluster Pasteurstraat	2.297	92	0	156	2.233
Totaal bestemmingsreserves	27.918	17.952	4.545	277	41.047
Saldo van rekening	12.483	4.171	12.483	0	4.171
Totaal saldo rekening	12.483	4.171	12.483	0	4.171
Totaal eigen vermogen	66.205	34.927	30.068	277	70.786

Algemene reserve

Reserve	Aard / Reden
Algemene reserve	Bufferfunctie tegen (on)verwachte schommelingen in het exploitatiesaldo en onderdeel van het weerstandsvermogen.

Beleidsprioriteiten.

Reserve	Aard / Reden
Nieuwbouw stadhuis	Deze reserve is bestemd voor de nieuwbouw van het stadhuis.
Multicultureel Centrum	Deze reserve is bestemd om negatieve exploitatieresultaten in de periode juli 2010 tot en met juni 2020 van het MFC Nieuw Den Helder te dekken. De gemeente staat in totaal garant voor een bedrag van maximaal € 255.000 over de genoemde periode.
De Nollen	Deze reserve is bestemd voor de (deel-)financiering van de gevolgen van het wegvallen van de ID-banen.
Woonomgeving De Schooten	Uitvoering plan De Schooten waaronder revitaliseren gebied rondom winkelcentrum.
Ontwikkeling M3 cluster	Deze reserve is bestemd voor het vormen van een Ontwikkelingsfonds ter versterking van het marien-, maritiem, en milieu-technologische kenniscluster in Den Helder en regio.
Strategische Visie	Toevoegingen vinden plaats vanuit de verkoopopbrengst Nuon aandelen. Bestedingen moeten passen in de zes doelstellingen van de strategische visie.
Drooghe Weert	Er dienen nog diverse bouw- en woonrijp maakwerkzaamheden plaats te vinden in het afgesloten exploitatiegebied Drooghe Weert. De werkzaamheden vloeien voort uit de verplichtingen van de gemeente ten aanzien van waterhuishouding, verkeer en inrichting openbare ruimte. Waaronder aanleg fietsbruggen.
Revolverend Fonds Openbare Verlichting	De reserve is bestemd voor verduurzaming van de openbare verlichting.
Logementsgebouw Casino	De reserve is bestemd voor het herstel en de herbesteding van het logementsgebouw in Huisduinen.
Inrichting A. Pieckplein	De reserve is bestemd voor herinrichting van het Anton Pieckplein inclusief flankerende maatregelen.
Bijdrage lokatie RWS+	De reserve is bestemd om € 1 mln te investeren in de locatie RWS+ en een bijdrage te doen van € 0,6 mln in de onrendabele top.
Noorderhaaks	De reserve is bestemd voor de dekking van de kosten voor de realisatie van de Noorderhaaks

Meerjarig beleid

Reserve	Aard / Reden
Kunstopdrachten/aankoop kunstvoorwerpen	Het Fonds Kunstopdrachten/Aankoop kunstwerken is ingesteld enerzijds voor het kunnen verlenen van kunstopdrachten waarvan de financiering geschiedt op grond van de zgn. 1%- regeling en anderzijds voor het doen van kunstankopen, ten behoeve waarvan jaarlijks door de Gemeenteraad in het kader van de vaststelling van de Gemeentebegroting een bedrag beschikbaar wordt gesteld.
Monumenten	De reserve is bedoeld ter uitvoering van het gemeentelijk monumentenbeleid (Nota CHW).

Beleidsplan Natuur, Landschap en Stedelijk Groen (BNLS)	Het verbeteren van het ecosysteem van Den Helder en het verhogen en in standhouden van de belevings- en gebruikswaarden van natuur en landschap van de stad Den Helder en haar buitengebied in het algemeen en van haar stedelijk groen en watergangen in het bijzonder. Meer concreet betekent dit uitvoering geven aan het meerjaren omvormingsplan voor het groen in Den Helder.
Bovenwijkse voorzieningen	Het fonds is gevormd in het kader van de financiering van de (bovenwijkse) infrastructurele werken ten behoeve van de verbetering van de ontsluiting van de grondexploitatiegebieden.
Bodemsanering	Het opvangen van kosten samenhangende met: <ul style="list-style-type: none"> • bodemonderzoek en saneringsprojecten; • de financiering van de gemeentelijke kosten van de uitvoering van het Bodemprogramma 2015-2018; • de verplichte aankoopregeling uit de Wbb voor onverkoopbare woningen als gevolg van bodemverontreiniging.
Frictiefonds	Een eenmalige storting om de structurele bezuiniging in de bedrijfsvoering mogelijk te maken.
Egalisatie Onderwijshuisvesting	Voorzieningen onderwijshuisvesting o.b.v. verordening voorziening huisvesting onderwijs en nota "Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2015-2030".

Buffer voor risico's

Reserve	Aard / Reden
Herontwikkeling Lidwina	Deze reserve is bestemd voor de aankoop van de gesaneerde bodem en heringerichte openbare ruimte na realisering van het project Lidwina.
Divmag terrein	In het kader van de ontwikkeling van "Terrein DIVMAG" en de "Poort van Den Helder" is het DIVMAG/Mijnendienstterrein gekocht. Het Rijk heeft daarbij een bijdrage verleend voor nazorg grondwatersanering.
Aankopen Stadshart (WVG)	Het doen van aankopen van panden ten behoeve van het project stadshart.
Participatie / werkdeel WWB	Gevormd uit het bestemmingsresultaat van de jaarrekening 2009. De middelen zijn/worden deels ingezet voor het participatiebudget.
Sociaal Domein	Buffer voor het Sociaal Domein om het risico van de taakstelling en tegenvallers binnen het programma af te dekken. De taakstelling houdt ook in dat er een transformatie op gang moet worden gebracht waarbij zelfredzaamheid en eigen kracht worden bevorderd met als doel dat iedere inwoner van Den Helder kan meedoen in de samenleving. De reserve wordt gemaximeerd op 10% van de begroting van het Sociaal Domein.
Afstoten gemeentelijke panden	Gevormd uit de winsten van de gemeentelijke vastgoedverkopen die aangewend kan worden om de kosten van verliesgevende vastgoedobjecten te compenseren.

Egalisatiereserve.

Reserve	Aard / Reden
Woonwagens Blankmanstraat	De reserve is bestemd voor egalisatie van het exploitatiesaldo voor de verplaatsing van het woonwagencentrum aan de G.P.Blankmanstraat naar het voormalig terrein van tuincentrum Mooyekind.
Duinen Noordkop / Bezoekerscentrum	Deze reserve is bestemd voor het opvangen van de jaarlijkse kapitaallasten van de bouw en inrichting van het bezoekerscentrum "Duinen Noordkop".
Verplaatsing kinderboerderij	Deze reserve is bestemd voor het opvangen van de jaarlijkse kapitaallasten van de bouw voor de verplaatsing van de kinderboerderij.
Nieuwbouw Stadhuis	Ten einde de budgetruimte, welke te maken heeft met de huisvesting, constant te houden op het basisniveau van € 1.600.000 worden dalingen in deze exploitatiebudgetten gestort in een reserve.
Exploitatie parkeren Sluisdijkstraat	Deze reserve is bestemd voor dekking van de exploitatie.

Technische reserve.

Reserve	Aard / Reden
Nieuwbouw Pijler / Herderschee	Deze reserve is bestemd voor de dekking van kapitaallasten van de onderwijslocatie De Pijler aan de drs. F. Bijlweg 232.
Dekking kapitaallasten stadhuis	Deze reserve is bestemd voor het opvangen van de kapitaallasten voor gedane investeringen in het stadhuis.

Onderwijscluster Pasteurstraat	Deze reserve is voor de dekking van de kapitaallasten van de onderwijslocatie De Poolster aan de Pasteurstraat.
---	---

Algemene reserve

De algemene reserve wordt gebruikt voor het opvangen van risico's in algemene zin, voor vertragingen in realisatie en ombuigingsmaatregelen en voor het opvangen van risico's waarvoor geen bestemmingsreserve/voorziening is ingesteld. De algemene reserve heeft het karakter van een bufferfunctie.

De vermeerderingen en verminderingen zijn hieronder nader toegelicht.

	Realisatie
Vermeerderingen:	
Jaarrekeningresultaat 2015	12.483
Bespaarde rente 2016	321
Totaal	12.804
Verminderingen:	
Resultaatbestemming 2015 (o.a. instellen reserve Noorderhaaks € 2,6 mln. en dotatie in de reserve Sociaal Domein € 8 mln.)	12.483
Bijdrage Sail 2017	200
Bijdrage openbare ruimte	200
Diverse	157
Totaal	13.040

Bestemmingsreserves

De vermeerderingen en verminderingen zijn hieronder nader toegelicht.

Nieuwbouw Stadhuis

Voor het renovatieproces van het stadhuis is middels RB16.0061 een voorbereidingskrediet beschikbaar gesteld van € 155.000, hiervan is in 2016 € 78.000 besteed.

Strategische visie

Bij de vaststelling van de jaarrekening 2015 is middels RB 16.0043 besloten om € 512.000 toe te voegen aan de reserve.

Er was voor 2016 bij de aanvulling op de programmabegroting 2016 (RB15.0115) een bijdrage van € 1.500.000 geraamd voor "De Kop Werkt". Deze bijdrage moet pas in 2017 betaald worden, waardoor deze bijdrage bij de 2e Tussenrapportage 2016 (RB16.0112) is teruggedraaid.

Een vermindering van € 636.000 is conform RB15.0087 Programmabegroting 2016 en heeft betrekking op het uitwerkingsplan Stadshart.

Bij de aanvulling op de programmabegroting 2016 (RB15.0115) is een bijdrage geraamd voor het project EFRO van € 250.000.

Inrichting A. Pieckplein

Met de storting in 2016 van € 142.352 is de reserve gevuld voor het benodigde totaalbedrag van € 831.000 (RB15.0121/RB16.0047).

Een vermindering van € 23.000 heeft betrekking op de in 2016 gemaakte kosten.

Noorderhaaks

Bij de resultaatbestemming 2015 is besloten tot het instellen van de reserve Noorderhaaks (RB16.0043) voor € 2.600.000.

De vermindering van € 584.000 heeft betrekking op de gemaakte kosten voor de aanleg.

Bijdrage locatie RWS+

Met raadsbesluit RB16.0079 is besloten tot de instelling van de reserve "Bijdrage locatie RWS+" voor een bedrag van € 1.600.000.

Bodemsanering

De vermeerdering van € 120.000 is conform RB15.0087 Programmabegroting 2016. Hierbij is besloten dit bedrag toe te voegen aan de reserve Bodemsanering.

De vermindering van € 877.000 heeft betrekking op meerdere saneringsprojecten in 2016.

Onderwijshuisvesting

Onderwijshuisvesting vormt een gesloten systeem. Het saldo van de lasten en baten wordt verrekend met de reserve onderwijshuisvesting. De vermeerdering van € 297.000 betreft het uiteindelijke resulterende saldo welke met de reserve wordt verrekend.

Aankopen Stadshart i.h.k. Van wet voorkeursrecht

De vermeerdering heeft betrekking op de verkoop van een tweetal gebouwen voor € 775.000. De vermindering met € 164.000 heeft betrekking op de exploitatiekosten van panden in het stadshart die uit deze reserve zijn gefinancierd.

Sociaal Domein

Bij de resultaatbestemming 2015 (RB16.0043) is besloten om € 8.000.000 te storten in de reserve Sociaal Domein. Met het besluit over de aanvulling op de programmarekening 2016 (RB15.0115) is hier nog een bedrag van € 1.369.000 aan toegevoegd. Bij de raadsvergadering over de programmabegroting 2017 is besloten deze reserve voor de jaren 2016, 2017 en 2018 te maximeren op 10% van de begroting van het Sociaal Domein (RB16.0032) onder de voorwaarde dat de weerstandsratio 1,25 of meer bedraagt. Om tot dit maximum te komen is nog een storting van € 156.000 gedaan.

Af te stoten gemeentelijk vastgoed

De vermeerdering met € 567.500 heeft betrekking op de verkoop van een drietal panden, welke voorkomen op de nota "afstoten gemeentelijk vastgoed". De vermindering met € 262.000 heeft betrekking op aan deze panden te relateren kosten.

Nieuwbouw Stadhuis

De vermeerdering van € 150.000 is conform RB15.0087 Programmabegroting 2016.

Nieuwbouw Pijler / Herderschee

De vermeerdering met € 69.000 heeft betrekking op de bespaarde rente. De vermindering van € 121.000 heeft betrekking op de jaarlijkse kapitaallasten.

Onderwijscluster Pasteurstraat

De vermeerdering met € 92.000 heeft betrekking op de bespaarde rente. De vermindering van € 156.000 heeft betrekking op de jaarlijkse kapitaallasten.

Voorzieningen

De onderhoudsegalisatievoorzieningen stelen op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud aan (een deel van) de gemeentelijke kapitaalgoederen, waarin rekening is gehouden met de kwaliteitseisen die ter zake geformuleerd zijn.

In de paragraaf "onderhoud kapitaalgoederen" die is opgenomen in het jaarverslag is het beleid ter zake nader uiteengezet.

	2016	2015
Egalisatievoorziening verkregen met middelen van derden	7.573	7.310
Kostenegalisatievoorzieningen	5.212	5.556
Voorzieningen voor risico's en verplichtingen	2.425	2.559
	15.210	15.425

Het verloop van de voorzieningen in 2016 wordt in het volgende overzicht weergegeven. In de kolom vrijval zijn de bedragen opgenomen welke ten gunste van de rekening van baten en lasten zijn gebracht. Alle aanwendungen zijn rechtstreeks ten laste van de voorziening gebracht.

Voorzieningen

Omschrijving	Stand 1-1-2016	Toevoeging	Vrijval	Aanwending	Stand 31-12-2016
Egalisatievoorziening riolering	7.062	673	0	162	7.573
Egalisatie huishoudelijk afval	248	0	0	248	0
Totaal egalisatievoorzieningen (heffingen)	7.310	673	0	410	7.573
Brandweerkazerne	658	73	0	45	686
Gymnastieklokalen	292	55	0	0	347
Egalisatievoorziening onderhoud gebouwen	3.521	340	600	468	2.794
Onderhoud sportaccommodaties	603	96	0	8	692
Onderhoud AED's	24	5	0	3	25
Onderhoud waterwegen	460	209	0	0	669
Totaal kostenegalisatievoorzieningen	5.556	779	600	523	5.212
Wachtgeld voormalig wethouders	914	0	159	485	271
Waterbreed	1.223	442	0	133	1.533
Watertoren	0	600	0	0	600
Claim Willemsoord	378	80	0	458	0
Voormalig personeel	44	0	14	8	21
Totaal voorzieningen risico's en verplichtingen	2.559	1.122	173	1.084	2.425
Totaal voorzieningen	15.425	2.575	772	2.018	15.210

Egalisatievoorzieningen (heffingen)

Het gaat hierbij om voorzieningen waarvoor voor onderdelen een heffing kan worden geheven. Oftewel van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden.

Voorziening	Aard / Reden
-------------	--------------

Egalisatievoorziening Riolering	Er wordt gestreefd naar een kostendekkende rioolexploitatie over een periode van 60 jaar. Om de jaarlijkse fluctuaties in de exploitatie te kunnen opvangen, is deze voorziening gevormd.
Egalisatie huishoudelijk afval	Deze voorziening is bedoeld ter egalisering van de jaarlijkse afwijkingen in de budgettaire neutrale exploitatie van aan huishoudelijk afval verbonden werkzaamheden.

De kosten zijn ontstaan in het huidige begrotingsjaar of in een voorgaand begrotingsjaar. De grootste voorzieningen zijn hieronder toegelicht

Egalisatievoorziening riolering

Basis voor de voorziening is het gemeentelijk rioleringsplan (GRP) 2013 – 2017. De toevoeging van € 673.000 en de onttrekking van € 162.000 betreft het saldo van de baten en lasten van het rioolbeheer welke wordt verrekend met de egalisatievoorziening riolering.

Egalisatie huishoudelijk afval

Met de onttrekking van € 248.000 is de voorziening op € 0 gekomen.

Kostenegalisatievoorzieningen.

Voorziening	Aard / Reden
Brandweerkazerne	Deze onderhoudsvoorziening is gebaseerd op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud.
Gymnastieklokalen	Het betreft hier de onderhoudsvoorziening voor de gemeentelijke gymnastieklokalen met als basis een meerjarenonderhoudsplanning (MOP). Deze onderhoudsvoorziening is bedoeld voor het uit te voeren onderhoud uit de meerjarenplanning.
Egalisatievoorziening onderhoud gebouwen	Deze voorziening is een onderhoudsvoorziening voor de dekking van de fluctuerende uitgaven groot onderhoud aan gemeentelijke objecten (aan de hand van het beheerplan)
Onderhoud sportaccommodaties	Voorziening voor onderhoud aan gemeentelijke sportterreinen en – accommodaties met als basis een meerjarenonderhoudsplanning (MOP). Deze onderhoudsvoorziening is bedoeld voor het uit te voeren onderhoud uit de meerjarenplanning.
Onderhoud AED's	Onderhoud aan de AED's. (Automatische Externe Defibrillator)
Onderhoud Waterwegen	Voorziening voor onderhoud aan de watergangen. Deze onderhoudsvoorziening is bedoeld voor het uit te voeren onderhoud conform het nog op te stellen beheersplan watergangen 2017 - 2020

De kosten zijn ontstaan in het huidige begrotingsjaar of in een voorgaand begrotingsjaar. De grootste voorzieningen zijn hieronder toegelicht

Onderhoud gebouwen

De vermeerdering van € 340.000 bestaat uit de jaarlijkse dotatie conform de begroting 2016, met een tweetal kleine correcties hierop. Voor € 468.000 heeft er onderhoud plaatsgevonden aan de diverse gebouwen. Daarnaast heeft een herrubricering plaatsgevonden voor de al eerder getroffen voorziening van de watertoren. De voorziening van € 600.000 is nu zichtbaar onder de voorzieningen voor risico's en verplichtingen.

Onderhoud Watergangen

Conform het besluit van de 2e Turap (RB16.0112) worden de niet bestede middelen over 2016 in dit kader toegevoegd aan de voorziening, ad. € 209.000.

Voorzieningen risico's en verplichtingen

Deze voorzieningen zijn gevormd wegens verplichtingen en/of verliezen of risico's waarvan de omvang per balansdatum onzeker is doch redelijkerwijs is in te schatten. Hieronder wordt een samenvatting gegeven van de doelstellingen voor voorzieningen voor risico's en verplichtingen.

Voorzieningen voor risico's en verplichtingen

Voorziening	Aard / Reden
Wachtgeld vml. Wethouders	Om aan de wettelijke verplichting te kunnen voldoen is voor het inkomen van voormalige wethouders een wachtgeldvoorziening ingesteld.
Waterbreed	Deze voorziening is bestemd voor het project 'Waterbreed, waterplan voor Den Helder'.
Claim Willemsoord	Uit de actuele meerjaren begroting van Willemsoord B.V. blijkt dat het moeite kost om de exploitatie sluitend te krijgen. Willemsoord rekent in een aantal gevallen niet de commerciële verhuurprijs aan maatschappelijk partijen.
Voormalig personeel	Voorziening voor betaling maandelijkse vergoeding aan een ex-medewerker.

Watertoren	De gemeente heeft al heel lang een conflict met de kandidaat koper van de watertoren. Om uit de huidige discussie te komen loopt er nu een schikkingstraject. De gemeente heeft een bedrag van € 600.000 in de voorziening opgenomen om uitvoering te kunnen geven aan de uitkomst van de schikking of uitspraak van de rechter.
-------------------	--

Wachtgeld vml. wethouders

Er heeft voor € 485.000 aanwending plaatsgevonden van deze voorziening. Er kan een bedrag van € 159.000 vrijvallen, doordat 1 voormalige wethouder een nieuwe baan heeft gevonden en een andere voormalige wethouder weer tot het huidige college van burgemeester en wethouders is toegetreden.

Waterbreed

De toevoeging ad. € 286.000 is conform het besluit RB15.0087 programmabegroting 2016. Daarnaast is er een bijdrage van € 150.000 van HHNK ontvangen voor natuurvriendelijke oevers en een bijdrage van Zeestad van € 5.000.

Voor € 133.000 is er aan kosten gemaakt die ten laste van de voorziening gaan.

Claim Willemsoord

De voorziening is gebruikt om het verlies uit 2015 te dekken. Volgens de prognose in de 1ste half jaar rapportage over 2016 wordt er over 2016 geen verlies verwacht.

Watertoren

Dit betreft een herrubricering voor het onderdeel "watertoren" vanuit de kostenegalisatievoorziening onderhoud gebouwen, naar de voorziening "Watertoren" vallend onder de voorzieningen voor risico's en verplichtingen.

Langlopende schulden

In onderstaand overzicht is het verloop weergegeven over het jaar 2016.

Omschrijving	Stand 1-1-2016	Vermeerdering	Aflossing	Stand 31-12-2016
Onderhandse leningen	133.195	0	6.332	126.863
Door derden belegd geld	248	0	34	213
Totaal voorzieningen	133.443	0	6.367	127.076

Het gehele saldo van onderhandse leningen betreft leningen van binnenlandse banken en financiële instellingen. De totale rentelast voor het jaar 2016 met betrekking tot de vaste schulden bedraagt € 5.445.000.

Onder de door derden belegde gelden valt de bijdrage van de Woningstichting Den Helder ten behoeve van de Startersleningen.

VLOTTENDE PASSIVA

Kortlopende schulden

De in de balans opgenomen kortlopende schulden kunnen als volgt gespecificeerd worden.

	2016	2015
Algemene crediteuren	2.923	3.196
Loonheffing, pensioenpremies en overige sociale lasten	2.300	2.240
Algemene uitkering	0	0
Subsidies	118	214
Netto uitkeringen (betalingen onderweg)	2.825	236
Schulden kredietinstellingen	0	0
Overige schulden	15.510	14.975
	23.676	20.861

De te betalen loonheffing en premies betreffen de verschuldigde bedragen over de maand december 2016 van het gemeentelijk personeel.

De stijging van de netto uitkeringen wordt veroorzaakt door hoeveelheid te betalen uitkeringen van het sociaal domein.

De mutatie in de overige schulden wordt voornamelijk veroorzaakt door de afloop van de verplichting Schadeclaim Staat naar een nieuwe bestemmingsreserve en weer een toevoeging door nog te betalen kosten vanuit het sociaal domein. Per saldo nemen de overige schulden licht toe.

Overlopende passiva

De in de balans opgenomen overlopende passiva kunnen als volgt gespecificeerd worden.

	2016	2015
Vooruitontvangen bedragen	1.414	995
Nog te betalen bedragen	2.735	2.942
Overige overlopende passiva	0	0
	4.149	3.937

Vooruit ontvangen bedragen

Het saldo van vooruitontvangen bedragen is als volgt gespecificeerd.

	2016	2015
Vooruitontvangen huren	0	0
Bijdragen van derden met terugbetalingsverplichting	1.414	995
	1.414	995

Het verloop van de ontvangen maar nog niet bestede voorschotbedragen van Europese en Nederlandse overheidslichamen (bijdragen van derden met een terugbetalingsverplichting) met een specifiek bestedingsdoel in 2016 zijn in het volgende overzicht weergegeven.

Omschrijving	Stand 1-1-2016	Toevoeging	Vrijval	Aanwending	Stand 31-12-2016
Investeringsbudget ISV-3	257	0	0	227	29
Regionale meld- en coördinatiepunt	536	503	0	459	579
Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2015	77	1.408	0	1.482	3
Participatie	0	22.374	0	22.374	0
BBZ 2004	0	12	0	12	0
Dec. AWBZ/ bevel. naar WMO	13	0	13	0	0
Voorziening ISC bodem 2005-2009	-27	27	0	0	0
Eigen kracht conferenties	-8	8	0	0	0
Ruimtelijke kwaliteit DH / Noord-Duinen	0	100	0	100	0
Jeugdsportfonds/Cultuurfonds provincie	10	0	10	0	0
Verkeerslawaaai Middenweg	16	0	0	2	14
Verkeerslawaaai N250	3	0	0	0	3
Nederlands Schoon	112	67	0	117	62
Voortijdig schoolverlaten	0	237	0	0	237
Noorderhaaks	0	688	0	206	482
Licht aan zee	5	0	0	0	5
Bijdrage van derden met terugbetalingsverplichting	995	25.424	23	24.981	1.414

Nog te betalen bedragen

Nog te betalen bedragen

	2016	2015
Rentelasten	2.735	2.942
	2.735	2.942

De rentelasten hebben betrekking op rente van opgenomen geldleningen welke betrekking hebben op 2016, maar pas in 2017 betaald hoeven te worden.

Gewaarborgde geldleningen en garantstellingen

Instelling (bedragen x € 1.000)	Oorspronkelijk bedrag	Gewaarborgd %	Schuld 1-1	Schuld 31-12
Woningstichting Den Helder	7.170	100,00%	4.942	4.790
NV Huisvuilcentrale Noord-Holland	463.572	3,84%	22.782	22.358
ROC Kop van Noord-Holland	5.445	100,00%	2.904	2.723
Gemini ziekenhuis	6.000	100,00%	6.000	6.000

Stichting Dierentehuis Den Helder	113	100,00%	20	20
Willemsoord BV	21.000	100,00%	15.000	15.000
Veiligheidsregio Noord-Holland Noord	53.503	8,94%	4.783	4.051
Regionaal Historisch Centrum Alkmaar	68	13,44%	45	34
N.V. Port of Den Helder	26.300	100,00%	12.050	11.525
Stichting Blijf van mijn Lijf	500	100,00%	406	406
Subtotaal garanties zonder achtervang	583.671		68.932	66.907
Stichting Woontij	57.774	50,00%	31.162	30.125
Woningstichting Den Helder	137.500	50,00%	114.500	127.500
Stichting Woonzorg Nederland	6.349	50,00%	2.923	2.797
Vestia Groep	4.674	50,00%	3.849	3.753
Subtotaal garanties met achtervang WSW	206.297		152.434	164.175
Totaal	789.968		221.366	231.082

N.V. Huisvuilcentrale Noord Holland (HVC)

De gemeente maakt, als aandeelhouder bij de HVC, deel uit van de Ballotageovereenkomst waarin de garantstelling is geregeld. In deze overeenkomst staat vermeld dat alle aandeelhouders hoofdelijk aansprakelijk zijn voor de schuld van de HVC. Er is echter voor gekozen om in het overzicht het aandeel van de gemeente op basis van het aandelenkapitaal te verantwoorden.

Gemini ziekenhuis

Met het raadsbesluit RB14.0069 heeft de raad zijn goedkeuring verstrekt aan de garantstelling van € 6.000.000. Voor deze garantstelling staat de gemeente direct garant.

Willemsoord

Willemsoord BV valt onder de gewaarborgde geldleningen waarvoor de gemeente direct garant staat. Er is door de raad een garantstelling afgegeven voor Willemsoord tot € 21.000.000.

Veiligheidsregio Noord-Holland Noord

Vanuit de gemeenschappelijke regeling staat de gemeente garant voor aangegane geldleningen door de Veiligheidsregio. Deze aansprakelijkheid beperkt zich tot het aandeel in de gemeentelijke bijdrage op basis van inwoneraantal. Op basis van de begroting 2013 van de Veiligheidsregio komt dit neer op 8,94%.

De afname van de schuld per 31 december ten opzicht van 1 januari komt doordat de totale schuld van de Veiligheidsregio in 2016 is afgenomen waardoor ons aandeel ook afneemt.

Gemeenschappelijke Regeling Regionaal Historisch Centrum Alkmaar

Vanuit de gemeenschappelijke regeling staat de gemeente garant voor aangegane geldleningen door het Regionaal Historisch Centrum Alkmaar. Deze aansprakelijkheid beperkt zich tot het aandeel in de gemeentelijke bijdrage op basis van inwoneraantal. Op basis van de voorlopige jaarrekening 2013 van het Regionaal Historisch Centrum Alkmaar komt dit neer op 13,44%.

N.V. Port of Den Helder

Met het verzelfstandigen van de Havendienst heeft de gemeente zich garant gesteld voor een totaal bedrag van € 26.300.000. De N.V. Port of Den Helder valt onder de gewaarborgde geldleningen waarvoor de gemeente direct garant staat.

De daling van de schuld per 31 december ten opzicht van 1 januari heeft te maken met aflossing op de leningen.

Stichting Blijf van mijn Lijf

Met het raadsbesluit RB13.0094 is de raad akkoord gegaan met de garantstelling van € 500.000 voor de stichting Blijf van mijn Lijf. De garantstelling is uiteindelijk in 2014 geëffectueerd. Op basis van de jaarrekening 2015 van de stichting is de garantstelling opgenomen zoals in bovenstaand tabel verantwoord.

Stichting Woontij

Voor de Stichting Woontij is er een achtervangovereenkomst afgesloten met het WSW waarbij er een maximale kredietlimiet van € 10.000.000 met een looptijd tot en met 31 maart 2019 geldt.

Woningstichting Den Helder

Met betrekking tot de Woningstichting Den Helder is een achtervangovereenkomst afgesloten met het WSW waarbij een maximale kredietlimiet van € 250.000.000 verminderd met het aanwezige saldo van niet geborgde geldleningen geldt.

Vestia Groep

Sinds 2010 is de Stichting Gereformeerde Bouwcorporatie voor Bejaarden (SGBB) overgenomen door de Vestia Groep. De geldleningen zijn door de Vestia Groep aangetrokken door middel van het WSW, waarbij de Gemeente Den Helder een achtervangfunctie vervult.

De baten en lasten zijn toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Daarin zijn geen verplichtingen opgenomen die voortvloeien uit vakantiegeduitkeringen. Voor de vakantiegeduitkeringen is eenmalig een verplichting opgenomen in verband met de invoering van het Individueel Keuze Budget.

De afdeling Sociaal Domein gaat geen contractverplichtingen aan met zorgaanbieders. De verplichtingen worden aangegaan op basis van een indicatief budget en leiden daarom niet tot een contractovereenkomst. Indien een organisatie geen prestaties verricht voor de gemeente Den Helder dan leidt dit niet tot een betalingsverplichting aan de zorgaanbieder. Daarnaast wordt jaarlijks beoordeeld of er opnieuw wordt samengewerkt met de zorgaanbieder.

Bij de huur en exploitatie posten is het totaalbedrag van de verplichting opgenomen in plaats van de jaarlijkse verplichting omdat dit meer recht doet aan de bepalingen uit het Bbv, namelijk het inzicht geven in de verplichting als onderdeel van het inzicht geven van de totale financiële positie.

De gemeente is voor een aantal jaren verbonden aan verschillende, niet uit de balans blijvende, financiële verplichtingen. Deze financiële verplichtingen vinden veelal hun oorsprong in afgesloten huurovereenkomsten en onderhoudscontracten. Hieronder volgt een opsomming van de belangrijkste verplichtingen:

Verplichtingen per categorie	Totaalbedrag	Looptijd contract
<i>Software:</i>		
Licenties	76	Divers
Onderhoud	179	Divers
Algemene software	109	Divers
<i>Hardware:</i>		
Divers	74	Divers
<i>Huur en exploitatie:</i>		
Spothal Heiligham	150	t/m 01-08-2021
MFC Julianadorp	763	t/m 01-03-2035
Zwembad Heersdiep	18.927	t/m 01-01-2034
Helderse Vallei	1.359	t/m 01-01-2019
<i>Overige posten:</i>		
Onderhoudscontracten Stadsbeheer	676	Divers
Polissen	136	Divers
Dienstverlening	39	Divers
Samenwerkingsovereenkomsten	258	Divers
Overige	470	Divers

4.5 Exploitatieoverzicht

Exploitatieoverzicht

Exploitatie overzicht

Bedragen (x € 1.000)			Begroting 2016		rekening	Verschil
Lasten/baten	Programma	Oorspronkelijk	na wijziging	2016	gewijzigde	begroting -/ rekening
Lasten	01	Algemeen bestuur/bedr voering	9.762	11.978	11.649	329
	02	Integrale veiligheid	6.264	8.355	8.370	-15
	03	Beheer openbare ruimte	12.757	14.695	14.142	552
	04	Stedelijke vernieuwing	1.792	1.722	1.789	-67
	05	Ruimtelijke ontwikkeling en volkshuizing	9.920	10.518	9.797	721
	06	Verkeer en Vervoer	1.869	1.857	1.535	322
	07	Milieu	13.400	14.000	13.881	119
	08	Onderwijs en Jeugd	6.173	5.940	5.615	325
	09	Cultuur	5.358	5.515	5.482	32
	10	Sport en vrije tijd	5.230	5.472	5.372	99
	11	Sociaal domein	104.525	101.607	97.006	4.601
	12	Economische ontwikkeling	1.365	2.242	1.808	434
	98	Algemene dekkingsmiddelen	238	308	239	69
Totaal lasten			178.654	184.208	176.687	7.521
Baten	01	Algemeen bestuur/bedr voering	-1.092	-1.108	-1.232	124
	02	Integrale veiligheid	-69	-347	-310	-37

03	Beheer openbare ruimte	-1.068	-1.765	-1.544	-221
04	Stedelijke vernieuwing	0	0	-59	59
05	Ruimtelijke ontwikkeling en volkshuizing	-7.125	-7.889	-6.991	-898
06	Verkeer en Vervoer	-1.056	-921	-892	-29
07	Milieu	-14.111	-13.893	-14.204	311
08	Onderwijs en Jeugd	-27	-570	-544	-26
09	Cultuur	-28	-28	-17	-11
10	Sport en vrije tijd	-1.033	-1.141	-1.038	-103
11	Sociaal domein	-31.186	-26.545	-26.716	171
12	Economische ontwikkeling	0	-1.600	-1.667	67
98	Algemene dekkingsmiddelen	-121.194	-125.347	-126.054	707
Totaal baten		-177.989	-181.154	-181.268	114
Toevoegingen	01 Algemeen bestuur/bedr voering	650	2.162	2.162	0
reserves	03 Beheer openbare ruimte	0	3.250	2.600	650
	04 Stedelijke vernieuwing	0	142	142	0
	05 Ruimtelijke ontw/Volkshuisv	0	1.163	1.343	-180
	06 Verkeer en Vervoer	13	0	0	0
	07 Milieu	120	120	120	0
	08 Onderwijs en Jeugd	0	0	297	-297
	11 Sociaal domein	0	13.490	9.525	3.965
	12 Economische ontwikkeling	0	1.600	1.600	0
	98 Algemene dekkingsmiddelen	1.215	1.808	482	1.326
Totaal toevoegingen		1.998	23.736	18.271	5.465
Onttrekkingen	01 Algemeen bestuur/bedr voering	-210	-13.328	-12.561	-767
reserves	02 Integrale veiligheid	0	-293	-312	19
	03 Beheer openbare ruimte	-58	-1.258	-840	-418
	04 Stedelijke vernieuwing	-636	-711	-659	-52
	05 Ruimtelijke ontw/Volkshuisv	-93	-429	-454	26
	07 Milieu	-144	-1.274	-693	-582
	08 Onderwijs en jeugd	-1.195	-297	-288	-8
	09 Cultuur	0	-90	-90	0
	10 Sport en vrije tijd	0	-200	-200	0
	11 Sociaal domein	-14	-4.328	-14	-4.314
	12 Economische ontwikkeling	0	-1.750	-1.750	0
	98 Algemene dekkingsmiddelen	0	-14	0	-14
Totaal onttrekkingen		-2.350	-23.971	-17.861	-6.110
Gerealiseerd resultaat		313	2.819	-4.171	6.990

Omschrijving	Lasten	Baten	Reserves	Totaal	I/S
Vrijval voorziening wachtgeld wethouders			152		152 I
Onder andere lagere kosten advieswerk en vergoeding raadsleden		138			138 I
Vrijval budget na liquidatie gewest		35			35 S
Hertaxaties WOZ		50			50 I
overige kosten dienstverlening		78			78 I
Lagere onttrekking reserve ivm lagere kosten renovatie stadhuis			-77		-77 I
I.v.m. bereiken maximum reserve Sociaal Domein geen storting gedaan			-690		-690 I
<i>Overige verschillen</i>		28	-28	0	0 I
Saldo programma 1 Algemeen bestuur en middelen		329	124	-767	-314
Uitblijven uitgaven Ketenhuis		80			80 I
Meer onttrekking reserve bodemsanering Vinkenterrein ivm NGE sanering				19	19 I
<i>Overige verschillen</i>		-95	-37		-132 I
Saldo programma 2 Integrale veiligheid		-15	-37	19	-33
Lagere kosten Noorderhaaks		248		-248	0 I
Achterstallig onderhoud buitenruimte		347			347 I
Straatverlichting		99			99 I
Bijdrage provincie inzake Noorderhaaks			-444	444	0 I
Hogere doorbelasting derden			162		162 I
BDU subsidie			50		50 I
<i>Overige verschillen</i>		-142	11	36	-95 I
Saldo programma 3 Beheer openbare ruimte		552	-221	232	563
lagere onttrekking reserve A. Pieck				-52	-52 I
<i>Overige verschillen</i>		-67	59		-8 I
Saldo programma 4 Stedelijke vernieuwing		-67	59	-52	-60
Extra rente wegens uitgenomen grond it GREX		-340			-340 S
Dotatie voorziening Dub Deb		-100			-100 I
Doorschuiven uitvoering project aanpak Krugerstraat		127			127 I
Afboeking boekwaarde Lupinestraat		-104			-104 I
Minder uitgaven correctief onderhoud		113			113 I
Minder uitgaven Grex		1.108			1108 I
Hogere opbrengst verkoop vastgoed			151		151 I

Lagere verkopen Grex		-159		-159 I
Lagere doorboeking Grex naar balans		-948		-948 I
Storting hogere verkoopopbrengst in reserves			-180	-180 I
Lagere onttrekking voor onderhoudskosten uit reserve per saldo			26	26 I
<i>Overige verschillen</i>	-83	58		-25 I
Saldo programma 5 Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	721	-898	-154	-331
<i>Overige verschillen</i>	322	-30		292
Saldo programma 6 Verkeer en vervoer	322	-30	0	292
Lagere kosten sanering Vinkenterrein	531			531 I
Hogere storting voorziening Waterbreed	-155	155		0 I
Lagere kosten riolering en hogere bijdrage regiogemeenten	-317	116		-201 I
Hogere opbrengst herbruikbaar compost		100		100 I
Lagere onttrekking bodemsanering			-581	-581 I
<i>Overige verschillen</i>	60	-60	-1	-1
Saldo programma 7 milieu	119	311	-582	-152
Minder uitgaven onvoorzien/calamiteit	114			114 I
meer storting egalisatie onderwijs			-297	-297 I
minder onttrekking egalisatie onderwijs			-8	-8 I
<i>Overige verschillen</i>	211	-26		185 I
Saldo programma 8 Onderwijs en jeugd	325	-26	-305	-6
<i>Overige verschillen</i>	32	-11		21 I
Saldo programma 9 Cultuur	32	-11	0	21
Uitblijven storting afkoopsom	133			133 I
Uitblijven ontvangst afkoopsom			-133	-133 I
<i>Overige verschillen</i>	-34	30		-4 I
Saldo programma 10 sport en vrije tijd	99	-103	0	-4
Lagere lasten Inkomensvoorzieningen	600			600
Lagere lasten minimabeleid en schuldhulpverlening	120			120
Doorschuiven lasten vergunningshouders 2017/2018	405			405
Lagere lasten re-integratie	408			408
Hogere bijdrage van COA voor begeleiding en reïntegratie vergunninghouders		181		181
Lagere subsidies Kinderopvang en doorschuiven kwaliteitsimpuls peuterspeelzalen 2017/2018	234			234
Lagere lasten HHT en aandachtsuur	137			137
Lagere lasten WMO Huishoudelijke Hulp	300			300
Lagere lasten WMO vervoersvoorzieningen	153			153
Hogere lasten zorg in natura WMO Begeleiding	-160			-160
Lagere lasten Beschermd Wonen incl. restitutie aan regiogemeenten	456			456
Lagere bestedingen door SVB i.h.k.v. PGB's	689			689
Lagere lasten zorg in natura Jeugdhulp	848			848
Dotatie reserve Sociaal Domein (niet besteed tot max 10%)			156	156
Hogere onttrekking aan reserve Sociaal Domein			-505	-505
<i>Overige verschillen</i>	411	-10	0	401
Saldo programma 11 Zorg en maatschappelijke dienstverlening	4.601	171	-349	4.423
Uitblijven bijdrage EFRO project	250			250 I
<i>Overige verschillen</i>	184	67		251 I
Saldo programma 12 Economische ontwikkeling	434	67	0	501
Totaal programma's	7.452	-594	-1.958	4.900
Hoger saldo van een combinatie van rentebaten en rentelasten op de financiering	80			80 I
Hogere algemene uitkering o.a. door afrekening voorgaand jaar, vrijval stelpost BCF en hogere dec. Uitkering		817		817 I
Lagere opbrengst forensenbelasting door Arrest van de Hoge Raad		-141		-141 S
Hogere opbrengst toeristenbelasting door afrekeningen voorgaande jaren en stijgende lijn 2016		129		129 S
Daling OZB opbrengsten		-92		-92 I
I.v.m. bereiken maximum reserve Sociaal Domein geen storting gedaan			1.312	1312 I
<i>Overige verschillen</i>	-11	-6	0	-17 I
Saldo programma algemene dekkingsmiddelen	69	707	1.312	2.088
Totaal Generaal	7.521	113	-646	6.988

Wet normering topinkomens

Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op de gemeente Den Helder van toepassing zijnde regelgeving: Wet Normering Topinkomens.

Het bezoldigingsmaximum in 2016 voor de gemeente Den Helder is € 179.000. Dit geldt naar rato van de duur en/of omvang van het dienstverband. Voor topfunctionarissen zonder dienstbetrekking geldt met ingang van 1 januari 2016 voor de eerste 12 kalendermaanden een afwijkende normering, zowel voor de duur van de opdracht als voor het uurtarief.

De wijziging in toelichting heeft geen impact en veroorzaakt geen onverschuldigde bedragen.

Overige rapportageverplichtingen op grond van de WNT

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen overige functionarissen met dienstbetrekking die in 2016 een bezoldiging boven het individuele WNT-maximum hebben ontvangen. Er zijn in 2016 geen ontsluitingen betaald aan overige functionarissen die op grond van de WNT dienen te worden vermeld, of die in eerdere jaren op grond van de WOPT of de WNT vermeld zijn of hadden moeten worden.

Variabele beloning

In de Wnt-verantwoording over 2016 is een variabele beloning ad € 1.250 opgenomen welke in 2016 is uitbetaald aan de gemeentesecretaris ad-interim. Deze gratificatie is uitgekeerd vanwege de waarneming in de functie van gemeentesecretaris/algemeen directeur naast de eigen functie. De variabele beloning is niet gebaseerd op voor inwerkingtreding van de WNT gemaakte afspraken en is derhalve niet in overeenstemming met de WNT. Het toegekende bedrag is opgenomen in de jaarrekening over 2016 en in de rapportage aangemerkt als 'onverschuldigde betaling'. Geen terugvordering heeft plaatsgevonden van de betaalde variabele beloning op grond van de brief van de minister van BZK aan de Eerste Kamer d.d. 15 december 2015, nu de toegekende variabele beloning niet heeft geleid tot een overschrijding van de voor de betrokken topfunctionaris geldend bezoldigingsmaximum.

Bedragen (x € 1)	J. Cox	M. Huisman	R. Reus
Functie(s)	Gemeentesecretaris	Griffier	Gemeentesecretaris
Duur dienstverband in 2016	1/1 - 25/3	1/1 - 31/12	1/7 - 31/12
Omvang dienstverband (in fte)	1	1	1
Gewezen topfunctionaris?	nee	nee	nee
(Fictieve) dienstbetrekking?	nee	ja	ja
Individueel WNT-maximum	41.195	179.000	90.236
Bezoldiging			
Beloning	28.500	94.547	55.576
Belastbare onkostenvergoedingen	0	387	0
Beloningen betaalbaar op termijn	0	12.463	7.354
<i>Subtotaal</i>	28.500	107.397	62.930
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	0	0	0
Totaal bezoldiging	28.500	107.397	62.930
Motivering indien overschrijding: zie	NVT	NVT	NVT
Gegevens 2015			
Aanvang en einde functievervulling in 2015	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12	
Omvang dienstverband 2015 (in fte)	1	1	
Beloning	114.000	86.975	
Belastbare onkostenvergoedingen	0	145	
Beloningen betaalbaar op termijn	0	12.375	
Totaal bezoldiging 2015	114.000	99.495	

Bedragen (x € 1)	D. Oostrom
Functie(s)	Gemeentesecretaris ad interim
Aanvang en einde functievervulling	18/3 - 13/07
Aantal kalendermaanden waarin functievervulling vóór 2016	0
Aantal kalendermaanden waarin functievervulling in 2016	5
Aantal uren functievervulling in 2016	242
Individueel WNT-maximum	120.000
Bezoldiging	
Maximum uurtarief	175
Uitgekeerde bezoldiging in 2016	17.149
Bezoldiging per uur	71
-/- Onverschuldigd betaald bedrag	1.250
Totaal bezoldiging	15.899

Structurele toevoegingen en onttrekkingen reserves

	Begroot	Werkelijk
<i>Structurele onttrekkingen:</i>		
Woonwagens Blankmanstraat	13.000	13.000
Duinen Noordkop.Bezoekerscentrum	12.250	12.250
Verplaatsing kinderboerderij	17.670	15.608
Nieuwbouw Pijler/Herderschee	120.475	120.475
Onderwijscluster Pasteurstraat	155.724	155.724
Totaal	319.119	317.057
<i>Structurele toevoegingen:</i>		
Nieuwbouw Pijler/Herderschee	69.123	69.123
Onderwijscluster Pasteurstraat	91.629	91.629
Totaal	160.752	160.752

4.6 Toelichting exploitatie

Toelichting onvoorzien

Voor onvoorzien wordt geen bedrag begroot in de exploitatie. We kiezen ervoor om onverwachte uitgaven ten laste te brengen van het exploitatieresultaat van het boekjaar waarin de lasten zich voordoen.

Toelichting begrotingsrechtmatigheid

De toelichting is op programmaniveau gemaakt. Alleen programma's waar sprake is van mogelijke begrotingsonrechtmatigheid is in de toelichting opgenomen.

In de programmaverantwoording is per programma een uitgebreidere toelichting opgenomen.

Overzicht incidentele baten en lasten

Programma	product	Omschrijving	Begroting aangepast	Realisatie	
01 Algemeen bestuur/bedrijfsvoering	943	Diverse stelposten	13.721	-13.721	0
	931	Gemeentefonds	0	0	-504.537
	987	Onttrekking algemene reserve	-210.000	210.000	
<i>Totaal 01 Algemeen bestuur/bedrijfsvoering</i>			<i>-196.279</i>	<i>196.279</i>	<i>-504.537</i>
02 Integrale veiligheid	101.7054	Opleiding brandweer	133.000		131.936
	101.5015	FLO overgangsrecht	396.727	56.833	453.560
	987	Onttrekking reserve Strategische Visie	-133.000		-133.000
<i>Totaal 02 Integrale veiligheid</i>			<i>396.727</i>	<i>56.833</i>	<i>452.496</i>
03 Beheer Openbare Ruimte	Div	Extra budget onderhoud openbare ruimte	500.000		69.000
	987	Ontr.alg. reserve t.b.v. openbare ruimte	-500.000		-500.000
	Div	Openbare ruimte in een actief perspectief	200.000		0
	987.3310.211	Ontr.alg. reserve t.b.v. openbare ruimte	-200.000	0	-200.000
<i>Totaal 03 Beheer Openbare Ruimte</i>			<i>0</i>	<i>0</i>	<i>-631.000</i>
04 Stedelijke vernieuwing	821.6299.001	Uitwerkingsplan Stadshart	636.000	-12.352	318.802
	821.6299.209	Overige diensten	250.000	-150.000	0
	987.3330.821	Onttrekking t.b.v. uitwerkingsplan Stadshart	-636.000	-75.000	-659.052
<i>Totaal 04 Stedelijke vernieuwing</i>			<i>250.000</i>	<i>-237.352</i>	<i>-340.250</i>
06 Verkeer en Vervoer	216	Fietsverbinding Duinweg	150.000	0	0
	216	Verkeersveiligheidsprojecten subsidiëren	20.000	0	20.000
	987	Onttrekking t.b.v. fietsverbinding Duinweg	-150.000		0
<i>Totaal 06 Verkeer en Vervoer</i>			<i>20.000</i>	<i>0</i>	<i>20.000</i>
07 Milieu	763	Bodemonderzoek en sanering	25.000		23.958
	987.3330.763	Onttrekking t.b.v. bodemonderzoek en sanering	-25.000		-23.958
<i>Totaal 07 Milieu</i>			<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
09 Cultuur	541	Cultuurmakelaar 2016	25.000		25.000
	571	Veteranendag	20.000		15.054
	556	Subsidie Bonaire	27.000		25.179
	987	Onttrekking t.b.v. Cultuurmakelaar	-25.000		-25.000
<i>Totaal 09 Cultuur</i>			<i>47.000</i>	<i>0</i>	<i>40.233</i>

10 Sport en vrije tijd	576 Sail 2017	200.000		200.000
	987 Onttrekking t.b.v. Sail 2017	-200.000		-200.000
<i>Totaal 10 Sport en vrije tijd</i>		0	0	0
11 Sociaal Domein	66201.7099.200 Huishoudelijke hulp toelage	312.463		41.352
	931 Gemeentefonds	-312.463		-312.463
	673.6199.180 Verhuizing GGD naar MFC Julianadorp	60.000	2.215	62.215
	987 Reserve Sociaal Domein	1.369.000	8.156.000	9.525.000
<i>Totaal 11 Sociaal Domein</i>		1.429.000	8.158.215	9.316.104
12 Economische ontwikkeling	311 Bestuursopdrachten "de Kop werkt	1.500.000	-1.500.000	0
	311 Cofinanciering EFRO2 project	250.000		0
	987 Onttrekking reserve Strategische Visie	-1.750.000	1.500.000	-250.000
<i>Totaal 12 Economische ontwikkeling</i>		0	0	-250.000

5. Single audit information

Sisa bijlage verantwoordingsinformatie 2016 op grond van artikel 3 van de Regeling Informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2017						
OCW	D1	Regionale meld- en coördinatiecentra voortijdig schoolverlaten	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) Aard controle R Indicatornummer: D1 / 01	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) Aard controle R Indicatornummer: D1 / 02		
			€ 459.866	€ 536.304		
OCW	D1A	Regionale maatregelen voortijdig schoolverlaten 2016 - 2021 Besluit regionale meld- en coördinatiefunctie voortijdig schoolverlaten Contact gemeenten	Besteding (jaar T) Aard controle R Indicatornummer: D1A / 01	Besteding aan contactschool (jaar T) Aard controle R Indicatornummer: D1A / 02	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) Aard controle R Indicatornummer: D1A / 03	
			€ 0	€ 0	€ 0	
OCW	D9	Onderwijsachterstanden beleid 2011-2017 (OAB) Besluit specifieke uitkeringen gemeenschappelijke onderwijsachterstanden beleid 2011-2017	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO) Aard controle R Indicatornummer: D9 / 01	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO) Aard controle R Indicatornummer: D9 / 02	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO) Aard controle R Indicatornummer: D9 / 03	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie Aard controle R Indicatornummer: D9 / 04
			€ 602.082	€ 139.561	€ 0	€ 77.230
		Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D9 / 05	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen Aard controle R Indicatornummer: D9 / 06	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen Aard controle n.v.t. Indicatornummer: D9 / 07	Van andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid Bedrag Aard controle R Indicatornummer: D9 / 08
I&M	E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer Sisa tussens medeoverheden Provinciale beschikking en/of verordening Gemeenten en Gemeenschappelijke Regelingen	Hieronder per regel één beschikkingnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 01	Besteding (jaar T) ten laste van provinciale middelen Aard controle R Indicatornummer: E27B / 02	Overige bestedingen (jaar T) Aard controle R Indicatornummer: E27B / 03	Correctie ten opzichte van het jaar T verantwoorde bestedingen ten laste van provinciale middelen Indien de correctie een vermeerdering van bestedingen betreft, mag het alleen gaan over nog niet eerder verantwoorde bestedingen Aard controle R Indicatornummer: E27B / 04
			473423600083 € 167.942	€ 167.942	€ 0	€ 0
			250812364114 € 2.589	€ 2.589	€ 299.899	€ 160.080
			789156838030 € 13.704	€ 13.704	€ 0	€ 0
		Kopie beschikkingnummer	Cumulatieve besteding ten laste van provinciale middelen tot en met (jaar T)	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T)	Toelichting	Eindverantwoording Ja/Nee
			Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 06	Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 08		Als u kost voor 'ja' betrekt dit dat het project is afgerond en u voor de komende jaren geen bestedingen meer wilt verantwoorden Aard controle n.v.t. Indicatornummer: E27B / 10
			173423600083 € 167.942	€ 167.942	Neen	Neen
			250812364114 € 293.478	€ 293.478	Ja	Ja
			789156838030 € 13.704	€ 13.704	Neen	Neen
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeentedeel 2016 Alle gemeenten verantwoordt hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente 1.1 Participatiewet (PW) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 01	Besteding (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente 1.1 Participatiewet (PW) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	Besteding (jaar T) IOAW Gemeente 1.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 03	Besteding (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk) Gemeente 1.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 04
			€ 23.478.819	€ 568.111	€ 457.717	€ 5.206
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Besteding (jaar T) Wwvk (exclusief Rijk)	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet
			Gemeente 1.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	Gemeente 1.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 08	Gemeente 1.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (Wwvk) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 09	Gemeente 1.7 Participatiewet (PW) Aard controle R Indicatornummer: G2 / 10
			€ 46.730	€ 11.069	€ 0	€ 26.199
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) gemeentedeel 2016 Besluit	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 02	Baten (jaar T) Wwvk (exclusief Rijk) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 03	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 05
			€ 11.808	€ 10.000	€ 3.331	€ 43.964
			Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3 / 09		€ 0
			€ 0	€ 0	Ja	€ 0

6. Controleverklaring

De afgeleverde informatie is correct en volledig.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: de raad en het college van gemeente Den Helder

Verklaring over de in het programmarekening opgenomen jaarrekening 2016

Ons oordeel

Wij hebben de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2016 van gemeente Den Helder te Den Helder gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2016 als van de activa en passiva van de gemeente Den Helder op 31 december 2016 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV);
- zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2016 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder gemeentelijke verordeningen, zoals opgenomen in het vastgestelde normenkader 2016 d.d. 19 december 2016.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2016;
- het overzicht van baten en lasten over 2016;
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen en;
- de SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het controleprotocol accountantscontrole jaarrekening 2016 gemeente Den Helder, vastgesteld door de raad op 19 december 2016 en de Regeling Controleprotocol Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) 2016 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening.

Wij zijn onafhankelijk van gemeente Den Helder zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 1.949.580, waarbij de bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% bedraagt van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 Bado en overeenkomstig is opgenomen in het controleprotocol voor de accountantscontrole 2016 van gemeente Den Helder zoals vastgesteld door de raad op 19 december 2016.

Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado. Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in de Regeling controleprotocol WNT 2016.

Wij zijn met de raad overeengekomen dat wij aan de raad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen, zoals vastgesteld in het controleprotocol voor de accountantscontrole 2016, rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve of WNT-redenen relevant zijn.

Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van het BBV is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in de Gemeentewet en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het college van burgemeester en wethouders en de raad voor de jaarrekening

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het college van burgemeester en wethouders is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder gemeentelijke verordeningen, zoals opgenomen in zoals opgenomen in het vastgestelde normenkader 2016 d.d. 19 december 2016.

In dit kader is het college van burgemeester en wethouders tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

De raad is als kaderstellend en controlerend orgaan op grond van de Gemeentewet verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de gemeente.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening
Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het controleprotocol voor de accountantscontrole 2016 van gemeente Den Helder zoals vastgesteld door de raad op 19 december 2016, de Regeling Controleprotocol WNT 2016, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- ▶ het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- ▶ het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente;
- ▶ het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van burgemeester en wethouders en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- ▶ het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen;
- ▶ het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met de raad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Groningen, 6 juli 2017

Ernst & Young Accountants LLP

w.g. D.E. Engwerda RA

7. Bijlagen

Overzicht van geldleningen

Verstrekker	Oorspronkelijk Hoofdsom	Jaar	Valuta datum	Aflossingswijze	Afloopdatum	Rente-aanpassing Laatste	Rente-aanpassing Volgende	Restant bedrag 1-1	Aflossing	Restant bedrag 31-12	Rente %	Restant dagen	Rente schuld 1-1	Rente betaald	Rente schuld 31-12	Rente Lasten
BNG	13.613.406	1988	2-sep	Annuiteit	2-9-2031	2-9-2016	nvt	8.760.221	429.484	8.330.737	3,150%	120	91.982	275.947	20.827	204.791
BNG	15.882.308	1993	4-aug	Lineair	4-8-2018	4-8-2003	nvt	1.905.877	635.292	1.270.585	3,900%	146	30.145	74.329	20.096	64.281
BNG	14.067.187	1993	1-sep	Lineair	1-9-2018	1-9-2003	nvt	1.688.062	562.687	1.125.375	3,925%	120	22.085	66.256	14.724	58.895
BNG	36.302.417	1999	4-jan	Annuiteit	4-1-2024	4-1-2009	4-1-2019	18.054.750	1.652.961	16.401.790	4,770%	357	854.035	861.212	775.846	783.022
BNG	20.000.000	2004	6-okt	Lineair	6-10-2024	nvt	nvt	9.000.000	1.000.000	8.000.000	4,250%	85	90.313	382.500	80.278	372.465
BNG	20.000.000	2005	21-nov	Fix	21-11-2025	nvt	nvt	20.000.000	-	20.000.000	3,850%	40	85.556	770.000	85.556	770.000
BNG	20.000.000	2006	8-feb	Fix	8-2-2026	nvt	nvt	20.000.000	-	20.000.000	3,965%	320	704.889	793.000	704.889	793.000
BNG	12.000.000	2007	2-nov	Fix	2-11-2028	nvt	nvt	12.000.000	-	12.000.000	4,860%	59	95.580	583.200	95.580	583.200
BNG	10.000.000	2007	2-nov	Fix	2-11-2032	nvt	nvt	10.000.000	-	10.000.000	4,860%	59	79.650	486.000	79.650	486.000
								101.408.911	4.280.424	97.128.487			2.054.234	4.292.444	1.877.445	4.115.655
NWB	5.009.734	1988	1-mrt	Annuiteit	1-3-2033	1-3-2013	1-3-2023	3.403.023	152.421	3.250.602	2,470%	300	70.046	84.055	66.908	80.917
NWB	8.208.884	1988	1-okt	Annuiteit	1-10-2033	1-10-2003	nvt	5.652.398	208.924	5.443.474	4,580%	90	64.720	258.880	62.328	256.488
NWB	9.075.604	1997	2-jun	Lineair	2-6-2017	2-6-2007	nvt	907.560	453.780	453.780	4,560%	208	23.911	41.385	11.956	29.429
NWB	15.000.000	2003	15-mei	Annuiteit	15-5-2028	nvt	nvt	9.823.654	569.946	9.253.709	4,570%	225	280.588	448.941	264.309	432.662
NWB	10.000.000	2003	24-okt	Lineair	24-10-2018	nvt	nvt	2.000.000	666.667	1.333.333	4,344%	76	18.341	86.880	12.228	80.766
NWB	10.000.000	2005	14-jan	Fix	13-1-2020	nvt	nvt	10.000.000	-	10.000.000	4,493%	345	430.579	449.300	430.579	449.300
								31.786.636	2.051.738	29.734.898			888.185	1.369.440	848.307	1.329.562
Totaal								133.195.546	6.332.162	126.863.384			2.942.420	5.661.884	2.725.752	5.445.217